

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**AL-QASSAM -PRIKAATIT HAMASIN POLITIIKAN JATKEENA:
SOTILASSTRATEGIAA CLAUSEWITZISTA BIN LADENIIN**

Pro Gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Lassi Lintusaari

SMOHJ 11
Ilmasotalinja

Huhtikuu 2017

Kurssi SMOHJ11	Linja Ilmasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Lassi Lintusaari	
Tutkielman nimi Al-Qassam -prikaatit Hamasin politiikan jatkeena: Sotilasstrategiaa Clausewitzista bin Ladeniin	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotataito, Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2017	Tekstisivuja 96 Liitesivuja 21
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan palestiinalaisen islamistisen vastarintaliikkeen, Hamasin, poliittisten päämäärien tukemista aseellisen siiven, al-Qassam -prikaatien, harjoittamalla poliittisella väkivallalla osana liikkeen kokonaisstrategiaa. Tutkimuksen problematisoinnin kautta pyritään muodostamaan käsitys miksi ja miten palestiinalaisliike käyttää terroristisia keinoja aattensa ajamiseksi, ja mitä mahdollisia implikaatioita tällä on.</p> <p>Aihealue asemoidaan laajempaan poliittiseen, historialliseen ja kulttuurilliseen kontekstiin vaikuttavien tekijöiden identifioimiseksi, jonka jälkeen empiria-kappaleessa tarkastellaan tapaustutkimuksen keinoin liikkeen toimintaa lähihistoriassa. Aikarajauksella toisen <i>intifadan</i> alkamisesta Gazan sotaan 2014 mahdollistetaan paradigmanmuutoksen tarkastelu liikkeen fundamentaalisen transition myötä puhtaasta oppositiosta ja kumouksellisesta vastarintaliikkeestä hallintovastuuta harjoittavaksi legitimiiksi puolueeksi.</p> <p>Tutkimuksen teoriapohja muodostuu kolmiportaisesti sotilasstrategian teoriasta: klassinen sotataidon teoria, epäkonventionaalisen sissisodankäynnin teoria ja islamistisen <i>jihadismin</i> teoria. Teoriakappaleen synteessissä luodaan aiemman asemoinnin perusteella empirian käsittelyn tueksi paradigma, joka premissien mukaan osoittautuu mahdollisimman käyttökelpoisesti ilmiötä selittäväksi. Empiriatarkastelun muodostavan tapaustutkimuksen aineisto koostuu primäärilähteinä toimivasta tietokanta- ja mediakatsauksesta sekä sekundäärilähteinä toimivista artikkeleista ja asiakirjallisuudesta. Sisällönanalyysin keinoin empiriaa tarkastellaan deduktiivisesti sotilasstrategiseen paradigmaan peilaten.</p> <p>Palestiinalaisen vastarinnan ilmiö on konfliktin jatkumisen myötä ajankohtainen ja aihepiirin analyttinen ymmärtäminen on rauhanprosessin haasteiden näkökulmasta tärkeää. Empirian tarkastelun myötä ilmenee, että liike on kieltäytynyt irtisanoutumasta poliittisen väkivallan ja terrorististen keinojen käytöstä, ja retoriikan osittaisesta pragmatismista huolimatta liikkeen tavoitteen radikaali luonne ei ole muuttunut. Vaikka aseellisen siiven <i>modus operandi</i> on painopisteeltään etäännyttänyt itsemurhaterrorismista kohti jokseenkin konventionaalisempaa sodankäyntiä, empiria osoittaa että liikkeen taktiikka on omalla tavallaan tehokasta ja tukee liikkeen poliittisia päämääriä. Liikkeen strategiassa ei ole odotettavissa huomattavaa maltillistumista poliittisesta valtavirta-asemasta huolimatta.</p>	
<p>AVAINSANAT</p> <p>Lähi-idän konflikti, Palestiina, Hamas, al-Qassam, vastarintaliikkeet, islamismi, klassinen sotateoria, kumouksellinen sodankäynti, terrorismi, jihadismi.</p>	

AL-QASSAM -PRIKAATIT HAMASIN POLITIIKAN JATKEENA:
SOTILASSTRATEGIAA CLAUSEWITZISTA BIN LADENIIN

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman premissit	1
1.2. Aikaisempi tutkimus	4
1.3. Tiede, tieteen filosofia ja metodologia	5
1.4. Tutkimuksen alustavat haasteet	13
1.5. Tutkimuksen problematisointi ja oletukset	15
1.6. Rajaukset: aihe, aika, käsittelytaso	18
2. AIHEALUEEN TAUSTOITUS JA ASEMOINTI	19
2.1. Lyhyt oppimäärä Lähi-idän konfliktin historiaa	19
2.2. Moderni Lähi-itä: konflikti ja rauhanprosessi	21
2.3. Yhteiskunnallinen kriisi ja “final status” -kysymykset	25
2.4. Keskeiset käsitteet ja terminologia	26
2.5. Hamas ja Izz ad-Din al-Qassam -prikaatit	35
3. SOTILASSTRATEGIAN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	43
3.1. Sodankäynnin “taksonomiset tasot”	44
3.3. Sotilastrategian konvention kolmiportainen viitekehys	48
3.4. Teoriamallin synteesi	67
4. CASE STUDY: Hamas ja al-Qassam 2000-luvulla	69
4.1. 2000 Al-Aqsa intifadan alku – 2004 hudna	69
4.2. 2006 parlamenttivaalit ja 2007 Hamas–Fatah -konflikti	74
4.3. Operation ‘Cast Lead’ 27.12.2008–18.1.2009	77
4.4. Operation ‘Protective Edge’ 7.7.–26.8.2014	81
4.5. Tapaustutkimuksen yhteenveto	84
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	87
5.1. Teoriamallin implementointi – käytettävyys	88
5.2. Hamasin mahdolliset tulevaisuuden toimintamallit	90
5.3. Tutkimuksen kritiikki	91
5.4. Jatkotutkimuksen mahdollisuuksia	93
5.5. Lopuksi	94

LÄHDELUETTELO

Primäärilähteet

Sekundäärilähteet

LIITTEET

KUVALUETTELO

Kuva 1: Tutkimuksen kontekstuaalinen asemointi tieteelliseen viitekehykseen	7
Kuva 2: Tutkimuksen metodologinen viitekehys	12
Kuva 3: Ajallinen frekvenssijakauma Hamasiin liittyvistä uutisartikkeleista	18
Kuva 4: Otanta Hamasin ja al-Qassam -prikaatien hyödyntämistä mediaväylistä	40
Kuva 5: Perinteinen käsitys sodankäynnin tasoista toimijoihin	44
Kuva 6: Sodankäynnin tasojen hierarkkinen suhde, ja <i>“bottom-up”</i> -dynamiikka	48
Kuva 7: Clausewitzin mukainen sodan <i>“trinitaarisuus”</i>	52
Kuva 8: Itsemurhaiskujen frekvenssi maantieteellisesti 1982 - 2016	64
Kuva 9: Palestiinalaisliikkeiden iskut Israelia vastaan 2000-2015	86

LIITELUETTELO

Liite 1: Merkittävimmät aseelliset palestiinalaisorganisaatiot
Liite 2: Lähi-idän konfliktin ja rauhanprosessin kronikka
Liite 3: Kartta-aineisto
Liite 4: Hamasin peruskirja
Liite 5: Israelin ja Hamasin resurssien absoluuttinen ja suhteellinen vertailu
Liite 6: Al-Qaedaan monimuotoinen strategia

1. JOHDANTO

*“Our goal is **two states**, Israel and Palestine, living **side by side in peace and security**”*

– Barack Obama, puheessa Lähi-idän kvartetin edustajana¹

*“Israel will exist and will continue to exist **until Islam will obliterate it**, just as it obliterated others before it.”*

– Hamasin perustamiskirjan johdanto²

”[Jihad] is merely the continuation of policy by other means.”

– Carl von Clausewitzia mukaillen³

1.1. Tutkielman premissit

Historiallisen Palestiinan alueella on ollut käynnissä vaihtelevan intensiteetin enemmän tai vähemmän jatkuva konflikti israelilaisten ja arabien välillä sionistisen liikkeen voimistuttua 1900-luvun puolivälistä aina tähän päivään saakka. Konfliktiin liittyvissä yhteenotoissa on saanut surmansa lähes neljännes miljoonaa ihmistä,⁴ se on aiheuttanut yli neljän miljoonan hengen pakolaisongelman⁵ sekä merkittävää infrastruktuurin tuhoa, köyhyyttä, nälkää ja kärsimystä⁶. Lähi-idän rauhanprosessiin on kohdistettu valtava määrä resursseja, mutta erimielisyyden vallitessa kiistakysymyksistä⁷ tai todellisen tahtotilan puute on estänyt lopullisen läpimurron kohti rauhaa, vaikka ajoittain huomattavaa edistystä on prosessin suhteen tapahtunut. Tänä päivänä 2020-luvun partaalla, ollaan kuitenkin huomattavasti kauempana kahden valtion rauhaisasta yhteiselosta, kuin esimerkiksi yli 20 vuotta sitten Yitzhak Rabinin ja Yasser Arafatin kätellessä Oslon sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

---

¹ Lähi-idän kvartetti, <http://www.quartetoffice.org/page.php?id=e5644y939588Ye5644> (viitattu 23.2.2017)

² http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp (viitattu 23.2.2017) Perustamiskirjan kyseenalaista relevanssia käsitellään tutkimuksessa myöhemmin, sitaatin tarkoitus on vain ilmentää Hamasin ajoittain äärimmäisen fundamentaalia retoriikkaa. Perustamiskirjan suomennos on tutkielman liitteenä.

³ Clausewitz (1984), Book 1, Chapter 1, Part 24, s.87: “War is merely the continuation of policy by other means.”

⁴ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/total-casualties-arab-israeli-conflict> (viitattu 23.2.2017)

⁵ Matthews (toim.) (2011), s. 3: UNRWA arvio vuonna 2010 – on huomattavaa, että pakolaisten määrä ja status on huomattavan kiistanalainen asia konfliktin osapuolten välillä.

⁶ Freeman, Chas W. Jr. (4.5.2011): “Israel - Palestine: The Consequences of the Conflict”, *Middle East Policy Council*

⁷ Matthews (toim.) (2011), ss. 2–14: erityisesti pakolaiskysymys, rajat ja siirtokunnat, vedensaanti, demokratia ja ihmisoikeudet

Palestiinalaiset vastarintaliikkeet ovat juutalaisvaltion muodostamisesta lähtien taistelleet vaihtelevalla menestyksellä kansansa oikeuksien puolesta sekä toisaalta vallasta keskenään. Liikkeet edustavat maltillista ja radikaalia linjaa, poliittista ja sotilaallista linjaa, sekä sekulaaria ja uskonnollista linjaa (kentän moninaisuutta kuvaa tutkielman **liitteessä 1** oleva läpileikkaus aseelliseen toimintaan yhteydessä olevista palestiinalaisliikkeistä) – yhdistävä tekijä on usein vain tavoitteiden yleinen suunta.⁸ Erityisesti poliittis-uskonnolliselta linjaltaan eroavat liikkeet kilpailevat sisäisesti suosiosta, ja esimerkiksi sekulaari Fatah ja PLO on ottanut verisesti yhteen poliittiseen islamiin vannovan Hamasin kanssa. Vastarintaliikkeissä politiikka yhdistyy lähes poikkeuksetta poliittiseen väkivaltaan, joskaan dynamiikka ei ole läheskään niin selkeä kuin länsimaisten demokratioiden suhde asevoimiinsa. Liikkeiden aseellisilla siivillä tuetaan ja edistetään liikkeen poliittisia tavoitteita, mutta sotilaallinen toiminta voi hyvin olla huomattavan hajanaista ja irrallaan poliittisesta johdosta. Tässä tutkielmassa tarkastellaan **Hamasin** poliittisen johdon sekä liikkeen aseellisen siiven, **Izz ad-Din al-Qassam** -prikaatien (al-Qassam -prikaatit, IDQB) välistä dynamiikkaa osana liikkeen laajempaa strategista kokonaisuutta.

Mielenkiinto tutkielman aihealuetta kohtaan syntyi sotatieteiden kandidaatin opintojen aikana tutkijan perehtyessä Lähi-idän konfliktiin eurooppalaisesta näkökulmasta. Hamas tarkentui tutkimuksen kohteeksi aiemman tutkielman neuvonantajana toimineen ulkoasiainministeriön virkamiehen suosituksesta – aiheen tutkiminen on vain lisännyt mielenkiintoa tätä moninaista, ajankohtaista, kansainvälisen politiikan kannalta merkittävää, ja historiallisesti, uskonnollisesti, eettisesti ja sotilaallisesti kiehtovaa ilmiötä kohtaan.

Tutkielma kääntyi edetessään kansainvälisen politiikan tasolta viitekehykseltään lähemmäksi perinteistä sotilasstrategiaa, ja klassisen sodankäynnin teorian rinnalle nousivat epäkonventionaalisen sodankäynnin sekä globaalin *jihadismin* teoriat puhtaan klassisen teoriapohjan näyttäytyessä liian yksipuolisena ja kokonaisuuden kannalta puutteellisena lähtökohtana. Mikään näistä paradigmoista yksinään ei tunnu tarjoavan tyydyttävästi selittävää teoreettista mallia Hamasin aseellisen ja poliittisen toiminnan dynaamiseen suhteeseen, mutta näiden käsittelyn synteisinä muodostettu ”hybriditeoria” näyttäytyi kokonaisuutena käyttökelpoisempänä.⁹

⁸ Vaikka tavoite yleisesti on itsenäinen Palestiinan valtio, itsemääräämisoikeus ja ulkoisen sorron lopettaminen, näkemyserot korostuvat tavoitteen yksityiskohdissa: *Miten suhtaudutaan Israelin valtion olemassaoloon? Voiko Israelin kanssa neuvotella? Kun valtio muodostetaan, mikä on sen hallintomuoto ja lain perusta?*

⁹ Teoriakokonaisuuksien yhdisteleminen ja rajaaminen tarkoituksen mukaisesti on inherentisti tietyissä määrin *post hoc* -analyttistä rationalisointia. Tietyn tasoinen ymmärrys tutkittavasta kohteesta kuitenkin mahdollistaa oikeanlaisten aspektien korostamista teoreettisen näkökulman rakentamisessa *a priori*. Tutkimuksen päättelyn osalta on siten vain tiedostettava kriittisesti oma mahdollinen taipumus ”apofeeniseen havainnointiin”.

Tutkielman premissi on alusta lähtien ollut tarkastella palestiinalaisen vastarintaliikkeen sotilaallista toimintaa ja sen vaikutusta kyseisen liikkeen poliittisen toiminnan edellytyksiin. Keskeisinä kysymyksinä on kulkenut pohdinta sotilaallisen siiven tavoitteista kokonaisuuden kannalta sekä poliittisen väkivallan käytön potentiaalinen negatiivinen impakti “konventionaalisen politikoinnin” kannalta. Lähtökohdaksi nousi clausewitzilainen käsitys sodankäynnistä ja sen integraalista yhteydestä poliittiseen agendaan¹⁰, ja tätä dynamiikkaa pyritään tarkastelemaan sekä sotilaalliselta että poliittiselta kannalta. Kun tarkastelun kohteena oli epäkonventionaalinen sodankäynti ja terrorismi, muodostui käsitys jonka mukaan tällä toimintakentällä sotilaalliset taktiset aktit, strateginen linja ja suuren mittakaavan politiikka ovat merittävän lähellä toisiaan.¹¹

Hamas nähdään yleisesti poliittisena ja nationalistisena liikkeenä, mutta sen ideologiassa korostuu hyvin vahvasti Islamin uskoon vetoaminen ja kiihkonomaisuus. Toisaalta Hamas näyttäytyy pragmaattisena toimijana, joka on valmis ainakin näennäisesti tekemään kompromisseja, mutta toisaalta retoriikaltaan Hamas on äärimmäisen fundamentalistinen ja järkkymätön.¹² Mikä tästä viestinnästä on tarkoitettu “sisäiseksi” ja mikä “ulkoiseksi”, mikä edustaa todellisuutta ja mikä on vain retoriikkaa - sitä on ulkoisen tarkastelijan mahdotonta väittää tietävänsä varmuudella. Nämä tarkastelut on syytä pitää mielessä toiminnan ja diskurssin välistä suhdetta tarkasteltaessa, ja “eksaktin tiedon” mahdottomuus on myös tiedostettava jotta johtopäätökset olisivat tieteellisesti ja loogisesti mahdollisimman valideja.

Nyky-yhteiskunnassa on muodostunut normiksi nostaa itseisarvoksi suvaitsevaisuus sekä tämän käytännön sovelluksena esimerkiksi lain takaama uskonnon ja mielipiteen vapaus – kuitenkin islamofobia näyttäytyy olevan länsimaissa populistisen kannatuksen keräämisen varma keino, ja islamistista liikehdintää kohtaan esiintyy yleisesti mediassa ja julkisessa diskurssissa selkeää antipatiaa. Kansainvälisen yhteisön tuki on yleisesti altavastaajan, “vapaustaistelijan” puolella, eikä vahvasti ylivoimaisen “sortajan” puolella, mutta Israelin ja

¹⁰ Clausewitz (1984), s. 87: “Poliittinen agenda on perimmäinen tavoite, sodankäynti on keino - eikä keinoja tule koskaan tarkastella irrallaan näiden objektista”, ja toisaalta “poliittisen tavoitteen tulee kyetä adaptoitumaan valikoitujen keinojen mukaisesti, prosessi joka saattaa radikaalistikin muuttaa sitä” (tutkijan käännös)

¹¹ Terroristisia keinoja hyödyntävässä epäkonventionaalisessa sodankäynnissä yksittäisellä (myös epäonnistuneella) iskulla on merkittävä todennäköisyys muokata huomattavasti vastustajan strategiaa ja poliittista linjaa: esim. al-Qaeda’n 11.9.2001 iskut ja niiden katalyyttisyys merkittäviin poliittisiin paradigman muutoksiin. Tietenkin kyseinen neljän laajarunko-matkustajakoneen koordinoitu kaappaus ja sen jälkeinen tapahtumaketju on vaikeaa nähdä vain “taktisena liikkeenä”. Voidaankin argumentoida, että “strategisella iskulla” oli vain kontribuoiava vaikutus, kuten Hiroshiman ja Nagasakin strategisten pommitusten suhde toisen maailman sodan loppumiseen.

¹² Vertailupohjana sekulaariksi liikkeeksi profiloitunut PLO ja Fatah-puolue sen osana.

palestiinalaisten dynamiikassa nämä roolit eivät ole millään tavalla selkeitä.¹³ Ei ole mustaa ja valkoista, on vain loputon määrä harmaan sävyjä, joiden sävyerot korostuvat katsontakulmasta. Tarkoituksena tässä tutkielmassa on välttää aiheen käsittelyä värittyneestä näkökulmasta, ja tutkia ilmiötä mahdollisimman objektiivisesti, kummankaan osapuolen perspektiiviä korostamatta ylitse toisen – vaikka *puhdas objektiivisuus* on varsinkin laadullisessa tutkimuksessa käytännössä lähes mahdottomuus¹⁴.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Lähi-idän konflikti, islamistiset liikkeet, sekä epäkonventionaalinen sodankäynti ja terrorismi ovat lähihistoriassamme olleet vahvasti esillä politiikassa, mediassa, julkisessa diskurssissa sekä yleisesti länsimaisessa kognitiossa, ja näin ollen on ymmärrettävää ja luonnollista, että aihepiirin osalta on tehty huomattava määrä tieteellistä tutkimusta. Huomionarvoista aiheen osalta on ennen kaikkea sen vahva poliittinen ja sentimentaalinen lataus: aiheesta on poikkeuksellisen harvinaista löytää ”analyyttisen neutraalia” tutkimusta – objektiivisuuden vaatimuksen täyttävä kokonaiskäsitys tuntuukin syntyvän vain tarkastellessa tutkimuksia tarkoituksellisesti kahden eri perspektiivin synteesin kautta. Tämä näkemys on huomioitu joissain määrin aihetta tutkivien instituutioiden tieteellisten artikkeleiden julkaisuissa, ja rinnakkaisia näkökulmia sekä näistä kumpuavia diskursseja on pyritty esittämään komprehensiivisen kokonaisuuden nimissä dialektisesti myös samoissa julkaisuissa.¹⁵ Tutkimuksen objektiivisuuden kannalta on myös huomattavissa, että aiheeseen historiallisesti sidoksissa olevien valtioiden tutkijoiden raporteissa on selkeämmin puolueellisuuden leima¹⁶, kun taas esimerkiksi suomalaisen tutkimuksen eduksi voidaan usein mainita neutraali, komprehensiivinen ja analyttinen ote.

Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin tutkimusta leimaa lähes poikkeuksetta ”aktivistinen ote”, ja tutkimuksen perspektiivin valinnassa vaikuttaa usein taustalla jokin enemmän tai vähemmän selkeä agenda. Merkittävä koulukunta on ”uus-historialliset” ja ”revisionistiset” suuntaukset, joiden meriittinä on nähtävä aiheen tutkimuksen perspektiivin laajentaminen. Varjopuolena näihin vahvasti partisaanisiin näkökulmiin on se, että lukijalle

¹³ Israel näyttäytyy retoriikassaan pienenä mutta pippurisena valtiona, vihamielisen muslimimaailman ympäröimänä ja palestiinalaisliikkeiden raakalaisuuden kohteena. Toisaalta Hamas näyttäytyy yhtä laajasti Israelin epäinhimillisen ja laittoman sorron kohteena – valtiottomana kansana, joka taistelee olemassaolostaan ja ihmisoikeuksien puolesta.

¹⁴ *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (25.8.2014): ”Scientific Objectivity”

¹⁵ Matthews (2011) (toim.): *The Israel-Palestine Conflict - Parallel Discourses*: Ns. ”final status” kysymykset israelilaisesta ja palestiinalaisesta perspektiivistä.

¹⁶ Joko virallisen retoriikan ja doktriinin ”valtavirran” mukaisesti tai korostetun ”revisionistisesti”: Israelin ”New Historian” -koulukunnan tutkijat (Benny Morris, Ilan Pappé ja muut) sekä aktivistiset toisinajattelijat, kuten Noam Chomsky.

jää merkittävä vastuu kokonaiskuvan rakentamisesta useiden lähteiden perusteella, sekä ristiriitaisten näkemysten arvottamisesta. Lähi-idän konfliktin sekä Israelin ja Palestiinan poliittisesta historiasta kotimaisen julkaistun tutkimuksen ja muun kirjallisuuden osalta on syytä nostaa esiin ainakin Hannu Juusolan laaja akateeminen työskä aihepiirin parissa¹⁷ ja Tuomas Mustikaisen (2014) *Kielletty kansa - elämää palestiinalaisalueilla*¹⁸.

Hamas on ollut länsimaissa merkittävässä määrin esillä erityisesti vuoden 2006 vaalivoiton jälkeen. Suomalaisen tutkimuksen osalta huomattavan kontribuution aiheen tutkimukseen on antanut Lähi-idän politiikkaan, terrorismiin sekä poliittiseen Islamiin erikoistunut tutkija Minna Saarnivaara¹⁹. Terrorismin tutkimuksesta kotimaisen asiantuntijuuden osalta esiin on nostettava Leena Malkki²⁰. Epäkonventionaalisen sodankäynnin osalta esiin voidaan nostaa MPKK:lla aiheista väitelleet Marko Palokangas (”Räjähtävää tyhjyyttä: sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa”, 2014) ja Antti Paronen (”Globaali jihadistinen liike kumouksellisen sotataidon kehittäjänä”, 2016). Itsemurhaterrorismin postmodernin teorian osalta uranuurtajia ovat olleet muun muassa Robert Pape (”*Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*”, 2005) ja Mia Bloom (”*Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*”, 2005). Al-Qassam -prikaatien sotilaallista suorituskykyä ovat analysoineet muun muassa Yoram Cohen (ex- Shin Bet) ja Yhdysvaltain sotilastiedustelun parissa uransa tehnyt Jeffrey White.

1.3. Tiede, tieteen filosofia ja metodologia

”There is no such thing as philosophy-free science; there is only science whose philosophical baggage is taken on board without examination.”

– Daniel Dennett²¹

Tiedon hankkiminen kuuluu ihmisen primitiivisimpiin tarpeisiin, ja sen primääreinä motiiveina toimii uteliaisuus ja toisaalta välttämättömyys.²² *Tiede* on tämän tiedon systemaattista organisointia tiedeyhteisön hyväksymien normien mukaisesti. Se muodostuu pohjimmiltaan prosessista, jossa tietyin ennakkotiedoin ja oletuksin muodostettuja *hypoteeseja* testataan erilaisin metodein *empiriaa* vasten. Tullessaan validoiduksi siitä

¹⁷ Alueen poliittinen historia, uskonnon rooli Lähi-idän politiikassa. Julkaistut teokset: Juusola (2005): *Israelin historia*; Juusola & Huuhtanen (2002) (toim.): *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*; sekä lukuisat tutkimukset ja artikkelit.

¹⁸ Mustikaisen kokemuksista Gazassa ja teoksen luomisprosessista: Helsingin Sanomat 31.8.2014: ”*Gaza on rauhankin aikana kuin avovankila*”

¹⁹ Esim. *Hard choices: The EU's Options in a Changing Middle East* (2011): ”The EU and Hamas: No easy options” sekä *Policing* (2008, Vol. 2, ss. 423-433): ”Suicide campaigns as a strategic choice: the case of Hamas”

²⁰ Esim. Malkki & Paastela (2007) *Terrorismin monet kasvot*; sekä artikkelit terrorismista Euroopassa ja *jihadismista*.

²¹ Daniel Dennett (1995): *Darwin's Dangerous Idea*, s. 21

²² Mannheim & Rich (1995), s. 3

muodostetaan yleisesti hyväksyttyjä *lainalaisuuksia*. Tämä prosessi on osa *tieteellistä metodologiaa*, joka erottaa sen yleisestä proosasta. Prosessi koostuu hypoteesien asettamisesta, näiden testaamisesta tietyn metodologian mukaan, lainalaisuuksien havaitsemisesta ja validin teorian muodostumisesta. Prosessi jatkuu *iteratiivisesti* hypoteesien muutoksilla, jatkokehityksillä tai hylkäämisillä. Konvention mukaisesti *tiedeyhteisöllä* on rooli tieteen validoimisessa – tämä asettaa vaatimuksen tuotetun tiedon *läpinäkyvyydelle*. Tieteenalojen *kehitys* perustuu kolmeen keskeiseen periaatteeseen: 1) ilmiöiden välisen interaktion etsiminen (*kausaliteetti*); 2) dynamiikan tutkiminen (”staattisten ilmiöiden” sijaan); ja 3) empirian tarkastelu postulaattien ja hypoteesien mukaisten yhteyksien validoimiseksi tai kumoamiseksi: ”*Auttavatko kyseiset oletukset tai väittämät ennustamaan tietyssä asiassa tapahtuvia muutoksia?*”²³

*Kriittinen lähestymistapa*²⁴ on oleellista tieteellisen metodin kannalta – väitteitä ei hyväksytä todeksi, jos ei niitä pystytä hyväksytysti todistamaan. Toisaalta mikäli jonkun teesin lähtökohtana on jokin epävarma tai validoimaton oletus ja looginen päättely pohjautuu tähän oletukseen, on tämä tiedostettava. Mikäli esimerkiksi oletetaan, että jonkin poliittisen ryhmittymän perimmäisin todellinen tavoite on päästä johonkin asetelmaan ja tehdään loogisia, perusteltuja johtopäätöksiä tämän perusteella, on eksplisiittisesti tiedostettava että johtopäätökset ovat valideja ainoastaan, jos lähtökohtana käytetty *postulaatti* on tosi. Esimerkiksi jonkin liikkeen todellisista päämääristä voidaan tehdä loogisia oletuksia olosuhteiden, julkilausuntojen ja teoreettisten paradigmojen perusteella, mutta näitä on käytännössä systemaattisesti mahdotonta osoittaa aukottoman kyseenalaistamattomaksi totuudeksi – ilman että pääsisi kyseisten päättäjien ajatuksiin kiinni.

On syytä todeta että tiede ei ole millään tavalla ”tavallisen kansan” ulottumattomissa: se ei ole salatiedettä, tapahdu suljetussa yhteisössä, taikka vaadi poikkeuksellisia intellektuellin luonteenpiirteitä. Tieteen esoteerinen tuntuma lienee peräisin termin käsittämisestä kapea-alaisesti matemaattis-luonnontieteinä, ”*eksaktit tieteet*”²⁵. Tarkoituksellisempaa olisi määritellä tiede hieman laajemmin: ”*rationaalisen päättelyn metodina, jolla saavutetaan verifioitavia tuloksia loogisesti päättelemällä tarkasteltavan empirian perusteella*”.²⁶ Kieltämättä itsessään melko esoteeriselta vaikuttava määritelmä tarkoittaa sitä, että

²³ Wayman, et al. (2014): s. 5

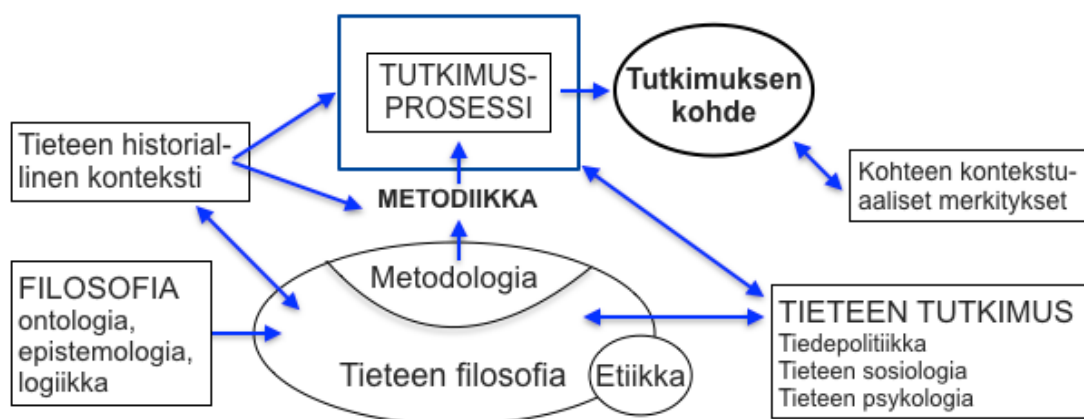
²⁴ Esim. Clausewitz (1984), s. 156 ”Critical Analysis”: (saksal.) *Kritik* – analyttinen tulkinta, evaluaatio...

²⁵ Tiedekunnat ja laitokset jaotellaan yleisesti matemaattis-luonnontieteellisiin sekä humanistisiin aloihin. Eksakteihin tieteisiin luetaan yleisesti ensiksi mainitut, ja tiukemmalla määrittelyllä näistä vielä pois lukien ”soveltavat tieteenalat”.

²⁶ Orwell (1968), ss. 10-18. George Orwellin ”*What is Science*” -essee alunperin julkaistu: *Tribune*, 26.10.1945

tieteellinen menetelmä vaatii vain että pohdinta täyttää **jäljitettävyyden**, **rationaalisuuden** ja **systemaattisuuden** kriteerit. Tähän voisi vielä lisätä läpinäkyvyyden – sen lisäksi että tutkija itse soveltaa kriittisyyttä aiheitaan ja työtään kohtaan, prosessi ja sen tulokset tehdään julkiseksi kohtaamaan vertaisten kritiikin. Kirjailija, journalisti ja kriitikko George Orwell argumentoi tieteellisyyden ja tieteen opettamisen puolesta, mutta samalla väheksyy eksaktien tieteiden esoteerista luonnetta: tieteellisen ja kriittisen ajattelun tulisi näkyä yhteiskunnan joka tasolla – myös erityisesti politiikan ja valtiollisten päättäjien tasolla.²⁷

Jos tiede on fokusoitunut muodostamaan johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä, *tieteen filosofiassa* puolestaan ollaan kiinnostuneita itse tieteestä ja sen käytännöistä – *filosofisen metodin* soveltaminen tutkimustoimintaan ja sen tuloksiin: mitä on mahdollista tieteen keinoin tietää, millä keinoilla ja minkälaisin reunaehdoin.²⁸ Vaikka tiede usein käsittelee sitä pragmatiaa, joka on tutkijan kiinnostuksen kohteena, ja filosofinen pohdinta puolestaan on abstraktia ja näennäisesti vailla kosketuspintaa tutkittavaan substanssiin, on sen implikaatiot käytettävään ja tuotettavaan tietoon oleellista ymmärtää. Mikäli tieteen filosofista puolta ja sen merkitystä ei millään tavalla tiedosta tai kommentoi, saattaa pahimmillaan sortua tuottamaan virheellisiä johtopäätöksiä epäloogisen prosessin myötä, tai parhaimmillaan tuottamaan realistisia, järkeviä ja käyttökelpoisia tuloksia ilman että eksplisiittisesti tiedostetaan niitä oletuksia ja reunaehtoja, jotka implisiittisesti tuotoksessa joka tapauksessa vaikuttavat.²⁹

Kuva 1: Tutkimuksen kontekstuaalinen aseointi tieteeseen, historiaan, filosofiaan³⁰

²⁷ Holmes (3.8.2013): "Orwell's Healthy Skepticism of Science", *The Diplomat*

²⁸ Niiniluoto (1980), s. 21

²⁹ Kuten Kerttunen asian ilmaisee (Sivonen (toim.) (2013), s. 49): "Joidenkin mielestä saivartelua lähentelevä tieteenfilosofinen pohdinta on tarpeetonta "mumbo-jamboa" [...]. Väitän kuitenkin, että koska kaikilla, myös tieteenfilosofiaan torjuvasti suhtautuvilla on jokin, useimmiten tiedostamaton tieteenfilosofinen näkökulma, on parempi, että tutkijan valinnat ja oletukset esitetään eksplisiittisesti kuin, että ne jätetään kertomatta."

³⁰ Niiniluoto (1980), s. 20 soveltaen

1.3.1. Ontologia, epistemologia, tutkimusetiikka

Yleisellä tieteenfilosofisella tasolla *ontologiassa* ja *epistemologiassa* ollaan kiinnostuneita tiedon luonteesta – ontologia (kreik. *onto*, oleminen) tutkii mitä tieto on, “*mitä meidän on mahdollista tietää*”, ja epistemologia³¹ (kreik. *epistēmē*, tieto) tutkii tiedon tuottamisen logiikkaa, “*miten voimme perustella tiedon oikeellisuuden*”. Nämä muodostaa filosofian perusteellisimman ja abstrakteimman tason, jota on Sokrateen, Platonin ja Aristoteleen vanavedessä teorisoitu. Epistemologinen pohdinta sokraattisen äärimmilleen vietyinä korostaa todellisen perustellun tietoisuuden haasteellisuutta – *filosofisen skeptismin* kautta nietzscheläiseen *epistemologiseen nihilismiin*.³² Sotatieteiden osalta ontologinen tutkimus pohtii sodan kuvaa ja sen luonnetta, joko yleisellä tasolla tai spesifimmin jonkin ilmiön osalta, ja epistemologinen lähestymistapa pohtii esimerkiksi sodan voittamisen edellytyksiä.

Jotta ilmiöitä, kuten Lähi-idän alueen poliittista spektriä, voidaan käsitellä järkevästi esimerkiksi pro gradu -tutkielman puitteissa, on tiedostaen tehtävä huomattavia tieteellisfilosofisia myönnytyksiä ja hyväksyä oletuksia. Vaikka tieteelliseen metodin mukaisesti aiheeseen tulee suhtautua kriittisesti ja kaikkiin tehtyihin oletuksiin terveen skeptisesti, aiheen käsittely muuttuu sosiaalitieteistä puhtaaksi filosofiaksi jos skeptisyyden taso päästetään äärimmäisyyksiin epistemologisen nihilismin muodossa: Mitään tietoa ei voitaisi hyväksyä todeksi mikäli tiedon taustalla on löydettävissä *dogmaattisen fundamentalismin* pohjaa. Esimerkiksi hyväksyessämme perustavanlaatuisen paradigman kuten poliittisen realismin toimijoiden dynamiikan tutkimisen perustaksi, hyväksymme dogmaattisesti oletukset kansainvälisen politiikan systeemien kokonaisuudessa vallitsevasta anarkiasta³³, ihmisluonteen vallantahdosta³⁴, ja saman pyrkimyksen keskeisen toistuvuuden valtioiden välisen dynamiikan tasalla³⁵.

Tieteen etiikalla tarkoitetaan tutkimuksen pitäytymistä hyvässä tieteellisessä käytännössä, mutta myös tutkijan vastuuta esimerkiksi tutkimuksensa menetelmien ja tulosten eettisistä implikaatioista. Sodankäynnin tutkimuksessa on helposti havaittavissa objektiivisuudesta

³¹ Tiedon luonne, perustelu, rationaalisuus: “Mitä on tieto?”, “Miten tieto saavutetaan?”, “Mitä meidän on mahdollista tietää?”, “Mitkä ovat riittävät ehdot tietoudelle?”, “Mikä on tietouden struktuuri, ja mitä rajoituksia sillä on?”, “Mikä tekee perustellut uskomukset perustelluiksi?”, “Miten meidän tulee ymmärtää perustelun oikeellisuuden konsepti?” http://www.philosophybasics.com/branch_epistemology.html, viitattu 11.12.2016

³² Monk & Raphael (2004), ss. 47 ja 510

³³ Poliittisen realismin “klassiset oletukset”, kts. Machiavelli (1532): *The Prince*; Hobbes (1651): *Leviathan*

³⁴ Kts. esim. Friedrich Nietzsche: “*der Wille zur Macht*” (“tahto valtaan”): “Thus Spake Zarathustra” (käänn. Thomas Common, 1883), 2. osa, “On Self-Overcoming”.

³⁵ Klassisen realismin paradigmaan nojaavat sotilasstrategian ja kansainvälisen politiikan klassikoista mm. Clausewitzin (1832) *Vom Kriege* ja Morgenthau (1948) *Politics Among Nations*.

poikkeavia pohjavireitä, vaikka tarkoitus olisi tutkia ottamatta poliittisesti kantaa. Terrorismin tutkimuksessa korostuvat haasteet tiedon saatavuuden, fyysisen turvallisuuden (lähteet ja tutkijat) ja tuotetun tiedon potentiaalisen väärinkäytön suhteen sekä tutkimuksen tai tutkijan “kontaminoituminen” kyseenalaisiin tahoihin assosioitumisen kautta.³⁶ Tieteellisesti hyväksyttävän näkökulman säilyttämiseksi on tutkimuksessa oleellista pyrkiä *objektiivisuuteen*: aiheen tutkiminen ja ymmärtäminen ei implikoi hyväksymistä eikä tuomitsemista:

“Ah, Mademoiselle, *I investigate; I do not judge.*”³⁷

1.3.2. Metodologia, yhteiskunnalliset tieteet, kvalitatiivinen tutkimus

Metodologialla viitataan systemaattiseen ja teoreettiseen tutkimusmenetelmien analyysiin: se on teoreettinen tausta, jolla voimme arvioida minkälaiset menetelmät ja tekniikat palvelevat kyseisen tutkimuksen mukaisia tarpeita parhaiten. Tieteellisen tutkimuksen metodologinen karkea jako erottaa määrällisen, *kvantitatiivisen* tutkimuksen laadullisesta, *kvalitatiivisesta* tutkimuksesta. Kvantitatiivinen, laskettaviin arvoihin perustuva tutkimus kantaa paradigmaattiset oletukset objektiivisuudesta ja singulariteetista, sekä toistettavuudesta ja yleistettävyydestä. Kvalitatiivinen tutkimus sen sijaan tunnustaa tietyn subjektiivisuuden ja pluraliteetin, tarkastelussa erilaisista näkökulmista sekä erilaisen taustatiedon, arvomaailman ja asiayhteyden valossa. Näin ollen laadullinen tutkimus on käsitettävä *kontekstisidonnaisena*, mutta kaavamaisuuksia ja näistä johdettuja yleistettäviä teesejä voidaan muodostaa, näin mahdollistaen tietyn ilmiön tieteellisen tutkimisen, systemaattisen ymmärtämisen sekä teorian mukaisen behaviorismin ennustamisen.³⁸

Tässä laadullisessa strategian tutkimuksessa Hamasin poliittisia tavoitteita ja sotilasstrategista keinovalikoimaa tarkastellaan ensin aiheen laajemmassa kontekstissa,³⁹ jotta mahdollistetaan relevanttien muuttujien tarkastelu sekä käyttökelpoisen teoriapohjan valinta ja “räättälöinti”. Ilmiötä tarkastellaan sitten *case study* -tyyppisesti, eli tapaustutkimuksella lähihistorian otannalla. Tapaustutkimus tulee kyseeseen kun a) tutkimuskysymys on mallia “*miksi*” ja “*miten*”, b) tutkimuksen kohdetta ei ole mahdollista millään tavalla “manipuloida”, c) kontekstuaalisuus nähdään merkitseväksi osaksi tutkittavaa ilmiötä – itse ilmiön ja kontekstin rajapinta ei ole aina selkeä.⁴⁰ *Case study* on osa tutkimuksen päämääriin tähtäävää strategiaa,

³⁶ Jackson et al. (2009), s. 194

³⁷ Hercule Poirot. *Agatha Christie's Poirot*: “Three Act Tragedy” (2010)

³⁸ Merriam, et al. (2007), s. 88

³⁹ Historiallinen, kultureaalinen, ja sosiaalinen konteksti; vaikuttamiskeinot, sisäpolitiikka, ja dynamiikka kansainvälisessä yhteisössä.

⁴⁰ Baxter & Jack (2008), s. 545

ei sinänsä tarkka metodi: *Tutkimusmetelmä* määritellään empiirisen tutkimuksen *konkreettisena* aineiston hankinta- ja analyysitekniikkana.⁴¹ Tutkimuksen kohteen – Hamas, al-Qassam - prikaatit ja Lähi-idän konflikti 2000-luvulla – mukaan määritellään *aineistot*, joiden avulla tutkittavasta ilmiöstä on mahdollista saada parhaiten tietoa.⁴² Aineiston mukaisesti taas valitaan relevantti *tutkimustekniikka*, jolla siitä saadaan mahdollisimman luotettavasti irti mahdollisimman validia ja relevanttia tietoa.⁴³

Tutkittavan aiheen suhteen aineistonkeruumenetelmissä kohdataan väistämättömiä haasteita ennen kaikkea palestiinalaisliikkeen epäselvien rakenteiden sekä terroristileiman vuoksi.⁴⁴ Historiallisen tutkimuksen menetelmin tarkastellaan *kriittisesti menneitä tapahtumia näiden selittämiseksi ja tulkitsemiseksi, sekä analysoimaan niiden vaikutuksesta tiettyyn ilmiöön*.⁴⁵ Komparatiivisella otteella pyritään spesifistä empiriasta luomaan yleisluonnollisempia selityksiä, jotka kuitenkin tässä yhteydessä käsitetään pitkälti kontekstisidonnaisiksi. *Primäärilähteisiin* on pyrittävä aina kun mahdollista, mutta historiallisen tutkimuksen menetelmässä (erityisesti Hamasin kaltaista ilmiötä tutkittaessa), on taipumus nojata pitkälti sekundääriseen lähteistöön.⁴⁶ Sekundäärilähteistöön turvauduttaessa pyritään luotettaviin lähteisiin (läpinäkyvyys, loogisuus, objektiivisuus, väistämättä myös tietyissä määrin auktoriteettiin vetoaminen), lähteiden monipuolisuuteen ja omaan lähteiden kriittiseen analyysiin. Nämä käsittävät *ulkoisen* ja *sisäisen* kritiikin: dokumentin validiteetin sekä sisällön merkityksen, tarkkuuden ja uskottavuuden arviointi. Menetelmän eduiksi voidaan laskea nykytilanteen sekä tulevien trendien parhaan ymmärtämisen historiallisen ymmärryksen avulla (Søren Kierkegaard (1843): “*Elämää on mahdollista ymmärtää vain taaksepäin. Silti sitä on elettävä eteenpäin*”)⁴⁷, ja mahdollisuuden jo menneiden ilmiöiden tulkintaan analyttisesti ja kriittisesti tieteellisen menetelmän mukaisesti tiettyyn

⁴¹ Niiniluoto (1980), s. 18

⁴² Liikkeen tavoitteet: julkilausumat asiakirjoissa ja julkisessa diskurssissa; liikkeen organisatoriset piirteet: raportit, artikkelit ja asiakirjallisuus; tutkittavat tapahtumat: turvallisuuspolitiikan tietokannat ja uutislähteet.

⁴³ Mikä tahansa tekniikka valikoituu tarkoituksenmukaisimmaksi, se sisältää potentiaalisia vikoja ja puutteita: tästä syystä tekniikat tulee valita huolella, ja jäljelle jäävät puutteet tulee pyrkiä tiedostamaan ja tuomaan esiin.

⁴⁴ On mahdotonta yksiselitteisesti esimerkiksi määritellä, mikä liikkeen todellinen tavoite on konfliktin ja tulevan palestiinalaisvaltion suhteen, miten organisaatio tarkalleen toimii, tai mikä sen sisäinen dynamiikka on. Esimerkiksi haastattelumenetelmä primääri-datan keräämiseksi olisi sekä haastava että normatiivisesti ja eettisesti kyseenalaista.

⁴⁵ Wiersma & Jurs (2009), 9. kappale: “Historical Research”

⁴⁶ Tässä tapauksessa mielletään rajaus primääriksi aineistoksi tietokannat ja uutislähteet, sekundääreiksi asiakirjat ja artikkelit. Vaikka tiukasti tietokannat ja erityisesti uutiset ovat toisen käden tietoa (toimittajan näkemykset, mielipiteet, puolueellisuus ja pyrkimykset mahdollisesti vaikuttavat), ne nähdään pitkälti kuvailevan enemmän tai vähemmän puhtaasti tapahtumien faktapohjaa (luotettavat uutislähteet ja ristiintarkastelu eri osapuolten mediakenttää edustavien tietotoimistojen välillä); kun taas artikkelit ja asiakirjallisuus tarjoavat valmista *analyysia*.

⁴⁷ Kierkegaard (1843): *Journalen* JJ:167. “*Det er ganske sandt, hvad Philosophien siger, at Livet maa forstaaes baglaends. Men derover glemmer man den anden Saetning, at det maa leves forlaends*”

teoreettiseen paradigmaan peilaten. Ehkä merkittävimpinä kritiikin lähteinä ovat menetelmän “staattisuus”⁴⁸ sekä menetelmällisen monipuolisuuden puute – tutkija on pitkälti olemassa ja saatavilla olevan datan varassa.

Käytännössä systemaattinen tiedonkeruu tapahtui kolmijakoisesti: Edellä kuvatun primääridatan kerääminen koostui IHS Jane’s tietokantojen hauilla “ Hamas ” ja “ al-Qassam ” -hakusanoilla aikarajauksen puitteissa. Osumista karsittiin epärelevantit pois, ja luokiteltiin tapahtumaraportteihin ja analyysihin. Tämän prosessin tulos on tutkijan hallussa, ja se ohjaa empiriakappaleen analyysia. Lisäksi empirian osalta koostettiin IISS *The Military Balance* -vuosikerroista aiheeseen liittyvistä tapahtumista narratiivi, jonka avulla asemoitiin tapahtumat alueen turvallisuuspoliittiseen kokonaiskuvaan. Tapaustutkimuksen mukaisilta ajoilta haettiin internet-arkistoista uutisartikkeleita tapahtumiin liittyen lähdeluettelon mukaisesti. Näistä haettiin asianomaisten organisaatioiden julkilausumia ja eri yhteisöjen reaktioita – aiheen diskurssia ja kokemuksia. Kolmas taso kattaa aihetta käsittelevät artikkelit ja asia-kirjallisuuden. Näillä tuettiin ilmiöiden ja kausalityyppien ymmärtämistä sekä tukeuduttiin näissä toteutettuun tilastointiin. On huomattava, että käsiteltävät tapaukset olivat luonteeltaan kompleksisia ja kaoottisia sekä suhteellisen lähellä historiassa. Kuvauksissa tapahtumista ja niiden yksityiskohdissa ilmeni huomattavaa variaatiota, eikä ole esimerkiksi olemassa yhtä kattavaa tilastoa Hamasiin liittyvien toimijoiden tekemistä iskuista.⁴⁹ Tätä validiteetin uhkaa mitigoitiin edellä mainitulla ristiintarkastelulla sekä hyödyntämällä monipuolisesti julkisia lähteitä (eri uutistoimistot, *open source* -tietokannat). Tästä huolimatta on tunnistettava, että definitiivistä määrällistä totuutta tällä ei saavuteta, mutta sille ei ole myöskään tarvetta. Laadulliselle ilmiön analyysille saadaan näin kohtuullinen ja riittävä indikaatio *suuruusluokista* ja *trendeistä*.

Aineistoa tarkastellaan *sisällönanalyysin* keinoin, joka käsitetään laadullisen tutkimuksen “perus-analyysimenetelmäksi”. Analyysi käsittää aiheeseen liittyvän, edellä kerätyn aineiston järjestelmällisen, johdonmukaisen ja loogisen analysoinnin tutkimuskysymyksen kannalta, valitun *teoriapohjan* valossa. “*Sisällönanalyysi käy menettelytavaksi minkä tahansa dokumentin analysoinnissa. Dokumentti voi olla esimerkiksi kirja, artikkeli, päiväkirja, kirje, haastattelu, puhe, keskustelu, dialogi, raportti tai joku muu kirjalliseen muotoon saatettu materiaali.*”⁵⁰ Aineiston perusteella luodaan synteesi, jossa tarkastellaan havaittujen ilmiöiden

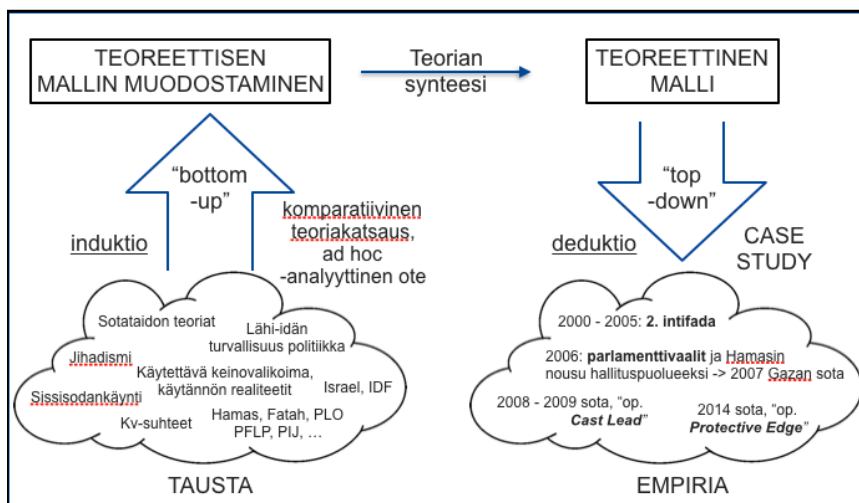
⁴⁸ Tutkija on puhdas tarkastelija, “statisti”, eikä voida tarkastella esimerkiksi jonkin ilmiön kausalityyppien variaimalla tapahtumaan liittyviä muuttujia (vrt. erityisesti luonnontieteiden ala).

⁴⁹ Saarnivaara (2008), s. 315. Erityisesti vaihtelua iskujen ja kuolleiden määrissä: tämä johtuu muun muassa erilaisista luokittelutavoista organisaatioiden välillä, siviilien ja sotilaiden välillä, ja esimerkiksi iskujen vastuisten ottamisista.

⁵⁰ <http://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/tiedon-analysointi/> (viitattu 6.3.2017)

merkityksiä, dynamiikkaa ja mahdollisia kausaliteetteja. Komparatiivisesti datasta haetaan yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Perimmäinen tarkoitus on luoda laajasta ja hankalasti käsiteltävästä kokonaisuudesta selkeä ja yhtenäinen. Ilmiön asemoinnin laajempaan käsitteelleeseen ja historiaaliseen kontekstiin nähdään tukevan tätä. Lisäksi analyysissa vaikuttaa fenomenologinen ote – ilmiöiden *käsitysten* vaikutuksen huomioiminen.

Hamasin dualistista tavoitteiden ja vaikuttamisen kokonaisuutta tutkitaan deduktiivisesti olemassa olevan monipuolisen sotilastrategian teorian kautta, asiakirja- ja mediakatsauksen keinoin. Deduktiivisessa eli *teorialähtöisessä* tutkimuksessa analyysia ohjaa aiemmin tuotettu tieto, valittu teoriapohja. Kuitenkin käytetyn teoriakokonaisuuden synteesi on nähtävissä omana induktiivisena prosessinaan, kun olevasta teoria-avaruudesta valikoidaan, jalostetaan ja koostetaan empirian käsittelyssä hyödynnetty “linssi” sillä perusteella, mikä aiheen asemoinnin perusteella tulkitaan parhaiten ilmiötä selittäväksi.

Kuva 2: Tutkimuksen metodologinen viitekehys

Kontekstuaalisen asemoinnin merkitys nähdään huomattavana ilmiön ymmärtämisessä: *“Platonista poiketen pidämme historian merkitystä hyvin keskeisenä, kun pyrimme ymmärtämään inhimillistä elämää.”*⁵¹ Mukaan historiallisen kontekstin merkityksen käsitys on *“suhteellisen uusi”*, ja on noussut vallitsevaksi teemaksi filosofisessa paradigmassa vasta 1800-luvun jälkeen, kun taas Platonin perintö oli totuuksien ajattomuuden käsitys (vrt. Clausewitzin pyrkimykset sodankäynnin ajattoman kuvaamisen osalta, ja tämän paradigman soveltaminen nykysodankäyntiin). Lähi-idän konfliktin kontekstissa taustojen ymmärtämisen merkitystä näyttäisi olevan tapana korostaa kritiikkinä pinnalliselle rauhan rakentamisen pyrkimykselle: *“One does not solve any problem [in the Middle East] without fully appreciating its history.”*⁵²

⁵¹ Monk & Raphael (toim.) (2004), s. 83: Bernard Williams: “Platon: Filosofian keksiminen”

⁵² Poole (2004), s. xix

1.4. Tutkimuksen alustavat haasteet

Tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksilla ja validin tiedon indusoinnilla on tietyt rajat: “on samanaikaisesti nöyryyttävää ja voimaannuttavaa tiedostaa omat kriittiset rajallisuudet monella tapaa tehtäessä tieteellistä tutkimusta.”⁵³ Tutkimuksen luotettavuutta ja näin ollen tieteellistä arvoa nostaa merkittävästi se, että tutkija tiedostaa ja tuo ilmi tehdyt **oletukset** (*assumptions*), tiedostetut **puutteet ja haasteet** (*limitations*) sekä tehdyt **rajaukset** (*delimitations*).⁵⁴ Tiedostetut aspektit pystytään huomioimaan aineiston ja päätelmien kriittisessä arvioinnissa, mutta implisiittiset ja latentit rajoitteet, puutteet ja logiikan pettämiset on nähtävä merkittävämpänä uhkana tuotetun tiedon tieteellisen arvon kannalta. Kyseisten ongelmien “havaitseminen ja tarkka kuvaaminen” on tieteellisen tutkijan perusvaatimus.”⁵⁵

Tutkimuksessa on syytä arvioida sovelletun logiikan vaaroja – kuten hatara kausaliiteetin päätelmä, “*post hoc ergo propter hoc*”: jokin ilmiö A (esimerkiksi sotilaallisen suorituskyvyn käyttäminen) seuraa jotain tapahtumaa B (esimerkiksi poliittisten neuvottelujen epäonnistuminen), siten päätellään että B on syy A:lle. Näin saattaa hyvinkin olla, mutta kronologinen sekvenssi ei itsessään ole yhtäläistettävissä kausaliiteettiin. Esimerkit saavat ilmiön vaikuttamaan selkeältä, mutta todellisuudessa tarkasteltavien muuttujien implikaatiot ovat huomaamattomampia. Lisäksi toistuvuus viittaa helposti päätelmien mahdollisuuteen, mutta tilastotieteistä lainatun totuuden mukaisesti “korrelaatio ei implikoi kausaliiteettia”⁵⁶ – perinteinen argumentaatiovirhe “*cum hoc ergo propter hoc*”.

Puutteet ja haasteet ovat väistämättömiä sekä enemmän tai vähemmän tutkijan vaikutuksen ulottumattomissa⁵⁷ ainakin “staattisessa tarkastelussa”. Eksternaalisten rajoitusten lisäksi tutkimuksen mahdollisuuksia rajoittavat useat sisäiset ja ulkoiset tekijät: selkeästä avoimuuden puutteesta kärsivä tutkimusaihe, muun muassa siihen liittyvät lähdeaineistoon liittyvät haasteet sekä lingvistiset rajoitteet. Abstraktimpi tutkimukseen liittyvä haaste liittyy ajalliseen rajaamiseen ja metodologiaan: kun tarkastelumetodiksi on valikoitunut *case study* -tyyppinen empirian käsittely aikavälillä toisen *intifadan* alkamisesta syyskuussa 2000 vuoden

⁵³ Ote teoksesta Simon, M. K. (2011): *Dissertation and scholarly research: Recipes for success*: <http://dissertationrecipes.com/wp-content/uploads/2011/04/AssumptionslimitationsdelimitationsX.pdf> (viitattu 22.2.2017)

⁵⁴ *PhD Student*: “Stating the Obvious: Writing Assumptions, Limitations, and Delimitations”, <https://www.phdstudent.com/Choosing-a-Research-Design/stating-the-obvious-writing-assumptions-limitations-and-delimitations> (viitattu 22.2.2017)

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Aldrich (1995): “Correlations Genuine and Spurious in Pearson and Yule”, *Statistical Science*, 1995 Vol. 10, No. 4, s. 365

⁵⁷ Simon (2011)

2014 Gazan konfliktin loppuun, tietyt “staattiset” reunaehdot ja kontekstit pätevät. Esimerkiksi Israelin ja palestiinalaisten dynamiikka on osana rauhanprosessia tietynlainen, kovat voimasuhteet ovat tietyt, Hamasin suosio ja toimintavaltuudet ovat tietyt, kansainvälisen yhteisön vaikutus tilanteeseen on tietyn suuntainen ja tietyn vahvuinen, ja niin edelleen. Tutkimuksen kohteen ollessa humanistinen ja sosiaalinen, potentiaalisesti vaikuttavat muuttujat ovat käytännön kannalta loputtomat – eikä niiden tyhjentävän perusteellinen listaaminen ja näiden implikaatioiden tunnistaminen ole käytännössä mahdollista. Näin ollen on hyväksyttävä, että tuotettujen johtopäätösten signifikanssi rajoittuu mahdollisesti tiettyyn ajalliseen paradigmaan. Tulevaisuuden tutkimuksessa sen sijaan pyritään arvioimaan vaikuttavia megatrendejä, joilla pyritään systemaattisesti huomioimaan tarkasteltavien muuttujien dynamiikka.⁵⁸ Mikäli esimerkiksi liittolaisuuksissa tapahtuisi merkittäviä muutoksia, rauhanprosessin päämäärissä tapahtuisi merkittävä muutos (esimerkiksi kahden valtion mallia ei pidetä enää mahdollisena), tai taustalla vaikuttava sosiaalinen liike, sen arvot ja tavoitteet muuttuisivat radikaalisti, ainakaan kaikki tämän tutkimuksen todetut tulokset eivät todennäköisesti päde sellaisenaan. *“Mikäli käytetään käytännöllisyyden mukaista otantaa, eikä satunnaista otantaa, tuloksia ei voida yleisesti soveltaa kokonaisuuteen – ainoastaan ehdottaa.”*⁵⁹

Luonnollisesti myös tehtyjen oletusten tietty epävarmuus luo haasteet tiedon käytettävyydelle, ja kausaalioteetti ei ole yksinkertainen tai eksplisiittinen käsite. Loogisen päättelyn kautta saavutettu väite on aina *analyttinen* totuus (riippuvainen sisäisten elementtien validiteetistä), ei *synteettinen* (riippuvainen ainoastaan asiantilan “totuudesta”) – empirismin mukaisesti⁶⁰ saavutettava tieto on aina riippuvainen “aistillisista kokemuksista”, *a posteriori*, kun taas rationalistisen kritiikin mukaan tietyt käsitteet ovat inherentisti olemassa, ja ovat *a priori* kun ne mahdollistavat tietyn kokemuksen.⁶¹ Humeen mukaan perustavia periaatteita, kuten kausaalioteettia, ei voida päätellä puhtaasti aistimalla. Kantin mukaan analyttinen päättely on kykenemätön tuottamaan tietoa, joka ei ole itsestään selvää. Sosiaalinen tutkimus, joka nojaa “kolmannen osapuolen” raportointiin ja laadullisiin arvioihin, ei voi millään tavalla luoda synteettistä, *apriorista* faktaa. Retoriset lausunnot eivät välttämättä edusta todellista agenda. Näiden tulkinta pitää sisällään ulkopuolisiin oletuksiin liittyviä päätelmiä. Tietty tapahtuma on yksinkertaisuudessaan synteettinen totuus, *“sotilas ampui”*, mutta tilanteen kokonaiskuva

⁵⁸ Wayman et. al. (toim.) (2014), s. 6 : “Prediction”, ns. “staattinen ennuste” vs. “forecasting”, ns. “dynaaminen ennuste”

⁵⁹ Simon (2011)

⁶⁰ Esim. John Locke, David Hume

⁶¹ Kant, (käänn. Pluhar) (1999): *Critique of Pure Reason*, 2:392, A51/B75

ja raportointi pitää sisällään merkittävän määrän laadullista, tulkinnanvaraista ja näkökulmasta riippuvaa metadataa: “*sotilas ampui pitkän sarjan provosoimatta raa’alla tavalla siviilejä kohti*”. Perimmäisesti tuotettujen johtopäätösten validiteetti ja arvo kasvavat siinä määrin, missä niiden rajallisuuden ja reunaehdot tiedostetaan: “*Se teistä on viisain, joka Sokrateen tavoin ymmärtää, ettei oikeasti ole ollenkaan viisas.*”⁶²

1.5. Tutkimuksen problematisointi ja oletukset

Tutkielman primääri tutkimuskysymys kuuluu: “*Miten Hamas käyttää sotilaallista voimaa al-Qassam -prikaatien toimesta osana kokonaisstrategiaansa poliittisen agendan edistämiseksi?*” Tämän tavoitteen tukemiseksi tutkimusaiheeseen perehtyessä on muodostunut lisäksi seuraavia problematiikkaa tukevia ja avaavia alakysymyksiä:

- Miten Hamasin pyrkimykset asemoituvat Lähi-idän konfliktin laajempaan kokonaisuuteen, mitä vaikutuksia ilmiön kontekstilla on liikkeen toimintaan ja edellytyksiin?
- Mikä on Hamasin ja IDQB:n strategia ja *modus operandi*? Mitä implikaatioita niillä on?
- Noudattaako Hamasin ja IDQB:n paradigma jotain standardiksi vakiintunutta sotataidollista teorianmallia tai voidaanko empiriasta löytää yhteneväisyyksiä näistä muodostettuun hybridimalliin? Mikäli Hamasin/IDQB:n toiminta ei sovi teoreettisiin malleihin, mikä selittää poikkeamat?
- Miten sotilaallinen toiminta hyödyntää liikettä? Mitä mahdollisia haittavaikutuksia sillä on? Mihin suuntaan toiminta on kehittynyt tapaustutkimuksen tarkastelujaksolla?

Koska kaikkea tietoa ei ole mahdollista osoittaa ontologisesti objektiiviseksi faktaksi, ja kaikki looginen päättely vaatii taustatietoa sekä oletuksia – usein konventionaalisesti hyväksyttyjä, dogmaattisia oletuksia. Tutkimuksen *paradigmaattisten oletusten* lisäksi tutkimuskysymysten taustaksi onkin asetettava tiettyjä *kontekstuaalisia oletuksia* joiden tiedostaminen on tärkeää, sillä asettamalla oletukset päättelyn pohjaksi, hyväksytään periaatteessa se realiteetti, että oletusten pettäessä myös niiden perusteella tehdyt johtopäätökset muuttuvat irrelevantteiksi. On huomattava, että päättely sinänsä ei invalidoidu, mutta universaali käytettävyys ainakin kärsii huomattavan kolhun.⁶³ Useimmin “oletukset ovat niin perustavaa laatua, ettei koko tutkimusongelma olisi mahdollinen ilman niitä”.⁶⁴ Simon toteaa oletuksista, ettei myöskään riitä, että ne yksinkertaisesti tuo eksplisiittisesti ilmi:

⁶² Monk & Raphael (toim.) (2004), s.23: Anthony Gottlieb: “Sokrates, filosofian marttyyri”

⁶³ Esim. matematiikassa tehdään ero virheen (*mistake*) ja virheellisen oletuksen (*fallacy*) välillä.

⁶⁴ Leedy & Ormrod (2010), s.62

tutkijan tulee “*perustella*, että oletukset ovat “todennäköisesti” paikkansapitäviä, muutoin tutkimus ei voi edetä”.⁶⁵

Tämän tutkimuksen osalta on tunnistettu kaksi merkittävää ja perustavanlaatuista oletusta Hamasista ja al-Qassam -prikaateista, joihin tarkastelun lähtökohdat tukeutuvat:

1) Radikaalista toimintatavasta ja fundamentalistisesta uskonnollisesta retoriikasta huolimatta **Hamas on rationaalinen toimija**.

2) Vaikka käytännön syistä tietty irrallisuus (“*unaccountability*”) ja itsenäisyys (“*OPSEC*”) ovat pakollisia poliittisen ja aseellisen toiminnan välillä, **Hamasin ja al-Qassam -prikaatien välillä vallitsee tietty koordinaatio ja subordinaatio**.

Tutkimuksen lähtökohdat pitävät sisällään lisäksi oletukset Lähi-idän toimijoiden välisten suhteiden mukautuvan yleisesti poliittisen realismin paradigmaan,⁶⁶ sekä tietyissä määrin uskonnon ja etnisyyden merkitykset politiikkaa ohjaavana tekijänä: “*Uskonto näyttää esiintyvän Lähi-idässä politiikan tärkeänä osatekijänä, oikeuttamassa tai moitovaimassa harjoitettua politiikkaa.*”⁶⁷. Poliittinen konseptio käsitetään siis *realpolitik*-tyyppisen pragmatian sekä voimakkaan ideologian yhdistelmänä. Ei ole esimerkiksi vaikeaa tunnistaa Lähi-idän poliittisessa viitekehyksessä toimijoiden käsitystä anarkisesta kansainvälisen politiikan toimintakentästä⁶⁸, omien intressien maksimoinnin ensisijaisuutta, *nolla-summa -pelin* tai *turvallisuus-dilemman* suuntaisia ajatusmalleja.⁶⁹ Mustikainen kuvailee Israelin poliittisen ilmapiiriä “voimaa ihannoivana poliittisena kulttuurina”⁷⁰, ja kovan linjan idealisointi näkyy koko Lähi-idän valtioiden välisissä suhteissa.⁷¹

Vaikka moni ääriliike vaikuttaa motiiveiltaan ja toiminnaltaan irrationaalisilta ja impulsiivisilta, terrorismin ja itsemurhauskujen postmoderni tutkimusote käsittää ilmiön juuri rationaalisuudesta ammentavien teorioiden avulla. Vaikka pienen ja lähes globaalisti terroristiliikkeen leimatun toimijan tuntuu absoluuttisen järjettömältä tehdä itsemurhauskuja tai ampua pahamaineisen epätarkkoja raketteja sotilaallisilta ja tiedustelullisilta voima-

⁶⁵ Simon (2011)

⁶⁶ Primääri oletus on se, että toimijoiden rationaalisuus perustuu voiman ja vaikutusvallan maksimoinnin perimmäiseen motiiviin. Yleisesti poliittisen liberalismien teemat – vapaus, tasa-arvo, yhteiset ihmisarvot, “yhteinen turvallisuus yhteistyön kautta” – eivät sovi tyydyttävästi selittämään 2000-luvun Lähi-idän poliittisen dynamiikan realiteetteja.

⁶⁷ Juusola & Huuhtanen (2002), s. 5

⁶⁸ Esim. Israelin suhtautuminen YK:n auktoriteettiin - Hammond: “Rogue State: Israel Violations of U.N. Security Council Resolutions”, *Foreign Policy Journal*, 27.1.2010

⁶⁹ Russett et. al. (2004), s. 247

⁷⁰ Mustikainen (2014): s. 30

⁷¹ Aiheesta laajemmin, kts. esim. Halliday (2012): *The Middle East in International Relations - Power, Politics and Ideology*. Cambridge University Press

varoiltaan mykistyttävän ylivoimaista vastustajaa kohti, “joskus rationaalinen laskelmointi ilmenee näennäisen irrationaalien toimen kautta.”⁷² Hamasin toiminnalla, julkilausumilla sekä näiden ajoituksilla on osoittautunut olevan hyvin rationaalinen, usein pragmaattinen ja ajoittain jopa tehokas luonne.

Hamasin ja aseellisen siiven, al-Qassam -prikaatien välinen struktuuri ja komentoketju ei ole länsimaiseen, moderniin ja konventionaaliseen sotilaskulttuuriin tottuneelle kovinkaan selkeä, hierarkinen⁷³, tai strategisesti tehokkaalta vaikuttava⁷⁴. Toisaalta lähemmin esimerkiksi Al-Qaedaan ideologiajohtamiseen ja “*splinter cell*” -tyyppiseen rakenteeseen perehtyneelle militanttisten palestiinalaisjärjestöjen organisaatiostruktuuri saattaa näyttäytyä lähes antiikkisen jäykältä. Ilmiselvin syy poliittisen johdon ja operatiivisten yksiköiden välisen yhteyden epämääräisyydelle on Israelin äärimmäisen tehokkaat tiedustelupalvelut (*Aman*, *Shin Bet* ja *Mossad*)⁷⁵ ja näiden tuottamaan tietoon perustuvat “kirurgiset” sotilasoperaatiot – hepreankielinen termi *sikul memukad* viittaa esimerkiksi rynnäköhelikopterein toteutettuihin vastustajan merkittävien poliittisten tai sotilaallisten henkilöiden “ilman laillista tuomiota” tapahtuvaan eliminoimiseen.⁷⁶

Olivat iskut laillisia, eettisiä ja perusteltuja tai ei, niitä tapahtuu ja ne pakottavat palestiinalaisliikkeiden toimintakulttuurin tietynlaiseksi.⁷⁷ Vaikka Hamasin aseellinen siipi toimii selkeästi tietyn autonomian puitteissa, on perusteltua olettaa että linkki Hamasin poliittisten tavoitteiden ja al-Qassam -prikaatien toiminnan välillä on olemassa (Israelin painostaminen kansan turvattomuuden kautta). Ainakin näennäinen tai pinnallinen irtisanoutuminen terroristisesta väkivallasta todennäköisesti edesauttaa Hamasin poliittista uskottavuutta ja toimintaedellytyksiä.⁷⁸ Organsiaatorakenteiden luokittelussa dynamiikkaa voisi verrata huomattavan autonomiseen matriisiorganisaatioon.⁷⁹ Aiheen tarkastelun pohjaksi hypoteesiksi muodostuu seuraava väite: Hamas on rationaalinen toimija, joka käyttää aseellista voimaa –

⁷² Judah Grunstein (30.12.2008): “Hamas as Rational Actor”, *World Politics Review*

⁷³ Korany (toim.) (2010), s. 179

⁷⁴ Länsimainen sotataidon käsitys korostaa verkottuneisuutta (NCW) ja keskitettyä komentorakennetta (C2) tehokkaan suorituskykyjen käytön edellytyksenä (esim. Joint Chiefs of Staff: JP 3-16, *Multinational Operations*, 16.7.2013)

⁷⁵ Kts. esim. Bar-Zohar & Mishal (2012): *Mossad: Israelin salaisen palvelun suurimmat operaatiot*. Tammi, Helsinki

⁷⁶ Engl. *extrajudicial killing*, Whetham (toim.) (2011), ss. 120 - 123: “vihollistaistelijoiden” sekä “laittomien taistelijoiden” maalittamisen juridisesta ja eettisestä näkökulmasta. Israelin harjoittamasta politiikasta “ekstrajuridisen maalittamisen” suhteen, kts. The Palestinian Center for Human Rights: “Extra-Judicial Executions as Israeli Government Policy” (elokuu 2006 - kesäkuu 2008): Toisen *intifadan* alkamisesta kesään 2008 mennessä Israel oli suorittanut 348 iskua, joissa sai surmansa 754 palestiinalaista (joista 521 oli maalitettuja henkilöitä, 233 sivullisia, ml. 71 lasta).

⁷⁷ Yousef (2010), s. 158

⁷⁸ Vrt. esim. IRA:n irrallisuus Sinn Féinistä

⁷⁹ <http://www.businessdictionary.com/definition/matrix-organization.html> (viitattu 23.2.2017)

mukaan lukien terroristisiksi luetut keinot – kokonaisstrategiansa tukena clausewitzilaisen sodan kuvan mukaisesti. Konfliktin osapuolten dynamiikkaa voidaan kuvata paremmin epäkonventionaalisen sodankäynnin teoriolla, ja globaaliin *jihadistiseen* liikkeeseen liittyvät teoriat täydentävät puutteita valottamalla terrorismin ja islamismin aspektoja.

1.6. Rajaukset: aihe, aika, käsittelytaso

Temaattisesti tutkimus on rajattu Hamasin politiikan ja al-Qassam -prikaatin suhteeseen osana palestiinalaisten vastarintaliikettä. Tutkimuksen ajallinen rajausta toisesta *intifadasta* Arabikevään jälkeiseen maailmaan mahdollistaa selkeän paradigman muutoksen tarkastelun, transition Gazassa oppositioasemasta valtaa pitäväksi entiteetiksi, silti fokusoiden tutkimuksen kohteen ajallisesti mielekkään kompaktiksi. Ajallisen rajauksen sisällä empirian käsittelyn fokus suunnataan tapaustutkimuksen mukaisesti tiettyyn otantaan. *Case study* -tarkasteluun valikoitiin merkittävät tapahtumakokonaisuudet, joista on myös tarjolla kattavimmin luotettavaa empiriaa.

VUOSI	n	VUOSI	n	VUOSI	n	VUOSI	n	VUOSI	n	VUOSI	n
1991	8	1995	44	1999	10	2003	142	2007	137	2011	101
1992	17	1996	63	2000	21	2004	116	2008	96	2012	138
1993	59	1997	38	2001	118	2005	70	2009	180	2013	48
1994	65	1998	37	2002	133	2006	307	2010	70	2014	259

Kuva 3: Helsingin Sanomien frekvenssijakauma Hamasiin liittyvistä uutisartikkeleista.⁸⁰ Samankaltainen frekvenssijakauma on havaittavissa esimerkiksi IHS Jane's tietokannassa ja IISS:n Military Balance vuosikertoissa Hamasiin liittyvissä kuvauksissa.⁸¹

Käsittelytason mukaisesti tutkimuksen kohde rajataan Hamasin ja sen sotilaallisen siiven harjoittamaan *sotilasstrategiaan*. Tutkimuksen fokus ei siis ole esimerkiksi epäsuoran tulenkäytön taktiikassa, eikä kansainvälisten suhteiden dynamiikan analyysissä, vaan strategisten tavoitteiden tarkastelu suhteessa käytettyyn keinovalikoimaan. Clausewitzin klassisen sodankäynnin teoreettisen paradigman mukaisesti nämä ylä- ja alatasot ovat erottamattomasti yhteydessä toisiinsa, eikä ”keinoja tule tarkastella eristyksissä niiden tarkoituksesta”.⁸² Epäkonventionaalisen sodankäynnin tapauksessa ”perinteinen” taksonominen tasojaottelu osoittautuu kuitenkin problemaattiseksi⁸³ – taisteluteknisen suorituksen ja strategisen tason ero voi olla ja käytännössä useimmiten on olematon.

⁸⁰ HS digitaalinen arkisto, hakusanalla ”Hamas” osumat vuosittain 1991 – 2014: n = artikkelien määrä. 1. *intifadan* aikaan Hamas oli vähemmän tunnettu, eikä sen uutisarvo ollut yhtä merkittävä kuin 2. *intifadan* jälkeen. Liikkeen poliittinen painoarvo kasvoi sen kannatuksen ja vaikuttavuuden myötä 2000-luvulla, ja samalla uutistiheys kasvoi. Korostetut piikit: toinen *intifada* 2000–2004, parlamenttivaalit ja *Battle of Gaza* 2006–2007, *Operation 'Cast Lead'* 2009, *Operation 'Pillar of Defense'* 2012 ja *Operation 'Protective Edge'* 2014.

⁸¹ Tietokantojen Hamas ja al-Qassam -aiheiset koonnokset tutkijan hallussa.

⁸² Clausewitz (1984), s. 87

⁸³ Handel (2001), ss. 353 - 360: ”The Problem of the Level of Analysis and the ‘Tacticization of Strategy’”

2. AIHEALUEEN TAUSTOITUS JA ASEMOINTI

Lähi-itä, Islam, arabi-nationalismi, vastarintaliikkeet

Aiheen analysoinnin tueksi on ollut tarpeellista perehtyä Lähi-idän konfliktin taustoihin ja siihen vaikuttaviin erinäisiin konsepteihin riittävän syvällisen synteesin muodostamiseksi sekä väärrien tulkintojen välttämiseksi. Perehtyminen on pitänyt sisällään sotataidon teoriakattauksen lisäksi islaminuskon ja juutalaisuuden periaatteita, Lähi-idän historiaa, sekä alueella toimivien ryhmittymien taustoja. Oleelliset aihekokonaisuudet teoreettisen paradigman deduktiivisen soveltamisen käsittämiseksi esitellään tässä kappaleessa. Taustoituksen kautta toteutettu asemointi mahdollistaa myöhemmän teorialähtöisen tarkastelun.

2.1. Lyhyt oppimäärä Lähi-idän konfliktin historiaa

*“Ja Herra sanoi Abramille, [...]: ”Nosta silmäsi ja katso siitä paikasta, missä olet, pohjoiseen, etelään, itään ja länteen. Sillä **kaiken maan, jonka näet, minä annan sinulle ja sinun jälkeläisillesi ikuisiksi ajoiksi.**””*

– 1. Moos 13:14-15⁸⁴, juutalaisten “raamatullinen oikeutus” Palestiinan alueen asuttamiseksi⁸⁵

*“**Taistelkaa Allahin nimessä niitä vastaan, jotka vastaanne sotaa käyvät, mutta itse älkää aiheetta hyökätkö. Totisesti Allah ei rakasta rauhanrikkooja.**”*

– Pyhä Koraani, 2:190⁸⁶, islamilaisen “defensiivisen *jihadin*” oikeutus

Lähi-idän konfliktiin liittyvässä diskurssissa käydään laajalti debaattia sen *uskonnollisista* ja historiallisista oikeutuksista ja perusteluista, vaikka konflikti usein perustellusti nähdäänkin ennen kaikkea *poliittisena* ja *nationalistisena* kamppailuna – eikä “uskon sotana”.⁸⁷ Uskonnolliset diskurssit eivät luonnollisesti ole strategian tutkimuksen kannalta oleellisinta, mutta tutkielman kannalta tämä tulee käsittää siten, että:

- 1) konfliktilla on erittäin pitkät ja **syvälle ulottuvat juuret**;
- 2) uskontoon perustuvat aatteet luovat konfliktin osapuolille **taipumattomia näkemyksiä** ja vaateita; ja

⁸⁴ <http://raamattu.fi/1992/1Moos.13.html#o19>, viitattu 3.10.2016

⁸⁵ VT:n viittauksia Palestiinan alueeseen ja juutalaisen kansan historiaan alueella tulkitaan uskonnollisena perusteena konfliktin eri ratkaisumallien arvioimiseen. Juutalaisen valtion rajoihin viitteitä mm.: 1. Mooseksen kirja 15:18-21; 2. Mooseksen kirja 23:28-33; 4. Mooseksen kirja 34:1-15; 5. Mooseksen kirja 1:7 ja 11:24, sekä Hesekielin kirja 47:13-20.

⁸⁶ Ali (2000) s. 24

⁸⁷ Ääriliikkeet konfliktin molemmin puolin, jotka eivät näe kompromissille sijaa, kuvaavat konfliktia “pyhänä sotana”. Käytännössä konfliktin pysyväisluonteiset kiistat koskevat maallisia kysymyksiä (ihmisoikeudet, turvallisuus, vesivarannot, rajojen sijainnit ml. Jerusalem, Israelin siirtokunnat, liikkumisvapaus, pakolaisten status).

3) uskontoa käytetään konfliktin kontekstissa tehokkaana **“työkaluna”**⁸⁸.

Lähi-idän konfliktilla viitataan nykyään yleisimmin Israelin valtion ja palestiinalaisen vapautusliikkeen väliseen konfliktiin. Se liittyy olennaisesti myös laajempaan, nyttemmin suoranaisten aseellisen yhteenoton osalta jäähtyneeseen Israelin ja alueen itsenäisten arabivaltioiden väliseen konfliktiin. Konfliktilla on juuret syvällä historiassa ja molempien alueella vaikuttavien kansojen poliittisessa perimässä, kulttuurissa ja uskonnossa. Aiheen taustoittamisen nimissä on syytä referoida yleisesti käynnissä olevan konfliktin taustoja, sillä vain ilmiön taustat ja syyt ymmärtämällä on edellytykset analysoida itse ilmiötä.

Historiallisesti alueella on totuttu lähes jatkuvaan valtakamppailuun, ja valtaa pitävien kirjo on ollu huomattavan laaja. Tällä on väistämättä vaikutus alueen poliittiseen kulttuuriin. Lähi-idän ja nyky-Israelin/Palestiinan alueelle sijoittuvat ensimmäiset ihmiskunnan tiedossa olevat sivilisaatiot: Egyptin ja Siinain alueella on merkkejä ihmisasutuksesta jo n. 7500 eaa., ja varhaisen antiikin aikaan edistyksellinen sivistys kattoi koko Välimeren itärannikon. Ensimmäiset kaupunkisivilisaatiot Mesopotamian ajalla 5000 eaa. – 2300 eaa. sijoittuivat Sumerin, Assyrian ja Palestiinan alueille, ja esimerkiksi Jerusalemin ja Jerikon historia ulottuu näihin aikoihin. Sivilisaation orastamista Lähi-idän alueella seurasi muun muassa abrahamilaisten uskontojen synty ja leviäminen; Assyrian imperiumi n. 1750 eaa. – 600 eaa.; Babylonian imperiumi n. 600 eaa. – 500 eaa.; Persian valtakunta n. 500 eaa. – 650 jaa.; Aleksanteri Suuren valtakausi 300 luvulla eaa.; roomalaisten valtakunta n. 750 eaa. – 480 jaa.; arabikulttuurin leviäminen n. 610 jaa. alkaen, ristiretkien aikakausi n. 600 jaa. – 1300 jaa.; Bysantin valtakunta n. 400 jaa. – 1400 jaa. sekä ottomaanien valta-aika aina ensimmäisen maailmansodan loppuun ja Turkin itsenäisyssotaan saakka.⁸⁹

Palestiinan alue on merkittävä historiallisesti ja uskonnollisesti niin juutalaisille, kristityille ja muslimeille, ja alueella on useita uskonnollisesti, kulttuurillisesti sekä historiallisesti merkittäviä paikkoja, joiden symbolinen hallinta on eriävissä määrin oleellinen kaikille näistä kolmesta maailman suurimmista uskontokunnista.⁹⁰ Nämä vaikuttavat myös moderniin Lähi-idän konfliktiin erityisesti poliittisen retoriikan uskonnollis-poliittisiin symbolisiin arvoihin vetoamisen myötä.

⁸⁸ Esim. Martikainen & Sakaranaho (2011), s. 64. Puistolán mukaan uskontoa, niin juutalaisuutta kuin islamia, käytetään perustana muun muassa territoriaalisissa vaatimuksissa, toiminnan perusteluissa, tuen voittamisessa ja rekrytoinnissa. Moskeijat toimivat foorumeina, ja marttyyrikuoleman kohtaaville luvataan pelastus ja paratiisi.

⁸⁹ Wawro et. al. (2008), ss. 38 - 45, 50 - 51, 54 - 93, 97 - 105, 112 - 119, ja 142 - 145

⁹⁰ Esim. Jerusalemin vanhassa kaupungissa, Itä- ja Länsi Jerusalemin rajalla sijaitseva Temppelivuoren alue, islamilaisittain Haram esh-Sharif ja al-Aqsa moskeija: eräs maailman tärkeimmistä ja kiistanalaisista uskonnollisista kohteista kaikille *“kirjan uskonnoille”*.

2.2. Moderni Lähi-itä: konflikti ja rauhanprosessi

2.2.1 Islamilainen historiankäsitys

Islamististen ääriliikkeiden fundamentalismin pohjan käsittämiseksi on syytä tarkastella islamilaista käsitystä historiasta sekä modernin Lähi-idän kehitystä. Hamasin ideologia ja asema rakentuu pitkälti juuri tämän kappaleen mukaisen historiankäsityksen perustalle.⁹¹ Modernin Lähi-idän valtioiden muodostuminen nykyiselleen on lopputulos useamman valtausaallon ketjusta 1900-luvun alussa: ottomaanien valtakunnan mureneminen ensimmäisen maailmansodan keskus-valtojen häviämisen myötä johti Lähi-idän jakamisen etupiirijattelun mukaisesti, Sèvresin rauhansopimuksella vuonna 1920. Lähi-itä jaettiin siirtomaihin, jotka toisen maailmansodan aikoihin itsenäistyivät – heimojen ja etnisyyksien kannalta “mielivaltaisten” rajojen mukaisesti.⁹²

Islamilaisen historiankäsityksen perusteella muslimien historia voidaan jakaa kahteen selvään ajanjaksoon⁹³: **Ensimmäisen ajanjakson** aikana, noin vuosina 600–1200 elettiin Islamin “kulta-aikaa”. Ajanjakso kattaa profeetta Muhammedin elämän ja Islamin synnyn, Arabian niemimaan yhdistymisen vahvaksi ja koherentiksi vallaksi, arabikulttuurin levittäytymisen sekä muslimi-sivilisaation merkittävimpien saavutusten ajat.⁹⁴ Aikakauden loppu sijoitetaan yleisesti 1100–1300 luvun paikkeille, mongolien valtauksien jälkeiseen aikaan, kun arabikulttuuri koki ottomaanien valtakaudella maallistumisen muun muassa länsimaiden vaikutuksen myötä. **Toista ajanjaksoa** leimaavat valtiollisen johdon korruptoituminen, kansan alentunut moraali, poliittinen sorto sekä imperiaaliseen kolonialismiin alistuminen. “Kulta-aikaan” kaipuu selittää osin nyky-islamismen progressiivisuuden puutteen ja länsimaisittain järjettömältä tuntuvan arkaaisen maailmankatsomuksen.⁹⁵ Fundamentaali islamismi näkee kulta-ajan mallissa esikuvan muslimin käytöskoodistoon sekä yhteiskunnalliseen, *umman*⁹⁶, toimintaan. Vanhoillisuuteen kallistuvan islamismen parissa todetaan, että rappeutuminen ei johdu “siitä että Allahin olisi hylännyt kansan, vaan että kansa hylkäsi Allahin”.⁹⁷ Tällä pohjalla selittyy uskonnollisen fundamentalismin vetoavuus.

⁹¹ Jane’s Islamic Affairs Analyst (24.3.2006): “Hamas: Origins, Development and Prospects – Part One: Origins – The Historical Context

⁹² Wawro et. al. (2008), s. 398 Huom. myös Clausewitz piti keinotekoisia valtakunnanrajoja suurimpana syynä 1700-luvun aikaiseen sodankäyntiin: Clausewitz (1984), s. 102

⁹³ Terhart & Shulze (2007), s. 82

⁹⁴ Segal (1996): “Why Does the Muslim World Lag in Science?”. *Middle East Quarterly*, June 1996, Vol. 3, No. 2

⁹⁵ Vrt. ISIS/Daesh: *CNN Library* (1.11.2016): “ISIS Fast Facts”

⁹⁶ Gordon (2010), ss. 12 - 13, 69, 102: Islamilainen yhteiskunta, valtioiden rajat ylittävä pan-islamalainen yhteisö.

⁹⁷ Jane’s Islamic Affairs Analyst (24.3.2006): “Hamas: Origins, Development and Prospects – Part One”

Vaikka tulkinta korostaa islamin syvästi ortodoksisten uskonperinteiden roolia fundamentalististen liikkeiden suosion taustalla, se ei luonnollisesti ole koko totuus. Tyytymättömyys ja hyvinvoinnin puute ovat kuitenkin se geneerinen lähtökohta, josta Talebanin, al-Qaeda, al-Nusran rintaman, al-Shabaabin, Boko Haramin, Hizbollahin ja Hamasin kaltaiset fundamentalistiset islamistiset järjestöt nousevat ja löytävät kansan tuen äärimmäisistä keinoistaan huolimatta. Vaikka enemmistö kansasta ei olisikaan radikalismiin taipuvaisia uskovaisia, jotka ajaisivat kiihkeästi *sharia*-lain implementointia tai aseellista *jihadia* vääräuskoisia vastaan, sortoa, köyhyyttä ja vääryyttä kokeva kansa on valmis antamaan tukensa liikkeelle, joka lupaa muutosta sekä osoittaa ryhtyvänsä aktiivisesti sanoista tekoihin. Tämä tuen pohja on merkittävä seikka tarkasteltaessa Hamasia ja al-Qassam -prikaateja myös sotilasstrategian teorian valossa.

2.2.2 Lähi-idän konfliktin taustat

Selkeämpi tekijä juutalaiskansan ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa on “maallinen kiista” omasta valtiosta, rajoista, oikeuksista ja resursseista. *Sionismilla* viitataan juutalaisvaltion perustamiseen ja puolustamiseen liittyvää aatetta, jonka perustajana pidetään Theodor Herzliä.⁹⁸ “Raamatullisessa maanpaossa” (*diaspora*) eläneen juutalaiskansan pitämässä ensimmäisessä *sionistisessa* kongressissa (Basel, 1897) harkittiin mahdolliseksi kohteiksi tulevalle juutalaisvaltiolle ensisijaisesti Palestiinaa tai Argentiinaa.⁹⁹ Palestiinaa puolsi ennen kaikkea sen historiallinen ja symbolinen arvo. Lisäksi Argentiinan juutalaisissa siirtokunnissa oli lisääntyneen juutalaisväestön myötä koettu paikallisväestön taholta lisääntyntä antipatiaa.¹⁰⁰ Ottomaanien valtakunnan kärsittyä tappio ensimmäisessä maailmansodassa osana keskusvaltoja, Palestiinan alue päättyi Iso-Britannian mandaatin alaiseksi.¹⁰¹ Balfourin julistuksen myötä jo vuonna 1917 Iso-Britannia suhtautui virallisen myönteisesti *sionistiseen* agendaan. Vuonna 1948 David Ben-Gurion julisti Israelin itsenäiseksi valtioksi.¹⁰²

⁹⁸ *Der Judenstaat* -manifestissa (1896) Herzl julistaa näkemyksensä juutalaisen kansan sorrosta, epäoikeudenmukaisesta vähäosaisuudesta, “kodittomuudesta”, gettoihin ajamisesta ja pogromeista. Ratkaisuna nähdään juutalainen liike ja oman valtion perustaminen. (kts. Herzl (2006): *The Jewish State*, ss. 17–30)

⁹⁹ Herzl varoittaa “tunkeutumisesta” Palestiinaan: “*Tunkeutuminen tulee päättymään aina huonosti. Se tulee jatkumaan siihen väistämättömään hetkeen asti, kun natiivi väestö kokee itsensä uhatuksi, ja pakottaa hallintonsa toimimaan juutalaisväestön maahanmuuttoa vastaan*” (Herzl 1896: “The Plan”)

¹⁰⁰ Mustikainen (2014): s. 23–25

¹⁰¹ Ottomaanien valtakunta lohkottiin 1. maailmansodan voittajien kesken Sykes–Picot-sopimuksen (1916) mukaisesti.

¹⁰² Juusola (2005), ss. 13 ja 32

1800-luvulla ennen laajemman kansanliikkeen (*aliya*) varsinaista alkamista, arabimuslimit edustivat noin 90 % Palestiinan alueen arviolta 300 000 asukkaasta. Kristittyjä ja juutalaisia oli noin 10 000.¹⁰³ Britannian mandaatin loppuajana 1900-luvun alussa Palestiinan alueella oli UNSCOP:n¹⁰⁴ mukaan prosentuaalisesti juutalaisia 33 % ja arabeja tai muita etnisyyksiä 67 %.¹⁰⁵ YK:n yleiskokouksen päätöslauselman 181(II)¹⁰⁶ mukaisesti alueen noin 27 000 neliökilometristä tuleva arabivaltio kattaisi 43,5 % ja juutalaisvaltio 56,5 %¹⁰⁷ (kartta-aineisto **liitteessä 3**). Välttömästi päätöslauselman hyväksymisen jälkeen¹⁰⁸ alkoi 1947 sisällissota: ensimmäinen väkivaltaisuuksien vaihe joka jatkui 1948 ensimmäisenä Israelin ja ympäröivien arabivaltioiden välisenä sotana.¹⁰⁹

Vaikka yleinen oletus oli, että alueellisesti arabit nauttivat sotilaallisen tasapainon puolesta selkeää ylivoimaa, vuoden 1948 puoleen väliin mennessä alueella taisteli alle 25 000 arabisotilasta 35 000 IDF:n taistelijaa vastaan (konventionaaliset ja epäkonventionaaliset joukot yhteenlaskettuna), ja israelilaiset saivat Tšekkoslovakiasta merkittävää materiaalista tukea. IDF:n liikekannallepano nostettiin heinäkuun aikana 65 000 henkeen, ja joulukuussa Israelin taistelevat joukot saavuttivat huippunsa yli 96 000 sotilaan määrällä.¹¹⁰ Tuore juutalaisvaltio miehitti hegemonisesti koko Palestiinan alueen, Gazan kaistaa ja Länsirantaa lukuunottamatta.¹¹¹ Lopputulema voidaan tässä mielessä nähdä luonnollisena sotilaallisen tasapainon seurauksena, ja vuoden 1949 aseleposopimuksessa Israel laati voittajana ehdot neuvottelupöydän vastapuolella istuvan Egyptin, Libanonin, Jordanian ja Syyrian kanssa.

Demarkaatorajaksi tarkoitettu “vihreä linja” muodostui *de facto* -rajaksi Israelin ja palestiinalaisalueiden välille – poliittinen *status quo* muodostui siten, että 78 % Palestiinan alueesta päätyi Israelin hallintaan. Tämän lisäksi jopa 55 % jäljelle jääneestä palestiinalaisalueesta (OPT, *Occupied Palestinian Territories*) oli Israelin toimien ja määräysten myötä palestiinalaisten käyttämättömissä: juutalaissiirtokunnat, strategisesti

¹⁰³ Mustikainen (2014), s. 21: Muitakin vaihtoehtoja punnittiin. Iso-Britannian siirtomaa-asioista vastaava ministeri tarjosi sionisteille Ugandaa, ja Herzl neuvotteli muun muassa Portugalin, Belgian ja Italian kanssa alueista Mosambikissa, Kongossa ja Tripolitaniassa (nyk. Libya).

¹⁰⁴ “Summary of AG-057 United Nations Special Committee on Palestine (UNSCOP) (1947)”: https://archives.un.org/sites/archives.un.org/files/files/Finding%20Aids/2015_Finding_Aids/AG-057.pdf, viitattu 27.11.2016

¹⁰⁵ UNSCOP 1947: “A Commentary on Partitioning”, 4. kappale

¹⁰⁶ YK:n päätöslauselmat vuodelta 1947 <http://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/2>, viitattu 27.11.2016

¹⁰⁷ Matthews (toim.) (2011), s. 68.

¹⁰⁸ YK:n 29.11.1947 Yleiskokouksen 72 % enemmistö (33 valtiota) äänesti päätöslauselman puolesta.

¹⁰⁹ “Neutraalisti” 1948 Palestiinan sota / Arab-Israel War of 1948, juutalaisittain *Vapaussota*, ja palestiinalaisittain “*al Nakba*” – katastrofi. Sota jaetaan yleisesti sisällissotamaiseen vaiheeseen ja laajempaan alueelliseen sotaan.

¹¹⁰ Hourani et al. (2004), s. 537

¹¹¹ Gaza säilyi Egyptin ja Länsiranta Jordanian hallinnassa 1967 sotaan saakka.

merkittävät “suljetut alueet” sekä Israelin määräämät luonnonsuojelualueet.¹¹² Vastarintaliikkeiden suosio lieenee palestiinalaisalueilla taattu niin kauan, kuin nykyinen poliittinen ja yhteiskunnallinen dynamiikka säilyy entisellään.

1948 sodan seurauksena syntyi merkittävä palestiinalaisten pakolaisongelma (*al-Nakba*) sekä sitkeä kiista konfliktin ratkaisumallien rajoista¹¹³. Kuuden päivän sodan seurauksena 1967 Israel valloitti Länsirannan, Gazan kaistan sekä koko Siinain niemimaan¹¹⁴ – tästä alkaneen miehityksen ja siihen liittyvien kiistakysymysten ratkaiseminen on koko rauhanprosessin ydin.¹¹⁵ 1973 Yom Kippur sota, “Lokakuun sota”, oli toistaiseksi viimeinen merkittävä valtioiden välinen eskaloitunut konflikti Israelin ja ympäröivien valtioiden välillä. Ääri-islamistinen fundamentalismi on voimistunut palestiinalaisessa yhteiskunnassa 1970-luvulta asti. Vuoden 1987 lopulla alkoi ensimmäinen palestiinalaisten kansannousu (*intifada*), ja levottomuudet jatkuivat aina syksyyn 1993.

Rauhanprosessi on ollut käynnissä täysipainoisesti 1970-luvulta lähtien,¹¹⁶ mutta vasta *intifadan* seurauksena järjestetty Madridin konferenssi 1991 oli ensimmäinen todellinen askel kohti bilateraalista neuvottelu-asetelmaa. Konferenssi johti ensimmäisen *intifadan* rauhoittumiseen sekä väkivaltaisuuksien aallon katkaisevaan Oslon rauhansopimukseen 1993, jonka myötä perustettiin myös “virallinen” palestiinalaishallinto (*Palestinian National Authority*, PNA). Sopimuksen jälkeen PLO tunnisti virallisesti Israelin valtion. Oslo I ja II¹¹⁷ herättivät myös huomattavaa vastarintaa, ja kiihdyttivät vastarintaliikkeiden kannatusta ja toimintaa¹¹⁸. Camp Davidin huippukokouksen epäonnistuminen,¹¹⁹ suurten odotusten mureneminen ja palestiinalaisten pettymys olivat merkittävimpiä myötävaikuttajia toisen *intifadan* syttymiseen, jonka laukaisi lopulta Ariel Sharonin kiistelty vierailu Temppelivuorella 28.9.2000.¹²⁰

¹¹² Matthews (toim.) (2011), s. 72

¹¹³ 1949 aselevon jälkeiset rajat “*Green Line*”, kts. karttakuva, liite 3. “Armistice Lines (1949-1967)”, *Israel Ministry of Foreign Affairs*, <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages/1949-1967%20armistice%20lines.aspx> (viitattu 28.2.2017)

¹¹⁴ Syyrian vastaisella rajalla aseleposopimus noudatti “*Purple Line*” -nimellä (YK:n kartoista) tunnettua rajaa Golanin kukkuloilla.

¹¹⁵ European Union External Action (EEAS), 15.6.2016: “Middle East Peace Process” https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/337/middle-east-peace-process_en (viitattu 24.2.2017)

¹¹⁶ Prosessin neuvotteluilla ja sopimuksilla on ollut merkittävä vaikutus konfliktin dynamiikkaan. Kts. liite 2.

¹¹⁷ “*Declaration of Principles*” Washington D.C.:ssä 1993 ja “*Interim Agreement*” Tabassa 1995.

¹¹⁸ PM Yitzhak Rabinin murha 4.11.1995 pysäytti neuvottelujen etenemisen.

¹¹⁹ Yasser Arafatin taipumattomuutta kompromissiin on pidetty yleisesti länsimaissa syynä epäonnistumiseen, mutta Israelin myönnytysten arvoa on myös tulkittu skeptisesti. Kts. esim. Rosenberg (2011): “Why Camp David II Failed: a Negotiation Theory Perspective” ja Malley & Agha (2001): “Camp David: a tragedy of errors - Blaming Arafat for the failure of the peace process is a dangerous mistake”.

¹²⁰ AP (28.9.2000): “Palestinians And Israelis In a Clash At Holy Site”, *The New York Times*

YK:n päätöslauselmien mukainen, yleisimmin vaadittu ratkaisumallin “iso linja” on *kahden valtion ratkaisu*. Mallissa itsenäiset Israelin ja Palestiinan valtiot “elävät rinnakkain sovussa ja rauhassa Jordan-joen ja Välimeren välisellä alueella”.¹²¹ Jerusalemin asema olisi jaettu ja kansainvälisen tarkkailun tai hallinnon alainen. Palestiinalaisliikkeet vaativat aluejaon pohjaksi 1967 edeltäviä rajoja¹²², jonka hyväksyntä on Israelille ongelmallinen. Israelin siirtokuntapolitiikka on merkittävä kiistakysymys kahden valtion mallissa.

Alternatiivisia ratkaisumallejakin on esitetty: esimerkiksi *kolmen valtion ratkaisussa* Länsiranta luovutetaan Jordanian hallintaan ja Gazan kaista Egyptin hallintaan¹²³; *yhden valtion ratkaisussa* juutalaiset ja palestiinalaiset jakavat valtion, yhdenmukaisen kansalaisuuden ja oikeuksien merkeissä etnisyydestä tai uskonnosta riippumatta.¹²⁴ Vaikka esimerkiksi *yhden valtion* malli omalla tavallaan ratkaisisi kiistat rajoista ja alueista, se on tavallaan nähtävissä kuitenkin nykyisenä *de facto* -mallina, joka ei ole millään tavalla ihanteellinen tai lopullinen ratkaisu. Suunnitelmissa ja neuvotteluissa viitataan usein tilapäisiksi tarkoitettuihin *interim* ja lopullisiin *final status* malleihin ja ratkaisuihin. Tarkemmin konfliktin ja rauhanprosessin kokonaisuuden tapahtumia ja toimijoita käsitellään kronologisesti **liitteessä 2**.

2.3. Yhteiskunnallinen kriisi ja “*final status*”-kysymykset

Rauhanprosessin etenemistä estävät mahdollisen idealistisen halun puutteen lisäksi selkeä joukko käytännön kiistanaiheita, oleellisimpina palestiinalaispakolaiset ja “*right of return*” (UN RES/194), rajojen määrittely monine käytännön haasteineen,¹²⁵ Jerusalemin tuleva asema sekä Israelin siirtokuntapolitiikka.¹²⁶ Näiden lisäksi *final status* -kysymyksiin lasketaan legitiimit huolet turvallisuudesta, väkivaltaisuuksista luopuminen ja molemminpuolinen valtiollinen tunnustus.¹²⁷ Myös vaikeiksi osoittautuneiden yksityiskohtien siirtäminen syrjään suurten linjojen sopimista suosivaksi vaihtoehdoiksi on esitetty, mutta

¹²¹ UN/RES/244 (1967), Mallin historia juontaa juurensa mandaatin aikaisen Peelin komission päätelmiin 1937.

¹²² Hroub (2006): “A “New Hamas” through its New Documents”, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 35, No. 4., ss. 6 - 27. Hamasin “väliaikainen tavoite” (tunnustamatta kuitenkaan Israelin valtion legitimeettiä). Huom. Hamasin retoriikassa viitataan usein provokatiivisesti “Israelin tuhoamiseen”.

¹²³ Palestiinalaisten kykyyn hallita itsenäisesti valtiota on suhtauduttu skeptisesti ja kiistakysymysten lopullista ratkaisua kahden valtion mallin myötä on epäilty. Ns. *kolmen valtion* malli ei ole nauttinut kuitenkaan valtaviiran suosiota. Kts. esim. Eiland (2008): “Rethinking the Two-State Solution”, *Policy Focus*, No. 88, syyskuu 2008.

¹²⁴ Muammar Gaddafi (21.1.2009): “The One-State Solution”, *New York Times*

¹²⁵ Esimerkiksi vesivarojen käyttöoikeudet. Matthews (toim.) (2011), s. 93 ja s. 114.

¹²⁶ 2005 Gazasta vetäytymisen jälkeen Israelilla on siirtokuntia enää Länsirannalla. YK tuomitsee siirtokunnat Geneven IV sopimuksen (1949) perusteella, ja siirtokuntapolitiikka nähdään merkittävänä lopullisen rauhan esteenä.

¹²⁷ AIPAC (7.2.2014): “Final-Status Issues for Israeli-Palestinian Negotiations: Challenges and Complexities”

esteet nähdään liian keskeisiksi ohitettavaksi: *“Nakban ymmärtäminen on keskeisintä israelilais–palestiinalaisen historian ymmärtämisessä.”*¹²⁸ UNRWA:n arvion mukaan 1948 sota jätti jälkeensä 726 000 pakolaista, ja pakolaisien määrä on noussut 2013 mennessä viiteen miljoonaan.¹²⁹

Israelilais- ja palestiinalais-narratiivit pakolaisongelmasta eroavat huomattavasti toisistaan, ja pakolaisten oikeudesta palata kotiseudulle ei ole mitään takeita tulevaisuudessa.¹³⁰ Pakolaisongelman lisäksi Gazan humanitäärinen kriisi on merkittävä kollektiivisen turhautumisen lähde palestiinalaisväestön keskuudessa – eikä suotta: Gazan on jopa arvioitu olevan *“asumiskelvoton vuoteen 2020 mennessä”*¹³¹, ja Israelia on syytetty tarkoituksellisesta Gazan *“gettouttamisesta”* muun muassa pakotteilla.¹³² Tämä turhautuminen, sen suuruusluokka ja syyt ovat oleellisia käsittää vastarintaliikkeiden strategian ja suosion pohdinnassa. Toisaalta on myös syytä pohtia, onko vastarintaliikkeillä edes todellista halua rauhanprosessin mukaiselle kompromissiratkaisulle? Palestiinalaisten kamppailu on Hamasin kaltaisille liikkeille olemassaolon oikeutus, ilman sitä niiden tulisi vähintäänkin transformoida toimintaa ja imagoa radikaalisti: *“Ilman tätä taistelua, Hamasin toiminnalle ei olisi perusteita; se yksinkertaisesti palaisi muslimiveljeskunnaksi.”*¹³³

2.4. Keskeiset käsitteet ja terminologia

Keskeisten käsitteiden ymmärtäminen on tärkeää aiheen tuotteliaan käsittelyn sekä metodologian mukaisen aiheen kontekstuaalisen asemoinnin vuoksi. Tässä kappaleessa pohditaan keskeisimpiä sotateoreettisia, islamistisia sekä muita aiheeseen liittyviä käsitteitä.

2.4.1. Sotateoreettiset käsitteet

Sotateorian tutkimus voidaan tiivistää kahteen kysymykseen: *“Mitä sota on?”* ja *“Millä tavalla sota voitetaan?”*¹³⁴ **Sota** on kaikessa yksinkertaisuudessaan *rauhan puutetta*, mutta määritellään usein väkivaltaisen konfliktin mittasuhteiden tai valtiollisten julistusten

¹²⁸ Barat (toim.) (2010), s. 3

¹²⁹ Israelin arvio 520 000, UNRWA:n 726 000, palestiinalaislähteiden jopa 900 000 Matthews (toim.) (2011), s. 37

¹³⁰ Matthews (toim.) (2011), s. 43

¹³¹ UN (1.9.2015): “Occupied Palestinian Territory slides into recession, Gaza becoming uninhabitable” <http://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=1068> (viitattu 7.3.2017)

¹³² ¹³² Barat (toim.) (2010), s. 145–169: “The Ghettoization of Palestine: A Dialogue with Ilan Pappé and Noam Chomsky”

¹³³ Satloff (2006), s. 5

¹³⁴ Rekkedal (2013), s. 20. Sotatieteiden ontologinen ja epistemologinen problematisointi.

mukaan.¹³⁵ Tämän tutkielman kontekstissa sodankäyntiä käsitellään tavoitteellisen poliittisen väkivallan manifestoitumisena. Clausewitzin mukaisesti sota määritellään “*väkivaltaiseksi toimeksi, jonka tarkoituksena on pakottaa vastustaja noudattamaan meidän tahtoamme.*”¹³⁶ Sodan tutkimuksessa käytetään myös erittelyä sodan osapuolten mukaan.¹³⁷ Israelin–Palestiinan konflikti ei jatkuvana kokonaisuutena täytä kaikkia sodan määritelmiä (pois lukien yksittäiset intensiivisemmät konfliktit) ja osapuolten luokittelun osalta voitaisiin lokeroida *inter-state*-, *intra-state*- tai *extra-state*-konfliktiksi. Käyttökelpoinen määritelmä on “matalamman intensiteetin konflikti” (*low intensity conflict*, LIC): “*poliittis-sotilaallinen yhteenotto kilpailevien valtioiden tai ryhmittymien välillä, konventionaalisen sodan alapuolella – rutiinin- ja rauhanomaisen kilpailun yläpuolella.*”¹³⁸

Asymmetrisyys sodankäynnissä on yksinkertainen käsite, mutta sillä on merkittävä vaikutus käsiteltävän aiheen sotilasstrategian teoriaan. Luonnollisesti yksikään sota ei ole taistelevien osapuolten vahvuuksien suhteen täysin symmetrinen¹³⁹, mutta asymmetrisyyden käsitteellä sodankäynnissä viitataan *merkittävään* eroavaisuuteen määrällisesti ja teknillisesti sekä doktrinaalisesti, joka vaikuttaa sodankuvan muodostumiseen. Yhdysvaltain puolustusministeriö määrittelee asymmetrisen sodankäynnin nimenomaan toisistaan poikkeavien strategisten ja taktisten periaatteiden sekä kyvykkyyksien soveltamisena vastustajan vahvuuksien kiistämiseksi sekä heikkouksien hyväksikäytöksi.¹⁴⁰ Tyypillisimmin asymmetrisen sodankäynnin käsite ilmenee konventionaalisen “ammattimaisen armeijan” ja kansannousuun rinnastettavan “kumouksellisen liikkeen” taistelussa. Loppujen lopuksi kyseessä on siis eroavaisuus resursseissa, ja sen mukaisesta tarpeesta turvautua perinteisestä sodankäynnistä poikkeaviin keinoihin.

¹³⁵ Esim. “*sustained combat involving substantial casualties*” (Small & Singer 1982: Resort to Arms); mitattu määreellä “*vähintään 1000 kuolee taisteluissa vuosittain*” (Correlates of War project, COW); lainsäädännöllinen sodan julistus (Haag III, 18.10.1907): 1§ “*hostilities between themselves must not commence without previous and explicit warning*” http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hague03.asp (viitattu 28.2.2017)

¹³⁶ Clausewitz (1989), s. 75 (1. kirja, 1. kappale “What is War?”, 2. luku); myös “sota ei ole muuta kuin kaksintaistelu suuremmalla skaalalla”.

¹³⁷ *Inter-state* (valtioiden välinen), *intra-state* (valtion sisäinen), *extra-state* (valtiollisen ja ei-valtiollisen toimijan kesken, esim. imperiaaliset, koloniaaliset sodat), sekä *non-state* (ei-valtiollisten toimijoiden välinen).

¹³⁸ US FM 100-20, “Military Operations in Low Intensity Conflict”, Departments of the Army and the Air Force, Washington D.C., 5.12.1990: Ohjesäännön alussa siteerataan Clausewitziä “*The political object, as the original motive of the war, should be the standard for determining both the aim of the military force and also the amount of effort to be made.*” sekä puolustusministeri Weinbergeriä “*What is important is to understand the role of military force and the role of other responses and how these fit together.*”

¹³⁹ Clausewitz (1976), s. 96: Clausewitzin mukaan teoriassa toisen osapuolen ollessa vahvuudeltaan huomattavasti toista suurempi, paperilla tehty arvio riittää lopputuleman määrittelemiseksi, ja taisteluja ei tarvita. Käytännössä näin ei luonnollisesti ole, kuten lukuisat sissisodat ovat osoittaneet, ja “vahvuuden” kokonaisarvioon tulee huomioida paljon muutakin kuin vain kirjavahvuuksia. Lisäksi Clausewitzin mukaan sodankäyntiin liittyy aina “satunnaisuus-tekijä”, ja näin ollen todellisuudessa lopputulemia ei voida koskaan ennustaa aukottomasti ilman itse taisteluja. (s. 85)

¹⁴⁰ US DoD Joint Publication 1-02: “*Dictionary of Military and Associated Terms*”: “Sotilasoperaatioissa asymmetrisyys tarkoittaa poikkeavien strategioiden, taktiikoiden, valmiuksien ja metodien käyttöä estääkseen vastustajan vahvuuksia, samalla hyväksikäyttäen tämän heikkouksia” (tutkijan käännös)

Konseptuaalisesti asymmetriaan sodankäynnissä liittyy suoranaisesti **sissisodanäynnin** (*guerrilla warfare*)¹⁴¹, **kumouksellisen sodan** (*insurgency*) ja **epäkonventionaalisen sodankäynnin** (*irregular warfare*) käsitteet. Mao käsittää sissioperaatiot oleelliseksi ja pakolliseksi osaksi kumouksellista sodankäyntiä, varsinkin kun on kyse kansan vapautustalusta suurella alueella. Mao käsittelee sissisodankäyntiä rinnakkain konventionaalisen sotatoimen kanssa tapahtuvana toimintana.¹⁴² Myös Guevara käsittelee sissisodankäyntiä “sodan vaiheena.”¹⁴³ Perinteiseen sodankäyntiin verrattuna luonteeltaan asymmetrinen väkivalta on siten problemaattinen, että kansainvälisen yhteisön silmissä se uhkaa turvallisuutta ja lainmukaisuutta. Epäkonventionaalinen toimija “ei vastaa millekään julkiselle auktoriteetille, ei tunnusta sodan oikeussääntöjä (sodan julistaminen, siviiliväestön suojele, sotavankien käsittely), ja lisäksi sen rahoittaminen on hämärän peitossa.”¹⁴⁴ Epäkonventionaalisen sodankäynnin rahoittamiseen saattaa liittyä muita rikollisia toimia, kuten huume- ja ihmiskauppaa, sillä toimijat eivät ole sitoutuneet oikeusvaltion pelisääntöihin.

Vaikka käsitteistö kehittyy sodankuvan muutoksen myötä, voidaan Maon sissisodankäynnin käsittelystä havaita selkeitä yhtymäkohtia jo Sun Tzun teoriaan.¹⁴⁵ Strategian teoriassa on myös huomattavaa yhteneväisyyttä Guevaran *Guerrilla Warfare* -teoksessa esitettyihin teeseihin, kuten joustavuuden ja innovatiivisuuden korostaminen, suoraa yhteenottoa välttävä *hit and run* -taktiikka, vastustajan harhauttaminen, haastavien olosuhteiden (pimeys, sää, maasto) hyödyntäminen sekä vastustajan resurssien valjastaminen omaan käyttöön.¹⁴⁶ Clausewitzin käytettävyyttä LIC:n ja epäkonventionaalisen keinovalikoiman yhteydessä on kritisoitu laajalti¹⁴⁷ ja toisaalta vasta-argumentoinnissa tunnistetaan konseptuaalisia lainalaisuuksia, jotka pätevät myös “pienissä sodissa”.¹⁴⁸

¹⁴¹ Etymologisesti espanjankielisestä *guerra*-sanasta deminutiivinen muoto *guerrilla*, eli “pieni sota”. Termiä on käytetty ainakin 1800-luvun alusta lähtien, Napoleonin Iberian niemimaalla espanjalaisia ja portugalilaisia vastaan käydyn sodan yhteydessä.

¹⁴² Mao (1961), s. 41

¹⁴³ Guevara (2012), s. 3

¹⁴⁴ European Parliament, Directorate-General for Research: “International Terrorism and European Security”, working paper, Political Series POLI 120 EN, 2003.

¹⁴⁵ Sun Tzu (1910), 1. kappale “Laying Plans”, 18. kohta: “Kaikki sodankäynti perustuu harhautukseen”, 19. kohta: “Kun kykenemme hyökkäämään, tulee esittää kyvytöntä; kun käytämme joukkojamme, tulee esittää passiivista; kun olemme lähellä, meidän tulee vaikuttaa olevamme kaukana”, 24. kohta: “Hyökkää siellä vastustaja ei ole valmiudessa, ilmesty siellä missä tätä ei odoteta”; 3. kappale “Attack by Strategem”, 17. kohta (1): “Hän voittaa, joka tietää koska taistella ja koska ei”, (2): “Hän voittaa joka osaa käsitellä sekä yli- että alivoimaista vastustajaa”. (tutkijan käännökset)

¹⁴⁶ Guevara (2012), ss. 12–19: “*Guerrilla Tactics*”

¹⁴⁷ Esim. Summers (1995) tulkitsee Vietkongin kumouksellista sissisodankäyntiä clausewitzilaisittain (*On Strategy: A Critical Analysis of the Vietnam War*), ja Metz (1995) kritisoi Clausewitzin käyttöä dogmaattisena “klassikkona”, jonka teesejä opetetaan ympäri maailman ja sovelletaan “venyttäen ja vääntäen” kaikkiin nykyaikaisiin ilmiöihin (“A Wake for Clausewitz: Toward a Philosophy of 21st Century Warfare”, *Parameters*, vol. 24, no. 4, talvella 1994-1995).

¹⁴⁸ Strachan & Herberg-Rothe (toim.) (2007), ss. 182–195: Daase: “Clausewitz and Small Wars”.

Sissisodankäynnin oveluuden ja harhautuksen periaatteet kiteytyvät Maon Kiinan kommunistista vallankumousta käsittelevän teoriaopuksen kääntäjän Samuel B. Griffithin esipuheessa käyttämässä sitaatissa: “Sissisodankäynnin doktriini voidaan vetää yhteen neljällä kiinalaisella symbolilla, jotka lausutaan *Sheng Tung, Chi Hsi* – Melua idässä; iske lännessä.”¹⁴⁹ Asymmetrisestä dynamiikasta seuraavaa epäkonventionaalisen- ja sissi-sodankäynnin strategiaa ja keinovalikoimaa käsitellään syvemmin teorialuvussa, mutta tämän käsitteellisen määrittelyn perusteella on selkeää, että Hamasia ja sen aseellista siipeä tutkittaessa on käännäyttävä myös epäkonventionaalisen sodankäynnin ja terrorismin teorian puoleen.

Hybridisodankäynti käsittää epäkonventionaalisten sodankäynnin metodien yhdistämisen tavanomaiseen sotilaalliseen voimankäyttöön. Ilmiönä joukkojen, keinovalikoimien ja sodankäynnin paradigmojen yhdistäminen ei ole uusi ilmiö, vaikka termi onkin yleistynyt vasta Krimin miehityksen yhteydessä 2014¹⁵⁰. Konseptuaalisesti hybridisodankäynti tulee nähdä äärimmäisen laajana: se “sisältää kaikki sodankäynnin osa-alueet”,¹⁵¹ toisaalta se nähdään tiettyä välitilaa kuvaavana käsitteenä: “sodan ja rauhan välimaastossa”, “epätavanomaisen ja tavanomaisen sodan välimaastossa”¹⁵². Termiin liitetään nykyisellään vahvasti kyberulottuvuus¹⁵³ ja myös mediassa sekä julkisessa dialogissa käytävä informaationsodankäynti¹⁵⁴ – joka on edelleen jaettavissa hyökkäykselliseen ja puolustukselliseen informaatio-sodankäyntiin¹⁵⁵. Palestiinan vastarintaliikkeiden osalta on tunnistettavissa vaikutushakuista mediavaikuttamista osana kokonaiskampanjaa. Käsitteenä *hybridisodankäynti* ei kuitenkaan pidä sisällään mitään uutta, vaan ennemmin kokoava termi. Mitään uutta sisältämättömän käsitteen tutkiminen ei tiettyjen tutkijoiden mukaan tuota mitään lisäarvoa sotatieteille¹⁵⁶ – hybridisodankäynnin käsitteellistämisen on esitetty olevan jopa haitallista: “*Käytännössä lähes mikä tahansa uhka voidaan määritellä “hybridiksi”. Tällöin kyseinen termi menettää arvonsa ja aiheuttaa turhaa sekaannusta nykysodan määrittelyssä.*”¹⁵⁷

¹⁴⁹ Griffith (1961): s. 26

¹⁵⁰ Esim. Helsingin Sanomissa termiä “hybridisodankäynti” ei esiinny ennen Ukrainan sodan uutisointia syksyllä 2014. *HS* 26.9.2014: “Hybridisodan käsite on noussut esiin syksyn aikana, mutta mitä se tarkoittaa? Entä informaationsota? Uudet sotatermit herättävät hämmennystä ja vievät huomion pois itse asiasta.”

¹⁵¹ PVTUTKL (2015): “Tutkimuskatsaus 01 – 2015”, 6.2.2015 http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/2815786/PVTUTKL_TUTKIMUSKATSAUS_2015_1.pdf/a3742642-42ff-4644-ab8f-6eba7cd56a6e (viitattu 28.2.2017)

¹⁵² Puistola (2015): “Näkökulmia Hybridisodankäyntiin” http://www.defmin.fi/files/3275/Nakokulmia_hybridisodankayntiin.pdf (viitattu 28.2.2017)

¹⁵³ Sama. Ilmiön vaikuttavuutta ja trenidiä kuvaa mm. Jyväskylän yliopistossa 2016 alkanut kyberturvallisuuden maisteriohjelma, jonka professorina toimii ST Martti Lehto. <http://yle.fi/uutiset/3-8744696> (viitattu 28.2.2017)

¹⁵⁴ Matalamman asteen operaatiosta käytössä termi *informaatiovaikuttaminen*. Informaatioulottuvuudesta osana sodankäyntiä, kts. Yhdysvaltain strategisesta viestinnästä väitellyt ST Saara Jantusen 2015 teos *Infosota*.

¹⁵⁵ Rekkedal (2013), s. 233

¹⁵⁶ Puistola (2015)

¹⁵⁷ Van Puyvelde (2015): “Hybrid war – does it even exist?”, *NATO Review*

Sekamuotoiseen sodankäynnin keinovalikoimaan luetaan myös *lawfare*¹⁵⁸ – “juridisten keinojen käyttö sodan välineenä”¹⁵⁹, kun kansainvälistä lakia käytetään suoranaisesti vahingoittamaan vastustajaa, kiistämään sen toiminnan legitiimiyden, taikka muutoin varmistamaan laajan yhteisön mielipiteellinen yliote, niin sanottu “PR-voitto”. PNA käyttää juridisia keinoja vastarinnassa Israelia vastaan, yrittäessään “kansainvälistää konfliktia juridisena asiana”^{160 161}, kun taas Hamas hyödyntämä *lawfare* liittyy taistelutoimintaan: liike on käyttänyt aseellisella siivellään “tarkoituksenmukaisesti taktiikkaa, joka on suunniteltu hyödyntämään aseellista konfliktia säätelevien lakien suurempaa vipuvartta Israelin toimintaa kohtaan” (*compliance-leverage disparity*)¹⁶². “Laille herkempi” vastustaja saadaan luomaan itselle esteitä jotka haittaavat sotilaallista tehokkuutta, onnistutaan vahingoittamaan tämän julkisuuskuva ja yleistä tukea, sekä ainakin näennäisesti osoitetaan tämän rikkovan sääntöjä.¹⁶³

Totaalisessa sodankäynnissä taistelu ei rajoitu asevoimiin ja taistelukentälle, vaan koko valtion resurssit on valjastettu tavalla tai toisella sotapyrkimykseen, ja samalla *koko kansakunta on potentiaalinen maali*. Kuten Winston Churchill totesi puheessaan toisesta maailmansodasta: “*Rintamat ovat kaikkialla. Juoksuhautoja kaivetaan kaupunkeihin ja niiden kaduille. Jokainen kylä on linnoitettu. Jokainen tie on suljettu. Etulinja kulkee tehtaiden halki.*”¹⁶⁴ Myös islamilaisessa kontekstissa velvollisuus ryhtyä vastarintaan vierasta miehitystä vastaan esitetään *totaalisena*.¹⁶⁵

2.4.2. Islamilaisen kulttuurisen paradigman mukaiset käsitteet¹⁶⁶

“*Tehokkain jihad despoottista sultaanina vastaan on totuuden sana.*”

– Imaami Ahmad ibn Hanbal¹⁶⁷

¹⁵⁸ Konsepti on peräisin 1600-luvulta (Hugo Grotius), meriväylien hallinnointiin liittyvästä kilpailusta. Termi (“law” + “warfare” = *lawfare*): Carlson & Yeomans (1975) “Whither Goeth the Law - Humanity or Barbarity”: “*Lawfare replaces warfare and the duel is with words rather than swords.*” Turvallisuuspoliittisessa kontekstissa kts. Dunlap (2001): “Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Conflicts” (29.11.2001)

¹⁵⁹ Kittrie (2016), s. 1

¹⁶⁰ Ibid, s. 197

¹⁶¹ Kts. Mahmoud Abbasin *New York Times*issa 16.5.2011 julkaistu pakina “The Long Overdue Palestinian State” <http://www.nytimes.com/2011/05/17/opinion/17abbas.html> (viitattu 28.2.2017)

¹⁶² Kittrie (2016), s. 283

¹⁶³ Aiheesta kts. myös Liang & Xiangsui (1999): *Unrestricted Warfare*.

¹⁶⁴ Churchill (1940), puhe “The Few” <http://www.winstonchurchill.org/resources/speeches/113-the-few> (viitattu 28.2.2017)

¹⁶⁵ Hamasin perustuskirja, 12. artikkeli. Kts. liite 4.

¹⁶⁶ Islamilaisen maailman poliittisessa kontekstissa esiintyy länsimaisessa kognitiossa enemmän tai vähemmän tunnettuja arabiankielestä lainattuja termejä, joiden nyanssien ja kulttuurishistoriallisen kontekstin kanssa on oltava tarkka: “*There is nothing wrong with borrowing Arabic words. However, doing so without understanding the word's nuance and historical development will render deficient any understanding of that word's true meaning.*” MacEoin (2008) Vrt. esim. suomalaisittain konseptuaalisesti *sisu* ja *resilienssi*.

¹⁶⁷ ibn Hanbalin hadithi-kokoelmasta: Vol. 3, no. 11,127 (Viitattu Lawrence (toim.) (2005), s. 4).

Jihad käsitetään usein yleisessä diskurssissa tarkoittavan yksinkertaisesti Islamin “pyhää sotaa”.¹⁶⁸ Käsite on keskeinen islaminuskossa sekä islamistisia militantteja liikkeitä analysoitaessa, ja yksi Islamin pilareista. Tämän tutkimuksen kannalta *jihad* ja *jihadismi* ovat läheisesti yhteydessä terrorismiin, ja ovat käsitteellisesti luokiteltavissa sen alakategorioiksi.

Liiallisen yksinkertaistamisen välttämiseksi on kuitenkin tiedostettava *jihadin* käsitteen taustat, uskonnollinen etymologia ja siihen liittyvä debaatti. Koraanissa *jihad* mainitaan 164 jakeessa, ja on käännetty “*Allahin* mukaisena taisteluna”¹⁶⁹. Koraani, kuten kaikki vanhat uskonnolliset tekstit, on tiettyyn ajan kontekstiin sidottu ja sitä saatetaan tulkita tarkoituksellisesti oman ideologian tueksi. Teologian tutkijoiden mukaan käännöksissä tapahtuu myös merkitysten häilymistä sekä eri kulttuuriin ja ajanjaksoon assimiloitumista.¹⁷⁰ *Jihad* ja taistelu *Allahin* tahdon mukaisesti (“taistelu uskon nimessä tai sen puolustukseksi”¹⁷¹) tulkitaan nykyteologian valossa sekä “*suurempena jihadina*”, eli “sisäisenä *jihadina*”¹⁷² että “*vähäisempänä jihadina*”, eli “*ulkoisena jihadina*”.

Oli pohjimmiltaan oikeaoppinen tulkinta mikä vain, Islamin nimissä on käyty aseellista “pyhää sotaa” aina 600-luvulta sen leviämisen alkuaajoista saakka¹⁷³, ja käsitteen mukaista oikeutusta aseelliseen taisteluun siteerataan yhä¹⁷⁴, kaikkein näkyvimmin globaalin *jihadismin* muodossa. Sen nimissä ovat valmiita tappamaan ja kuolemaan al-Qaedaan kaltaisten globaalien *jihadististen* liikkeiden kannattajat.¹⁷⁵ Luonnollisesti ulkoinen *jihad* on tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena, erityisesti aatteen soveltaminen Hamasin toiminnassa. On kuitenkin huomattava, että ulkoisen *jihadin* tulkinta ainoastaan aseellisena toimintana on virheellisen yksinkertaistavaa – esimerkiksi kaikki Hamasin vastarintaan liittyvä politikointi ja viestintä on käsitettävä tässä mielessä ulkoisena *jihadina*. Termin riittävän kattava ja syvälinen käsitys on oleellista, sillä Hamasin ja al-Qassam -prikaatien yhteydessä se on keskeinen käsite. Ulkoinen eli **aseellinen *jihad***, “*jihad by the sword*”, jaotellaan yleisesti niin

¹⁶⁸ Gordon (2010), s. 67

¹⁶⁹ http://www.answering-islam.org/Quran/Themes/jihad_passages.html (viitattu 28.2.2017) Esimerkiksi Koraanin jae 2:244 “... fight in the way of Allah”.

¹⁷⁰ Terhart & Schulze (2007): ss. 98–99: “Koraani”. Koraanin ja *hadithien* sisältö kulki suullisena perimätietona aina 800 - 900 -luvulle saakka, ja prosessissa perimätietoa on menetetty ja se on muokkaantunut.

¹⁷¹ Gordon (2010), s. 68

¹⁷² “Suurempi *jihad*” on se hengellinen sisäinen taistelu, joka on jokaisen muslimin velvollisuus: pohdiskelu ja pyrkimys ajatuksissa ja teoissa sisäistä pahuutta vastaan. Profeetta Muhammed totesi palatessaan aseellisesta taistelusta: “[...] olemme palanneet vähemmästä jihadista takaisin suuremman jihadin pariin.” Gordon (2010), s. 68

¹⁷³ Gordon (2010), ss. 14–17

¹⁷⁴ Esimerkiksi Hamasin peruskirja, Osama bin Ladenin julkilausumat, al-Shabaabin ja ISIS:n ideologia.

¹⁷⁵ *Assassiinit* operoivat itsemurhaiskujen keinoin 1000–1200 -luvulla. Toiminnassa yhdistyivät “kylmäverinen suunnittelu ja uskonnollinen kiihkoilu”. Uskonnollisen indoktrinaation lisäksi käytettiin huumausaineita. Terhart & Schulze (2007), ss. 87–89. Vrt. ISIS ja “captagon” huumeen käyttö.

aihetta käsittelevässä tiedekirjallisuudessa kuin islamilaisessa laillisessa doktriinissa *offensiiviseen* ja *defensiiviseen jihadiin*.¹⁷⁶ *Sharia*-lain mukaan defensiiviseen jihadiin, eli ulkopuolisen hyökkääjän torjuntaan osallistuminen on jokaisen muslimin velvollisuus.¹⁷⁷ Siihen vetoaminen on islamistisille liikkeille moraalisesti helppoa.

Arabiankielinen käsite *Intifada*, ”kansannousu” viittaa etymologisesti ”tärinään”: pelon väristykseen tai jonkin pois karistamiseen. Ensimmäinen palestiinalaisten *intifada* käytiin vuosien 1987–1993 välillä, ja osaltaan *intifada* synnytti islamilaisen vastarintaliikkeen Hamasin sekä sen aseellisen siiven al-Qassam -prikaatit.¹⁷⁸ Myös muualla arabikontekstissa kansannousuista on käytetty *intifada*-termiä.¹⁷⁹

Arabiankielinen käsite *hudna*, (tyyneys, hiljaisuus), tarkoittaa islamilaisen kulttuurin mukaista käsitystä pitkästä mutta ”tilapäisestä aselevosta”.¹⁸⁰ Nykykontekstissa käsite liittyy lähes poikkeuksetta Lähi-idän konfliktiin, ja termillä viitataan sen islamilaisen konnotaation kautta uskonnollisiin perustein vääräuskoista valloittajaa vastaan käydyn *jihadin* prosessiin.¹⁸¹ Termin mukaiseen aselepoon suhtaudutaan usein kriittisesti, ja sen tilapäistä luonnetta korostetaan: ”*hudna* on taktinen sodankäynnin tauottaminen huoltamista ja uudelleen aseistautumista varten, islamilaisten ja ei-islamilaisten joukkojen välillä”, tauon tulee olla imaamien hyväksymä, palvella islamilaisia intressejä, eikä olla kestoakaan yli 10 vuotta.¹⁸² *Hudnan* käsitteellinen merkitys Hamasille on sen hyväksyttävyys konfliktin sovittelussa.¹⁸³ Islamilaisuuden ja tilapäisen luonteen vuoksi *hudna*-politiikka eroaa neuvottelukeinona Hamasin silmissä PLO:n maltillistuneesta ja *jihadin* hylänneestä politiikasta.¹⁸⁴ Kuitenkin vaikka rauhan eleitä on tarjottu, ehdot ovat olleet jyrkkiä, ja merkittävää väkivallan alenemista ei olla kuitenkaan nähty. Helpompi ratkaisu väkivaltaisuuksien keskeyttämiseksi poliittisin tai humanitäärisin syin on *hudnaa* vielä tilapäisemmän aselevon käsite *tahdija*¹⁸⁵ joka on käsitteellisesti osapuolille neuvotteluasetelmassa kevyempi myönnytyks.

¹⁷⁶ Kts. esim. Shah, Niaz (2013): ”*The Use of Force under Islamic Law*”, *European Journal of International Law*, helmikuu 2013; 24: ss. 343 - 365, Oxford Journals.

¹⁷⁷ Litvak (2010): s. 718; Keppel (2002), s. 139

¹⁷⁸ BBC (11.7.2014): ”Profile: Hamas Palestinian movement”

¹⁷⁹ Irakissa, Sudanissa, Bahrainissa, Länsi-Saharassa, ja Libanonissa 1900-luvulla on koettu useampi *intifada*. Arabikevättä on kutsuttu *intifadaksi* ja maahanmuuttajien 2005 mellakoita Ranskassa on kuvattu ”Ranskan *intifadana*”.

¹⁸⁰ https://wikiislam.net/wiki/Glossary_of_Islamic_Terms (viitattu 27.12.2016)

¹⁸¹ MacEoin (2008), s. 47

¹⁸² Bedein, David (16.7.2014): ”When a ”Cease-fire” Is Not a Cease-Fire”, *FrontPage Magazine*

¹⁸³ Tuastad (2010) ”The Hudna: Hamas’s Concept of a Long-Term Ceasefire”, *PRIO Policy Brief*, No. 9

¹⁸⁴ Hroub (2010), s. 56

¹⁸⁵ Vrt. engl. ”truce” (*hudna*), ja ”ceasefire” (*tahdija*)

2.4.3 Muut konseptit

“A nation is a group of people united by a mistaken view about the past and a hatred of their neighbors.”

– Ernest Renan¹⁸⁶

Nationalismi on patrioottisuuden monimuotoinen ilmentymä, joka perustuu toisaalta yhteisölliseen yhteenkuuluvuuteen, ja toisaalta taas käänteisesti ksenofobiseen ja vihamieliseen suhtautumiseen oman yhteisön ulkopuolelle. Ilmiö voidaan siis nähdä sekä positiivisena että negatiivisena. Modernin **arabinationalismin** mahdollisti entisten siirtomaiden itsenäistyminen toisen maailmansodan jälkeen. Siinä yhdistyi etninen arabi-identiteetti, islamin usko ja länsimaalais-tyyppinen kansanmielisyys.¹⁸⁷ *Pan-arabismi*, eli aate “arabimaailman” (Pohjois-Afrikan ja Arabian niemimaan valtiot) yhdistämisestä eli huippuaikansa 1950-luvulla, ja aatteen merkittävimmiksi saavutuksista voidaan laskea Arabiliiton perustaminen vuonna 1945. Liittoon kuuluvat kaikki laajan käsityksen mukaiset 22 arabi-valtiota (kirjoitushetkellä pois lukien Syyria, joka on sisällissodan vuoksi tilapäisesti pois-suljettu¹⁸⁸). Kuuden päivän sodan jälkeisessä maailmassa pan-arabismin keskeisyys on ollut laskevalla trendillä, eikä Arabiliiton jäsenmaat ole missään nimessä käsiteltävissä yhtenäisenä poliittisena rintamana.¹⁸⁹ Aatteen perimä on kuitenkin taustalla kulkeva yhtenäisyyden tunne, joka tietyllä ideologisella tasolla vaikuttaa myös poliittiseen pragmatiaan. Palestiinalaiset vastarintaliikkeet ovat esimerkiksi vedonneet yhteiseen arabi-identiteettiin retoriikassaan.¹⁹⁰ **Separatismi** on äärimmäinen yhteenkuuluvuuden negatiivisen aspektin ilmentymä, jossa tietyn yhteisen tekijän mukaisesti pyritään irtaantumaan siihen kuulumattomasta kokonaisuudesta. Uskontoon ja etnisyyteen liittyvä separatismi on Lähi-idän rauhanprosessissa käytännössä minkäänlaisen yhden valtion ratkaisun taustalla vaikuttava ideaalinen este.

Hamasin ideologian taustalla vaikuttava ilmiö nähdään *sosiaalisena liikkeenä* – “löyhästi organisoitunut, jatkuva ja kollektiivinen kampanja yhteiskunnallisen tavoitteen tukena, tyypillisesti jonkin strukturaalisen tai arvollisen muutoksen kannatuksen tai vastustamisen muodossa”¹⁹¹. Sosiaalisen liikehdinnän käsitteellä on selitetty muun muassa globaalin *jihadismin* organisaatorakennetta ja järjestäytyneisyyden astetta.¹⁹² Vaikka Hamas on

¹⁸⁶ Renan (1882): “*Qu'est-ce qu'une nation?*” (“Mikä on valtio?”), Conférence Faite en Sorbonne, 11.3.1882

¹⁸⁷ Wawro et. al. (2008), s. 399

¹⁸⁸ *The Guardian* 12.11.2011: “Syria suspended from Arab League”, <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/12/syria-suspended-arab-league> (viitattu 23.2.2017)

¹⁸⁹ Arabiliitto päättyi yhteisymmärrykseen Israelin boikotista 1948 (kts. Turck (1977): “The Arab Boycott of Israel”, *Foreign Affairs*, Vol. 55, No.); mutta tunnustettuaan Israelin valtion ja allekirjoitettuaan rauhansopimukset, Egypti irtaantui rintamasta 1979, Palestiinalaishallinto 1993 ja Jordania 1994.

¹⁹⁰ Andoni (13.7.2009): “The Nakba: Catalyst for pan-Arabism: Arab governments under British influence were complicit in Israel's creation”, *Al-Jazeera*

¹⁹¹ Britannica-tietosanakirja <https://global.britannica.com/topic/social-movement>, viitattu 22.12.2016

¹⁹² Paronen (2016), s. 31

huomattavasti selkeämmin strukturoitu organisaatio kuin esimerkiksi al-Qaeda ja siihen sidoksissa olevat liikkeet, sissisodankäynnin klassisen teorian mukaisesti (esim. Mao, Guevara, Giap) Hamas hyödyntää fragmentoitua organisaatorakennetta vastustajan tiedustelu- ja iskukapasiteetin pakottamana globaalin *jihadistisen* liikkeen tavoin.

Sosiaalinen liike Hamasin islamilaisen vastarinnan taustalla on ennen kaikkea ymmärrettävä siltä kannalta, että Hamasin äärimmäisen fundamentaalaiselta vaikuttavat linjaukset ja radikaali toiminta nauttivat suhteellisen laajaa *kansan tukea*. Vaikka enemmistön arvomaailma olisikin huomattavasti neutraalimpi ja maltillisempi, liikkeen agendan kokonaisuus nauttii kansan suosiota ja näin radikaalimmatkin tavoitteet ja keinot jokseenkin hyväksytään. Tiettyjä yksittäisiä johtohahmoja tai organisaatorakenteita eliminoimalla ei näin ole mahdollista kukistaa vastarintaliikettä.¹⁹³ Sorron tunne ja pyrkimys oman itsenäisen valtion normalisoitumiseen on vahva aatteellinen voima, ja se yhdistettynä rauhanprosessin kiistakysymyksiin tekee palestiinalaisen vastarinnan ilmiöstä pysyväisluonteisen ja moniulotteisen. Yhteiskunnallisesti voimakas sosiaalinen liike ei ole esimerkiksi tuhottavissa eliminoimalla tiettyjä organisaatorakenteita tai avainhenkilöitä: vahvaa aatetta ei voida kukistaa puhtaasti sotilaallisesti. Ääriliikkeet nähdään siis laajemman, maltillisemmän ja väkivallattomamman liikkeen kärjistyneenä osana.¹⁹⁴

Viimeisenä oleellisena konseptina käsitellään *resilienssiä* (”sietokyky”).¹⁹⁵ Turvallisuuspoliittisessa kontekstissa resilienssillä tarkoitetaan yhteiskunnallista kriisinsietokykyä¹⁹⁶, ja se on sekä strukturaalinen¹⁹⁷ (infrastruktuurin robustius) että psykologinen ilmiö¹⁹⁸ (yksilön henkinen robustius). Tietty korrelaatio näyttää vallitsevan yhteiskunnallisen kehityksen ja resilienssin heikkenemisen välillä: teknologian lisääntynyt käyttö heikentää sietokykyä infrastruktuurin rappeutumista kohtaan, ja modernin länsimaisen yhteiskunnan individualismi ja yksilökeskeisyys heikentävät ihmishengen tappionsietokykyä. Israel voidaan yhteiskunnan ja teknisen kehityksen osalta laskea länsimaaksi, ja esimerkiksi Saarnivaara toteaa Israelin valtaviin materiaalisteen resurssien vastapainoksi sen huonon sietokyvyn omille tappioille.¹⁹⁹

¹⁹³ Esim. 13.12.2016 mielipidemittauksen mukaan palestiinalainen enemmistö kannattaa aseellista vastarintaa ja kokee *intifadan* jatkamisen on tehokkaimpana keinona Palestiinan valtion rakentamisessa (33% kannattaa ensisijaisesti neuvotteluja, 37% aseellista vastarintaa, 24% väkivallatonta kansan vastarintaa) PCPS: <http://www.pcpsr.org/sites/default/files/poll%2062%20press%20release%20December%202016%20English.pdf> (viitattu 22.12.2016)

¹⁹⁴ Jackson et al. (2009), s. 156

¹⁹⁵ Semanttisesti ”*kyky palautua onnettomuudesta tai sopeutua muutokseen*” (Merriam-Webster)

¹⁹⁶ VNS 6/2016 vp: ”Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko” (17.06.2016)

¹⁹⁷ Yhteiskunnallinen huoltovarmuus, esim. Suomen Huoltovarmuuskeskus, <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi> (viitattu 28.2.2017)

¹⁹⁸ <https://www.psychologytoday.com/basics/resilience> (viitattu 28.2.2017)

¹⁹⁹ Saarnivaara (2008a), s. 322

Vuosien 2000–2014 välillä Lähi-idän konfliktissa surmansa saaneiden palestiinalaisten ja israelilaisten suhde on noin 7:1.²⁰⁰

2.5. Hamas ja Izz ad-Din al-Qassam -prikaatit²⁰¹

“Sixty-five years ago, the courageous Jews of the Warsaw ghetto rose in defense of their people. We Gazans, living in the world's largest open-air prison, can do no less.”

– Mahmoud al-Zahar²⁰²

Hamasia, sen rakennetta, toimintaa ja historiaa ympäröi huomattava epäselvyyden huntu.²⁰³ Tämä on tiedostettava aihealuetta käsiteltäessä ja kaikkeen “faktuaaliseen tietoon” liikkeestä tulee suhtautua kriittisesti. Tämän tutkimuksen tarkoituksena varten kuitenkin riittää julkiseen diskurssiin tukeutuminen analyysin pohjaksi. Kokonaisuuden eheys on pyritty varmistamaan lähteiden riittävän kattavalla ristiintarkastelulla ja näiden luotettavuuden arvioimisella.

2.5.1. Muslimiveljeskunnasta *al-Mujamma al-Islamin* kautta Hamasiin

Hamas²⁰⁴ perustettiin pian ensimmäisen Intifadan puhjettua 8. joulukuuta 1987. Sunni-islamistisen liikkeen perustamiseen ja suosion nousuun liittyi merkittävästi kansan pettymys länsimaisesta vaikutuksesta laajalti sikiävään “rationalistiseen maallisuuteen”²⁰⁵, käsitykseen PLO:n korruptoituneisuudesta sekä turhautuminen Muslimiveljeskunnan saamattomuuteen²⁰⁶. Liikkeen *salafistisia* – jopa *wahhabistisia*²⁰⁷ – juuria selittää liikkeen tausta juurikin Gazassakin toimineen egyptiläisen Muslimiveljeskunnan osana²⁰⁸, yksinkertaiseen kansalais-tottelemattomuuteen perustuvana ryhmänä. Kuten liikkeen “erillinen” poliittista väkivaltaa harjoittava siipi nykyään, Hamasin tarkoitus alunperin nähdään väkivaltaisen vaikuttamisen mahdollistaminen eriyttynä Muslimiveljeskunnan yhteiskunnallisesta ja uskonnollisesta toiminnasta.²⁰⁹ Hamas on vuoteen 2006 asti edustanut palestiinalaisen poliittisen liikkeen

²⁰⁰ B’Tselemn tilastitietoa: “Fatalities before...” “...during...” ja “...since Operation Cast Lead”. Yhteensä 6 890 palestiinalaista ja 1 091 israelilaista kuollutta. <http://www.btselem.org/statistics> (viitattu 10.4.2017)

²⁰¹ Sotilaallisen siiven (arab. كتائب الشهيد عز الدين القسام) nimen kirjoitusasusta on translitteroinnista johtuen vaihtelua. Yleisimmin esiintyviä kirjoitusasuja: Ezzedeen al-Qassam, Izz ad-Din al-Qassam, Kassam, EQB, IDQB, IQB...

²⁰² al-Zahar (17.4.2008): “No Peace Without Hamas”, *The Washington Post*

²⁰³ Esim. Youssef (2010), s. 22 ja loppuviite 1: “...historian aikakirjat ovat täynnä vääriä tietoja Hamasin synnystä.”

²⁰⁴ Hamas (حماس) on akronyymi sanoista “*Ḥarakat al-Muqāwamah al-Islāmiyyah*”: “Islamilainen vastarintaliike”. Suoraan käännettynä “*hamas*” tarkoittaa “rohkeus”, “into”, “voima” tai “kiihko”.

²⁰⁵ Susser (2010): “The Rise of Hamas in Palestine, and the Crisis of Secularism in the Arab World”, Brandeis University, Crown Center for Middle East Studies. ss. 8 - 14,

²⁰⁶ Youssef (2010), s. 22

²⁰⁷ Juusola & Huuhtanen (toim.) (2002), s. 148: Heikki Palva, “Wahhabilaisuuden opillinen lähtökohta”

²⁰⁸ Muslimiveljeskunta on 1928 Egyptissä perustettu laaja ja monikansallinen sunni-islamilainen sosiaalinen liike. Veljeskunnan toiminta on tähdännyt sekulaarisuuden vastustamiseen ja perinteisten islamilaisten arvojen palauttamiseen. Liike on koettu toistuvasti uhkaksi ja kielletty mm. Egyptissä, Saudi-Arabiassa, Arabi-Emiraateissa, Bahrainissa. Wickham (2014): “The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamist Movement”.

²⁰⁹ Satloff (2006), s. 5

oppositiota, fundamentalistisempaa ja radikaalimpaa vaihtoehtoa PLO:lle ja Fatahille. Hamasin politiikan tavoitteellisuudessa näkyy selkeästi kaksi tasoa: lyhyen aikavälin tavoite itsenäisestä palestiinalaisvaltiosta Israelin rinnalla 1967 rajojen mukaisesti ja pitkän aikavälin tavoite historiallisen Palestiinan alueen kattavasta palestiinalaisvaltiosta ilman Israelia.²¹⁰

Vuonna 1937 al-Juran palestiinalaiskylässä syntynyt, varhaisteini-ikästä asti pyörätuoliin sidottu imaami Ahmed Yassin toimi Hamasin hengellisenä ja ideologisena johtajana kuolemaansa saakka 22.3.2004. Aikana ennen Hamasia, Yassin ja liikkeen muu perustajaeliitti työskentelivät al-*Mujama al-Islamiyan* parissa, joka oli merkittävä islamilaiseen perinteeseen perustuva sosiaalinen hyväntekeväisyysjärjestö.²¹¹ Al-Majaman suosion ja olemassa olevien rakenteiden rakentui poliittisesti kunnianhimoinen ja radikaali Hamas, joka näyttäytyi tehokkaana oppositiovoimana PLO:lle ja sen keskiössä toimivalle Yasser Arafatin ja Mahmoud Abbasin Fatah-liikkeelle – ironista onkin, että Israel sieti ja jopa suoranaisesti tuki alkuvaiheessa “ääriliikkeen” voimistumista.²¹² Hamasin tuki on myöhemmin siirtynyt pitkälti islamilaisen vallankumouksen jälkeiseen Iraniin ja al-Assadien ba’athistiseen Syyriaan, Israelin ideologisesti ja konkreettisesti pahimpiin vihollisiin.

2.5.2. Hamasin ulkosuhteet, strateginen kolminaisuus ja organisaatio

*“Amateurs think about tactics, but **professionals think about logistics.**”*

– USMC komentaja 1979-1983, kenraali Robert H. Barrow²¹³

“[N]o money no Jihad, and Jihad needs lots of it.”

– Anwar al-Awlaki²¹⁴

Hamasin oman retoriikan mukaan palestiinalaisten ongelmat ovat koko islamilaisen *umman* ongelmia.²¹⁵ Todellisuus Hamasin ulkosuhteista ei luonnollisesti ole aivan yhtä solidaarinen, vaikkakin muslimiyhteisö varmasti kokonaisuutena samaistuu enemmän “palestiinalaisten hätään” kuin Israeliin.²¹⁶ Hamasin fundamentaali ideologia ja radikaali toimintamalli

²¹⁰ Saarnivaara (2008), s.

²¹¹ Cordesman (2005): s. 191

²¹² *The Wall Street Journal* (24.1.2009): “How Israel Helped to Spawn Hamas”

²¹³ http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/log_quotes_navsup.pdf (viitattu 13.3.2017)

²¹⁴ Al Awlaki (2009): *44 Ways to Support Jihad*, “3. Jihad with your wealth” https://ebooks.worldofislam.info/ebooks/Jihad/Anwar_Al_Awlaki_-_44_Ways_To_Support_Jihad.pdf (viitattu 13.3.2017)

²¹⁵ Hamasin perustuskirja, liite 4, esim.: 2. artikla “*Hamas on universaali liike*”, 7. artikla “*Muslimit maailmanlaajuisesti tukevat Hamasin aatetta*”, 14. artikla “[Palestiinalaisten] aatteen puolesta taisteleva on jokaisen palestiinalaisen, arabin ja muslimin henkilökohtainen velvollisuus”

²¹⁶ Sympatia Israelia kohtaan (54%) on esimerkiksi amerikkalaisten keskuudessa huomattavasti yleisempää kuin palestiinalaisia (19%). <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/05/23/5-facts-about-how-americans-view-the-israeli-palestinian-conflict/> (viitattu 13.3.2017) Esimerkiksi Hamasin jatkuvaa läsnäoloa terrorstilistalla on kuitenkin kritisoitu <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/> (viitattu 13.3.2017) Lisäksi Euroopan unioni, UNRWA ja monet länsimaiset valtiot bilateraalista tukevat palestiinalaishallintoa taloudellisesti https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/palestine_en (viitattu 13.3.2017)

vaikuttavat käytännössä suhteiden dynamiikkaan, ja realistisen paradigman mukaisesti valtiollisiin suhteisiin vaikuttavat toimijoiden omat intressit.²¹⁷ Poliittisesti ja diplomaattisesti lähimpänä Hamasia ovat olleet Israelia ja länsimaita kohtaan tiukkaa poliittisen retoriikan linjaa soveltavan, tärkeimmän liittolaisen ja tukijan, Iranin lisäksi Syyria, Sudan, Libanon ja Libya. Persianlahden valtiot ovat tukeneet Hamasin islamistista politiikkaa, mutta näiden vallankumouksen vastainen aatteellisuus on ollut esteenä vahvalle liittolaisuudelle. Egypti on perinteisesti ollut aktiivinen mediaattori Hamasin ja Israelin välillä – alueellisen vakauden motivoimana.²¹⁸

Libanonissa toimiva shiialainen vastarintaliike Hizbollah, vielä Hamasia merkittävämmiin Iranin ja Syyrian tukema ja näiden vaikutuksen alainen liike, on merkinnyt Hamasille tärkeää *de facto* -liittolaisuutta, huolimatta fundamentalistisesta shiia–sunni -eroavaisuudesta. Hizbollah on mahdollistanut Hamasille tuki-alueita OPT:n ulkopuolella, antanut konkreettista koulutusta IDQB:n taistelijoille, sekä taloudellista ja poliittista tukea liikkeelle.²¹⁹ Hamasin finanssi-politiikkaa leimaa, kuten liikkeen anatomiaa muutenkin, läpinäkymättömyys ja salailu. Suurin osa Hamasin taloudellisen ja sotilasmateriaalisen tuen osalta Hamasin tärkein ulkopoliittinen linkki on kuitenkin selkeästi Iran, ja liikkeen noin puolen miljardin dollarin vuosibudjetista ainakin yli puolet tulee ulkomailta, niin laillisten bilateraalisten suhteiden kuin rikollisen toiminnan kautta. Ulkomaalainen tuki saattaa olla ainakin virallisesti suunnattu yhteiskunnalliseen toimeen, mutta päätyä myös muihin liikkeen toimiin.²²⁰ Yhteiskunnallisen toiminnan rahoitus palvelee tosin myös keskeisesti Hamasin poliittista agenda: sotilaallisen vastarinnan lisäksi Hamas rakentaa esimerkiksi kouluja, sairaaloita, orpokoteja ja moskeijoita OPT:lle – “[hyväntekeväisyys,] yhdistettynä propagandaan, on tehokasta”.²²¹ Myös aseellisen siiven toimintaa tuetaan eksplisiittisesti: iskuissa surmansa saaneiden marttyyrien perheet saavat Yassinin mukaan Saudi-Arabiasta, Irakista, PA:lta ja Hamasilta yhteensä noin 20 000 dollaria.²²²

Hamasin strategia voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: 1) palestiinalaisliikkeen ja -**yhteiskunnan islamisointi**²²³ (erityisesti sosiaalinen työ – *dawah*: koulut, moskeijat, orpokodit, päiväkodit, terveydenhuolto, köyhien rahallinen tuki); 2) **poliittinen toiminta** (paikallinen

²¹⁷ Esim. OBL: “Allah tietää ettei WTC:n torneihin iskeminen ollut aikomuksemme, mutta tilanteen muututtua sietämättömäksi – jouduttuamme todistamaan amerikkalais-israelilaisen liittoutuman epäoikeudenmukaista tyranniaa kansaamme kohtaan Palestiinassa ja Libanonissa – ajatus konkretisoitui.” *The Washington Post* (30.10.2004)

²¹⁸ Hroub (2010), ss. 93–94

²¹⁹ Cordesman (2005), s. 205–206

²²⁰ Yaari & Ofer (2011): “Gaza's Economy: How Hamas Stays in Power”, *PolicyWatch*, No. 1737, Washington Institute for Near East Policy

²²¹ Nieminen (4.1.2009): “Keitä ovat Hamasin putkimiehet? Gazan palestiinalaisten kotikutoinen ääriliike rahoittaa kouluja ja kasvattaa terroristeja”, *HS*

²²² Villa (9.4.2002): “Itsemurhauskujen taustavoimista useita arvioita – Saddamin väitetään tuplanneen korvauksensa marttyyrien perheille”, *HS*

²²³ Vrt. “islamilainen käsitys historiasta”, *IHS Jane's Islamic Affairs Analyst* 24.3.2006

taso²²⁴, parlamentaarinen taso, kansainvälinen taso); ja 3) **aseellinen toiminta** (ampumiset, kidnappaukset, pommi-, raketti- ja itsemurhauskut).²²⁵ Johtamisen tasot noudattelevat samankaltaista jakoa: paikallisella tasolla Gazassa ja Länsirannalla vaikutetaan ”paikallispolitiikassa” (Abdel Aziz al-Rantissi, Ismail Haniyeh, Hassan Yousef) sekä komennetaan aseellisen siiven joukkoja (Mohammed Deif, Marwan Issa); koko liikkeen strategista linjaa ja ulkopoliittista linjaa johtaa ns. *external leadership*, Khaled Meshaal ja Mousa Mohammed Abu Marzook (aiemmin Damaskoksesta käsin, sittemmin Kairosta ja Dohasta); ja ideologinen linja on globaalin Muslimiveljeskunnan mukainen (Mohammed Mahdi Akef, Yusuf al-Qaradawi).²²⁶

Sotilaallisesta logistiikasta vastaa *al-Mujahideen al Filastinun*, jonka toiminnalla on juurensa jo ajassa ennen Hamasia. Ryhmä on muun muassa salakuljettanut aseistusta Gazaan Iranin avustuksella humanitäärisen avun turvin sekä Egyptin rajan vastaisia maanalaisia tunneleita hyödyntäen. Sisäisestä turvallisuudesta vastaa palestiinalaisten vainoamisestakin syytetty *Jehaz Aman* (uhrien epäilyt kollaboroinnista vihollisen kanssa). Tiedottamisesta sekä propagandasta vastaa mediasiiپی *A’alam*.²²⁷ Kaikkea liikkeen alajohtoportaiden toimintaa valvovat ”konsultoivan elimen”, *Shura*-neuvoston valiokunnat.²²⁸

2.5.3. Hamas, poliittinen retoriikka ja viestintä: tavoitteellinen imago

Hamasin peruskirja²²⁹ julkaistiin 18. elokuuta 1988, tarkoituksena vakiinnuttaa Hamasin ideologia, identiteetti, asema ja ultimaattiset tavoitteet.²³⁰ Asiakirjasta ilmenee Hamasin *salafistiset* juuret Muslimiveljeskunnan aatteen perijänä, liikkeen syvästi islamin uskoon nojaava identiteetti, fundamentaaliset tavoitteet Israelin suhteen (koko historiallinen Palestiinan alue palestiinalais-valtioksi tai jopa Israelin täysi tuhoaminen), keinovalikoiman keskittyvän aseelliseen *jihadiin*, toisaalta Hamasin aatteen perustuvan ehdottomaan suvaitsevaisuuteen, ja palestiinalaisliikkeen olevan koko islamilaisen *umman* yhteinen asia.

Perustamiskirjan pätevyys nykypäivän politiikan käyttökelpoisena ja validina perustana on kiistanalainen. Ismail Haniyehin neuvonantajan Ahmed Yousefin mukaan perustamiskirjan

²²⁴ Saarnivaara (2008), s. 311: ”Palestiinalaisalueilla opiskelijavaalit yliopistoissa ovat ainoat vaalit, jotka on järjestetty säännöllisesti 1990- ja 2000-luvulla. Näissä vaaleissa Hamas onkin menestynyt hyvin.”

²²⁵ Ibid, ss. 310–311

²²⁶ Satloff (2006), s. 5. Lisäksi erittäin merkittävänä ideologisena johtohahmona Ahmed Yassin.

²²⁷ Levitt (2006), ss. 10–11

²²⁸ Levitt (2009): ”Political Hardball Within Hamas: Hardline Militants Calling Shots in Gaza”, *Policywatch* #1450

²²⁹ ”*Hamas Charter*”, tutkijan suomenkielinen käännös ja tiivistelmä **liitteessä 4**.

²³⁰ Koko teksti englanniksi käännettynä: The Avalon Project: Documents in Law, History and Diplomacy. Yale Law School. August 18, 1988: ”Hamas Covenant”. http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp (viitattu 29.9.2016)

artikkeleita siteerataan Israelin viranomaisten toimesta virheellisesti ja asiayhteydestä irroitettuna Hamasin tuomitsemisen perusteina.²³¹ Perustamiskirja on kuitenkin näkyvin ja virallinen asiakirja, joka linjaa Hamasin periaatteita, arvoja, motiiveja ja strategisia tavoitteita.

Aiheen käsittelyn tueksi on tiedostettava olemassa olevat faktat: liikkeen retoriikka on pääasiassa fundamentaalista ja taipumatonta, kuitenkin ajoittain tarpeen mukaan pragmaattista ja sovinnasta²³²; systemaattista sortoa kokenut palestiinalaiskansa näyttää ainakin ajoittain (tietty *reaktiivisuuden* trendi on havaittavissa²³³) suhtautuvan myönteisesti tiukkaan retoriikkaan ja radikaalin toiminnan lupauksiin²³⁴ – tehokas viestintä on aina tarkoitus-hakuista ja tietylle yleisölle suunnattua: retoriikan ja todellisten rationaalisten tavoitteiden suhdetta on mahdotonta määritellä varmuudella. Nähtäväksi jää, minkä henkistä retoriikkaa Hamasin poliittinen johto tarjoaa tulevaisuudessa: “[Khaled Meshaal] totesi [helmikuussa 2017] Hamasin työstävän asiakirjaa, joka linjaa liikkeen ideologiaa ja poliittista perintöä”²³⁵.

Hamas, “internet 2.0”, sosiaalinen media ja kumouksellinen liike:

“We are continuing our struggle. ALLAH IS OUR GOAL, THE PROPHET IS OUR LEADER, JIHAD IS OUR WAY, AND **DEATH FOR ALLAH IS OUR MOST EXALTED WISH**”

– Twitter: @Qassam_English²³⁶

Hamas on kunnostautunut aktiivisena viestijänä, ja erilaisen medianäkyvyyden rooli poliittisen tuen keräämisessä, toiminnan tehostajana (terroristiset keinot perustuvat luotuun imagoon, herätettyihin tunteisiin – Brian Jenkinsin tunnetuin sanoin, “terrorismi on teatteria”²³⁷) ja mielipidevaikuttajana on merkittävä – erityisesti nykyaikana, kun tiedon kulku on reaaliaikaista, globaalia ja kaikkien ulottuvilla. Käsillä oleva tutkielma ei ole media-

²³¹ Yousef (2011): “Hamas Charter: Vision, Fact and Fiction”, *The Palestine Chronicle*, 23.1.2011, <http://www.palestinechronicle.com/hamas-charter-vision-fact-and-fiction/> (viitattu 29.9.2016)

²³² Esim. “Haniyeh: Hamas Willing to Accept Palestinian State With 1967 Borders”. *Haaretz*, 9.11.2008 <http://www.haaretz.com/news/haniyeh-hamas-willing-to-accept-palestinian-state-with-1967-borders-1.256915> (viitattu 22.2.2017)

²³³ Araj (2007), ss. 289- 291

²³⁴ Palestinian Center for Policy and Survey Research: “Special Gaza War Poll”, 26-30.8.20014 http://www.pcpsr.org/sites/default/files/Special%20Gaza%20War%20Poll%20english%20_0.pdf (viitattu 22.2.2017) 94% otannasta oli tyytyväisiä Hamasin sotilaalliseen toimintaan konfliktissa, 86% kannatti raketti-iskuja mikäli Israel ei vetäytyisi, ja peräti 49% pitää perusteltuna rakettien ampumista väestökeskuksista käsin.

²³⁵ “Meshaal: Hamas launches a document to preserve its ideology” 20.2.2017, <http://hamas.ps/en/post/527> (viitattu 22.2.2017) Tiedotteen viittaamassa puheessa Meshaal oli myös toistanut kantansa Oslon sopimusta vastaan vaarallisen palestiinalaisliikkeen kannalta, alleviivannut palestiinalaisen yhtenäisyyden tärkeyttä (sisäiset kiistat), sekä painottanut uusiutumisen ja uudelleen organisoitumisen merkitystä palestiinalaisten aatteen edistämisessä.

²³⁶ “Hamas tweets its world view”, Israeli Ministry of Foreign Affairs 19.8.2014

²³⁷ Coll (2004), s. 138

tutkimus, mutta aihe on tutkittavan teeman kanssa läheisesti yhteydessä.²³⁸ Median rooli on merkittävä globaalien jihadismin aatteessa ja alan keskeisimmissä periaatteissa. *“Internetistä on muodostunut tärkeä mediaväylä jihadin kutsun levittämiseksi sekä mujahedinin uutisoinnin seuraamiselle.”*²³⁹

Teesejä ja niiden implikaatioita käsitellään sotilasstrategian käsittelyn yhteydessä toisessa luvussa, globaalien jihadismin yhteydessä. Mahdollistajina internet-pohjaisessa viestinnässä ovat toimineet muun muassa tekniikan eksponentiaalinen kehitys, hintojen huomattava lasku, kaistan kasvu ja yhteyksien nopeutuminen ja internetin leviäminen lähes kaikkien saataville.²⁴⁰ Terrorismin ja modernin median tutkijoiden mukaan internetin käyttö kumouksellisessa liikkeessä voidaan jakaa neljään primääriin tarkoituksen: koulutus, indoktrinointi, värväminen sekä propaganda.²⁴¹

Media	Kanava	Tarkoitus / huomiot
Internet-sivustot	http://www.palestine-info.org/hamas/index.htm , http://www.hamas.info , http://occupiedpalestine.wordpress.com , http://www.hamas.ps , http://www.qassam.ps	Ulkoinen viestintä, propagandan levitys. Huom. englanninkielisen viestinnän määrä.
Twitter	@HamasInfoEN, #AskHamas @qassamfeed	Reaaliaikainen viestintä, arabian-, heprean- ja englanninkieliset feedit
Facebook	Useita, “epävirallisia” tilejä	Lukuisia “fanisivuja”, propaganda
YouTube	Hamas TV	Videomateriaali, poistettu käytöstä
Televisio	Al-Aqsa TV	Antisemitistinen, osin lapsille suunnattu agenda

Kuva 4: Otanta Hamasin ja al-Qassam -prikaatien hyödyntämistä mediaväylistä²⁴²

²³⁸ Kts. esim. Abdelal, Wael (2016): *Hamas and the Media – politics and strategy*, Routledge: “Vastahegemonian narratiivi” ja kumouksellisten liikkeiden “vaihtoehtoisen median” käyttö. Taitavalla median käytöllä Hamas on onnistunut manipuloidaan kansainvälisen yhteisön mielipiteitä ja fokusta oman agendansa mukaisesti.

²³⁹ Anwar al-Awlaki: *44 Ways to Support Jihad*, “29. WWW Jihad”

²⁴⁰ Samalla kuin maailmanlaajuisesti internetin levinneisyys vuodesta 2000 vuoteen 2016 on yli yhdeksänkertaistunut (918% kasvu), Lähi-idässä kasvu on ollut yli nelikymmenkertainen (4.207% kasvu). <http://www.internetworldstats.com> (viitattu 24.2.2017) CIA:n arvion mukaan vuonna 2015 57,4% palestiinalaisista (Gaza ja Länsiranta) on ollut käytössään internetyhteys (vertailun vuoksi sama suhdeluku Suomessa 92,6%, Israelissa 78,9%, Yhdysvalloissa 74,6%, Kiinassa 50,3% ja Intiassa 26,0%). <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gz.html> (viitattu 24.2.2017)

²⁴¹ Amble (2012), s. 341

²⁴² Huom. Hamasin ja yleisesti islamisti-liikkeiden media-kenttä on huomattavan dynaaminen. Lukuisat internetsivustot ja sosiaalisen median kanavat ovat poistettu käytöstä - mahdollisesti Israelin painostuksesta, käyttöehtojen rikkomisen vuoksi, tms. Terroristiliikkeen median käyttö sekä eri foorumien sulkemiset ovat herättäneet aktiivista keskustelua molemmiin puolin, kts. esim. *The Times of Israel*, 1.4.2016: “Hamas blasts Twitter’s shutdown of its accounts”; sekä John Curtis Amble (2011): “Combating Terrorism in the New Media Environment”, Routledge.

Hamasi esiintyy merkittäväällä frekvenssillä myös kansainvälisessä ”konventionaalisessa” mediassa, mikä on luonnollisesti positiivinen seikka liikkeen näkyvyyden perspektiivistä, mutta täysin liikkeen oman viestinnän manipuloinnin ulottumattomissa. Onkin huomattavaa, että vaikka Hamasin poliittinen siipi on erillään aseellisesta toiminnasta, länsimaaisessa uutisoinnissa ainakin otsikkotasalla iskut liitetään nimenomaan Hamasiin – leipätekstissä saattaa olla maininta al-Qassam -prikaateista. Uutisoinnin puolueellisesta kannasta ja kunkin osapuolen esittämisestä sympaattisessa tai demonisoivassa valossa käydään laajalla rintamalla debaattia.²⁴³ Vaikka uutisoinnin tavoitteet vaihtelevat, on pantava merkeille, että Hamasiin liitetään länsimaaisessa uutisoinnissa lähes aina konnotatiivisesti ”ladattuja määritteitä” kuten ”ääri-islamilainen”, ”terroristiorganisaatio”, ”radikaali”, tai ”jihadisti”. Näitä on vaikeaa kiistää, mutta harvemmassa ovat vastaavan positiiviset tarkennukset kuten ”demokraattisten vaalien voittaja Hamas”, ”kansanliike Hamas”, tai ”sorretun palestiinalaisväestön puolustaja Hamas”. Median roolilla on merkitystä kokonaisuuden kannalta, ja liikkeet tiedostavat sen – tämä väistämättä vaikuttaa liikkeiden taktiseen ja strategiseen päätöksentekoon.

2.5.4. al-Qassam -prikaatit: organsiaatio, *modus operandi* ja rooli

”He ovat niitä uutiskuvien huppupäisiä nuoria islamisteja, joilla on vihreä nauha otsalla, rynnäkkökivääri rinnalla ja pyhä sota sydämessä.”

– *Helsingin Sanomat* 4.1.2009²⁴⁴

Sheikki Yassinin lisäksi toinen symbolisesti merkittävä hahmo Hamasin taustalla oli ottomaanien vallan aikana nykyisen Syyrian alueella syntynyt, britti- ja ranskalais-siirtomaaisäntiä vastaan kapinaan johtanut imaami Izz ad-Din al-Qassam. Tämän aktiivinen ja aseellinen sionismin vastustaminen toimi esikuvana Hamasin sotilaalliselle toiminnalle, jonka Gazaa tukialueenaan pitävä vastarintaliikkeen aseellinen siipi on nimetty imaamin mukaan. Al-Qassam -prikaatit muodostettiin 1991 Hamasin aseelliseksi siiveksi.²⁴⁵ Vaikka prikaateilla on selkeä ja kiinteä yhteys poliittiseen puolueeseen, sotilasjohtajilla on huomattavan autonominen valta-asema.²⁴⁶ Tämä liittyy kuitenkin puhtaasti operaatioturvallisuuteen

²⁴³ Esim. *BBC* 15.9.2014: ”How the Western media's Middle East coverage has changed”; *The Washington Post* 28.11.2012: ”Falling for Hamas’s media manipulation”; *The Independent* 20.11.2012 ”Stop pretending Israel's massacre in Gaza is part of an even battle with Hamas and the Palestinians”

²⁴⁴ Nieminen (4.1.2009): ”Keitä ovat Hamasin putkimiehet?”, *HS*

²⁴⁵ Etymologia liittyy liikkeen mukaan ”uskollisuuteen (izz) islamin uskoon (deen)” sekä ”hajoittamiseen (al-qassam)” – tavoiteltu imago liittyy siis sekä uskonnolliseen vetoavuuteen että sotilaalliseen kovuuteen. Virallisen retoriikan mukaan tavoite on ”olla myötävaikuttava tekijä palestiinalaisten vapautusliikkeessä [...] islamilaisen perinteen mukaisesti”. (<http://www.qassam.ps/aboutus.html>, viitattu 23.2.2017)

²⁴⁶ Australian National Security: Criminal Code (Terrorist Organisation – Hamas’ Izz al-Din al-Qassam Brigades) Regulation 2015, Attachment B

(Israelin tiedustelukyky ja “*targeted killing*” -politiikka), eikä Hamas ole ainakaan vielä irtisanoutunut väkivallan käytöstä osana kokonaistrategiaansa edes retorisesti.

IDQB aktivoitui ja voimistui merkittävästi toisen *intifadan* aikana. Liikkeen ensisijaisina toimintamalleina ovat olleet itsemurhaiskut (erityisesti 2000-luvun alkupuoli) sekä kranaatinheitin- ja raketti-iskut (2006 jälkeen). Sotilaallisen siiven vahvuudesta ei luonnollisesti ole tarkkaa tietoa²⁴⁷, mutta sen arvellaan nuosseen ensimmäisen intifadan alle sadan aktiivisotilaan organisaatiosta jopa joidenkin kymmenien tuhansien vahvuiseksi armeijaksi.²⁴⁸ Kalustollisesti IDQB on vastustajaansa nähden huomattavan alkeellinen, mutta varsinkin Iranin tuen myötä kehittynyt varsinkin epäsuorien tuliyksiköiden osalta: 81 mm ja 120 mm kranaatinhettimet, Qassam- ja Grad-raketit.²⁴⁹ Vaikka militeilla on myös olemassa rajoitettu puolustuskyky Israelia vastaan, offensiivinen suorituskyky on liikkeelle keskeisin.

Sotilaallista vahvuutta vertaillessa kvantitatiivisesti, IDQB on huomattavan pieni ja mitätön tekijä, mutta se on kyennyt jatkamaan sotilaallista vaikuttamista ja sillä uhkaamista huolimatta IDF:n murskaavasta ylivoimasta ja kovista otteista Gazassa.²⁵⁰ Itsemurhaiskuilla saatiin todellista tuhovaikutustakin aikaiseksi, mutta kotitekoiset raketit ovat vaikutukseltaan lähinnä psykologisia. Siitä huolimatta, kuten Israelin politiikkaa ja vastatoimia tarkastellessa huomaa, niiden impakti alueen turvallisuuspoliittisessa mielessä on merkittävä – etelä-israelilaisen siviiliväestön turvattomuuden tunteen luovana elementtinä. Itsemurha-iskuihin verrattuna rakettiuhkaa on vaikeaa poistaa kokonaan sotilaallisen konkreettisin toimin (vrt. Israelin 1996 rakentama turva-aita ja 211 käyttöön otettu *Iron Dome* -ilmatorjunajärjestelmä).²⁵¹

Aseellisen toiminnan tarkastelussa on selkeästi otettava huomioon merkittävässä määrin muita tekijöitä kuin konventionaalista asetelmaa selventävä kvantitatiivinen vertailu. Sissistrategiaa soveltava vastarintaliike pystyy julistamaan strategista voittoa jo jäämällä henkiin ja osoittamalla pysyvänsä jatkamaan toimintaansa vastustajan operaatiosta huolimatta. Asymmetrian mittasuhteita havainnollistetaan vertailutaulukossa **liitteessä 5** ja IDQB:n sotilaallista kehitystä arvioidaan yhtenä osana *case study* -tarkastelua.

²⁴⁷ <http://www.qassam.ps>: “*The number of Ezzedeen Al-Qassam Brigades members is known only to the leadership of the Brigades, which adopts the principle of secrecy in organization and recruitment.*”, viitattu 23.2.2017

²⁴⁸ *Middle East Monitor* (20.7.2014): “Al-Qassam Brigades: From one pistol to an organised army”

²⁴⁹ Cohen & White (2009), s. 9

²⁵⁰ *Ibid*, s. 17

²⁵¹ Hasian (2016), s. 93

3. SOTILASSTRATEGIAN TEOREETTINEN VIITEKEHYK

”You may not be interested in war, but war is interested in you.”

- Leon Trotsky²⁵²

Tässä tutkimuksessa pyritään poikkitieteelliseen otteeseen²⁵³ jotta mahdollistetaan perusteellinen näkemys aiheeseen. Liikettä tarkastellaan kuitenkin sotilasstrategisesta näkökulmasta – onkin syytä määritellä ontologinen näkemys siitä, mitä sotilasstrategia oikeastaan on: *”Sotilasstrategian määrittäminen paaluttaa sille erityisen tutkimuskohteen.”*²⁵⁴ Sotilasstrategian luonteelle ei ole yksinkertaista, kattavaa ja universaalia määritelmää, mutta alan tutkijoiden käsitteellistämässä on havaittavissa selkeä punainen lanka: sotilasstrategia on *paradigma* sotilaallisen voiman käytöstä *strategisten tavoitteiden* saavuttamiseksi – taktisen ja poliittisen tason yhdistävä linkki. Liddell Hartin mukaisesti: *”kaikkia voimavaroja koordinoivat suurstrategian (Grand Strategy) alisteisena operoi sotilasstrategia (Military Strategy), joka rajoittuu sotilaallisen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja toimeenpanoon”*.²⁵⁵

Paradigmaattinen perusta on *”pysyvä”*, *”ajaton”*, *”universaali”*, *”tieteellinen”* ja *”inhimillinen”* klassinen sotataidon kivijalka (Thukydideksestä Machiavelliin, Sunzista Clausewitziin, Platonista Kantiin, Julius Caesarista Churchilliin, ja Rousseasta Wrightiin), ja tämä näkökulma kantaa mukanaan paradigmaattisia oletuksia. Tunnistettavissa ovat seuraavat kuusi oletusta²⁵⁶:

- 1) Koska sodankäynti palvelee poliittista päämäärää, sodalla on (ainakin sen alkaessa) rationaalinen tarkoitus, ja tästä syystä asevoimien korkeimman johdon tulee olla *poliittinen*.
- 2) Vaikka sodan ei tulisi olla ensimmäinen toiminnan vaihtoehto, se ei aina ole viimeinenkään. Aseelliset keinot voivat olla tehokkain tai jopa ainoa keino turvata tai edistää intressejä.
- 3) Sodankäynnin rationaaliset elementit pitävät sisällään muun muassa selkeiden tavoitteiden asettamisen sekä jatkuvat kustannus-hyöty-laskelmat: ihanteellisesti sota voitetaan nopeasti pienimmin mahdollisin kustannuksin.
- 4) Rationaalisuuden normatiivisesta painottamisesta huolimatta käytännössä rationaalinen *”laskentaprosessi”* voi kokea rajoitteita: *”sodan kitka”*, sattumanvaraisuus ja epävarmuus, hallitsemattoman voimakkaat tunteet, epäpätevyys, sekä inhimillinen irrationaalisuus.²⁵⁷

²⁵² Blackwell & Morrison (25.4.2013): *”Like It or Not, War is Interested in You”*, *American Thinker*

²⁵³ Mälkki (2017): *”Sotataito ja poikkitieteellisyys vaade”*, *Tiede ja ase*, Vol. 74: *”Yksittäinen tieteenala ei pysty hallitsemaan [sotataitoon] liittyvää kokonaisuutta vain oman tieteenalansa näkökulmasta.”*

²⁵⁴ Sivonen (toim.) (2013), s. 40

²⁵⁵ Liddell Hart (1967), s. 322

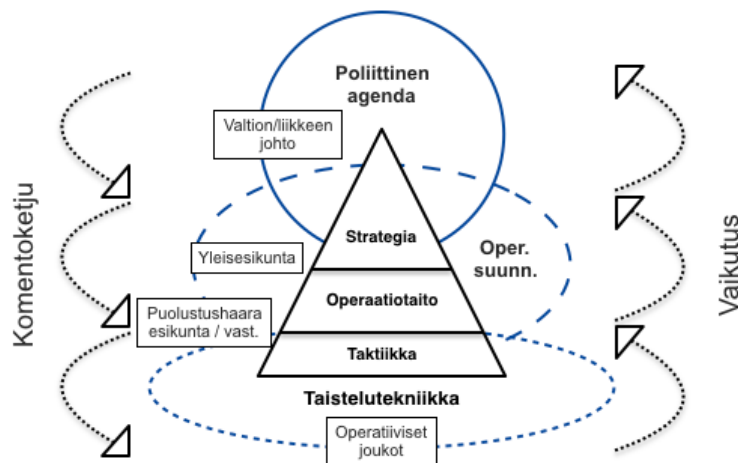
²⁵⁶ Handel (2001), ss. xviii–xix

²⁵⁷ Esim. yksittäisten vaikutusvaltaisten johtohahmojen järjenvastainen käytös. Rationaalisin perustein aloitettu sota voi mahdollisesti riistäytyä käsistä. Toisaalta *”rationaalisesti käydyllä”* sodalla, voi olla *”irrationaaliset tavoitteet”*.

- 5) Poliittinen, diplomaattinen tai taloudellinen painostus ei lopu väkivaltaisten vihamielisyyksien alkaessa – näiden yhteisvaikutus sotilaallisen toimen kanssa voi olla ratkaiseva: *“Sotilaallinen voitto yksinään ei riitä”*, operatiiviset saavutukset “integroidaan” politiikkaan.²⁵⁸
- 6) Perinteinen sotateoreettinen paradigma, perustuen ihmisluonteen sekä historiallisen empirian tarkasteluun, on luonteeltaan *pessimistinen*: sotaa ei voida ilmiönä koskaan poistaa, konflikti ja väkivalta kuuluvat kiinteästi valtioiden ja liikkeiden väliseen dynamiikkaan. Sodankäynti inhimillisenä politiikan ilmiönä on ikuinen.²⁵⁹

Sotatieteellinen tutkimustyö ei ole tyhjiössä tapahtuvaa objektiivista tarkastelua, vaan siihen aina vaikuttaa myös tietty tavoitteellisuus, ja sillä on väistämätön historiallinen vaikutus käytettävien doktriinien muodostamiseen – myös “hiljaisen tiedon” kirjoittamattomaan doktriiniin.²⁶⁰ Kun valittaessa tietty paradigmaattinen näkökulma turvallisuuspoliittisten systeemien dynamiikkaan, ohjataan samalla politiikan muodostamista ohjaavia fundamentaaleja oletuksia. Sotatieteiden ja turvallisuuspolitiikan tutkimukseen voidaan nähdä sisältyvä inherentisti tietty “moraalinen vastuu”.

3.1. Sodankäynnin “taksonomiset tasot”

“Strategy is a Western word – the only strategic goal of the Prophet’s Companions was to please God and Paradise.”
– Mahmud bin Husayn²⁶¹

Kuva 5 “perinteinen” käsitys sodankäynnin tasoista toimijoihin. ²⁶²

²⁵⁸ Clausewitz (1984), s. 81: Toisinaan sotilaallinen tavoite on sama kuin poliittinen (alueen valtaaminen), toisinaan riittävä sotilaallinen voitto vaaditaan, että neuvotteluissa päästään hyvään asemaan (”vipuvarsi”).

²⁵⁹ Vrt. poliittisen realismin paradigma. Kts. Sivonen (toim.) (2013), ss. 5–38: Blomberg: “Realismi ja strategian tutkimus”,

²⁶⁰ Rekkedal (2013a), s. 15

²⁶¹ Moghadam & Fishman (2010) “Self-Inflicted Wounds. Debates and Divisions within al-Qa’ida and its Periphery”, s. 101. Harmony Project, CTC, West Point

²⁶² Handel (2001), s. 354 esitetystä mallista sovellettu elaboroiden.

Sodankäynnin toiminnalliset tasot määritellään länsimaaisessa modernissa sotataidossa yleisesti toiminnan vaikutuksen tason mukaisesti kolmeen osaan: *taktinen* taso, *operatiivinen* tai *operationaalinen* taso ja *strateginen* taso.²⁶³ Perinteinen jako oli taktiikan ja strategian välillä: Clausewitz määrittelee nämä “aseellisen voiman käyttönä taistelussa” ja “taisteluiden käyttönä sodan päämäärän hyväksi”²⁶⁴ – sodankäynnin “*mikro* ja *makro*-tasot”. Perinteinen taksonomia osoittautuu kuitenkin epäkonventionaalisessa sodankäynnissä jokseenkin problemaattiseksi. Käsitteellisesti tasojaottelu tarjoaa tästä huolimatta käyttökelpoisen työkalun.

3.2.1. Moderni länsimainen sotatieteellinen tasoajattelu²⁶⁵

Taistelutekniikka ja taktiikka²⁶⁶: Sodankäynnin toiminnallinen, operatiivinen ja samalla alin taso – asejärjestelmien käyttö taistelukentällä vihollista vastaan sekä toiminnallisten yksiköiden suorittamat manööverit. Taktisen tason toiminnalla normatiivinen leima: yleensä siinä noudatetaan tiettyä ohjesääntöä.²⁶⁷ Taktiikassa on kuitenkin nähtävissä sijaa “clauswitzilaiselle innovatiivisuudelle”, kun taas taistelutekniikka on puhtaasti välineiden, järjestelmien ja menetelmien teknistä implementointia. Nykyään taktisella tasolla hallittavuuden ja yhteensopivuuden vuoksi käytössä ovat länsimaissa usein SOP:t (*Standard Operations Procedure*) sekä TTP:t (Tactics, Techniques and Procedures).

Operaationaalinen taso²⁶⁸ – “*grand tactics*”²⁶⁹: Taistelukentän taktiikan liittyy strategiseen kokonaisuuteen operaatiotaito – “kyky johtaa sotaretkeä” tai “taito *suunnitella* ja *toimeenpanna* sotilasoperaatioita”: taso, jolla “merkittäviä operaatioita suunnitellaan, toteutetaan ja ylläpidetään strategisten päämäärien toteuttamiseksi operationaalisen alueen puitteissa.”²⁷⁰ “Kolmas operatiivinen taso” oli käytössä jo Napoleonin sotataidollisessa käytännössä ja teoriassa, mutta esimerkiksi Yhdysvaltain doktriiniin taso ilmestyi vasta 1981.²⁷¹ Konseptuaalisesti tämän “välitason” historia nähdään juontuvan Jominin lanseeraamaan *la*

²⁶³ Yhdysvaltain asevoimien ohjesääntö JP-1: *Doctrine for the Armed Forces of the United States*, 25.3.2013

²⁶⁴ Clausewitz (1984), s. 128

²⁶⁵ Länsimaaisissa sotatieteissä määritelmät ja jaottelut noudattavat melko yhtenäistä kansainvälistä linjaa (Esim. Lohela (2016): *Nato tänään*, PVTUTKL, Julkaisuja 4, s. 36). Tasojen määrittelyssä on hyödynnetty US Joint Chiefs of Staff ohjesääntöjä JP1-02 (15.2.2016) ja JP3-0 (27.1.2017) sekä alan tutkimuskirjallisuutta.

²⁶⁶ **Sodankäynnin taktinen taso**: “taso jolla yksittäiset taistelut ja iskut suunnitellaan ja toteutetaan” (JP1-02). Epistemologisesti kreik. τακτική, *taktike* – “järjestelyn taide”, joukkojen järjestely taistelumuodostelmaan.

²⁶⁷ Rekkedal (2013a), s. 26

²⁶⁸ Taktisen ja strategisen tason välinen lisäys on käsitelty taksonomian uusin muutos, *operatiivinen* tai *operationaalinen* taso on otettu käyttöön viimeisen 30 vuoden aikana. Rekkedal (2013a), s. 27

²⁶⁹ Kts. Franz, Wallace P. (1981): “Grand Tactics”, *Military Review*, joulukuu 1981, ss. 32 - 39

²⁷⁰ Rekkedal (2013b), s. 11, s. 18

²⁷¹ Ibid, s. 12: *U.S. Field Manual 100-5* (1981); JP1-02

grand tactique -termistä²⁷², jolla kuvailtiin Napoleonin kykyä sijoittaa joukot oikeisiin paikkoihin, oikeaan aikaan ratkaiseviin kohtiin.²⁷³ Operaatiotaidon käsite nähdään “varsin Eurooppa-keskeisenä”²⁷⁴, esimerkiksi yksittäisiä terroristi-iskuja hyödyntävän vastarinnan tarkasteluun operaatiotaidon käsite ei tunnu antavan juurikaan lisäarvoa.

Strategia²⁷⁵, sotilasstrategia, ja suurstrategia (“valtiollinen kokonaisstrategia”): Strategia voidaan yleisellä tasolla määritellä tietynlaiseksi *korkean tason* suunnitelmaksi, jolla pyritään saavuttamaan *suuren mittakaavan* tavoitteita tiettyjen olosuhteiden vallitessa – alunperin sotataidollista käsitettä käytetäänkin nykyään äärimmäisen laajalla skaalalla. Liddell Hart käytti ensimmäisenä tarkennetta *sotilasstrategiasta* kaikkien *sotilaallisten* resurssien hyödyntämisen sodan *sotilaallisten tavoitteiden* saavuttamiseksi. Turvallisuuspolitiikassa strategiseksi tasoksi voidaan määritellä “taso jolla valtio, usein osana liittoumaa, määrittelee kansallisia tai monikansallisia strategisia turvallisuuspolitiikan tavoitteita ja ohjausta, sekä kehittää ja allokoii kansallisia resursseja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.”²⁷⁶ Strategian ammattilaiset ovat pyrkinet määrittelemään käsitettä muun muassa seuraavasti:²⁷⁷

“[O]ppi taistelujen käyttämisestä sodan päämäärien saavuttamiseksi.” (Clausewitz)

“[T]aito käyttää sotilaallisia keinoja poliittisen johdon asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.” (Liddell Hart)

“[T]iede ja taito, joka käyttää ja hyödyntää niin sodan kuin rauhankin aikana taloudellisia, psykologisia ja sotilaallisia keinoja harjoitetun politiikan tukemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. Näin luodaan parhaat mahdolliset edellytykset voitolle ja pienennetään tappion vaaraa.” (virallinen Yhdysvaltain määritelmä 1980-luvulta)

Ensimmäiset kaksi painottavat sotilaallisia keinoja sekä poliittisia päämääriä (tavoitteet), viimeinen on lähempänä nykytrendiä “*kokonaisturvallisuudesta*” ja “*kokonaisstrategiasta*”.²⁷⁸ Uhkan ei nähdä muodostuvan ainoastaan vieraan vallan sotilaallisesta suorituskyvystä, vaan myös laajalla skaalalla muista ihmisen tai luonnon aiheuttamista poikkeustiloista.²⁷⁹ Tätä on

²⁷² Jomini (1837): *Précis de l'art de la guerre*

²⁷³ Vrt. *decisive point*, (JP 3-0), *Center of Gravity* (FINGOP), *schwerpunkt* (Clausewitz)

²⁷⁴ Rekkedal (2013b), 13

²⁷⁵ Epistemologisesti kreik. στρατηγός, *stratagos*; στρατηγία, *stratēgia* – “sotilasjohtaja, kenraali”, “kenraalin virka tai taide”.

²⁷⁶ JP1-02

²⁷⁷ Sitaatit koottu: Rekkedal (2013b), s. 15

²⁷⁸ “*Kokonaisturvallisuus on tavoitetila, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Turvaamisen toimiin kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen.*” Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta (5.12.2012).

²⁷⁹ Kokonaisturvallisuus liittyy paitsi yhteiskunnan toimintaa uhkaaviin ei-sotilaallisiin ilmiöihin, myös varautumiseen *hybridivaikuttamiseen* (Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, s. 28)

kutsuttu myös “turvallistamiseksi” (*securitization*), kun esimerkiksi sosiaalisista, humanitaarisista tai taloudellisista aiheista tehdään turvallisuuspolitiikkaa. *Suurstrategian* käsite liittyy myös kokonaisvaltaiseen näkökulmaan, mutta siinä korostetaan valtiollista tai monikansallista tasoa, ja kaikkien resurssien hyödyntämistä ja koordinoitua²⁸⁰, ei niinkään *uhkakuvien* moninaisuutta.

Nykyisen eurooppalaisen turvallistamistrendin mukaisesti tarkasteltaessa epäkonventionaalista sodankäyntiä – jossa keinot eivät aina ole puhtaasti sotilaallisia – sotilasstrategian käsittäminen kokonaisvaltaisena käsitteenä palvelee kumouksellisten liikkeiden toiminnan ja keinovalikoiman interaktiivisen käytön ymmärtämistä tehokkaammin. Täten on mahdollista tarkastella “politiikan jatkamista toisin keinoin” koherenttina kokonaisuutena osana asymmetristä dynamiikkaa, hybridisodankäyntiä, epäkonventionaalista keinovalikoimaa, terrorismia ja *jihadismia*.²⁸¹

3.2.2. Ongelmallinen taksonomia epäkonventionaalisessa tarkastelussa

Sodankäynnin hierarkkinen tasojako esitetään usein kappaleen alussa esiintyvän pyramidin muodossa, missä alemmat tasot ovat suhteessa alisteisia operationaaliselle ylätasolle. Jako on käsitettävissä “keinotekoisena”, tutkijoiden, sotilasjohtajien ja poliittisten päättäjien luomana teoreettisena taksonomiana. Periaatteet auttavat käsitteellistämään ilmiöitä, mutta rajat ovat eittämättä häilyviä.²⁸² Myös Clausewitzin mukaisesti taktiikka vaikuttaa niin implisiittisesti kuin eksplisiittisesti strategiaan ja sitä ohjaavaan politiikkaan: kyseessä on monisuuntainen interaktiivinen prosessi.²⁸³

Todellisuudessa tasojen välillä vallitsee dynaaminen suhde, ja esimerkiksi operatiivisen tai taktisen tason seikat vaikuttavat strategisen päätöksentekoon usein yhtä lailla kuin strateginen päätöksenteko vaikuttaa niihin. Esimerkiksi taktiikan muutokseen liittyvä teknologinen kehitys on merkittävästi vaikuttanut strategiaan. Mao näkee *strategian taktisoinnin* vaarallisena päättelyvirheenä sotataidon teoriassa: “näkemys, että strateginen voitto määräytyy ainoastaan taktisen menestyksen myötä on virheellinen, sillä se ylenkatsoo strategisen voiton määräytymisen kokonaistilanteen kannalta” – juuri tämä “kokonaistilanteen” pohdinta on strategian ytimessä.²⁸⁴

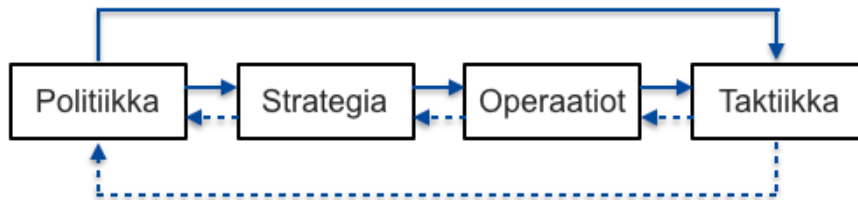
²⁸⁰ Liddel Hart (1967), ss. 335 - 336

²⁸¹ Kumouksellisen sodankäynnin käsitteellisen spektrin laajentamisesta, kts. esim. Brister (2005): “Beyond Hearts and Minds: Evaluating the U.S. Unconventional Warfare Doctrine”, Naval Postgraduate School, Monterey, California

²⁸² Päätöksentekoketju “valuu alaspäin”: esim. “strateginen korpraali” – ruohonjuuritason toimijalla voi olla strategiaa vaikutuksia. Krulak (1999): “The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War”, *Marine Corps Gazette*

²⁸³ Clausewitz (1984), s. 87

²⁸⁴ Handel (2001), ss. 353 ja 356 Esim. Yhdysvaltain haluttomuus sietää omia tappioita tai vihollisen sotavangiksi joutuneita sotilaita. Tämä “taktinen tai operationaalinen ongelma” vaikuttaa valtion strategiseen päätöksentekoon.

Kuva 6 Sodankäynnin tasojen hierarkinen suhde, ja “bottom-up” -dynamiiikka²⁸⁵

“Bottom-up” -dynamiiikka korostuu modernin johtamisjärjestelmän ja dynaamisen taistelukentän myötä. Erityisesti tasoajattelu problematisoituu terroristisia keinoja soveltavan liikkeen näkökulmasta. Komentoketjut ovat lyhyitä: poliittinen johto tekee linjapäätökset ja aseellinen siipi toimii sen perusteella hyvinkin itsenäisesti. Lisäksi Clausewitzin ja Jominin kuvailemalle operaatioiden yhteensovittamiselle ei ole samanlaista tarvetta – simultaaninen iskukyky osoittaa toki organisoitumista ja voimistaa “shokkivaikutusta”. Toisin kuin ajatuksessa “strategisesta pommituksesta”, Israelin–palestiinalaisten konfliktissa iskun tai uhrimäärän ei tarvitse olla merkittävän suuri, että sillä yleensä on strategisia vaikutuksia. Tähän vaikuttavat ainakin terrorismin ja itsemurhaiskujen psykologinen luonne sekä siviili-väestön maalittaminen. Itsemurhaiskuihin ryhtyminen ylipäänsä on varmasti strateginen päätös liikkeen ylimmästä johdosta²⁸⁶, mutta yksittäisen iskun toteuttaminen voi olla täysin taktisella tasolla toteutettu.²⁸⁷ Vastarintaliikkeiden kannalta siis taktiikan, strategian ja politiikan välinen ero nähdään pienenä, jonka myötä strategisten tavoitteiden mukainen onnistumisen marginaali on myös hyvin pieni.

3.3. Sotilastrategian konvention kolmiportainen viitekehys

3.3.1. Sotilasstrategian *jättiläiset*: konventionaaliset klassikot

Sodan kuva on luonnollisesti muuttunut sotateorian klassikoiden tarkastelemasta maailmasta (Napoleonin sodat 1800-luvun alussa tai antiikin Kiina Zhou-dynastian aikaan). Taktiikan alalla on nähty useita mullistuksia teknologian kehityksen myötä, ja ne ovat muokanneet myös strategisen tason realiteetteja. Lisäksi yhteiskunnalliset, poliittiset, kulttuurilliset ja esimerkiksi viestinnälliset muutokset ovat muovanneet sodankäyntiä ja strategista ajattelua. Monilla tieteenaloilla kuitenkin “klassikoiksi” asemoituneet teesit vaikuttavat vielä nykyteoretoinnin pohjalla, ja sotatieteiden alalla epäilemättä keskeisimmät ja tunnetuimmat *magnum opukset* ovat Sunzin 孙子兵法²⁸⁸ (*The Art of War*, n. 510 eaa.) ja Clausewitzin *Vom Kriege* (*On War*, 1832),

²⁸⁵ Ibid, s. 357 mukaillen

²⁸⁶ Raitasalo & Sipilä (toim.) (2008), Saarnivaara (2008a): “Itsemurhaiskut ja Hamasin Strategia”, s. 312

²⁸⁷ Araj (2008): itsemurhaiskut luokitellaan “strategisiksi” tai “reaktiivisiksi”, s. 292

²⁸⁸ Kirjaimellisesti “Mestari Sunin Sodankäynnin säännöt”, Sunzin historiallisen henkilöhahmon olemassaoloa on epäilty, on myös esitetty että kirjailijan nimi saattaa olla “peite” toiselle henkilölle tai ryhmälle.

joita nykypäivänäkin tutkitaan ja opetetaan sotilasakatemoissa ympäri maailman.²⁸⁹ Yleisesti hyväksytäänkin, että näiden klassikoiden kirjoittajat ovat onnistuneet poikkeuksellisen hyvin kuvaamaan ja mallintamaan yleisellä, jopa filosofisella tasolla *sotaa* sekä *sodankäynnin* yleisiä piirteitä,²⁹⁰ ja näin ollen klassikot tarjoavat hyvän pohjan muodostettaessa käsitystä strategian yleisistä lainalaisuuksista.

Sodankäynnin historiallista kehitysprosessia on mallintanut muun muassa **Quincy Wright** laajassa sodankäynnin tutkimuksessa (1926–1942) ja sen ”loppuraportissa” *A Study of War*.²⁹¹ Vaiheistuksen karkea linja noudattaa jakoa: 1) *eläimellinen vaihe*, aikana ennen kieltä, sodan ”orgaaninen perusta”; 2) *primitiivinen vaihe*, ”luonnon kansojen” sodat, kulttuurin alkeellinen perusta; 3) *historiallinen vaihe*, edellisiä kompleksisempi ja teorian kannalta antoisampi, kirjoitustaidon jälkeinen aika; sekä 4) *moderni vaihe*, renesanssin jälkeinen sotahistoria.²⁹² Ensimmäiset kaksi vaihetta hahmottavat ihmisyyden ja yhteisön tekijöitä luonnollisina tausta-vaikuttajina, jälkimmäiset kaksi pureutuvat klassisemmin sotataitoon. Tutkimuksessa otetaan myös kantaa yleisen mielipiteen vaikutukseen sodankäynnin teemana, joka toistuu merkittävästi myös epäkonventionaalisen sodankäynnin teoriassa: symbolismin vaikutus, tarkoitushakuinen propaganda sekä yhteiskunnallisten olojen merkitys.²⁹³ Sodan syihin ja sen lopputuloksiin vaikuttavat niin konkreettiset asiat kuin mielikuvat.

Sodankäynnin historiallisista tutkijoista Sunzin itämaisen sotataidon ja Clausewitzin länsimaisen sotataidon teoreettisia paradigmoja käsitellään usein edustavan vastakkaisia ja kulttuuri-sidonnaisia lähestymistapoja. Kuitenkin vaikka kulttuurierot selvästi heijastuvat teoksissa, käsitys fundamentaalisesta eroavaisuudesta nähdään liioiteltuna. Lopulta sodan logiikka ja rationaalisuus on universaalia: ”*ei ole olemassa puhtaasti länsimaista ja itämaista sodankäynnin tai politiikan käsitystä; on vain tehokasta tai tehotonta, rationaalista tai irrationaalista strategiaa ja politiikkaa.*”²⁹⁴ Tarkasteltaessa näiden klassikoiden teoreettisista kokonaisuuksista sodankäynnin yleisluontoisia lainalaisuuksia, jäljelle jäävät eroavaisuudet ovat lähinnä käytännön tasolla: Clausewitzin tulkintaa pidetään haasteellisena argumentoinnin

²⁸⁹ Kts. esim. USMA West Pointin ”The Officer’s Professional Reading Guide Top 100 List”: kymmenen ”kärkisuosituksen” joukkoon mahtuu muun muassa Sunzia, Clausewitzia, Jominia, Machiavellia ja Thukydideistä.

²⁹⁰ Rekkedal (2013a), s. 56

²⁹¹ Alkuperäisestä kaksiosaisesta laitoksesta lyhennelmä (1942, Louise Leonard Wright, toim.), suom. *Sodankäynnistä*.

²⁹² Wright (2010), s. 67

²⁹³ Ibid ss. 294 - 314

²⁹⁴ Handel (2001), s. 3

“kantilaisen logiikan ja hegeliläisen dialektiikan vuoksi”²⁹⁵ ja tekstin ajoittaisen metafyyssisen luonteen sekä osin keskeneräisyyden vuoksi.²⁹⁶ Sunzi puolestaan koetaan hankalaksi lyyrisen ilmaisun, vieraan aikakauden ja kulttuurin, ja kiertoilmaisujen vuoksi: “lukijoita haastaa Sunzin filosofian epäintuitiivisuus modernien realiteettien näkökulmasta”.²⁹⁷

Sunzin, kuin myös Machiavellin mukaan “*kaikki sodankäynti perustuu harhautukseen*”.²⁹⁸ Teorian mukaan sodalla on valtiolle elinehdollinen merkitys, ja siitä syystä sen tutkiminen on välttämättömyys.²⁹⁹ Sodankäyntiä tulee arvioida lainalaisen perusajatuksen, muuttuvien ja pysyvien olosuhteiden, hallinnon sekä doktriinin perusteella. Paradigmassa heijastuu Clausewitzin dialektiikkaa vastaava kiinalaisen filosofian *yin ja yang* -aate: “Hyökkää silloin, kun hän ei ole valmistautunut”, “Ilmesty paikoista, joissa hän ei osaa odottaa sinua”.³⁰⁰ Keskeisenä teemana on käsitys, että vahvuudessa voi piillä heikkous ja päinvastoin. “Jokaisessa näennäisessä edussa voi piillä uhkan siemen; jokaisesta näennäisesti epäedullisesta tilanteesta on löydettävissä hyöty.”³⁰¹

Sunzi korostaa sodankäynnissä yllätyksellisyyttä ja vastustajan heikkouksien hyödyntämistä: “*Tärkeintä on hyökätä suunnitelmaa vastaan, seuraavaksi tärkeintä on hyökätä liittoutumia vastaan ja vasta sitten sotilaita vastaan. Huonoin vaihtoehto on hyökätä linnoitettuihin kaupunkeihin.*”³⁰² Omien joukkojen tunteminen on vaatimus niiden tehokkaan käytön mahdollistamiseksi – edellä todettu vaatii myös vastustajan tarkkaa tuntemista: “*Kun tunnet vastustajasi ja tunnet itsesi, et ole vaarassa sadassakaan taistelussa. Jos et tunne vastustajaasi mutta tunnet itsesi, mahdollisuutesi voittoon ja tappioon ovat sama. Jos et tunne [kumpakaan], olet jokaisessa taistelussa vaarassa.*”³⁰³ Vastustajan tunteminen mahdollistaa iskemisen edullisesti tämän heikkoihin kohtiin, “kuten vesi virtaa pienimmän vastuksen reittiä”.³⁰⁴ Lisäksi on oleellista tuntea maasto, voidakseen maksimaalisesti hyödyntää sitä – edellisten voiton

²⁹⁵ Kerttunen (2008): “Clausewitz ja *Vom Kriege*”, Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 11, MPKK. (Puhtaan havainnoinnin – synteettisen ja apriorisen tiedon – ja aristoteleellisen syllogismin päättelyn suhde; ja Platonin kaltainen, mutta abstraktimmalla tasolla tapahtuva tarkasteltavien käsitteiden välinen dialogi.)

²⁹⁶ Clausewitz (1984), ss. 641–642; Bernard Brodie 1984 Howard & Paret -laitoksen loppuliitteen kommentteissa. *Vom Krieg* julkaistiin osissa Clausewitzin kuoleman jälkeen.

²⁹⁷ Cantrell (2003): “Understanding Sun Tzu on the *Art of War*”, Center For Advantage, Arlington, Virginia

²⁹⁸ Handel (2001), s. 4: “*all warfare is based on deception*”, voitaisiin kääntää myös *pessimistisemmin* “petoksena”.

²⁹⁹ Sunzi (2005), s. 61

³⁰⁰ Ibid, s. 65: “Jos vihollinen on ahne – houkuttelee” ... “Jos vihollinen on vahva – välttä” ... “Jos vihollinen on raivoissaan – ärsytää” ... “Jos vihollinen on levännyt – väsyttää”

³⁰¹ Griffith (1961) teoksen Mao (1961) alkupuheessa, ss. 25 - 26

³⁰² Sunzi (2005), s. 73

³⁰³ Ibid, s. 77

³⁰⁴ Ibid, s. 91

edellytysten lisäksi “[k]un tunnet taivaan ja maan, niin voittonsi on täydellinen.”³⁰⁵ Omalla maaperällä, “hajottavassa maastossa” ei Sunzin mukaan tule taistella³⁰⁶: siellä tulee “yhdistää joukkojen tahto”, eli koota, varustaa ja kouluttaa joukot.³⁰⁷ Omalla maaperällä luonnollisesti on etuja – tuttu maasto, väestön tuki (mm. tiedustelu), yms. – mutta taistelu vahingoittaa näin omaa yhteiskuntaa.³⁰⁸ Tiedustelun merkitys oli myös Sunzille selvää. Viimeisessä kappaleessa kuvaillaan toimintaa, “ennakkotiedon hankintaa”, jota nykyohjesäännöt kutsuisivat HUMINT:ksi.³⁰⁹ “*Ennakkotietoa eivät anna henget eivätkä jumalat, sitä ei voi päätellä tapahtumista eikä sitä voi saada tutkimalla laskelmia. Se täytyy kerätä ihmisiltä.*”³¹⁰ “Ennakkotiedon” tarve ja arvo yhdistyy kaikkiin Sunzin periaatteisiin.

Carl von Clausewitzin teoriassa heijastuu Ranskan vallankumous ja Napoleonin sodat, ja tämän merkittävin lisäarvo nykypäivän sotataidolliseen keskusteluun on vertaansa vailla oleva yleisen filosofisen tason sodankäynnin kuvaus.³¹¹ Dialektinen ote ilmenee vastakohtien rinnastamiseen perustuvana tapana käsitellä aiheita.³¹² Voidaan käsittää, että Clausewitzin kuuluisin teesi sodasta politiikan jatkeena³¹³ ei ollut tarkoitettu julistukselliseksi totuudeksi: se voidaan nähdä “antiteesinä dialektisessa väittelyssä sodan luonteesta, jonka pointti on aiemmin esitetty teesi sodan luonteesta yksinkertaisena kaksintaisteluna isossa skaalassa”.³¹⁴

Edellä mainittua näkemystä sodan luonteesta ja päämäärästä ei tällä dialektiikalla kuitenkaan kumota: se on clausewitzilaisen sotateorian ydin.³¹⁵ Sen sijaan synteessä tästä sodan luonteen paradoksaalisuudesta nähdään toinen kuuluisista clausewitzilaisista käsitteistä: sodan luonteen *kolminaisuus*.³¹⁶ “*Triniaarinen analyysimalli*” kuvaa jokaisen sodan uniikkeja piirteitä eri

³⁰⁵ Ibid, s. 116

³⁰⁶ Ibid, s. 117–118: “*Hajottava maasto on maasto, missä ruhtinas taistelee omalla maaperällään.*” “*Hajottavassa maastossa ei tule taistella.*”

³⁰⁷ Ibid, s. 126 Huom. suurvaltojen ja esimerkiksi Israelin doktriini käydä taistelut vastustajan maaperällä.

³⁰⁸ Tälle voi kuitenkin myös havaita vastapuolen: perustaen iskut omalta maaperältä ja asutuilta alueilta, vastustajan vastaiskut voidaan pyrkiä näyttämään huomattavan negatiivisessa valossa. Esim. keskustelu palestiinalaisliikkeiden “ihmiskilpien käytöstä”, CNN (23.7.2014) “Is Hamas using human shields in Gaza? The answer is complicated”.

³⁰⁹ JP2-01 (2013), s. B-4: tiedustelun alalaji, jossa kerätään, luokitellaan ja analysoidaan *ihmislähteistä* saatavaa tietoa.

³¹⁰ Sunzi (2005), s. 136

³¹¹ Rekkedal (2013a), s. 56

³¹² Ibid s. 58

³¹³ Clausewitz (1984), s. 87

³¹⁴ Bassford (2016): “Clausewitz and His Works”

³¹⁵ Rekkedal (2013a), s. 59: “poliittiset päättäjät antavat sotilasstrategialle sen muodon. Viime kädessä juuri politiikat valvovat ja ohjaavat sotaa”, Handel (2001), s. xvii: “asevoimien korkeimman johdon tulee olla poliittinen”, Clausewitz (1984), s. 607: “korkeimmalla tasolla sotataito muuttuu poliittiseksi”. Kts. *Civilian control of the military* -doktriini.

³¹⁶ Clausewitz (1984), s. 89 “paradoxial trinity”, “War is more than a true chameleon that slightly adapts its characteristics to the given case”

elementtien dynamiikan kautta.³¹⁷ Malli tulkitaan usein erittelevän sodan kuvaan vaikuttavat kolme konkreettista tahoa: kansa, poliittinen johto ja asevoimat. Tulkinnan “virheellisyydestä”:

“Tarkemmin tarkasteltuna [kolminaisuus] koostuu

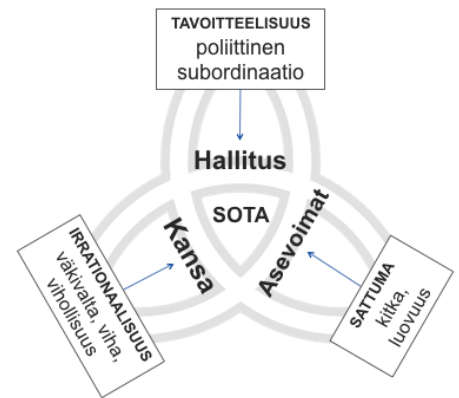
kolmesta vaikuttavien voimien kategoriasta:

irrationaaliset voimat (tunteet, vihollisuus),

rationaalisuuteen liittymättömät voimat (ihmiseen

liittymättömät voimat, kuten todennäköisyys) sekä

järkiperaiset syyt ja laskelmat (“politiikan keino”).”³¹⁸

Kuva 7: Clausewitzin sodan “trinitaarisuus”

Sota on voimankäyttöä, jonka tavoite on “pakottaa vastustaja meidän tahtoomme”.³¹⁹ Käsittelyssä se tulee jakaa teoriassa käsiteltävään “ihannetyypin” sotaan (*ideal war*; “a complete, untrammled absolute manifestation of violence”)³²⁰ sekä käytännön sotaan. Erona näiden välillä on jälkimmäiseen vaikuttavat puhtaasti järkiperaistä logiikkaa vaikeuttavat käytännön olosuhteet – näiden käsitteellinen ero selkeästi heijastaa kolminaisuuden periaatteessa havaittuja tekijöitä. Väkivallan käyttö on ihmiselle erityistä, erinäisiä tunteita herättävää toimintaa, joka eroaa muusta inhimillisestä toiminnasta, ja näin ollen sille ei ole olemassa “loogisia rajoja”.³²¹ Kuitenkin sodan perimmäisen tavoitteen mukaisesti, “sotilaallisten näkökohtien täytyy lopulta väistyä poliittisten tieltä.”³²² Sota voidaan luokitella kaksinapaisesti rajoitetun sodan ja totaalisen sodan välille, ja “dualistisen käsityksen” mukaan kontekstiriippuvaisesti todellinen sota on jotain tältä väliltä.

Todellisen sodan teoreettisesta ideaalisodasta erottaa ihmisluonteen lisäksi epävarmuustekijät. Myös ihminen osana päätöksentekoketjua on epävarmuuden lähde: ei voida varmuudella tietää etukäteen, miten vastustaja reagoi tiettyyn ärsykkeeseen.³²³ Sotilaallinen toimi ei aiheuta yksinkertaista luonnontieteellistä vastareaktiota, vaan dynaamisia interaktioita, joihin vaikuttavat

³¹⁷ Rekkedal (2013a), s. 61

³¹⁸ Bassford & Villacres (1995), ss. 15-16: Esim. Van Creveld esittää kolminaisuuden väärin, tämä on ilmeisimmin omaksunut yleisesti käytetyn tulkinnan Yhdysvaltain asevoimissa käydystä keskustelusta.

³¹⁹ Clausewitz (1984), s. 75

³²⁰ “absoluuttinen sota,” “teoreettinen sota,” “sota puhtaassa teoriassa,” “sodan luonnollinen tendenssi” “mielikuvistusleikki,” “luontaisen välttämättömyyden tiukka laki.” Clausewitz (1984), ss. 75 - 90

³²¹ Rekkedal (2013a), ss. 57 - 58: Käytännössä “poliittiset, sosiaaliset, tekniset ja taloudelliset tekijät” rajoittavat “ideaalisen sodan” väkivallan käyttöä, ja ehkäisee sodan muodostumista *totaaliseksi sodaksi*.

³²² Ibid, s. 60

³²³ Clausewitz (1984), s. 149

useat tekijät.³²⁴ Interaktion lisäksi kaksi muuta epävarmuuden tekijää ovat sattumanvaraisuus³²⁵ ja kaikkialla läsnäoleva “sodan kitka”. Sotataittoa ei voi käsitellä puhtaasti tieteenä, sillä “informaatio sodassa on subjektiivista eikä siten vahvistettua tai totta.”³²⁶ Tässä mielessä clausewitzilaista ajattelua kuvaa Nietzschen nihilistinen toteamus “*ei ole olemassa faktoja, on vain tulkintoja*”.³²⁷ Clausewitzin *kitkan* käsite sivuaa ns. “Murphyn lakia”: “*jos jokin voi mennä pieleen, se menee, ja pahimmalla mahdollisella hetkellä*”.³²⁸ Suunnitelmat harvoin täsmäävät todellisuuteen, ja tähän liittyvä kitka on esimerkiksi sodan rasitusten, vaarojen, riskien ja epävarmuuden seurausta.³²⁹

Merkittävänä Clausewitzin klassisista teeseistä nostetaan esiin myös *Schwerpunktin* käsite (*center of gravity*).³³⁰ Asiayhteydestä riippuen Clausewitz viittaa termillä omiin keskeisiin *voimanlähteisiin* tai *painopisteen muodostamiseen* vastustajan heikkouksien hyväksikäyttämiseksi.³³¹ Omien kriittisten voimanlähteiden tunnistaminen on tärkeää sekä niiden hyödyntämiseksi että turvaamiseksi, ja painopisteajattelulla hyökättäessä saadaan aikaan maksimaalinen vaikutus minimaalisilla resursseilla. Tämä liittyy siis niin vaikutushakuisuuteen³³² kuin rajallisten resurssien taloudelliseen käyttöön: “*mikään osa [asevoimista] ei saa olla joutilaana.*”³³³

Clausewitzin strategian tarkastelu kattaa lisäksi muun muassa moraalin, innovatiivisuuden, rohkeuden, sinnikkyyden (vrt. suomalainen *sisu*), yllätyksellisyyden, voimien keskittämisen, strategisen reservin, sekä huollon merkitykset.³³⁴ Vaikka kvantitatiiviset seikat ja arviot näistä vaikuttavat luonnollisesti suuresti sodankäynnissä (“Kun toinen joukko on merkittävän ylivoimainen, teoreettinen arvio saattaa riittää. Ei tule taistelua, heikompi osapuoli luovuttaa välittömästi.”)³³⁵, tätä määrällistä pohdintaa ei saa Clausewitzin mukaan viedä liian pitkälle.³³⁶ On myös oleellista, ettei

³²⁴ Esim. terroristi-iskut saattavat tietyissä olosuhteissa saada tietyn valtion taipumaan, kun taas toinen valtio eri olosuhteissa iskeekin takaisin ankaran punitiivisellä sotilasoperaatiolla ja käyttää iskuja syynä sodan aloittamiselle.

³²⁵ Clausewitz (1984), s. 86: “*In the whole range of human activities, war most closely resembles a game of cards.*”

³²⁶ Rekkedal (2013a), s. 63

³²⁷ *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (7.6.2016); “Friedrich Nietzsche”

³²⁸ Beyerchen: “Clausewitz, Nonlinearity and the Unpredictability of War”, <https://www.clausewitz.com/item/Beyerchen-ClausewitzNonlinearityAndTheUnpredictabilityOfWar.htm#na4c> (viitattu 2.3.2017)

³²⁹ Rekkedal (2013a), s. 64

³³⁰ Clausewitz (1984), ss. 163, 485 - 487, 595 - 597. Käsite on käytössä modernissa sotataidossa, kts. esim. Naton *GOP*-suunnitteluprosessi (Guidelines for Operational Planning) sekä sen suomalainen vastine *FINGOP*.

³³¹ Rekkedal (2013a), s. 66

³³² Vrt. EBO (Effect-based Operations), Kyle (2008): “RMA to ONA: The Saga of an Effects-based Operation”.

³³³ Clausewitz (1984), s. 213

³³⁴ Clausewitz (1984), ss. 177 - 221: kolmas kirja, “On Strategy in General”

³³⁵ Ibid, s. 96

³³⁶ Ibid, s. 194

vahvuutta tarkastella vain absoluuttisena määreenä, vaan *suhteellisena vahvuutena*.³³⁷ Tähän vaikuttavat laadulliset tekijät, tavoitteet sekä ajallinen ja paikallinen dynamiikka. Clausewitz korostaa puolustuksen ylivoimaisuutta suhteessa hyökkäykseen.³³⁸ Puolustuksen “negatiivinen tavoite” (*status quon* säilyttäminen) osoitetaan helpommaksi kuin hyökkäyksen “positiivinen tavoite” (valloittaminen). Aseellisen tuhovoiman kasvamisen myötä tämän teesin käytettävyys lienee vähintään kyseenalaistunut. **Antoine Henri Jominin** teoreettinen synteesi korostaa ratkaisun kannalta hyökkäystä puolustuksen yli.³³⁹ Siinä missä Clausewitz tulkitsee sodankäyntiä ja historiaa suhteellisessa mielessä, Jominin näkemys oli staattisempi ja simplistisempi, tämän tavoite utilitaristisempi ja sävy didaktisempi.³⁴⁰ Jominin teoriat vetosivat paremmin sotilasoppilaitoksiin kuin abstraktimpi Clausewitz.

Clausewitzin käytettävyyttä nykysodan kuvaamiseen ja selittämiseen on sen maineesta huolimatta kritisoitu rankasti, aikalaisen Jominin lisäksi merkittävistä kritikoista mainittakoon Liddell Hart³⁴¹, van Creveld³⁴² ja Keegan³⁴³. 1960-luvulta lähtien Clausewitzia on kritisoitu vanhentuneeksi paradigmaksi ja tämän näkemyksiä liian yksipuolisina ja kapeina, ja trendiksi on noussut korostaa vastakumouksellisia sotateorioita, modernien uhkakuvien mukaisesti.³⁴⁴ Vaikka selkeästi maailma ja sodan kuva ovat muuttuneet valtavasti 1800-luvulta nykypäivään, Clausewitzin puolustajat näkevät tämän teesien yleisluontoisen käytettävyyden pätevän yhä: kriitikot “taipuvat harha-käsitykseen ettei Clausewitzin ideat soveltuisi aiheisiin kuten matalan intensiteetin konfliktit, kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota – väite joka olisi herättänyt ihmetystä Clausewitzin aatteita kannattaneissa, käytännöllistä kumouksellista sotaa käyvissä Maossa ja Giapissa.”³⁴⁵

Giulio Douhet edusti varhaista ilmasodankäynnin teoriaa ensimmäisen maailmansodan vaiheilla, kun ilma-ase oli uusi ja sen käytön doktrinaalisista periaatteista käytiin debattia. Teoriakeskustelun keskeisimpiä aikalaisia olivat muun muassa saksalainen Walther Wever, yhdysvaltalainen Billy

³³⁷ Ibid, s. 282

³³⁸ Ibid, ss. 357 - 359

³³⁹ Rekkedal (2013a), s. 79

³⁴⁰ Bassford (1993): “Jomini and Clausewitz: Their Interaction”

³⁴¹ Liddell Hart (1954) teoksessa *Strategy* pyrkii nykyaikaiseen, integroituun näkemykseen strategiasta, joka ei rajoitu puhtaasti sotilaalliseen voimankäyttöön – reaktiona kokemuksiinsa Clausewitzin väärintulkintoihin ja sovelluksiin.

³⁴² Van Creveld (1991): *The Transformation of War*. “Epä-trinitaarinen” kuva teorian sodankäynnistä; Van Creveldin mukaan tämä näkemys on liian kapea ja valtiokeskeinen. Näkemykseen vaikuttaa havainnot matalan intensiteetin konflikteista (LIC), joissa suurvallat kokivat tappioita suhteessa marginaalisia liikkeitä vastaan.

³⁴³ Keegan (1993): *A History of Warfare*. Kritiikki Clausewitzin teesiä sodasta politiikan rationaalisena jatkeena. Keegan tulkitsee asevoimien vääristävän politiikkaa sodan kyllästävällä, dominoivalla ja tuhoavalla luonteella.

³⁴⁴ Esim. COIN-strategiat, jotka kattavat laajan siviili–sotilas-yhteistyön. Näillä pyritään samanaikaisesti eliminomaan aseellinen vastarinta ja puuttumaan taustalla vaikuttaviin syihin. Kts. “U.S. Government Counterinsurgency Guide”, 2009 <https://www.state.gov/documents/organization/119629.pdf> (viitattu 2.3.2017)

³⁴⁵ Bassford (2016): “Clausewitz and His Works”

Mitchell ja britti Hugh Trenchard, ja tematiikka pyöri ilma-aseen primäärin käytettävyyden luonteen *offensiivisuudella* tai *defensiivisyydellä*, ilmaherruuden saavuttamisen tai strategisten iskujen välillä, sekä hävittäjä- vai pommikonepainotuksella. *Douhetismin*, mukaisesti teknologian kehityksen myötä sodankäynti perinteisten massiivisten maajoukkojen välillä on vanhentunut käsite,³⁴⁶ ja vastustajan taistelukykyyn ja -tahtoon voidaan strategisesti vaikuttaa heikentämällä kansakunnan moraalia iskemällä ”pehmeisiin” kohteisiin.³⁴⁷

Teoriaa on kritisoitu niin *juridiselta* ja *moraaliselta* kannalta (sodankäynnin legitiimit kohteet, *principle of discrimination*)³⁴⁸, kuin myös tehokkuuden kannalta – esimerkiksi saksalaiset totesivat toisen maailmansodan aikana, ettei *douhetismin* mukainen siviilikohteiden pommittaminen tuottanut haluttua vaikutusta.³⁴⁹ Nykyaikana demokraattiset valtiot yleisesti tuomitsevat siviiliväestön maalittamisen humanitäärisin ja laillisin perustein³⁵⁰, myös kansainvälisen yhteisön tuen kannalta siviilien maalittamisen tuomitseminen on rationaalista. Epäkonventionaalisten toimijoiden liikkumavaraa ei kuitenkaan samalla tavalla rajoita sitoutuminen sodan lakeihin, vaikka tuen ja imagon merkitys onkin tärkeä. Vastustajan kansan turvallisuuden tunteeseen vaikuttaminen nähdään tehokkaana, ja selkeästi jonkin suuntainen vaikutus sillä on.³⁵¹ Nykyisten vastarintaliikkeiden ja terroristiorganisaatioiden toiminnan pohja viittaa *douhetismin* mukaiseseen ajatusmalliin.³⁵² Israelin ja palestiinalaisten tapauksessa sota nähdään ”totaalisena”, ja oleellisinta Hamasin strategiassa on turvattomuuden *tunteen* luominen.³⁵³ Realistisesti palestiinalaisliikkeillä ei ole edellytyksiä merkittäviin strategisiin iskuihin, käsitteen perinteisessä mielessä.

3.3.2. Epäkonventionaaliset keinot: epäsymmetrisen sissisodankäynnin ”uusklassikot”

Toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa valtioiden välinen suursota on loistanut poissaolollaan:³⁵⁴ 1954 jälkeen ei ole käyty yhtäkään suoraa konventionaalista sota suur-

³⁴⁶ Estes (1990): ”Giulio Douhet: More on Target Than He Knew”, *Airpower Journal*, Winter 1990

³⁴⁷ Rekkedal (2013a), s. 115, vrt. esim. liittoutuneiden pommituskampanjat toisen maailmansodan aikana.

³⁴⁸ Lee (2012), s. 165

³⁴⁹ Rekkedal (2013a), s. 154

³⁵⁰ Erityisesti Geneven sopimukset: I/52 (1997)

³⁵¹ Clausewitz (1984), s. 139 Aina ei ole ennakkoon selvää, *miten* vastustaja reagoi tiettyihin toimiin. Esim. siviileihin kohdistuneen iskun jälkeen vastustaja saattaa kansan painostuksesta perääntyä tai se saattaa vastata kovin ottein.

³⁵² Hamasin itsemurha- ja raketti-iskut, al-Qaeda:n globaali *jihadismi* ja siihen liittyvät iskut, Daeshiin kytköksissä olevat iskut Euroopan maaperällä, FARC:n terroristi-iskut, Sri Lankan sisällissota ja LTTE...

³⁵³ Araj (2007), s. 293

³⁵⁴ Lähi-idässä ja keski-Aasiassa on nähty ”perinteisempiä” sotia; Afrikassa sisällissotia; Aasiassa useampia ”jäätynyttä konflikteja”; Etelä-Amerikassa separatismia ja huumesotaa; Euroopassa separatismia ja terrorismia. Sissisodankäynnin piirteitä ovat muokanneet mm. Kiinan ja Kuuban kommunistiset vallankumoukset sekä Indokiinan ja Vietnamin sodat.

valtojen välillä, ja valtioiden välisen sodan insidenssi on ylipäänsä ollut merkittävässä laskussa viimeisen puolen vuosisadan aikana.³⁵⁵ Sotilaallista tai sodankäynnillistä tyhjiötä tämä ei ole kuitenkaan merkinnyt – toisen maailmansodan jälkeen maailmassa on sodittu kaikkiaan 259 konfliktia vuoteen 2009 mennessä.³⁵⁶ Sodan kuvassa on ilmentynyt epäsymmetrisyyden lisääntymistä ja siten “epäkonventionaalisen keinovalikoiman” yleistymistä.³⁵⁷ Pääasiassa tämä tarkoittaa ei-valtiollisten toimijoiden poliittista väkivaltaa kumouksellisin tavoittein valtiollista toimijaa vastaan (“*extra-state*”).

Epäsymmetrisen sodankäynnin menetelmä käsittää tunnusomaisia piirteitä, ja taktinen taso vaikuttaa suoranaisesti strategiaan: tasoja tarkastellaan jokseenkin synonyymisesti.³⁵⁸ Sissitaktiikassa ei fundamentaalisesti ole mitään poikkeavaa: vallitseva voimien dynamiikka, olosuhteet ja muut olemassa olevat resurssit määrittävät tietyt mahdollisuuksien reunaehdot. Klassisen sotataidon mukaisesti sissiliikkeet pyrkivät hyödyntämään vastustajan heikkouksia ja omia vahvuuksia (*Schwerpunkt*) sekä pyrkivät innovatiivisuudellaan päihittämään vastustajan soveltaman sotataidon. Strategisella tasolla kumouksellinen liike on vahvasti riippuvainen kansan tuesta – Maon mukaisesti “*sissiliike on kuin kala vedessä*”.³⁵⁹

Sissisodankäynti on epäsuora taistelumenetelmä, “jota käyttävät ihmiset, jotka ovat usein joko vihollisiksi katsomiensa joukkojen miehittämällä tai niiden saartamalla alueella.”³⁶⁰ Käytännössä tämä ilmenee *pienten operationaalisten kokonaisuuksien* käyttämisenä, *joustavana taktiikkana*, ja *suoran yhteenoton välttämisenä*.³⁶¹ Keinovalikoima kattaa esimerkiksi väijytykset, sabotaasin, ylläköet ja vastustajan huoltoon vaikuttamisen: kokoavana piirteenä on painoarvo joustavuudessa ja liikkuvuudessa, sekä *hit-and-run* -tyyppisessä taktisessa ajattelussa. On luonnollista, että sissisodankäyntiä kuvaavaan kirjallisuuteen vaikuttaa merkittävästi se konflikti ja muu konteksti, minkä perusteella teesi on kirjoitettu – varsinkin kun sissisodankäynnin periaatteen ydin on juuri tilanteeseen adaptoituminen. Tämä korostuu teorian

³⁵⁵ Lacina et. al. (2006): “The Declining Risk of Death in Battle”, *International Studies Quarterly*, s. 674

³⁵⁶ Uppsala Conflict Data Program (UCDP), <http://ucdp.uu.se> (viitattu 3.3.2017). Kriteerinä minimissään 25 taisteluun liittyvää kuolemaa. 2000-luvulla trendi on ollut nouseva (2015: 50 konfliktia; 2014: 40 konfliktia; 2013: 34 konfliktia), ja 11 konfliktia ovat olleet “sodaksi luokiteltavia” (yli 1000 konfliktiin liittyvää kuolonuhria vuodessa).

³⁵⁷ Kumouksellista sodankäyntiä leimaavat äärimmäinen epäsymmetria, nykyaikaisen kaluston puute, improvisoitu taktiikka, taipumaton idealismi... strategisiin ratkaisuihin ohjaavat sekä niiden havaittu *tehokkuus*, että puhtaasti *pakko*.

³⁵⁸ Esim. Mao (1984) [1961], s. 46: “Mitä on sissistrategian perusta? Se perustuu ensisijaisesti valppauteen, liikkuvuuteen ja hyökkäykseen. Se tulee mukauttaa vihollistilanteeseen, maastoon, huoltoreitteihin, viestiyhteyksiin, suhteellisiin vahvuuksiin, säähän ja kansan vallitsevaan tilanteeseen.”

³⁵⁹ Mao (1984) [1961], s. 93: sissiliike on “kala”, joka tarvitsee “puhtaan happipitoisen veden”, kansan tuen.

³⁶⁰ Rekkedal (2013a), s. 367

³⁶¹ Guevara (2012) [1961], s. 12

didaktisella otteella, joka on kirjoitettu ennemmin ohjesääntömäisiksi kuin universaaliksi filosofiaksi. Esimerkiksi **Mao Zedongin** teoria sissisodankäynnistä asettaa sen merkityksen tavanomaisen sotavoiman rinnalla operoivaksi voimavaraksi, jonka suhde konventionaaliseen sodankäyntiin on dynaaminen.³⁶² Maon doktriinissa korostuu myös hänen sunzimainen ajattelu: kiinalaisittain: “*Sheng Tung, Chi Hsi*”, – “melua idässä, isku lännessä”³⁶³, ajatus harhautuksesta ja keskitetystä iskuvaikutuksesta.³⁶⁴

”Poliittinen vaikutusvalta on peräisin aseiden piipusta.”

– Mao Zedong³⁶⁵

Sissisodankäynti ei tee poikkeusta Clausewitzin fundamentaalisimpaan teesiin sodankäynnin suhteesta politiikkaan. Poliittinen tavoite on lähes poikkeuksetta kuomouksellinen, ja taustalla vaikuttava poliittinen ideologia kiivaan intohimoinen ja kansan tuesta kumpuava.³⁶⁶ **Ernesto “Che” Guevara** näkee Kuuban vallankumouksen opin tuottavan kolme fundamentaalia perustetta kumoukselliselle sodankäynnille: “1) kansan liike *pystyy* päihittämään konventionaalisen asevoiman; 2) ei ole tarve odottaa *täydellisiä olosuhteita* vallankumoukselle, aseellinen kapina voi itsessään luoda ne; 3) kehittymättömän valtion maaperällä *maaseutu* on otollisin alue aseelliselle vastarinnalle”.³⁶⁷ Koordinoinnin ja poliittisen tavoitteen rooli korostuu Maon tematiikassa, “kaikilla sissijoukoilla tulee olla olemassa sekä *sotilaallinen* että *poliittinen* johtajuus”.³⁶⁸

Guevara kokee sodan jokseenkin totaalisenä: “Sota on aina kamppailu, jossa kumpikin osapuoli pyrkii toisen tuhoamiseen”,³⁶⁹ ja tämän identiteetti ennen kaikkea sotilaana on selkeä tietynlaisena sodan ihannoitina³⁷⁰ ja lopullisen poliittisen päämäärän vähempänä korostamisena. Mao sen sijaan profiloituu poliittisen tavoitteen reflektion kautta, ja toteaa ettei lopullinen voitto ole mahdollinen puhtaasti sissisodan keinoin.³⁷¹ Vietnamin vastarintaa johtanut **Võ Nguyên Giáp**³⁷² tukee Maon teesiä: kansannousu voi saavuttaa tavoitteensa vain

³⁶² Mao (1984) [1961], s. 52

³⁶³ Ibid, s. 26

³⁶⁴ Sunzi (2005), s. 65: “Hyökkää kun hän ei ole valmistautunut. Ilmesty paikoista, joissa hän ei osaa odottaa sinua.”

³⁶⁵ Ibid, s. 12

³⁶⁶ Guevara (2012) [1961], s. 1

³⁶⁷ **Carlos Marighella** argumentoi maaseudun etusijaisuutta vastaan oppaassaan *Minimanual of the Urban Guerrilla* (1969). <https://www.marxists.org/archive/marighella-carlos/1969/06/minimanual-urban-guerrilla/> (viitattu 3.3.2017)

³⁶⁸ Mao (1984) [1961], s. 44

³⁶⁹ Guevara (2012) [1961], s. 7

³⁷⁰ Ibid, s. 57

³⁷¹ Mao (1984) [1961], s. 66

³⁷² Huom. Viet Minhin ja Viet Congin tunneliverkoston taktisessa käytössä on nähtävissä yhtäläisyyksiä Hamasiin.

yhteistoimin konventionaalisen sotavoiman kanssa.³⁷³ Tämä ajatusmalli voidaan jakaa “puolustukselliseen vaiheeseen”, “voimasuhteen tasapainoon” ja “yleiseen vastahyökkäykseen”.³⁷⁴ Tietynlainen perinteisestä sodan kuvasta poikkeava “vaiheistus” kuuluu selkeästi epäkonventionaaliseen sodankäyntiin, mutta teoria ei ole yleismaailmallinen. Lähtökohdat ovat merkittävän epäsymmetriset, ja toiminnan luonteen on seurattava sissisodankäynnin periaatteellista rakennetta. Kumouksellinen sissisodankäynti noudattaa lähtökohtaisesti kolmivaiheista asetelmaa, jonka eteneminen ei ole välttämättä lineaarista tai kronologista. Teoreettisesti “perinteinen” vaiheistus noudattaa seuraavaa kaavaa:³⁷⁵

1. Liikkeen **tuen saavuttaminen** ja vakiinnuttaminen, **tukialueiden perustaminen**.
2. Sotilaallinen toiminta epäsymmetrisessä asetelmassa ylivoimaista vastustajaa vastaan **sissisodankäynnin keinoin**. Keinovalikoima on määriteltävissä mahdollisesti myös terroristiseksi toiminnaksi.
3. Vastustajan lamaannuttamisen ja oman tuen sekä sotilaallisen kapasiteetin kehittyessä vastarinta muuttuu **konventionaaliseksi sodankäynniksi**.

Esimerkiksi IRA:n tapauksessa voidaan havaita, että kun “emoliike” maltillistuu ja keskittyy aatteen ajamiseen puhtaasti poliittisesti – tekee yhteistyötä vastustajan kanssa taikka suostuu rauhan rakentamiseen tähtäävään aselepoon – koettuun saamattomuuteen turhautuvat radikaalit saattavat irtautua organisaatiosta aseellista vastarintaa jatkaviksi soluiksi.³⁷⁶ Pohjois-Irlannin vapaustaistelussa ja palestiinalaistapauksessa on yhteistä pitkälti niiden poliittisten tavoitteiden “iso kuva” ja terroristinen strategia. Myös uskonnolliseen separatismiin vetomainen yhdistää konflikteja.

Liitteessä 1 on kuvattu palestiinalaisliikkeiden fragmentoitunutta kirjoa. Maltillistuneet poliittiset liikkeet voivat jopa hyötyä irrallisen väkivallan jatkumisesta itse liikkeen ulkopuolella, mutta pääasiassa tämä on koordinoimatonta ja jokseenkin sattumanvaraista. Valtaa ja kansan tukea nauttivan liikkeen on joissain tapauksissa mahdollista hallita radikaaleja soluja. Taitavalla politiikalla ja retoriikalla tämä yhdistelmä voi osoittautua tehokkaaksi kokonaisstrategiaksi.

³⁷³ Giap (1961), s. 54

³⁷⁴ Rekkedal (2013a), s. 369

³⁷⁵ Mao (1984) [1961], ss. 20 - 22

³⁷⁶ Sinn Féin (, “alkuperäinen” *Irish Republican Army* (Irlannin itsenäisyys sodan jälkeistä Iso-Britannian kanssa solmittua sopimusta aktiivisesti vastustanut asevoimien ryhmittymä ja sen perintönä jatkunut vastarintaliike), ja *Real IRA* (vuoden 1997 aseleppoa vastustanut radikaali ryhmittymä). Myös *Provisional IRA* (suurempi ja aktiivisempi aseellinen ryhmittymä vuoden 1969 ideologisen jakautumisen jäljiltä) ja *Official IRA* (toinen, vasemmistolaisaateetta korostanut ryhmä); *Continuity IRA* ja *RIRA*, eli “*uusi IRA*”.

3.3.3. “Kaaoksen arkkitehdit”³⁷⁷: jihadismin manifestit ja terroristismi

“Terrorismin määrittelemine on toivoton yritys... Terrorismi on vain **väkivaltaa, josta et pidä.**”

- Richard E. Rubenstein, rauhan ja konfliktintutkimuksen professori, GMU³⁷⁸

Terrorismi ei ole käsitteenä yksioikoinen ja sillä on vahvoja negatiivisia konnotaatioita³⁷⁹. Termin moniulotteisuuden haasteet näkyvät niin aiheeseen liittyvässä politikoinnissa kuin akateemisessa debaattissa – selkeää ja kaikenkattavaa määritelmää ei ole pystytty tuottamaan.³⁸⁰ Laajimmillaan terrorismi määritellään tarkoituksenmukaisen mielivaltaisena väkivaltana, jolla pyritään ajamaan poliittisia, ideologisia tai uskonnollisia tavoitteita.³⁸¹ Käsitteeseen liitetään yleisesti myös tulkintaa sen laittomuudesta, esimerkiksi Yhdysvaltain puolustusministeriö määrittelee sen “laittomana väkivallan käyttönä tai väkivallalla uhkaamisena, jolla pyritään iskostamaan kansaan pelkoa ja näin pakottamaan yhteiskunnat toimimaan edullisesti tietyn poliittisen agendan mukaisesti”³⁸². *Rationaalinen toimija* käyttää terrorismia keinona saavuttaa tavoitteensa, eikä “väkivaltana väkivallan vuoksi”³⁸³, vaikka pragmaattinen lähestymistapa ei aina ole nauttinut suosiota.³⁸⁴

Tehokkuus terrorismissa ei perustu ainoastaan “kovaan vaikutukseen”, vaan mielikuviin ja pelkoon (lat. *terrēo* – pelottelu).³⁸⁵ Täten voidaan perustellusti väittää, että terroristisin keinoin toteutetuissa iskuissa ja laajemmissa kampanjoissa näyttävyys ja mediahuomio on merkittävästi tavoitellumpaa kuin perinteisessä sotilaallisessa mielessä vaikutus, kuten uhrimäärä tai materiaallinen tuho.³⁸⁶ Brian Jenkinsin mukaisesti “terrorismi on teatteria”³⁸⁷, tai kuten David Rothkopf toteaa, “terroristit käyvät asymmetristä sotaansa ei vain valtioita vastaan, mutta myös meidän kaikkien mielissä”³⁸⁸. Terrorismin konseptuaalisen määrittelyn tärkeyden puolesta on argumentoitu niin poliittiselta, juridiselta kuin akateemiselta kannalta³⁸⁹ – ennen kaikkea 9/11-

³⁷⁷ Käsite lainattu Jukka Huuskon artikkelista “Kaaoksen arkkitehdit”, *Helsingin Sanomat* 15.5.2016.

³⁷⁸ Alex Schmid (2004): “Terrorism - The Definitional Problem”

³⁷⁹ Tunnelaus on iskostunut länsimaiseen kognitioon IRA:n, ETA:n, Baader-Meinhof-ryhmän ja “Punaisen armeija-kunnan” myötä. 1990-luvulla tietoisuus kasvoi entisestään *jihadistisen* terrorismin myötä.

³⁸⁰ Richards (2014), “Conceptualizing Terrorism”, s. 213

³⁸¹ Fortna (2015): “Do Terrorists Win? Rebels' Use of Terrorism and Civil War Outcomes” <https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/div-classtitledo-terrorists-win-rebelsandapos-use-of-terrorism-and-civil-war-outcomesdiv/4729B2B926904616190DC38DB3240C8F>

³⁸² Tutkijan käännös, US DoD Joint Publication 1-02: “Dictionary of Military and Associated Terms”.

³⁸³ Herberg-Rothe (2007): *Clausewitz's Puzzle: The Political Theory of War*

³⁸⁴ Paastela & Malkki (2007), ss. 35 - 36

³⁸⁵ www.online-latin-dictionary.com, hakusana “terrēo”: 1. to frighten, scare, terrify, 2. to deter

³⁸⁶ Esimerkiksi al-Qassam -prikaatien iskut ovat pahamaineisen epätarkkoja, ja saavutettu kova vaikutus on merkittävän pieni. Kognitiivinen vaikutus israelilaisten keskuudessa ja näin ollen niiden poliittinen arvo on kuitenkin huomattava.

³⁸⁷ Jenkins (1974): “International Terrorism: A New Kind of Warfare”. (Vrt. PSYOPS)

³⁸⁸ Rothkopf (2016): “The Case for Optimism” *Foreign Policy*, November/December 2016, s. 55

³⁸⁹ Yleisesti hyväksytty määritelmä vie aiheen tutkimusta “intohimottomaan ja analyyttisempaan suuntaan (Richards (2014), ss. 213 - 214). Juridiikan kannalta määrittely mahdollistaa tuomiot ja vastatoimien laittomuuksien välttämisen. (Golder & Williams (2004): “What is Terrorism - Problems of Legal Definition”)

iskujen jälkeisessä maailmassa. Anthony Richards lähtee olettamuksesta, että terrorismin ydin on itse iskun välittömän tuhon ulkopuolinen psykologinen pelotevaikutus. Hän määrittelee lisäksi kolme alustavaa oletusta: ei ole olemassa periaatetta väkivallasta, joka on luonnostaan terroristista; terrorismin konsepti on selkeimmin määritelty puhtaasti tiettyinä poliittisen väkivallan *metodina*, eikä automaattisesti liitettävä vain johonkin tiettyyn ideologiaan tai toimijaan; ja terrorismi ei aina kohdistu välttämättä siviiliyhteiskuntaan - myös sotilaat ja muut turvallisuusviranomaiset voivat olla terrorismin uhreja.³⁹⁰

Terrorismi voidaan luokitella toimijan ja sen sidosten mukaan: ”yksityinen terrorismi”, ”valtion tukema terrorismi”, ja ”valtiollinen terrorismi”;³⁹¹ sekä kansainväliseen ja valtion sisäiseen, kansalliseen terrorismiin.³⁹² Määritelmällisesti Hamasin harjoittama terrorismi on harmaalla alueella ”perinteisemmän” kumouksellisen vapaussodan rinnalla: ”*yhden terroristi on toisen vapaustaistelijä*”.³⁹³ Määrittely ja lokerointi ei ole kuitenkaan ainoastaan terminologista semantiikkaa, vaan terrorismin leimalla on merkittävä vaikutus esimerkiksi organisaation poliittisiin ja taloudellisiin edellytyksiin.³⁹⁴ EU:ssa terroristijärjestöjen finanssiliikenne jäädytetään Unionin alueella, ja yleisesti demokraattiset valtiot eivät neuvottele terroristien kanssa.

Hamas on vuonna 2010 haastanut jatkuvan läsnäolonsa Euroopan unionin terroristilistauksessa.³⁹⁵ Rauhanprosessin kannalta voisi olla edullista, että laajaa suosiota nauttiva, demokraattisesti valtaan valittu liike osallistuttaisiin neuvotteluihin – osallistumisella voidaan myös nähdä olevan liikkeeseen stabiloiva vaikutus.³⁹⁶ Terrorismin vahvan leiman juurtuminen arvokäsityksiin aikaansaa kuitenkin sen, että terrorismia ei yleisesti olla valmiita analysoimaan objektiivisesti:

*”Olkaamme järkeviä ja fokusoituneita tässä asiassa: terrorismi on terrorismia...
Se joka näyttää, haisee ja tappaa kuin terroristi on terroristi.”*

- Sir Jeremy Greenstock, Iso-Britannian YK-lähettiläs³⁹⁷

³⁹⁰ Richards (2014): ”Conceptualizing Terrorism”, s. 213

³⁹¹ Luokiteltu terrorismin luonteen mukaisesti, US DOJ (1976): ”Task Force on Disorders and Terrorism”: kansalaistuttelelmattomuus; poliittinen terrorismi; ei-poliittinen terrorismi; terrorismiin rinnastettavan rikollisuuden ”quasi-terrorismi”; rajattu poliittinen terrorismi, sekä ”valtiollinen” terrorismi, myös ”struktuurallinen terrorismi”.

³⁹² Europol jaottelee terrorismin islamistiseen terrorismiin, separatistiseen terrorismiin, ääri- ja anarkistiterrorismiin, äärioikeistoterrorismiin sekä ”yhden asian terrorismiin”. EUROPOL TE-SAT: ”EU Terrorism Situation and Trend Report” -raportit vuosilta 2007 - 2016.

³⁹³ Esim. India Quarterly (1945): ”*The difficulty of defining terrorism has led to the cliché...*”

³⁹⁴ Mahan & Griset (2008), s. 86

³⁹⁵ Hamasin **vetoamus**: *General Court in the case Council vs Hamas of 17 December 2014 (T-400/10)*. **Päätös**: *Council of the European Union, 3364th Council meeting, 19.1.2015 Brussels: 5411/15*. **Lausunto**: ”Statement by High Representative/Vice-President Federica Mogherini on the decision to appeal the Judgment regarding Hamas”.

³⁹⁶ Esim. Ahtisaari (7.4.2009): ”On sekä vaarallista että järjetöntä jättää näin paljon valtaa omaava järjestö neuvottelujen ulkopuolelle”, *MTV uutiset*; EU:n sisäinen diskurssi: ”ECJ adviser: Hamas should be off EU terror list”, *Politico* 22.9.2016; ”Hamas should be removed from terror lists, EU court recommends”. *The Independent* 23.9.2016

³⁹⁷ Puheesta YK:n yleiskokouksessa 1.10.2001. (UN GA A/56/PV.12, 1 October 2001, *Official Records*)

Terrorismin tarkoitusperiä ja strategiaa on selitetty perinteisemmän sotilaallisen vaikuttamisen lisäksi esimerkiksi laajan kansainvälisen huomion saamiseksi marginalisoituneelle kamppailulle³⁹⁸ sekä uhkailukeinona kansan hallitsemiseksi.³⁹⁹ Merkittäväksi on noussut myös teoria terrorismista provokaationa: vastustaja pyritään reagoimaan iskuun sotilaallisesti, ja tämän vasteen suhteetonta voimankäyttöä pyritään korostamaan. Esimerkiksi Marighella kannusti epäkonventionaalisen sodankäynnin keinojen käyttöön valtiollisen reaktion intensiteetin kasvattamiseksi, ja näin kansan tuen toivottiin siirtyvän kumouksellisen liikkeen puolelle.⁴⁰⁰ ”Poliittisen tilanteen militarisoinnissa” on kuitenkin riskinsä.⁴⁰¹ Provokaatiostrategia on kansainvälisen huomion ja propagandan yksi alalaji, ja sen merkitys on noussut toisen maailmansodan jälkeisen globalisaation ja median ulottuvuuden myötä.⁴⁰² Vaarana provokaatiossa on myös vastustajan reaktion potentiaalisesti fataali uhka kumouksellisen liikkeen näkökulmasta – ideaalinen tavoite on riittävä siviileihin kohdistuva vahinko (*collateral damage*), mutta ei vaaraa liikkeelle.⁴⁰³ Mahdollista on median vaikutuksen myötä sekin, että terroristien provokaatioisku esitetään ja koetaan raakana ja tuomittavana terrorismina, ja ”punitiivinen reaktio” perusteltuna väkivaltaisen rikollisuuden estämisenä.

”Globaalin jihadismin manifestit”:

”Niin kauan kuin Lähi-idässä jatkuu sotiminen eikä alueelle kehity vakaita yhteiskuntia, sekasorron keskeltä nousee uusia kaaoksen arkkitehteja.”

-Jukka Huusko⁴⁰⁴

”Kaaoksen aiheuttaminen sodankäynnin keinona”⁴⁰⁵ ei ole uusi ilmiö eikä uniikki islamistiselle terrorismille: *”Lähimenneisyydestä ovat hyvin muistissa liittoutuneiden massiiviset Saksan kaupunkien pommitukset. Niillä ei ollut niinkään suoranaista sotilaallista merkitystä, vaan kaaoksen ja siihen liittyvän pelon synnyttäminen saksalaisväestön keskuudessa.”*⁴⁰⁶ Samoin jihadististen toimijoiden väkivaltaisen kaaoksen luomista ei tule tulkita sokeana fundamentalistisena vihana, vaan *rationaalisena strategiana*.

³⁹⁸ Kuten PFLP:n lentokonekaappaukset 1960- ja 1970-luvulla. *BBC* (18.11.2014): ”Profile: Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP)”

³⁹⁹ Kydd & Walter (2006): ”The Strategies of Terrorism”, *International Security*, Vol. 31, No. 1 (Summer, 2006), s. 51

⁴⁰⁰ Marighella (2002, [1969]), kappale ”POPULAR SUPPORT”

⁴⁰¹ Brooker (2010), s. 94. Virkavalta reagoi Marighellän odotuksien mukaisesti mutta haluttuihin vaikutuksiin ei päästy.

⁴⁰² *Ibid*, s. 92

⁴⁰³ Carter (2014), s. 2

⁴⁰⁴ Huusko (15.5.2016): ”Kaaoksen arkkitehdit – jihadistit eivät toimi sokean vihan vallassa”, *HS*

⁴⁰⁵ Widomski (2015), s. 224

⁴⁰⁶ *Ibid*, s. 225

Al-Qaeda (arab. *“the foundation”*) perustaja **Osama bin Laden** edusti epäilemättä maailmanlaajuisesti tunnetuimmin radikaalia islamismia ja *jihadistista* terrorismia. Bin Ladenin rooli liikkeen johdossa oli myöhemmin vuosina ennen kaikkea strateginen ja ideologinen – jopa hengellinen: liikettä ei tule edes käsittää *organisaationa*, vaan “samanhenkisten *ääri-sunnalaisten* operatiivisena yhteisönä”.⁴⁰⁷ *Operatiivinen johto* on fragmentoitu ja tuotu alatasolle. Yhden merkittävimmän jihadistisen liikkeen strategian muodostajana bin Ladenin retoriikalla on merkittävä osa ilmiön kokonaisuutta selittävän teorian kannalta. Strategiaa linjaavaa diskurssia on tarkasteltavissa lukuisten tiedotusvälineille vuodettujen videonauhojen lisäksi koonnosteoksessa *Messages to the World* sekä Abbottabadin kiinteistöstä bin Ladenin eliminointioperaatiossa taltioidusta materiaalista. Al-Qaeda *“death by a thousand cuts”* -tyyppinen strateginen lähestymistapa on viisiportainen: vastustajan tiedustelun saturointi, taloudellinen sodankäynti, liittolaisuuksiin vaikuttaminen, romahtaneiden valtioiden hyödyntäminen (*failed states*), ja aktiivinen rekrytointi vastustajan maaperällä. Strategian tarkempi kuvaus on tutkielman liitteenä.⁴⁰⁸ Bin Ladenin mukaan *“fokuksen on oltava teoissa, jotka myötävaikuttavat vihollisen veren vuodatukseen; muu toiminta vain laimentaa yritystämme ja haaskaavat voimavarojamme”*.⁴⁰⁹ Al-Qaeda johdon strategisessa paradigmassa on havaittavissa *Schwerpunkt*-ajattelu, reaktiivisuus ja poliittisen päämäärän ohjaava vaikutus.

Abu Bakr Najin⁴¹⁰ manifesti *Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Islamic Nation Will Pass*⁴¹¹, *“Daeshin Mein Kampfiksikin”* verrattu teos, on “kyyninen ohjekirja siitä, kuinka alueita vallataan sekasortoa kylvämällä”.⁴¹² Poliittisen dynamiikan polarisointi ja vastakkainasettelun äärimmäinen kärjistäminen kuuluvat keskeisesti strategiaan. *Jihadism*in tehtävä on Najin mukaan luoda kaikkialle ulottuva “raakalaismainen sota”, jossa “kuolema on alati sydämenlyönnin päässä”.⁴¹³ Näin synnytetään “yhteiskunnallinen tilaus” fundamentaalien islamin kurinalaisuudelle ja *sharia*-laille. Erityisesti peräänkuulutetaan nuorison kapinan, idealismin ja marttyyriuhrautumisen tärkeyttä.⁴¹⁴ *“Kauhistuttavat tapahtumat, jotka kaappaavat ihmisten huomion ja minkä mujahideen sietää [...] juurruttavat ihmisten sydämiin aatteita, joita ei saisi aikaan sadankaan vuoden*

⁴⁰⁷ Bin Laden (toim. Lawrence) (2005), s. 108

⁴⁰⁸ Hoffman (2010): “Al-Qaeda has a new strategy. Obama needs one, too.”, *The Washington Post*

⁴⁰⁹ Ignatius (2012): “Osama bin Laden, a lion in winter”, *The Washington Post*

⁴¹⁰ Todellinen henkilöllisyys tuntematon. Mahdollisesti 2008 surmattu egyptiläinen Al-Qaeda propagandavastaava “Abu Jihad al-Masri” tai kollektiivinen pseudonyymi useammalle *jihadism*in teoreetikolle.

⁴¹¹ Naji (2004): *Idārat at-Tawahhuṣ: Akhṭar marḥalah satamurru bihā l 'ummah*

⁴¹² Huusko (15.5.2016)

⁴¹³ Naji (2004), [46], Section Seven

⁴¹⁴ Ibid, [22]

rauhanomaisella koulutuksella.”⁴¹⁵ Raakalaismainen kaaos on kuitenkin Najin mukaan tarkoitettu *välivaiheeksi*, ja päämäärä on aikanaan islamistien tiukka kuri, turvallisuus ja toimiva yhteiskunta johon kansa alistuu – *sharia*-lakiin perustuva tiukka yhteiskunta on parempi vaihtoehto kuin kaaos.⁴¹⁶ Näin hallitusta raakalaisuudesta syntyy islamilainen *kalifaatti*.

Abu Musab al-Surin manifesti *The Global Islamic Resistance Call* on yksi Al-Qaedan strategian dogmaattisista kulmakivistä. Opuksessa *jihadistinen* terrorismi nähdään oikeutettuna keinona käydä sotaa länsimaista sotilaallista ylivoimaa vastaan, ja taktisesti rationaalisena valintana.⁴¹⁷ *Jihadistisen* kirjallisuuden joukossa al-Surin kirjoitukset erottautuvat joukosta, sillä “ne ovat käytännönläheisiä eivätkä juuri sisällä korkealentoista teologiaa.”⁴¹⁸ Huomattavin strateginen ajatusmalli on “*yksilöllinen jihadismi*”, jonka avulla päästään eroon jäykän hierarkisesta organisaatiosta, kohti globaalia *itseään ruokkivaa* ilmiötä: *Jihadin* velvollisuuden voi täyttää iskemällä itsenäisesti siellä, missä ikinä sattuu olemaan,” “sinne, missä vastustajaan pahiten sattuu”⁴¹⁹. Mahdollisimman tuhoisat iskut saavat Yhdysvallat ja sen liittolaiset tuntemaan, että vastarinta on laajentunut kansannousuksi heitä vastaan.⁴²⁰ Fragmentoitu organisaatio ja “*lone wolf*” -tyyppinen terrorismi saavat liikkeen muistuttamaan kreikkalaisen mytologian *hydraa*, jonka katkaistun kaulan kohdalle kasvaa aina uusi raivokas pää.

3.3.4. Itsemurhaiskut – strateginen valinta?

Itsemurhaisku eroaa fundamentaalisesti konventionaalisesta sotatoimesta, sillä toteuttajan tarkoitus ei ole pyrkiä suojaamaan itseään tai pakenemaan – päinvastoin iskussa harkitusti kuolemisella on joko taktinen tai yleensä johonkin strategiseen päämäärään tähtäävä shokeeraava symbolinen arvo. Itsemurhaterrorismin kaltaista strategiaa sovelsivat muun muassa ismailiitteihin kuuluvat assassiinit 1000-luvulla,⁴²¹ Kiinan vallankumouksen itsemurhaiskuryhmät,⁴²² ja viimeistään toisen maailmansodan aikana japanilaiset *kamikaze*-lentäjät toivat itseuhrautuvat iskut länsimaiseen tietoisuuteen, ja niiden taktisia ja strategisia implikaatioita alettiin laajemmin tutkia. Tuhoisien itsemurhaiskujen myötä terrorismi on alettu käsittää enemmän sotatoimena kuin valtion sisäistä turvallisuutta uhkaavana rikollisuutena.⁴²³

⁴¹⁵ Ibid, [56]

⁴¹⁶ Ibid, [11]

⁴¹⁷ Al-Suri (2005): *Da'wat al-muqawamah al-islamiyyah al-'alamiyyah*

⁴¹⁸ Huusko (15.5.2016)

⁴¹⁹ Al-Suri (2005), “Main arenas of operation for Individual Terrorism Jihad”

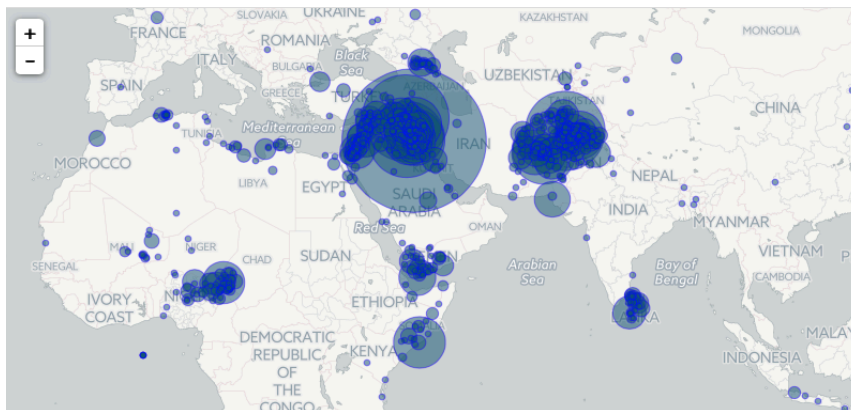
⁴²⁰ Masoud (2013), s. 16

⁴²¹ Terhart & Schulze (2007), s. 87

⁴²² “*Kan-tse-tui*”, eli itsemurharyhmät, englanninkielisessä kirjallisuudessa usein “*Dare to Die Corps*”

⁴²³ Asad (2007), s. 8

Toisen maailmansodan jälkeen terrorismi ylipäänsä assosioitiin lähinnä eurooppalaisiin separatistiryhmiin,⁴²⁴ ja noin 1980-luvulle asti yleisesti terrorismia ja itsemurhaiskuja pidettiin islamilaisen kulttuurin vastaisena sillä “islam kieltää itsemurhan ja viattomien surmaamisen”⁴²⁵. Osana aseellisen *jihadin* keinovalikoimaa itsemurhaterrorismi sai kuitenkin “1980-luvun alussa väkivaltaisen islamistien hyväksynnän”.⁴²⁶ Ensimmäinen islamistisen organisaation toteuttama itsemurhaisku valtiollista toimijaa vastaan modernin historian aikana tapahtui 11.11.1982, jolloin eteläisessä Libanonin Tyressä räjähteillä lastattu auto ajettiin Israelin sotilas-esikuntaan. Hizbollahin iskussa kuoli 75 israelilaista sotilasta sekä 15 palestiinalaista ja libanonilaista vankia.⁴²⁷

Kuva 8: Itsemurhaiskujen frekvenssi maantieteellisesti 1982 - 2016⁴²⁸

Vuosien 1982–2016 välillä yli 5 000 itsemurhaiskussa on kuollut yli 50 000 ihmistä, eli keskimäärin 10 uhria iskua kohtaan. Jos yksittäiset massiiviset ja siten tilastoja “vääristävät” Al-Qaedan 11.9.2001 -iskut poistetaan tilastosta, noin 79 % iskuista tapahtui muslimimaissa Lähi-idässä ja keski-Aasiassa⁴²⁹. Pelkästään Israelia vastaan (Hizbollah ja palestiinalais-vastarintaliikkeet) tehtiin 212 iskua (yli 1 200 kuolonuhria ja lähes 6 000 loukkaantunutta). Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin liittyvistä itsemurhaiskuista selkeästi merkittävimpana tekijänä oli Hamas ja sen aseellinen siipi: 79 iskua joissa 511 kuolonuhria ja 3 295 loukkaantunutta.⁴³⁰ Vaikka itsemurhaiskut ovat vain osa Lähi-idän konfliktin epäsymmetrisen sodankäynnin keinovalikoimaa, ne vaativat erityistä huomiota tehokkuutensa

⁴²⁴ Erityisesti IRA Pohjois-Irlannissa, ETA Baskimaassa ja RAF Länsi-Saksassa

⁴²⁵ Martikainen & Sakaranaho (toim.) (2011), s. 160

⁴²⁶ Ibid

⁴²⁷ Araj (2007), s. 284

⁴²⁸ Chicago Project on Security and Terrorism (CPOST): Suicide Attack Database (12.10.2016): <http://cpostdata.uchicago.edu/> (viitattu 21.2.2017). Huom. *Case studyn* -aikaskaalalla jakauman iso kuva on lähes identtinen.

⁴²⁹ Afganistan, Irak, Israel ja OPT, Libanon ja Pakistan. Näiden lisäksi merkittäviä maantieteellisiä keskittymiä iskuille olivat Sri Lanka ja Venäjä – nämä mukaan lukien iskujen suhde nousee 83 prosenttiin.

⁴³⁰ Palestinalaisryhmittymien toteuttamista iskuista Hamas/al-Qassam oli vastuussa 45% iskuista / 65% kuolonuhreista; Palestinian Islamic Jihad/Al-Quds -prikaatit 29% iskuista / 29% kuolonuhreista; Fatah/al-Aqsa MB 23% iskuista / 14%. Osassa iskujen vastuullisista on päällekkäisyyksiä. CPOST (2016)

vuoksi: taktisesta näkökulmasta iskut ovat tehokkaita asevaikutuksen tarkan ja viimehetkeen asti peitetyn luonteen vuoksi, jossa epävarmojen etä- tai aikalaukaisimien tarve eliminoidaan eikä kompleksisia ekstraktio-suunnitelmia taikka CASEVAC-kykyä luontaisesti tarvita.⁴³¹ Strategisesta tehokkuudesta kertoo itsemurhauskujen niiden suuri vaikutus⁴³² sekä niiden samaa huomio suhteessa muuhun sotilaalliseen toimintaan⁴³³.

Itsemurhaterrorismin psykologinen⁴³⁴ ja sosiaalipsykologinen⁴³⁵ tutkimus painottaa rationaalisia tekijöitä. Nämä faktorit ovat kytköksissä niihin strukturaalisiin ja organisatorisiin aspekteihin, jotka ovat hyvinkin keskiössä militanttien palestiinalaisjärjestöjen toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Viranomaisnäkökulmasta sosiaalipsykologinen näkemys aiheeseen on myös merkittävää sikäli, että vain ymmärtämällä mitkä tekijät väkivaltaan johtavat, on mahdollista löytää tehokkaat keinot vastata haasteeseen: esimerkiksi Israelin kova sotilaallinen vaste suhteessa mitättömään palestiinalaisvastarintaan voidaan nähdä ensisijaisen merkittäväksi syyksi radikalisoituneen poliittisen väkivallan nousulle sekä sen suosion ja intensiteetin kasvuille⁴³⁶; IDF:n alettua käyttää sotilaallista voimaa palestiinalaisväestöä kohtaan toisen *intifadan* alussa, palestiinalaisten myönteinen suhtautuminen itsemurhauskuihin nousi nopeasti 30 prosentista yli 60 prosenttiin.⁴³⁷

Itsemurhaterrorismia käsitellään akateemisesti karkeasti neljällä erilaisella teoreettisella lähestymistavalla: *psykopatian teorit* korostavat iskujen irrationallisuutta⁴³⁸, *puutteellisuuden teorit* korostavat köyhyyden roolia iskujen primäärinä motivaationa⁴³⁹ ja *kulttuurilliset*

⁴³¹ Hoffman (2003): "The Logic of Suicide Terrorism", *The Atlantic* kesäkuu 2003.

⁴³² Hassan (2009): "What Motivates the Suicide Bombers?", Yale University: 1981–2006 välillä 1200 itsemurha-iskua muodostavat 4% kaikista iskuista, ja näissä kuolleet 14.599 ihmistä 32% terrorismiin liittyvistä kuolemista.

⁴³³ Jetter (2014): "Terrorism and the Media", *IZA Discussion Paper* No. 8497, Universidad EAFIT: kvantitatiivinen terrorismin tarkastelu suhteessa mediahuomioon. Itsemurhauskujen suosio selittyy osaltaan sillä, että "itsemurhauskut saavat suhteellisesti huomattavasti enemmän mediahuomiota [kuin konventionaalinen terrorismi]".

⁴³⁴ Shpancer (23.9.2010): "Understanding the Suicide Bomber", *Psychology Today*. Psykologisesti kompleksinen aihe on täynnä nyanseja – yleistämisestä ja motiivien ylikysinkertaistamisesta piilee riski. "Itsemurhaterrorismi käsiteltynä ihmisluonteen väkivaltaisuuden, yhteisön voiman sekä tosi-uskovaisuuden kierouttavan vaikutuksen kontekstissa, itsemurhapommitus näyttäytyy järkeenikäpänä, joskin äärimmäisenä ihmisluonteen sovelluksena."

⁴³⁵ De la Corte (19.10.2014): "The Social Psychology of Suicide Terrorism", *International Institute for Counter-Terrorism*. Itsemurhauskut nähdään "työkaluna" sekä internaalisten että eksternaalisten tekijöiden kollaboraationa, joissa on selkeä rationaalisuus sosiaalisella pohjalla. "Normaali" ihminen voi radikalisoitua ja ryhtyä itsemurhapomittajaksi.

⁴³⁶ Araj (2007): "Harsh State Repression as a Cause of Suicide Bombing: The Case of the Palestinian-Israeli Conflict", s. 287, sosiaalisen liikkeen näkökulma

⁴³⁷ Jerusalem Media and Communications Centren mielipidetutkimus ajalta 1995-2004, siteerattu Araj (2007), s. 291

⁴³⁸ Araj (2007), s. 285 Psykopatian merkitys poliittisen väkivallan ja itsemurhauskujen selittäjänä kiistetään. Shpancer (2010): Puhtaasti mielenterveysaspektiin vetoaminen on kehäteoriaimainen väite.

⁴³⁹ Pape (2005) ja Laqueur (2003): itsemurhauskuja toteuttaneet palestiinalaiset ovat keskimäärin olleet parempiosaisia kuin yhteisö keskimäärin. Toki hyvinvointi, puute ja sorto ovat suhteellisia käsitteitä. Khashan (2003): "Collective Palestinian frustration and suicide bombings", *Third World Quarterly*, Vol. 24, No 6, pp 1049 - 1067: köyhyyden, uskonnon politikoitumisen, yhteiskunnallisen funktionaalisuuden puutteen ja pakolaisleirien kausaliiteetin vaikutus.

teoriat olettavat, että kulttuurilla ja uskonnolla on merkittävin rooli itsemurhaiskujen käyttöön.⁴⁴⁰ Uskonnon rooli radikaaliin poliittiseen väkivaltaan nähdään usein “työkaluna”.⁴⁴¹ Vaikka *puutteellisuuden teoriat* eivät nykytutkimuksen valossa näyttäyty keskeisimpänä tekijänä itsemurhaterrorismin selittäjänä, on vaikeaa kuvitella, ettei jonkinlaisella “ei mitään menetettävää” -tuntemuksella olisi merkitystä – ja kiistämättä esimerkiksi Gazassa kärsitään huomattavasta yhteiskunnallisesta puutostilasta.⁴⁴² Kuitenkin kokonaisuutena käytettävimmiltä teeseiltä Lähi-idän poliittisessa kontekstissa itsemurhaiskujen ratioiden tarkastelussa vaikuttaa *rationaalisen valinnan paradigma*.⁴⁴³

Rationaalisen valinnan teorian mukaan itsemurhaterrorismi on “ensisijaisesti äärimmäinen kansalliseen vapautukseen tähtäävä *strategia*, jota käytetään ulkoista (demokraattista) miehittäjää vastaan”.⁴⁴⁴ Arajin systemaattisen valtiollisen sortamisen merkitystä korostavan näkemyksen mukaan taktista ja puhtaasti reaktiivista, puhtaasti strategista, tai näiden yhdistelmä.⁴⁴⁵ Yksittäisen itsemurhaiskun vaikutus on lähes poikkeuksetta nähtävä strategisena, ja “puhtaasti taktisten iskujen” lopettamisen tarjoaminen voi olla “strateginen neuvottelutyökalu”.⁴⁴⁶ Käyttökelpoisimpia ovat teoriat jotka eivät rajoitu yksipuoliseen “terroristi-keskeiseen” tulkintaan⁴⁴⁷, vaan arvostavat analyysissä sosiaalisten liikkeiden tutkimuksen näkemyksiä, organisaatioiden tavoitteita, ja kokonaistilanteen arviointia. *Outbidding*-teesi käsittelee itsemurhaterrorismia sen “vetoavuus-faktorin” suhteen: iskut ovat liikkeelle ikään kuin “valuuttaa” yhteisön tuen kannalta, erityisesti kun olosuhteet ovat kääntäneet yleisen mielipiteen radikalismiin suuntaan.⁴⁴⁸ Tämä näkökulma on oleellinen siten, että se sisällyttää tarkasteluun sisäisen tarkastelun näkökulman. Itsemurhaiskujen tehokkuutta ja rationalisuutta ei tule siis arvioida ainoastaan taktisen hyödyn tai edes osapuolten välisen välittömän strategisen edun näkökulmasta, vaan lisäksi sisäpoliittisesti kansan tuen sekä toisaalta kansainvälisen yhteisön ja bilateraalien suhteiden näkökulmasta. Teesin tarkastelu empiriaa vastaan kuitenkin osoittaa, ettei dynamiikka ole näin suoraviivainen.⁴⁴⁹

⁴⁴⁰ Esim. “*the clash of civilizations*” -teoria: Huntington (1993): “The Clash of Civilizations?”, *Foreign Affairs*; Teesin mukaan islamilainen kulttuuri kannustaa väkivaltaan länttä kohtaan. Näkemys on laajasti kritisoitu (kts. Said ja Chomsky). Huom. alle puolet palestiinalaisliikkeiden terroristeista identifioituivat uskonnollisina, Pape (2005), s. 210.

⁴⁴¹ Martikainen & Sakaranaho (2011), s. 64 ja Gordon (2010), s. 97

⁴⁴² Gilbert (2014): “Brief Report to UNRWA: The Gaza Health Sector os of June 2014”: 57% Gazan kotitalouksista on pulaa ruoasta; 90% vedestä on käyttökeltotonta; 72,8% alle kahden vuoden ikäisistä lapsista esiintyy anemiaa.”

⁴⁴³ Pape (2005): “rationaalisen valinnan teoria” sekä Bloom (2005): “*outbidding* teoria”

⁴⁴⁴ Pape (2005), s. 58

⁴⁴⁵ Araj (2007), s. 299

⁴⁴⁶ Ahmed Yassin tarjosi vuonna 1997 aselepoa, ehtoina Israelin täydellinen vetäytyminen Gazasta ja Länsirannalta, sekä siirtokuntien tyhjentäminen. *CNN* (7.10.1997): “*Hamas founder sets Israel truce terms*”, Gazan 2014 konfliktin, Israelin “operaatio *Protective Edge*” aikana EQB:n johtohahmot eivät luvanneet lopettaa iskuja ennen Israelin vetäytymistä Gazasta. *Al Jazeera* (30.7.2014): “*Hamas demands end to siege before truce*”.

⁴⁴⁷ Araj (2007), s. 285

⁴⁴⁸ Bloom (2005), s. 191

⁴⁴⁹ Brym & Araj (2008): “*Palestinian Suicide Bombing Revisited: A Critique of the Outbidding Thesis*”, *Political Science Quarterly*. Toisen *intifadan* aikana itsemurhaiskut eivät johtaneet selkeään vastuullisen liikkeen suosioon.

3.4. Teoriamallin synteesi

Edellä käsiteltyjen teesien, toimijoiden välisen politiikan sekä taktisten realiteettien perusteella määritellään se teoreettinen viitekehys, johon peilaten tarkastellaan deduktiivisesti Lähi-idän konfliktin empiriaa tapaustutkimuksen rajausten mukaisesti toisesta *intifadasta* lähtien. *“Viimeisen 50 vuoden ajan Lähi-idän konflikti on ilmennyt jatkuvana sellaisen strategian hakemisena, joka mahdollistaa kunkin osapuolen suhteellisen edun hyödyntämisen.”*⁴⁵⁰ Hamasin strategian ja epäkonventionaalisen keinovalikoiman lähtökohdat perustuvat rationaaliseen tilanteen arviointiin, ja päätöksenteon perimmäisenä motiivina toimii omien intressien edistäminen. Turvallisuutta ei kuitenkaan nähdä absoluuttisena *nolla summa* -pelinä, vaan konfliktin purkaminen saattaa palvella molempien osapuolten etuja – ratkaisumalleissa kuitenkin toisen osapuolen saama etu nähdään lähtökohtaisesti olevan “toiselta pois”. *Turvallisuusedilemman* mukaisesti myös turvallisuus on siinä mielessä *nolla summa* -peli, että toisen osapuolen sotilaallisen voiman kasvu nähdään vähintään potentiaalisena uhkana, ja näin ollen oman turvallisuuden vähenemisenä. Sotilaallinen uhka määritellään sotilaallisen potentiaalin ja sen käytön tahtotilan yhteenlaskettuna tulona, ja koska tahtotila on vaikeasti todettavissa sekä altis muutokselle, sotilaallinen kapasiteetti määrää.

Hamasin aseellinen vastarinta on clausewitzilaisittain pragmaattinen “todellinen sota” osana muuta yhteiskunnallista kenttää, ja tämä tulee käsittää osana Hamasin strategian kokonaisuutta. Strategian tulee olla innovatiivista, arvaamatonta ja kokonaisvaltaista: omia vahvuuksia tulee hyödyntää, ja vastustajan heikkouksia käyttää hyväksi (*Schwerpunkt*). Al-Qassam -prikaatien “alemman asteen sotilaallinen toiminta” kumouksellisen sissisodan kaltaisin keinoin palvelee ylempää tavoitetta: Hamasin käymä *jihad* on sen politiikan jatkamista aseellisin keinoin – IDQB:n toiminta tähtää suoraan ja rationaalisesti palvelemaan Hamasin poliittisia tavoitteita. Operaatioiden tavoite on vaikuttaminen siten, että neuvottelutilanteessa Hamasilla on mahdollisimman edullinen asema. Vastustajan absoluuttista tuhoamista ei nähdä realistisena tai pragmaattisena: sen julistaminen retoriikassa on sekä sisä- että ulkopoliittikkaa.

Douhetismin mukainen maalittaminen on strategisesti tehokas painostuskeinona, ja sen mukaiset kohteet nähdään sotilaskohteita helpompana (*“soft target of opportunity”*). Vuonna 1994 Hamasin toiminnassa tapahtui selkeä muutos, kun siviiliväestö määriteltiin legitiimiksi kohteeksi: “Hamas alkoi [...] painottaa, ettei kukaan Israelin kansalainen ole “sodassa” enää varsinaisesti siviili.”⁴⁵¹ Vaikka siviilikohteisiin vaikuttamiseen nähdään tietty perustelu ja teho, se ei poista sotilas-

⁴⁵⁰ Handel (2001) s. 116

⁴⁵¹ Saarnivaara (2008a), s. 312

kohteita “priorisoidulta maalilistalta”, ja taistelun legitiimiyden imago on tavoiteltavaa kansainvälisen yhteisön sympatian ja näin ollen tuen saavuttamisen kannalta. On edullista pyrkiä synnyttämään mielikuva, jossa vastustaja rikkoo kansainvälisiä sodan oikeussääntöjä ja YK:n päätöslauselmia, ja oma osapuoli taistelee ihmisoikeuksien puolesta ja käy “oikeutettua sotaa”:

*“[H]ere’s the difference between us. We are using **missile defense to protect our civilians**, and they’re using their **civilians to protect their missiles**. ”*

– Benjamin Netanyahu⁴⁵²

Clausewitzin mukaisesti sodankäynti on keino eikä tarkoitus⁴⁵³, ja Sunzita mukaillen teoriassa täydellinen voitto on sellainen, jonka saavuttamiseksi ei tarvitse käydä yhtäkään taistelua.⁴⁵⁴ Sissisodankäynnin periaatteen mukaiset vaiheet kulkevat synergisesti toistensa rinnalla, ja prosessin painopiste saattaa dynaamisesti vaihtua vaiheesta toiseen. Vaiheistuksen teesissä oleellisena nähdään *tuen* saavuttamisen merkitys sekä ymmärrys siitä, että puhtaasti sissisodankäynnillä ei ole mahdollista päästä lopullisiin päämääriin. Toisin kuin sissisodankäynnin teorioiden taustalla vaikuttavissa kumouksellisissa sodissa, Hamasilla ei nähdä olevan realistista mahdollisuutta pyrkiä lopulliseen tavoitteeseen kolmannen vaiheen, konventionaalisen sodan keinoin.⁴⁵⁵ Sen sijaan Hamasin nähdään soveltavan vaiheistuksesta erilaista adaptiota – lopullista tavoitetta ei haeta konventionaalisen sodankäynnin keinoin, vaan poliittisen, aseellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen yhteisvaikutuksella:

1. Kansan **tuen** vakiinnuttaminen liikkeen agendalle (ml. yhteiskunnallinen *dawah*).
2. Aseellisen **jihadin** käyminen *sionismia* vastaan (epäkonventionaalinen sodankäynti).
3. **Poliittinen prosessi** edullisen aseman saavuttamiseksi Rauhanprosessissa, hyödyntäen sotilaallisen toiminnan aikaansaamaa dynamiikkaa Israeliin nähden.

Vaikka Hamasin tavoitteet ovat pragmaattisen poliittisia eikä taistelu ole sinänsä uskonnollinen, poliittinen Islam on vaikuttava tekijä tavoitteiden ja käytännön retoriikan kannalta. *Jihadistisen* liikkeen tavoin vastarintaliike toimii fragmentoidusti ja johtaminen on strategista ja ideologista, Operatiivinen toiminta on suhteellisen itsenäistä tehokkuuden ja operatiivisen turvallisuuden vuoksi, ei kuitenkaan al-Surin mittakaavassa irrallaan liikkeen johdosta. Epäkonventionaaliset keinot tuottavat tulosta sekä sisäisellä että ulkoisella tasolla, ja aseellinen siipi toimii poliittisen liikkeen tavoitteiden mukaisesti. Itsemurha- ja raketti-iskuja käytetään provokaationa osana laajempaa hybridisodankäyntiä sekä tehokkaana painostuskeinona suhteessa huonosti tappiota sietävää Israelia vastaan.

⁴⁵² Hume (13.7.2014): “Perry, McCaul talk broader crisis; Netanyahu, Ross on Gaza offensive”, *Fox News* (transkriptio)

⁴⁵³ Clausewitz (1976) ss. 75 ja 80

⁴⁵⁴ Sunzi (1910) s. 67 “Arvosta taistelussa voittoa” (ei taistelua itsessään); ja s. 72, vihollisen kukistaminen taistelutta.

⁴⁵⁵ Kts. liite 5: “Vallankumouksen aseellisen ja poliittisen painovoiman vertailu – pisteytys analyysi”, Mao (1961), s. 29; Samuel B. Griffithin toimittama johdanto.

4. CASE STUDY: Hamas ja al-Qassam 2000-luvulla

1990-luvulla, ensimmäisestä intifadasta alkaen, Hamasin aseellisen siiven toiminnalla pyrittiin edistämään liikkeen poliittista tavoitetta estää rauhanprosessin eteneminen.⁴⁵⁶ tavoitteen suhteen IDQB selkeästi toimi rationaalisesti politiikan jatkeena. Tavoite voi vaikuttaa irrationaaliselta palestiinalaisten hyvinvoinnin ja itsenäisyyden edistämisen kannalta, mutta ottaen huomioon islamilaisen vastarintaliikkeen näkemys (neuvottelut eivät johda tavoitteeseen, ainoastaan *jihad*), toiminnassa havaitaan selkeitä rationaalisuuden piirteitä. 1990-luvulla Hamas alkoi soveltamaan itsemurhaiskujen strategiaa, todennäköisesti ainakin osittain Hizbollahin kannustavan esimerkin myötä.⁴⁵⁷ Vuosien 1993 (ensimmäinen Hamasin itsemurhaisku) ja 1999 välillä vuositasolla toteutettiin kahdesta viiteen itse-murhaiskua (yhteensä 22 iskua, 165 kuolonuhria), ja iskuissa oli kolmea lukuunottamatta (joissa tekijänä PIJ) osallisena Hamas.⁴⁵⁸ Palestiinalaisvastarintaliikkeiden osalta taktinen taso on yksittäisten väijytyksien, kidnappauksien, raketti-iskujen ja itsemurhapommitusten toteutus. Strategiaa on päätös *näiden keinojen* käytöstä, päätökset toteuttaa tietyt iskut (aika, paikka, spesifi menetelmä), sekä ennen kaikkea tämän aseellisen toiminnan yhteensovittaminen tukipohjan rakentamiseen ja poliittiseen prosessiin.

4.1. 2000 Al-Aqsa *intifadan* alku – 2004 *hudna*

“By the end of 2005 there will not be a single Jew left in the Gaza Strip.”

– Ariel Sharon⁴⁵⁹

Kun 1990-luvulla Hamasin aseellinen toiminta oli ollut ennen kaikkea *strategista*, “positiivisena” tavoitteena rauhanprosessin neuvottelujen estäminen, vuonna 2000 Camp Davidin huippukokouksen näyttävää epäonnistumista⁴⁶⁰ seurannut kansannousu oli alkujansa ennen kaikkea *reaktiivinen*: taustalla katalyyttina vaikutti palestiinalaisten kokemus sorrosta ja vääryydestä⁴⁶¹ sekä turhautuminen poliittisen johdon saamattomuuteen ja rauhanprosessin stagnaatioon⁴⁶²: kipinäksi riitti Israelin pääministeri Ariel Sharonin kiistanalainen vierailu

⁴⁵⁶ Saarnivaara (2008a), s. 315

⁴⁵⁷ Araj (2007), s. 292: Hizbollahin esimerkin vaikutusta ei tule korostaa liikaa (Hizbollahin primääri taktiikka oli “perinteisempi” sissisodankäynti), Hamasin ja PIJ:n johtohahmojen haastattelujen perusteella Hizbollahin vaikutus 1992 kontaktin myötä oli jokseenkin merkittävä. Arajin mukaan vaikutus oli ensimmäisen *intifadan* aikaan voimakas ja suora, toisen *intifadan* aikaan marginaalisempi.

⁴⁵⁸ IHS Jane’s tietokanta. Osa iskuista oli Hamasin ja PIJ:n “yhteishankkeita”.

⁴⁵⁹ Knessetin ulko- ja turvallisuusvaliokunnan kokous 2.6.2004 (*BBC News* (11.1.2014): “In quotes: Ariel Sharon”) – puolen vuosikymmenen *intifadan* jälkeen Israel lupaa purkaa siirtokunnat Gazasta.

⁴⁶⁰ Juusola (2005), ss. 248 - 250

⁴⁶¹ Khashan (2003), ss. 1054 - 1055

⁴⁶² Saarnivaara (2008a), s. 316

Temppelivuorella.⁴⁶³ Palestiinalaiset kokivat “al-Aqsan temppelin häpäisyn” äärimmäisen provokatiivisena, ja yhdistettynä yleiseen tyytymättömyyteen, tapaus generoi yleisen mielenosoitusten aallon israelilaispolitiikkaa vastaan, jonka vaikutuksiin palestiinalaisliikkeiden johto ei ollut varautunut.⁴⁶⁴ Lokakuun alusta pohjois-Israelin arabikylistä nousi voimakas kansanliikehdintä, jota Israel pyrki tukahduttamaan väkivaltaisesti.⁴⁶⁵ Liikkeestä alkoi toinen *intifada*.

Intifada ei ollut syy rauhanprosessin kariutumiseen, vaan reaktio siihen.⁴⁶⁶ Konflikti oli kokonaisuudessaan alusta alkaen “huomattavasti väkivaltaisempi kuin palestiinalaisten ensimmäinen kansannousu”,⁴⁶⁷ vaikka alkua leimasi selkeästi palestiinalaisvastarinnan matala intensiteetti (ensimmäisten viikkojen aikana toiminta muistutti ensimmäistä *intifadaa*: mielenosoituksia, lakkoilua, kivien heittäilyä...)⁴⁶⁸ suhteessa Israelin vasteen rankkuuteen. IDF käytti kovia panoksia mielenosoittajia vastaan ja mobilisoi raskaan kaluston palestiinalaiskaupunkeihin.⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ Hizbollahin esimerkki 1990-luvulla etelä-Libanonissa osoitti sissi-sodankäynnin tehokkuuden Israelia vastaan,⁴⁷¹ ja Israel halusi osoittaa sotilaallisen voimansa näin ennaltaehkäisten mahdollisen konfliktin eskaloitumisen ja varmistaen nopean ja tehokkaan ratkaisun.⁴⁷² Ylimoitettu sotilaallinen vaste saatettiin kuitenkin tulkita myös heikkouden merkinä⁴⁷³ ja näin näyttäytyä mahdollisuutena palestiinalaisliikkeille. Lisäksi syvä turhautuminen yleiseen tilanteeseen sekä omien poliittisten liikkeiden saamattomuuteen saattaa Bloomin *outbidding*-teesin mukaisesti selittää vastarintaliikkeiden kiihtyvää aseellista toimintaa.⁴⁷⁴ Toisen *intifadan* aikana myös yleisesti itsemurhaiskuja tuominneet sekulaarit liikkeet (Fatah, al-Aqsan marttyyrien prikaatit, PFLP, Abu Ali Mustafan prikaatit) ottivat keinon valikoimaansa.⁴⁷⁵ Palestiinalaistavoitetta kuitenkin ajettiin usealla rintamalla,

⁴⁶³ HS 30.9.2000: “Neljä palestiinalaista kuoli kahakoissa Jerusalemissa”: “*Palestiinalaiset korostivat kahakoiden saaneen alkunsa, kun israelilainen äärioikeistolaisjohtaja Ariel Sharon vieraili Jerusalemin vanhassa kaupungissa torstaina.*” On luonnollisesti harhaanjohtava yksinkertaistus, että *intifada* olisi syntynyt ainoastaan Sharonin vierailun laukaisemana, kts. esim. Yousef (2010), ss. 136 - 142. Syvä turhautuminen *status quo*on oli perimmäisin tekijä.

⁴⁶⁴ Hammami & Tamari (2001): “The Second Uprising: End or New Beginning?”, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 30, No. 2, s. 5

⁴⁶⁵ *Ha'aretz* (19.11.2001): “The Or Inquiry - Summary of Events”

⁴⁶⁶ Araj (2007), ss. 289 - 290.

⁴⁶⁷ Saarnivaara (2008a), s. 317

⁴⁶⁸ Cordesman (2005), s. 195

⁴⁶⁹ IISS, *The Military Balance*, 2001-2002, ss. 119 - 120: Merkava Mk IV -taistelupanssarivaunut, Apache AH-64 -rynnäköhelikopterit sekä F-16 -hävittäjät.

⁴⁷⁰ Araj (2007), ss. 289 - 290.

⁴⁷¹ Juusola & Huuhtanen (2002), s. 257

⁴⁷² Vrt. Clausewitz: voimavarojen taloudellinen käyttö, huomattavan ylivoiman vaikutus, ennaltaehkäisevät iskut. Araj (2007), s. 290; Juusola (2005), s. 183.

⁴⁷³ Araj (2007), s. 290

⁴⁷⁴ Bloom (2005), s. 26

⁴⁷⁵ Brym & Araj (2006), ss. 1976 - 1978

esimerkiksi Hamasin poliittinen nuorisosiipi oli aktiivinen muun muassa yliopistoissa, “tukien intifadaa rauhanomaisesti”.⁴⁷⁶ Tämä osoittaa hamasin strategian kolmijakoa.

Hamasin taktiikka muuttui toisen intifadan aikana nopeasti aktiivisempaan ja väkivaltaisempaan suuntaan.⁴⁷⁷ Liikkeen ensimmäinen massiivinen itsemurhaishku toisen *intifadan* aikana oli 1.6.2001 *Dolphinarium* -yökerhon pommitus Tel Avivin rannalla. Iskussa kuoli 21 israelilaista nuorta, ja se sai merkittävää kansainvälistä huomiota.⁴⁷⁸ Alustavasti Israelin Ariel Sharon kuvasi vastaiskusta pidättäytymistä "yhdeksi tavaksi käyttää valtaa"⁴⁷⁹, mutta isku tehokkaasti esti rauhanomaisen ratkaisun edistymisen – itsemurhaterrorismin tukien näin Hamasin poliittista kumouksellista agenda.⁴⁸⁰ Vuonna 2001 tehtiin yhteensä 31 itsemurhaishkua (joissa 109 kuolonuhria), joista pääosassa oli osallisena Hamas ja IDQB.⁴⁸¹

Seuraava vuosi oli vielä tuhoisampi pommitusten osalta, 57 iskussa sai surmansa 284 israelilaista.^{482 483} Aktiivisimman al-Qassam -prikaatin (44%) lisäksi iskuja toteutti pääasiassa Fatahin Al Aqsan Marttyyrien prikaatit (32%) ja PIJ:n al Quds -prikaatit (22%).⁴⁸⁴ Itsemurhaishkut pitivät pintansa IDQB:n tuhoisimpana taktiikkana toisen *intifadan* aikana, mutta organisaation kyvyssä israelilaiskaupunkien epäsuoraan tulitukseen nähtiin toisen *intifadan* aikana merkittävää kehitystä, ja Gazasta alle viiden kilometrin päässä sijaitseva Sderatin kaupunki joutui jatkuvan kranaatinheitin-, ja Qassam-rakettien tuotannon kiihtyessä 2003, myös enenevässä määrin raketti-iskujen kohteeksi. Kotitekoisen ballistinen ase oli pahamaineisen epätarkka⁴⁸⁵, mutta tiheästi asuttuun urbaaniin keskittymään ammuttuna uhka oli todellinen ja tuhovaikutusta saatiin aikaiseksi. Ennen kaikkea epäsuoran tulen vaikutus oli kuitenkin psykologinen: IDQB vaikutti palestiinalaisten silmissä aktiiviselta toimijalta, ja israelilaisväestön keskuudessa kehittyi turvattomuuden tunne. Kansannousu sai myös tukea

⁴⁷⁶ Sillanpää (31.5.2001): “Intifadan jäljet näkyvät myös yliopistolla”, *HS*

⁴⁷⁷ Cordesman (2005), s. 195

⁴⁷⁸ *The Guardian* (1.6.2001): “Suicide bomb massacre at Israeli beach disco”; Ibid (4.6.2001): “Bomber went to West Bank for a better life”. PIJ otti vastuun iskusta, mutta tekijäksi paljastui Hamasiin yhteydessä ollut pommittaja.

⁴⁷⁹ REUTERS, AP, STT, DPA, AFP (4.6.2001): “Palestiinalaiset odottivat Israelin kostoiskua”, *HS*

⁴⁸⁰ Reuters, AP (6.6.2001): “Hamas kieltäytyi aselevosta”, *HS*

⁴⁸¹ IHS Jane’s tietokanta, aineiston koonnos tutkijan hallussa.

⁴⁸² Brym & Araj (2006), s. 1970

⁴⁸³ Tuhoisimmat ja merkittävimmät itsemurhaishkut toisen *intifadan* aikana (lähde: *IHS Jane’s* tietokanta): 9.3.2002 kahvila Jerusalemissa: 11 kuollutta; 27.3.2002 hotelli Netanyassa: 30 kuollutta; 31.3.2002 ravintola Haifassa: 16 kuollutta; klubi Rishon LeZionissa: 15 kuollutta; 18.6.2002 bussi Jerusalemissa: 19 kuollutta; 31.7.2002 yliopisto Jerusalemissa: 9 kuollutta; 4.8.2002 bussi Meronissa: 9 kuollutta; 21.11.2002 bussi Jerusalemissa: 11 kuollutta; 5.3.2003 bussi Haifassa: 17 kuollutta; 11.6.2003 bussi Jerusalemissa: 17 kuollutta; 19.8.2003 bussi Jerusalemissa: 23 kuollutta; 29.1.2004 bussi Jerusalemissa: 11 kuollutta; 14.3.2004 satama Ashdodissa: 10 kuollutta; 31.8.2004 bussi Beersheba: 16 kuollutta.

⁴⁸⁴ Araj (2007), 294

⁴⁸⁵ Qassam, al-Bana ja vastaavien -rakettien osumien sattumanvaraisuus yhdistettynä niiden ampumiseen väestökeskittymiä kohti on johtanut kritiikkiin niiden käytön täyttävän sotarikoksen tunnusmerkit: *Ha’aretz* (29.11.2006): “Palestinians Can’t Be War Criminals: Media dispatches sent round the world describe the Qassams as primitive, unguided, home-made. They are all of those. They are also a war crime.”

palestiinalaisyhteisön ulkopuolelta: vastarintaa tukevat al-Qaeda jäsenet tekivät tuhoisat pommi-iskut 7.10.2004 Siinailla kahteen israelilaisten turistien suosimaan hotelliin, tappaen yhteensä 34 siviiliä.⁴⁸⁶

Palestiinalaisliikkeiden terrorismista huolimatta esimerkiksi Amnesty International arvioi “ylivoimaisen enemmistön lainvastaisesta kuolemaan ja loukkaantumisiin johtavasta väkivallasta Israelin ja OPT:n alueella [olevan] IDF:n liiallisen voimankäytön tulos.”⁴⁸⁷ Tämän kaltaiset tulkinnat indikoivat terrorismin provokaatioteorian potentiaalista tehoa ja Hamasin strategian toimivuutta. Toisen *intifadan* tapauksessa sekulaaristen liikkeiden (Fatah/AAMB, PFLP) turvautuminen itsemurhaterrorismiin on ensisijaisesti äärimmäinen reaktiivinen keino, kun taas uskonnollisten liikkeiden (Hamas⁴⁸⁸ ja PIJ) todetaan liikkeiden johtohahmojen haastattelujen⁴⁸⁹ perusteella valikoineen itsemurhaiskut sekä strategisin että reaktiivisin perustein.⁴⁹⁰ Uskonnollisten liikkeiden kesken Hamas kuitenkin näyttäytyi vähemmän “strategisena itsemurhapommittajana” kuin PIJ, ja näin ollen mahdollisesti vähemmän fundamentaalisen ja enemmän pragmaattisen toimijana – lähempänä sekulaareja liikkeitä. Hamasin harjoittaman terrorismin “rationaalisesta luonteesta” ei kuitenkaan ole syytä vetää mitään johtopäätöksiä liikkeen maltillistumisesta.

Hamasin ja IDQB:n osalta itsemurhaiskut tulee nähdä monitahoisena ilmiönä: välittömänä reaktiona Israelin aseellisiin toimiin (*taktinen* keino jolla voi olla *strategisia* implikaatioita); strategisena kampanjana poliittisen agendan tukena (turvattomuuden tunteen istuttaminen vastustajan väestöön: vastustajan saatto heikkoon asemaan ja painostaminen tätä kautta tiettyihin mukaisiin myönnytyksiin); poliittisen tuen varmistamisen keinona (aktiivisen toimijan imago äärimmäisiä toimia vaativan väestön silmissä); sekä toisaalta vastustajan punitiivisten toimien voimistajana (provokaatiostrategia, jolla voi kokonaisuuden kannalta olla epäsuora strateginen hyöty). Myös satunnaiset tilanneriippuvaiset tekijät tulee huomioida komprehensiivisen analyysin mahdollistamiseksi: tilanteen mukaisten mahdollisuuksien ja uhkien lomassa voi piillä hyvinkin merkittäviä instansseja, kuten Hamasin johdon deportaatio Libanoniin 1992, jossa se pääsi todistamaan Hizbollahin iskujen ainakin näennäistä tehokkuutta Israelia vastaan sekä pääsi hyötymään suoranaisesti koulutuksellisesta tuesta.⁴⁹¹

⁴⁸⁶ CNN World (9.10.2004): “Death toll rises in Egypt tourist bombings – More bodies feared missing in hotel rubble”.

⁴⁸⁷ Amnesty International (2001): “Broken lives – a year of *intifada*”

⁴⁸⁸ Hamasin perimmäinen agenda on selkeästi poliittinen, mutta liike nousi suosioon islamilaisesti “puhtaana” vaihto-ehdona korruptoituneelle ja maalliselle Fatahille. Liikkeen retoriikka on tematiikaltaan syvästi uskonnollinen.

⁴⁸⁹ Araj (2007), ss. 288-289. On huomattava, että eksplisiittisesti haastattelijan interrogaatioon vastatessa johtohahmot harrastavat aktiivista viestinnällistä retoriikkaa. Kiistämätöntä faktaa on kuitenkin se, että selkeästi merkittävien itsemurhaiskujen toteuttaja on Hamasin sotilaallinen siipi, 44 % osuudella kokonaisuudesta.

⁴⁹⁰ Araj (2007), s. 299

⁴⁹¹ Ibid, s. 292

Levottomuuksien (erityisesti itsemurhaterrorismin) jatkuessa ja alati voimistuessa Israel aloitti Länsirannalla maaliskuun lopulla 2002 operaatio *‘Defensive Shieldin’*.⁴⁹² Vaikka operaation jälkeen itsemurhaiskuissa on havaittavissa volyymin lasku ja IDF:n mukaan operaatio oli tehokas viesti palestiinalaisliikkeille,⁴⁹³ Israelia ruodittiin erityisesti Jeninin pakolaisleirin taisteluista. YK:n kritiikkiä kohdanneessa raportissa viitataan IDF:n sotarikoksiin ja pakolaisleirin “verilöylyyn”,⁴⁹⁴ jotka olivat esillä huomattavasti näyttävämmiin kuin esimerkiksi palestiinalaiset räjähdepajat ja siviiliasumusten ansoittamiset.⁴⁹⁵ Israelin sotilasoperaatiot eivät kuitenkaan onnistuneet juuri muussa kuin osoittamaan että vaikealle konfliktille ei ole ainakaan sotilaallista ratkaisua.⁴⁹⁶

Yhdysvaltain ja Egyptin tuella ja Saudi-Arabian myötävaikutuksella pyrittiin löytämään diplomaattista ratkaisua kriisiin.⁴⁹⁷ Hamasin uhmakkaan retoriikan mukaan kuitenkin iskut jatkuvat niin kauan kuin IDF jatkaa palestiinalaisten siviilien tappamista. Yassinin antaman lausunnon mukaan *“Kun jotakuta vaaditaan aloittamaan tulitauko samaan aikaan, kun häntä vastaan hyökätään, se merkitsee mahdottoman vaatimista. Emme hyväksy aseellisen toiminnan lopettamista, koska se merkitsee meille oikeutta itsepuolustukseen.”*⁴⁹⁸ Tammikuussa 2004 al-Rantissi ilmoitti Hamasin tarjoavan Israelilla “kymmenen vuoden *hudnaa*”, vastineeksi Israelin täydelliseen vetäytymiseen 1967 sotaa edeltäville rajoille, Palestiinalaisvaltion tunnustamiselle, sekä rajoittamattomalle palestiinalaispakolaisten paluuoikeudelle.⁴⁹⁹ Pitkäaikaisen aselevon tarjoamisen viittaamiseen liikkeen maltillistumisesta epäiltiin – Hamas oli “tarjonnut aselepoa” yksitoista kertaa aikaisemmin, ehdot olivat tarkoituksellisen kovat ja tarjouksiin liittyi aggressiiviset uhkaukset sekä taustalla jatkuva väkivalta.⁵⁰⁰ Näennäinen diplomatia tuleekin käsittää ennemmin väkivaltaisuuksien jatkamisen uhkaamisena ja pyrkimyksenä legimitisoida oma tavoite, samalla demonisoiden vastapuolen toiminnan. Hamasin *hudna*-politiikkaa onkin kuvattu osuvasti *taktisen* aselevon politiikkana.

Yassin sai surmansa Israelin ilmaiskussa 22.3.2004. Kuolemassaankin Yassin jatkoi symbolista työtänsä, kun yli 200 000 palestiinalaista tuli hyvästelemään marttyyrin kohtalon kohdanneen imaamin.⁵⁰¹ Al-Rantissi tapettiin alle kuukauden sisään 17.4.2004 vastaavissa olosuhteissa.⁵⁰² Hamasin johtajien tappamiset kasvattivat palestiinalaisten keskuudessa entisestään

⁴⁹² Alon (10.4.2002): “Operation Defensive Shield: The Israeli Actions in the West Bank”, *Policywatch*, #374

⁴⁹³ Hoffman (2003): “The Logic of Suicide Terrorism”, *The Atlantic*, June 2003 Issue

⁴⁹⁴ United Nations (7.6.2002): “Report of the Secretary-General on Jenin”

⁴⁹⁵ Human Rights Watch (1.8.2002): “U.N. Jenin Report”; ja YK (1.8.2002): “Press Release” samasta aiheesta

⁴⁹⁶ Pääkirjoitus (9.5.2002): “Yhä toivottomampaa Lähi-idässä”, *HS*

⁴⁹⁷ *BBC News* (21.3.2002): “Mid-East talks end without truce”

⁴⁹⁸ *HS* (24.1.2003): “Hamas-johtaja torjuu tulitauon Israelia vastaan”

⁴⁹⁹ *Ha'aretz* (26.1.2004): “Hamas Proposes 10-year Truce for Israeli Pullback”

⁵⁰⁰ Cary (2004): “Hamas Ceasefire Proposal: Peace or Pause?”, *Policywatch* No. 447, The Washington Institute

⁵⁰¹ *The Christian Science Monitor* (23.3.2004): “Killing of Yassin a turning point”

⁵⁰² Moore & Anderson (19.4.2004): “Hamas Chief Mourned Thousands in Gaza”, *The Washington Post*

Israelin, Yhdysvaltain ja PNA:n vastaista sentimenttiä, ja vastarintaliikkeiden kannatus kasvoi: *“Vuonna 2000 alkaneesta palestiinalaisten toisesta kansannoususta alkoi Arafatin ja Fatahin alamäki, joka huipentui, kun Arafat kuoli marraskuussa 2004.”*⁵⁰³ Hamasin näkökulmasta vaikka *hudnan* ehdoissa pidättäydyttiin ja jopa hillittiin muita liikkeitä Israelin vastaisesta väkivallasta, *“IDF hyödynsi kaikki mahdollisuudet salamurhata Hamasin jäseniä”*.⁵⁰⁴

Israel alkoi viimein toimeenpanna Sharonin 2003 esittämää vetäytymissuunnitelmaa (*Unilateral disengagement plan*)⁵⁰⁵ syksyllä 2005. Vetäytymistä kritisoitiin vahvasti varsinkin Israelin oikeistossa (*Likud*)⁵⁰⁶ ja merkittävä osa juutalaissiirtolaisista jouduttiin evakuoimaan väkisin IDF:n toimesta.⁵⁰⁷ *Intifadan* lopputulema ei ollut millään tavalla konklusiivinen, eikä palestiinalaisliikkeet pystyneet haastamaan IDF:n ylivoimaa sotilaallisesti missään vaiheessa. Vastarinta kykeni kuitenkin esittäytymään Israelin miehityksen ja rauhanprosessin vastustamisen suhteen voitokkaana. Lisäksi vaikka tilanne oli edelleen rauhaton ja Israel käytti sotilaallista voimaa OPT:n alueella,⁵⁰⁸ Hamas onnistui kumouksellisena liikkeenä kasvattamaan oleellisesti tukipohjaansa. Puhtaasti sotilaallisella tasolla Israel onnistui *“tukahduttamaan kansannousun”*, mutta epäonnistui alueen vakauttamisessa, takaamaan kansalaistensa turvallisuuden, tuhoamaan Hamasia tai edes vähentämään sen suosiota.

4.2. 2006 parlamenttivaalit ja 2007 Hamas–Fatah -konflikti

*“I [...] pledge to you that **we will not negotiate** and we will not deal with a PNA that will be dominated, wholly or partly, by **a terrorist organization**,”*

– Ehud Olmert⁵⁰⁹

Palestiinalaishallinnon parlamentti (PNA:n hallinnollinen elin, PLC) muodostettiin 1996, ja käytännössä se on ollut Gazan sekä Länsirannan A-alueiden hallinnollisessa vastuussa oleva poliittinen elin.⁵¹⁰ Hamas on kuitenkin perinteisesti kiistänyt hallinnon ja Fatahin legitimitetin⁵¹¹, ja esimerkiksi boikotoi 1996 vaaleja.⁵¹² Hamasin suosiossa ilmeni selkeä nouseva trendi 2000-luvun alussa⁵¹³, ja *“terroristisen liikkeen”* demokraattinen aktivoituminen

⁵⁰³ Nieminen (4.1.2009): “Keitä ovat Hamasin putkimiehet?”, *HS*

⁵⁰⁴ Hroub (2010), s. 177

⁵⁰⁵ Suunnitelman yksityiskohdat: Ha’aretz (16.4.2004): “The Disengagement Plan of Prime Minister Ariel Sharon”

⁵⁰⁶ Stillwell (16.6.2005): “Disengagement or Suicide?”, *Israel National News*

⁵⁰⁷ Kts. Ferber (25.07.2015): “Twelve Powerful Images From the Gaza Disengagement”, *Ha’aretz*

⁵⁰⁸ Esim. IDF:n “Operation Summer Rains” Gazassa 28.6.–26.11.2006

⁵⁰⁹ CNN (15.2.2006): “Israel warns Abbas about Hamas: Olmert advises Palestinian leader to take 'serious action'”

⁵¹⁰ Jewish Virtual Library: “Palestinian Authority: Palestinian Legislative Council”, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/palestinian-legislative-council> (viitattu 3.3.2017)

⁵¹¹ Cordesman (2005), s. 191

⁵¹² Løvlie (2013): “Explaining Hamas's Changing Electoral Strategy, 1996–2006”, *Government and Opposition*, Vol. 48, Issue 4, s. 570

⁵¹³ Palestinian Center for Policy and Survey Research, <http://www.pcpsr.org/en/node/154> (viitattu 3.3.2017)

herätti myös hämmennystä.⁵¹⁴ Poliittinen vaikuttaminen rinnakkain aseellisen toiminnan kanssa kuului Hamasin strategian ytimeen, vaikkakin selkeä voitto ilmeisesti yllätti itse liikkeen johdonkin.⁵¹⁵ Hamas voitti tammikuussa 2006 parlamenttivaalit selkeällä erolla hallitsevaan Fatah-puolueeseen.⁵¹⁶ Enemmistöpuolueen asema pakotti Hamasin paradigma-muutoksen eteen – *oppositiota edustava vastarintaliike näytti joutuvan hallintovastuuseen*.

Kuten laajemmin Arabikevät antoi ymmärtää, demokraattinen rauhanteoria ei ainakaan Lähi-idän poliittisen lähihistorian empiriasta saa tukea⁵¹⁷: palestiinalaisten “vaalit olivat niin vapaat ja rehelliset kuin miehityksen oloissa voi suinkin toivoa”,⁵¹⁸ eikä “demokraattisesti valittuna” hallintopuolueena Hamas ollut yhtään aiempaa toivotumpi tai myöntävämpi neuvottelukumppani Israelille. Hamasin poliittisen suosion tarkastelussa toisen *intifadan* jälkeen Clausewitzin trinitaarisen mallin taustalla oleva teesi ja antiteesi sodan luonteesta tukevat toisiaan – konfliktin inhimillinen puoli tukee suoraan liikkeen rationaalista poliittista tavoitetta, ja sen kannattaakin tämän valossa “ruokkia kansan vihaa” oman suosion takaamiseksi. Kuitenkin vaikka poliittinen suosio luonnollisesti tuki vastarintaliikkeen toimintamahdollisuuksia, PNA:n suhde Israeliin ei sopinut Hamasin toiminnan ja tavoitteiden luonteeseen.⁵¹⁹

Hamasin ja Fatahin välinen konflikti alkoi eskaloitumaan pian vaalien jälkeen kun jännitteet kahden suurimman palestiinalaispuolueen välillä kasvoivat hallitusneuvotteluiden aikana. Hamasin kieltäytyttyä luopumasta poliittisesta väkivallasta vaikuttamisen keinona, Israel ja länsimaat kiristivät palestiinalais-politiikkaansa, määräisivät sanktioita sekä lopettivat PNA:n tukemisen. Hamas ja Fatah eivät päässeet sovintoon yhteishallinnosta, ja joulukuussa 2006 jännitteet purkautuivat lukuisina yhteenottoina liikkeiden kesken. Puolueiden välinen konflikti kulmineitui kesäkuussa 2007 avoimena aseellisena yhteenottona, “*Battle of Gaza*”, jossa kuoli yli 100 palestiinalais-militanttia ja -siviiliä.⁵²⁰ Yhteenoton seurauksena Hamas nousi yksinhallitsijan asemaan Gazassa, mistä syystä Fatahin retoriikassa tapahtumia kuvataan sotilasvallankaappauksena.⁵²¹ Vaikka Hamasin valtaannousua ei suoranaisesti liberaalin demokratian riemuvoitoksi voida kutsua, liikkeen vallan ja sotilaallisen kapasiteetin

⁵¹⁴ Hroub (2010), s. 76

⁵¹⁵ Ibid, s. 64

⁵¹⁶ 44,45% äänisaaliista, 74 paikkaa 132 paikan parlamentista. CNN (26.1.2006): “Hamas landslide shakes Mideast”; HS (4.1.2006): “Gazan kaaos ja Israelin rajoitustoimet uhkaavat palestiinalaisten vaaleja – ”Miten vaalit on mahdollista järjestää, kun tappaminen ja tuhoaminen jatkuvat?””; HS (25.1.2006): “Aseryhmät lupasivat vaali-rauhaa”

⁵¹⁷ Darwish (2012), ss. 27-49: “Why Islamic Revolutions Are Doomed to Fail”

⁵¹⁸ Pääkirjoitus (28.1.2006): “Hamasin on hyväksyttävä vastuunsa”, HS

⁵¹⁹ Hroub (2006), s. 66

⁵²⁰ Punainen risti: “Gaza and West Bank – ICRC Bulletin No. 22 / 2007”

⁵²¹ Erlanger & Kershner (13.6.2007): “Attacks Escalate as Palestinians Fight for Power”, *New York Times*: Fatahin tiedottaja: “Hamas is seeking a military coup against the Palestinian Authority,”

osalta Gazan “valtaaminen” oli viimeinen lenkki voimistumisen ketjussa: Israelin vetäytyminen Gazasta toisen *intifadan* lopussa, vaalivoitto 2006 ja Fatahin ulosajaminen Gazasta 2007.⁵²²

Hamasin vaalivoiton ja sitä seuraavan Gazan haltuunoton jälkeen Lähi-idän kvartetti tuomitsi Hamasin raketti-iskut Israeliin ja vaati molempia rauhansuunnitelman mukaisiin askeliin. Israelin tulisi lopettaa siirtokuntapolitiikkansa toteuttaminen ja palestiinalaisten tulisi lopettaa aseellinen vastarinta ja provokatiivinen terrorismi, hyväksyä aiemmin tehdyt sopimukset, sekä tunnustaa Israelin valtio.⁵²³ Vaikka IDQB on jokaisessa yhteenotossa ollut alakynnessä ja kokenut taktisia tappioita, liikkeen aktiivinen poliittisen väkivallan linja oli osoittanut selkeitä menestyksen piirteitä, eikä rationaalisen toimijan kannata toimivasta strategiasta luopua. Hamasin johto koki pitävänsä hallussaan selkeän yliotteen ja tehokkaan poliittisen vipuvarren, ja Khaled Meshaal pystyi julistamaan vaatimuksiaan aseellisen siiven painostuksen ja poliittisen voittokulkueen säestämänä: *“ Hamas ei neuvottele vakavasti Israelin kanssa rauhasta ennen kuin Israel vetäytyy vuonna 1967 miehittämiltään alueilta [...] Israelin pitää purkaa palestiinalaisalueet eristävä aitamuuri ja sallia pakolaisten paluu kotikonnuilleen.”*⁵²⁴ Raketti-iskuja tehtiin Gazasta 2006 aikana tuleviin vuosiin nähden vielä matalalla intensiteetillä, mutta liikkeen sotilaallista toimintaa jatkettiin aktiivisesti myös poliittisen prosessin rinnalla.⁵²⁵ Raketti-iskujen määrä lähtikin jyrkkään nousuun Israelin vetäytymisen jälkeen.

Hamasin vastaiset pakotteet vaalien jälkeisen tapahtumaketjun myötä tarkoittivat muun muassa Israelin, Yhdysvaltain ja EU:n avustusten keskeytymistä palestiinalaishallinnolle,⁵²⁶ ja sen myötä elinolot Gazassa ja Länsirannalla heikkenivät nopeaan tahtiin. Palestiinalaiskansa oli aiemminkin osoittanut yhteisöllisen resilienssinsä mittasuhteet, ja kansan tilanteen heikentyminen näytti vain lisäävän vastarintaliikkeen suosiota, sen sijaan että pakotteet olisivat merkittävästi heikentäneet Hamasia.⁵²⁷

Silti vaikka liikkeen suosio näytti tilanteen valossa jokseenkin taatulta, Hamas näytti tarvitsevan *tahdijaa* enemmän kuin Israel. Hallintopuolueen aseman saavuttamisen myötä ja 2007 Gazan sodan jäljiltä liikkeellä oli tekemistä hallintorakenteidensa vakiinnuttamisessa, Fatahin jälkeisen Gazan haltuun ottamisessa (aluksi myös väkivaltaisilla “puhdistuksilla”⁵²⁸), gazalaisen elämän

⁵²² Cohen & White (2009), s. 5

⁵²³ “Quartet Statement New York, 9 May 2006” http://www.un.org/news/dh/infocus/middle_east/quartet-9may2006.htm (viitattu 6.3.2017),

“Quartet Statement 17 December 2007” http://www.un.org/news/dh/infocus/middle_east/quartet-17dec2007.htm (viitattu 6.3.2017)

⁵²⁴ Niinivaara (4.3.2006): “Venäjä vaati Hamas-järjestöä tunnustamaan Israelin”, *HS*

⁵²⁵ Shin Bet (2013): *Terror Data and Trends*, “Analysis of Attacks in the Last Decade – Rocket launching”

⁵²⁶ BBC (19.2.2006): “Israel to impose Hamas sanctions”

⁵²⁷ Wilson (24.5.2006): “Israeli General: Sanctions Won't Topple Hamas”, *The Washington Post*

⁵²⁸ Luoma (16.6.2007): “Hamasin hallinto lujitti otettaan vallatusta Gazasta”, *HS*

“normalisoinnissa” sekä uskottavan hallintotavan osoittamisessa keskellä rankkaa saartoa.⁵²⁹ Hamas oli ideologisen ja pragmaattisen “identiteettikriisin” edessä: konventionaaliseen poliittiseen prosessiin osallistuminen ei näyttänyt tuovan suoria konkreettisia hyötyjä, kansainvälinen yhteisö ei hyväksynyt liikettä sen “legitiimistä” vallasta huolimatta ja neuvottelupolitiikka jäädettiin liikkeen aiemmin tehokkaaksi koettua toimintaa ja retoriikkaa.⁵³⁰ Hamasin ja Abbasin hallinnon syvästi tulehtuneet välit jakoivat palestiinalaiskansan kahtia ja kovaan turvallisuuteen vetoaminen näytti tilanteessa Hamasin ainoalta valttikortilta.⁵³¹

Alkuvuodesta 2008 Israelin tiedustelupalvelu Shin bet havaitsi pitemmän kantaman rakettien salakuljetusta saarrettuun Gazaan⁵³², ja 27.2.2008 al-Qassam -prikaatit yhteistyössä muiden liikkeiden kanssa ampuivat Grad-ohjuksilla keskitetysti Ashkeloniin (n. 10 km Gazan rajasta). Israelilaistappiot olivat marginaalisia⁵³³, mutta psykologinen vaikutus oli merkittävä: Israelin pääministeri Ehud Olmert käänsi operaation “*Hot Winter*” rakettitulen lopettamiseksi. IDF:n ilmaiskussa kuoli 112 palestiinalaista (52 siviiliä), ja Israeli uhkasi jälleen miehittää Gazan. YK:n pääsihteeri tuomitsi Israelin toimet, vaikka ilmaisi ymmärtävän turvallisuuspoliittiset huolet.⁵³⁴ Demokratian välähdys muuttui jälleen tilanteen sotilaalliseksi kärjistymiseksi.

4.3. Operation ‘Cast Lead’ 27.12.2008–18.1.2009

“Israeli Air Force aircraft, attacked a short while ago, a series of Hamas targets and infrastructure facilities, in the Gaza Strip. All Israeli pilots returned safely to their bases. [...] This operation will be continued, expanded and intensified as much as will be required.”

– IDF Spokesperson Announcement: IDF Launches Operation ‘Cast Lead’⁵³⁵

Hamasin vaalivoiton, poliittisesta väkivallasta luopumisesta kieltäytymisen ja 2007 Gazan kaistan valtaamisen jälkeiset palestiinalaishallinnon sanktiot ja Gazan saarto edesauttoivat Hamasin tukea pönkittävän palestiinalaisten tyytymättömyyden jatkumista ja voimistumista. Islamistiset liikkeet kykenivät toimimaan Gazan alueella entistä vapaammin, ja vaikka Israelin toimet hankaloittivat itsemurhaiskujen toteuttamista (erityisesti “turva-aita”⁵³⁶), raketti-iskut

⁵²⁹ Hroub (2010), s. 177

⁵³⁰ Ibid, s. 178

⁵³¹ Tuohinen (25.6.2007): “Islamistinen Hamas on ajautunut ahtaalle: Gazassa järjestö yrittää kampanjoida turvallisuudella”, *HS*

⁵³² “Palestinian Weapons Deployed against Israel during Operation Cast Lead”, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 38, No. 3 (Spring 2009)

⁵³³ Raketti-iskuissa kuoli yksi siviili ja koko operaation aikana surmansa sai kaksi IDF:n sotilasta.

⁵³⁴ Ban Ki-Moon (1.3.2008): “While recognizing Israel's right to defend itself, I condemn the disproportionate and excessive use of force that has killed and injured so many civilians, including children. I call on Israel to cease such attacks.” Secretary-General's statement to the Security Council on the situation in the Middle East, UN.

⁵³⁵ IDF blog <https://www.idfblog.com/2008/12/27/idf-launches-operation-cast-lead/> (viitattu 6.3.2017)

⁵³⁶ Makovsky (2004): “How to Build a Fence”, *Foreign Affairs*, March/April 2004 Issue

israelilaiskaupunkeihin kiihtyivät uusiin mittasuhteisiin ja pitemmän kantaman raketit ylsivät tehokkaasti Ashkeloniin saakka.⁵³⁷ Kts. IDQB:n rakettien kantamat **liitteen 3** karttakuvassa.

Valtaan nousun jälkeen Hamas panosti asevoimansa kehittämiseen, ja uuden toimintavapautensa myötä se kykeni voimistumaan entisestään. Aseellisen toiminnan eskaloituttua jälleen lähes sodan partaalle (IDF:n kersantti Shalitin kidnappaukseen johtanut IDQB:n hyökkäys⁵³⁸, raketti-iskujen lisääntyminen⁵³⁹), 19.6.2008 Egypti onnistui neuvottelemaan tilapäisen aselevon osapuolten välille.⁵⁴⁰ Hamas käytti tilanteen rauhoittumisen sotilaallisen kapasiteettinsa kasvattamiseen, arvioiden sotilaallisen painostuksen kannattavan.⁵⁴¹ Vaikka joulukuussa päättyneen aselevon jälkeinen operaatio oli Israelin retoriikan mukaan reaktiivinen,⁵⁴² sen strategisen harkitusta luonteesta on esitetty väitteitä.⁵⁴³ IDF:n vastauksen rajuuteen saattoi vaikuttaa myös 2006 Libanonin sodan jälkeinen IDF:n tarve ”kunnianpalautukseen” sekä Israelin tulevat parlamenttivaalit 10.2.2009: *”Armeija on noudattanut tietoista ja osin julkilausuttuakin taktiikkaa, jossa on lyöty heti erittäin kovaa. ”Olemme olleet hyvin väkivaltaisia”, totesi [IDF:n] korkea upseeri”*.⁵⁴⁴ Israelissa koettiin nöyryyttäväksi, että 1967 sodassa neljä arabivaltiota kukistanut taho ei kyennyt vastaamaan pienten vastarintaliikkeiden esittämiin haasteisiin.

IDF:n operaation taisteluvaihe kesti 22 päivää, jonka jälkeen tammikuussa 2009 osapuolet julistivat yksipuoliset tulitaukonsa. Vaikka itsemurhaiskujen käyttöön varauduttiin Gazan puolustuksessa, niitä ei käytännössä nähty operaation aikana.⁵⁴⁵ Sen sijaan epäsuoran tulen käyttö nousi uudelle tasolle offensiivisessa toiminnassa, kun käytettävien ampumatarvikkeiden lukumäärät nousivat ja kantamat mahdollistivat suurempien israelilaiskaupunkien maalittamisen (Ashdod, Beersheba ja Gedera): konfliktin aikana ammuttiin n. 400 lyhyen kantaman Qassam-rakettia, n. 200 Iranista salakuljetettuja pidemmän kantaman 122 mm raketteja (*Grad* ja *Katjushka*) ja n. 300 kranaattia. 30% iskuista oli suunnattu IDF:n sotilaallisia kohteita vastaan, loput siviilikohteisiin.⁵⁴⁶

⁵³⁷ Israel MFA (16.6.2008): “Terror in Gaza: Twelve months since the Hamas takeover”

⁵³⁸ Israel MFA (25.6.2006): “Two soldiers killed, one missing in Kerem Shalom terror attack”

⁵³⁹ Sharp (28.12.2008): “Rocket attacks plague Israeli towns”, *BBC*

⁵⁴⁰ Kershner (18.6.2008): “Israel Agrees to Truce with Hamas on Gaza”, *The New York Times*

⁵⁴¹ Cohen & White (2009), ss. 5 - 6: Hamasin johto tekivät tiettyjä oletuksia Israelin tilanteesta: *”1. Israeli ei ole nyt valmis lähtemään sotaan; 2. Israelin vastatoimet rajoittuvat ilmaiskuihin; 3. Mahdollinen IDF:n operaatio olisi lyhyt; 4. Israelilaiset painostaisivat hallitusta lopettamaan konfliktin; 5. Israel ei nauttisi kv-yhteisön tukea, ja tulisi eristetyksi; 6. Israel joutuisi usean rintaman taisteluun (myös Länsiranta ja Hizbollah liittyisi iskuihin); ja 7. Israelin tulee huomioida kidnapatun IDF:n sotilaan, Gilad Shalitin kohtalo.”*

⁵⁴² Israel MFA (21.1.2009): “IDF Operation in Gaza: Cast Lead”

⁵⁴³ Esim. Barat (toim.) (2010), s. 79 (Chomsky: “‘Exterminate all the Brutes’: Gaza 2009”)

⁵⁴⁴ Koponen (9.1.2009): “Olemme olleet hyvin väkivaltaisia”, *HS*

⁵⁴⁵ Cohen & White (2009), ss. 10, 15 ja 20

⁵⁴⁶ Ibid, s. 14

Väkivaltaisuuksissa sai surmansa n. 1 300 palestiinalaista, joista suurin osa siviilejä, 10 IDF:n sotilasta ja 3 israelilaista siviiliä.⁵⁴⁷ Ominaista konfliktille olikin juuri palestiinalais-siviilitappiot, jotka saivat runsaasti näkyvyyttä tapahtumien uutisoinnissa.⁵⁴⁸ Vaikka Hamas ei varmasti laskenutkaan voittavansa Israelia vastaan käytännön taktisella tasolla, liike ei saavuttanut sen luokan symbolisia voittoja, mihin se todennäköisesti tähtäsi. Shalitin kidnappaus ei saanut jatkoa, taistelu ei levinnyt Gazasta muille rintamille, eikä IDQB onnistunut tuhoamaan näyttävästi IDF:n raskasta kalustoa. Menestykseksi voidaan kuitenkin laskea ainakin rakettitulen jatkumisen läpi operaation; epäsuoran tulituksen ulottamisen syvemmälle Israelin maaperälle kehittyneempien rakettien myötä; ”puolustusvoitto” IDF:n lopettaessa operaation ennen koko Gazan miehittämistä ja ennen kaikkea se, että vastarintaliike säilyi hengissä ja vallassa operaation jälkeenkin.⁵⁴⁹

2008–2009 -sota ei ollut Hamasin kannalta suuri menestys eikä toiminta kovinkaan koordinoitua. Aseellisen siiven strategista käyttöä hankaloitti Meshaalin olo maanpaossa – Haniyehilla ei näyttänyt olevan kovin tehokasta kontrollia IDQB:n toimintaan.⁵⁵⁰ Liike osoitti kuitenkin pystyvänsä pitämään asemansa Gazassa, ja strateginen voitto voidaan tulkita Hamasille IDF:n ja sitä myötä koko Israelin massiivisen imagollisen romahduksen myötä.⁵⁵¹ Israel pyrki syyllistämään IDQB:ia ihmiskilpien käytöstä, mutta YK:n ja kansainvälisen median huomio kiinnittyi ensisijaisesti IDF:n sotarikossyytöksiin kollateraalivaurioiden osalta.⁵⁵² Aseellisen siiven ansioksi voidaan myös laskea sen kyky kehittyä ja adaptoida iskujaan IDF:n toiminnan mukaan: tunneleiden käyttö logistiseen huoltoon ja tuki- ja suojajyksiköiden toiminta raketti-iskujen tukena hioutuivat operaation aikana, ja militantit kykenivät tehokkaaseen liikkuvuuteen IDF:n vastaiskuja väistäessä.⁵⁵³

Israelin ”verilöyly” palestiinalaisten näkökulmasta vain lisäsi vihaa ja näin ollen samalla Hamasin suosiota. Liike hyödyntää tehokkaasti clausewitzilaisen sodan kuvan kolminaisuuden mukaista inhimillisen tunnepuolen ja rationaalisen laskelmoivan strategian yhteyttä. Tulitauon voimaan astumisen jälkeen vastarinta keskittyi ”PR-taisteluun” kotirintamalla, ja raketti-iskut

⁵⁴⁷ Palestiinalaisuhrien lukumäärä vaihtelee lähteestä riippuen n. 1100 (IDF) – n. 1400 (Hamas).

⁵⁴⁸ Esim. Koponen (7.1.2009): ”Kymmeniä kuoli kouluiskussa Gazan pakolaisleirissä: Isku oli tuhoisin Israelin sotatoimien aikana”, *HS*: ”[...] jopa yli 75 siviiliä sai surmansa Hamasin ja Israelin asevoimien taisteluissa. Israel tulitti kranaatinheittimin YK:n koulua, johon sadat siviilit olivat hakeutuneet turvaan.”

⁵⁴⁹ Cohen & White (2009), ss. 12 ja 17

⁵⁵⁰ Nieminen (4.1.2009) ”Keitä ovat Hamasin putkimiehet?”, *HS*

⁵⁵¹ Sengupta & Macintyre (18.1.2009) ”Victorious, but vilified: Israel has 'destroyed its image and its soul'” *The Independent*

⁵⁵² United Nations (15.9.2009): ”UN mission finds evidence of war crimes by both sides in Gaza conflict”

⁵⁵³ Richardson (2009): ” Hamas rocket teams adapted to Israeli tactics during ‘Cast Lead’ ” *Jane’s Missiles & Rockets*

hiljenivät – vaikkakin vain hetkeksi.⁵⁵⁴ Hamasin ohjauksessa Gazan media- ja kulttuuri-tarjonnan fokus korosti tehokkaasti palestiinalaista humanitääristä hätää ja islamistisen liikkeen oikeutettua vapaustaistelua. Toisaalta myös IDQB:n raketti-iskujen tehottomuutta kritisoitiin julkisessa diskurssissa.⁵⁵⁵ Molemmat konfliktin osapuolet saivat varmasti keskeisimmät opetukset prosessin tulevaisuuden kannalta julkisuuskuvan harkitun rakentamisen osalta integraalisena osana operatiivista strategiaa.

Kuten toisen *intifadan* aikana totuttiin, Gazan 2008–2009 sodan jälkeen “sotilaallisen vaiheen” jälkeen siirryttiin taistelemaan strategisesta voitosta oikeutetun ja eettisen sodan osapuolen imagon saavuttamisesta julkisessa diskurssissa. Hamas on pyrkinyt osoittamaan halukkuutensa *hudnan* ylläpitämiseen ja linkitti tarkoin poliittisen väkivaltansa Israelin toimiin⁵⁵⁶ – esiintyen näin reaktiivisena puolustajana ja pyrkien välttämään provokaation syytökset. Myös epätarkan rakettitulen luonteen sotarikoksena Hamas kiistää vetoamalla puolustuksensa reunaehtoihin: “*Jos raketit ovat sotarikos, anna meille hävittäjiä ja Apache-helikoptereita, niin käytämme niitä!*”⁵⁵⁷ Jälleen laajempaan tarkasteluun päätyivät syytökset IDF:n sotarikoksista, muun muassa syyskuussa 2009 julkaistun YK:n “*Goldstone raportin*” myötä.⁵⁵⁸ Raportoinnissa oli havaittavissa Israelin toimiin kriittisesti suhtautuva linja, ja kansainvälisen yhteisön reaktion myötä Israelilla oli edessään Hizbollahin vastaisesta sodasta oppia ammentanut PR-kampanja.⁵⁵⁹

Lienee melkolailta subjektiivista arvioida kumpi osapuoli toimi sodassa vähemmän epäeettisesti. Tavoitteiden osalta Israelin ulkoministeriöstä asetettiin sodalle kolme päämäärää: “hallituksen vaihtamisen Gazassa, raketti-iskujen lopettamisen ja vastarinnan tukahduttamisen.”⁵⁶⁰ Vaikka Hamas julistautuu vastarinnan edustajana voittajaksi näiden kaikkein tavoitteiden epäonnistuttua, IDQB:n toimintakyky ei osoittautunut lainkaan tehokkaaksi. Mihinkään pidempiaikaiseen rauhoittumiseen *Cast Lead* -operaation jälkeinen aselepo ei myöskään johtanut. Välittömän tulitauon umpeuduttua satunnaiset raketti-iskut jatkuivat etelä-Israeliin, ja merkittävämpiä rauhanrikkomuksia maaliskuussa 2010 ja elokuussa 2011 seurasivat isommat IDF:n operaatiot jälleen maaliskuussa 2012 (*Operation ‘Returning Echo’*), ja lokakuussa 2012 (*Operation ‘Pillar of Defence’*).

⁵⁵⁴ Yrjämä-Rantinoja (19.1.2009): “Israelin ja Hamasin tulitauot toivat hengähdystauon Gazaan”, *HS*; Luoma (2.2.2009): “Israel uhkasi vastata kovin toimin Gazan kranaattituleen”, *HS*

⁵⁵⁵ Bronner (23.7.2009): “Hamas Shifts From Rockets to Culture War”, *The New York Times*

⁵⁵⁶ Hruob (2010), s. 178

⁵⁵⁷ Huusko (21.2.2009): “Äärijärjestö Hamas kiistää jyrkästi syyllistyneensä sotarikoksiin: Islamistijärjestö väistelee kysymystä Israelin olemassaolosta”, *HS*; Hamasin sisäministeriön tiedottaja Ihab Alghusein.

⁵⁵⁸ UN GA (25.9.2009): “Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict”

⁵⁵⁹ Hasian (2016), ss. 42–43: “*warfare, lawfare and social media activities*”

⁵⁶⁰ Huusko (21.2.2009)

4.4. Operation ‘Protective Edge’ 7.7.–26.8.2014

“[F]ollowing incessant rocket fire from Gaza at Israel, the IDF initiated Operation Protective Edge. On the 10th day of the operation, after continued terrorist assaults on Israel from land, air and sea, the IDF commenced the ground phase of the operation.”

– IDF Special Report: Operation ‘Protective edge’⁵⁶¹

Edeltäen Gazan 2014 konfliktia, PFLP ampui raketteja Israelin maaperälle pidemmän aikaa samalla kun “ Hamas katsoi muualle ”⁵⁶² – liikkeen poliittinen johto pystyi etäännyttämään itsensä raketti-iskuista, samalla kun PFLP ja PIJ jatkoivat iskujen toteuttamista. On selkeitä viitteitä, että eri ryhmittymät Gazassa koordinoivat sotilaalliset toimensa keskenään.⁵⁶³ Hamasin ehtona mahdolliselle tulitauolle olisi Israelin sitoutuminen Gazan saarron lopettamiselle⁵⁶⁴ – näennäinen pragmaattisen sovinnallisuuden ele peitettiin käytännössä mahdottomaksi muodostetun ehdon taakse (Israel koki saarron turvallisuutensa ehdoksi), mutta Hamas pystyi legitisoimaan toimensa yrittäen samalla mustamaalata vastustajan julkisuuskuvan. Ennen konfliktin kärjistymistä, Israel ja Hamas pääsivät sopuun “pysyvästä tulitauosta” elokuussa 2014, jonka Hamas esitti osoituksena sen “voitokkaasta vastarinnasta”.⁵⁶⁵ Israelin provosoiminen kuitenkin jatkui raketti-iskuilla, ja vaikka Israelin siviilien tappaminen ei gazalaisten keskuudessa välttämättä nauttinut kaikkien suosiota, “moni antaa niille hiljaisen hyväksynnän, koska muutakaan vaihtoehtoa ei heidän mielestään ole.”⁵⁶⁶ Kansan epätoivo edelleen näytti legitimoivan Hamasin aseman sekä IDQB:n roolin.

Israelin tavoite operaatiolleen oli “taata Hamasin rakettitulen alla elävien israelilaisten siviilien turvallisuus” ja “purkaa Hamasin terrorismia Israelin maaperälle tukeva tunneliverkosto”⁵⁶⁷ – enää liikkeen syrjäyttämistä ei retoriikassa vaadittu. IDF aloitti operaation 8.7.2014 kutsumalla palvelukseen 40 000 reserviläistä ja suorittamalla ilmaiskut “terroristi-kohteisiin”.⁵⁶⁸ PM Netanyahu käski käyttöön “kaikki tarvittavat keinot”, ja kehotti IDF:ää “heittämään hanskat nurkkaan” iskuissaan Hamasia vastaan.⁵⁶⁹ Egyptin johtaman tulitaukoneuvottelun kaaduttua Hamasin vastustukseen, Israel hylkäsi Hamasin ja PIJ:n

⁵⁶¹ IDF blog: “Special Report” <https://www.idfblog.com/operationgaza2014/> (viitattu 6.3.2017)

⁵⁶² Ibid: “450 rakettia oli ammuttu Israeliin 2014 vuoden alusta”

⁵⁶³ al-Ghoul (7.7.2014): “Gaza’s armed factions coordinate response to Israeli attacks”, *Al-Monitor*

⁵⁶⁴ Mandhai & Naar (26.7.2014): “Hamas leader: ‘Israelis are playing games’”, *Al Jazeera*

⁵⁶⁵ *AFP–Reuters–HS* (26.8.2014): “Israel ja palestiinalaiset ”pitkäkestoiseen tulitaukoon” – Hamas julisti voittaneensa”

⁵⁶⁶ Lipsanen (31.8.2014): “Gaza on rauhankin aikana kuin avovankila”, *HS*

⁵⁶⁷ IDF blog: “Special Report” <https://www.idfblog.com/operationgaza2014/> (viitattu 6.3.2017)

⁵⁶⁸ Ho & Yaakov (8.7.2014): “Israel hits Hamas, Islamic Jihad leaders after rockets land north of Tel Aviv”, *The Times of Israel*

⁵⁶⁹ Booth & Eglash (8.8.2014): “Israel presses air assault as Hamas fires salvo of cross-border rockets”, *The Washington Post*

esityksen 10 vuoden *hudnasta*,⁵⁷⁰ ja 20.7.2014 IDF aloitti massiivisen maaoperaation Gazan esikaupunkialueelta.⁵⁷¹ Koko operaation aikana sai surmansa 66 IDF:n sotilasta, 7 israelilaista siviiliä ja yli 2 100 palestiinalaista.⁵⁷² Arviot palestiinalaisuhrien prosentuaalisesta siviili-määrästä vaihtelee 36% (israelilaisviranomaiset) ja 70% (palestiinalaisviranomaiset) välillä.⁵⁷³

IDQB onnistui tuottamaan vastustajalleen huomattavasti tehokkaammin tappioita kuin 2009-konfliktissa. Liikkeen sotilaallisessa toimintakyvyssä havaittiin merkittävään kehitystä – sovellettu taktiikka osoitti selkeitä “oppivan organisaation” piirteitä ja “*lessons learned*” - tyyppisen prosessin olevan käytössä liikkeen johdossa. Taktisesti toiminnan ydin rakentui epäsuoran tulen, tätä tukevan jalkaväkitoiminnan, sekä tunneliverkoston varaan; poliittisesti liike korosti oman toimen menestystä väheksyen IDF:n toimintaa, ei myöntänyt omia tappioitaan ja julisti retoriikassaan strategista voittoaan.⁵⁷⁴ Hamasin toiminnassa voidaan havaita tehokas *Schwerpunkt*-ajattelu edellisten konfliktien oppien perusteella:

*“Jos Israelilla on täsmäaseita, Hamas sijoittaa tuliyksikkönsä ja johtokeskuksensa sairaaloihin ja asutuskeskuksiin. Jos Israelilla on kehittynyt SIGINT-kyky, Hamas luottaa primitiiviseen kommunikaatiomuotoon. Jos Israelilla on ilmaherruus ja kyky tiedustella ja iskeä ilmavoimilla, Hamas siirtää taistelun maanalaiseen verkostoon, josta se toteuttaa maajoukkojen väijytykset ja raketti-iskut.”*⁵⁷⁵

Ylätasolla konflikti vahvisti ainakin osin Hamasin sodankäynnin periaatteiden tehokkuuden: *“sotilaallisen vaikuttamisen [raketti-iskut] jatkaminen Israelin maaperälle IDF:n operaation aikanakin, IDF:n operaation ulottamisen estäminen syvälle Gazan alueelle, IDF:n pakottaminen siviili-kollateraalivahinkoihin, siviili- ja sotilastappioiden tuottaminen Israelille, ja voitokkaan imagon luominen.”*⁵⁷⁶

Elokuun alussa IDF alkoi joukkojensa vetämisen Gazasta samalla kun tulitaukoon pyrkiviä sopimuksia yritettiin saada aikaiseksi Hamasin kanssa ja IDF tuhosi viimeisiä tunneleita.⁵⁷⁷

⁵⁷⁰ Pelham (28.7.2014): “Israel Should Consider Hamas’ Cease-fire Offer More Seriously”, *Ha’aretz*; Okbi & Hashavua (16.7.2014): “Report: Hamas Proposes 10-year Cease-fire In Return for Conditions Being Met”, *The Jerusalem Post*

⁵⁷¹ Beaumont & Sherwood (20.7.2014): “Gaza’s bloodiest day as at least 100 Palestinians are killed”, *The Guardian*

⁵⁷² BBC (1.9.2014): “Gaza crisis: Toll of operations in Gaza”

⁵⁷³ Gazan terveystieteiden mukaan palestiinalaisia kaatui 2.310, joista 70% siviilejä (<http://www.maannews.com/Content.aspx?id=751290>); YK:n arvion mukaan 2.251, joista 67% siviilejä (UN OCHA http://gaza.ochaopt.org/2015/06/key-figures-on-the-2014-hostilities/#_ftn1); Israelin arvion mukaan 2.125, joista 36% siviilejä (Israel MFA <http://mfa.gov.il/ProtectiveEdge/Documents/2014GazaConflictFullReport.pdf>) (viitattu 14.3.2017)

⁵⁷⁴ White (2014): “The Combat Performance of Hamas in the Gaza War of 2014”, *CTC Sentinel*, Vol. 7, Issue 9, s. 9

⁵⁷⁵ Ginsburg (25.8.2014): “Ground op is still an option, but time is not on Israel’s side”, *The Times of Israel*

⁵⁷⁶ White (2014), s. 12

⁵⁷⁷ Peräsalo (6.8.2014): “Gazassa alkoi tulitauko – Israelin armeija kertoo tuhonneensa Hamasin käyttämät tunnelit”, *HS*

Pysyvämpi (alustavasti 120 tunnin) tulitauko saatiin aikaiseksi 13.8.2014, jonka tarkoitus oli mahdollistaa pitkän aikavälin ratkaisuun pääseminen Kairon neuvotteluissa. Ennen sodan loppua merkinnyttä 26.8.2014 allekirjoitettua tulitaukoa, Hamas ampui vielä lukuisia raketteja Gazasta, ja Israel vastasi niihin ilmaiskulla.⁵⁷⁸ Hamas ilmoitti välittömästi tutun strategian mukaisesti tulitauon olevan osoitus sen “voitokkaasta vastarinnasta Israelia vastaan”.⁵⁷⁹

Propagandayrityksiä nähtiin myös tuttuun tapaan molemmin puolin. Israelin retoriikassa sillä välin kun “Hamas tarkoituksellisesti asettaa siviilejä tulilinjalle”, IDF:n pyrkimykset suojella siviilejä “ylittävät sen velvoitteet kansainvälisen lain osalta”.⁵⁸⁰ Israelin poliittinen retoriikka oli selkeästi herkistetty edellisten konfliktien opin myötä. IDF:n tiedotuksessa pyrittiin myös minimoimaan vastapuolen “PR-sodan” vaikutukset esittelemällä Hamasin sosiaalisessa mediassa julkaistu suora kehoitus kansalle olla paljastamatta militanttien kuolemia IDF:n iskuissa, korostaen sen sijaan siviiliuhreja.⁵⁸¹ Vaikka tässäkään konfliktissa ei ollut viattomia osapuolia, Hamasin poistamisesta terroristijärjestöjen listalta alettiin jälleen keskustella.⁵⁸²

Hamasin näkökulmasta 2014 sota oli *“kriittinen linkki jihadin ja aseellisen vastarinnan ketjussa, jossa pitkän aikavälin tavoite on koko Palestiinan vapauttaminen ja Israelin valtion tuhoaminen.”*⁵⁸³ Vaikka konfliktin vaikutukset järkyttivät Gazan taloutta, sitä myötä yhteiskunnallista kriisiä ja samalla hankaloittivat Hamasin asemaa⁵⁸⁴, Gazan sota päättyi huomattavaan Hamasin sisäpoliittiseen voittoon: *“Hamasin sekä sen harjoittaman aseellisen vastarinnan suosio osoittivat suurta kasvua ensimmäisen kerran sitten vuoden 2006. Mikäli vaalit pidettäisiin nyt, Hamas voittaisi ne uudelleen – ja Länsirannan väestö kannattaa islamistisen liikkeen soveltamista myös Länsirannalle.”*⁵⁸⁵ Haniyehin *de facto* valtion päämiehen asemalla Abbasin sijaan sekä aseellisella vastarinnalla maltillisen politiikan sijaan oli yli kaksinkertainen kannatus palestiinalaisväestön keskuudessa.⁵⁸⁶ Hamasille jäi konfliktista paljon opittavaa, mutta liike osoitti myös konfliktin myötä olevansa oppiva organisaatio, ja sen toiminnan perusteellinen tehokkuus sai konfliktin myötä ainakin jonkinasteista indikaatiivista tukea.

⁵⁷⁸ Erlanger & Hubbard 5.8.2014 “Israel Exits Gaza as Truce Begins” *The New York Times*; LIVE UPDATES (27.8.2014): “Operation Protective Edge, Day 50”, *Ha'aretz*

⁵⁷⁹ Reuters (26.8.2014): “Israel ja palestiinalaiset ”pitkäkestoiseen tulitaukoon” – Hamas julisti voittaneensa”, *HS*

⁵⁸⁰ Israel MFA (24.7.2014): “Israel minimizes civilian casualties”

⁵⁸¹ IDF Blog: (6.8.2014): “Hamas tells Gazans over Facebook: Stop Exposing Terrorist Deaths”

⁵⁸² Zidan (17.12.2014): “EU-tuomioistuim poisti Hamasin toistaiseksi terroristijärjestöjen listalta”, *HS*; Tolonen (19.1.2015): “EU haluaa pitää Hamasin terroristijärjestöjen listalla”, *HS*

⁵⁸³ Halevi (2014) “Hamas’ Strategy Revealed”, *Jerusalem Center for Public Affairs*

⁵⁸⁴ Zidan (8.7.2015): “Sota heikensi Hamasia”, *HS*

⁵⁸⁵ PCPSR: “Special Gaza War Poll” <http://www.pcpsr.org/en/node/492> (viitattu 6.3.2017): Palestiinalaisten otannasta “79% uskoo Hamasin voittaneen 2014 sodan; 79% uskoo Israelin olleen syyllinen sodan alkamiseen, ja 94% on tyytyväisiä Hamasin sotilaalliseen suoriutskykyyn IDF:n joukkoja vastaan.”

⁵⁸⁶ *Al Jazeera* (2.9.2014): “Hamas popularity 'surges' after Gaza war”

4.5. Tapaustutkimuksen yhteenveto

*“We paid a high price when we used only sling-shots and stones. We need to exert more pressure, **make the cost of the occupation [...] that much more unbearable.**”*

– Yahya Ayyash, al-Qassam -prikaatien räjähdemestari⁵⁸⁷

Tutkimuksen aikarajauksen alussa Hamas oli Israelin 1990-luvun tehoiskujen jäljiltä organisationaalisesti heikko mutta ideologisesti sitäkin vahvempi liike.⁵⁸⁸ Toisen *intifadan* alettua vastarinta transformoitui toiminnallisesti selkeästi aktiivisempaan suuntaan.⁵⁸⁹ Hamasin politiikka oli huomattavan *proaktiivista* samalla kun aseellisella siivellä oli selkeästi *reaktiivisempi* rooli. Al-Qassam -prikaatien terroristisella provokaatiolla oli toki osansa proaktiivisuudessa poliittisen johdon demagogisesta ideologiasta ammentavan populistisen retoriikan jatkeena.

2006 vaalivoitto voidaan jälkikäteen nähdä luonnollisena progression 2000-luvun alusta jatkuneelle suosion kasvulle: osin yhteiskunnallisen työn ja osin aktiivisen vastarinnan vuoksi. Hallintovastuun paradigmaattinen vaikutus Hamasin toiminnalliseen rooliin osoittautuikin marginaaliseksi ja lähinnä pinnalliseksi: yhteiskunnallinen toiminta oli kuulunut liikkeen strategian kulmakiviin jo sen alkuajoista alkaen ensimmäisen *intifadan* aikana, eikä suosiota saavuttanutta aktiivisen kumouksellista vastarinta-asetelmaa kannattanut muuttua. Ehkä suurin muutos oli jonkinasteinen pragmatisoitunut halu rajoitettuun rauhanprosessin mukaiseen neuvotteluun *tahdija*-tyyppisten tilapäisten tulitaukojen sopimiseksi.⁵⁹⁰ Vaikka Hamas voitti vaalit ja otti Gazan kaistan haltuunsa, suhteessa PNA:an ja Abbasin hallintoon liikkeen dynamiikka osana palestiinalaista poliittista spektriä on edelleen oppositiomainen. Poliittinen johto on pitkälti säilyttänyt tiukan linjansa, liikkeen fundamentaaliset tavoitteet eivät ole pragmatisoituneet (korkeintaan kehittyneet retorisesti tehokkaammiksi⁵⁹¹), aseellisen siiven toiminta indikoi edelleen kumouksellisen vastarinnan piirteitä, ja liike hyötyy selkeästi ja suorasti suosion osalta kansan pettymyksestä, turhautumisesta ja sorron tunteesta.

Itsemurhaiskujen määrä nousi rajusti 1990-luvulta, saavuttaen huippulukemat toisen *intifadan* aikana. 2006 vaalien jälkeen itsemurhaiskujen hyödyntäminen lähes tulkoon loppui.⁵⁹² Tilalle

⁵⁸⁷ Mansbach & Rhodes (toim.) (2009), ss. 54 - 60: Kydd & Walter: “The Strategies of Terrorism”, s. 57

⁵⁸⁸ Byman (2013), s. 64

⁵⁸⁹ Saarnivaara (2008a), s. 317

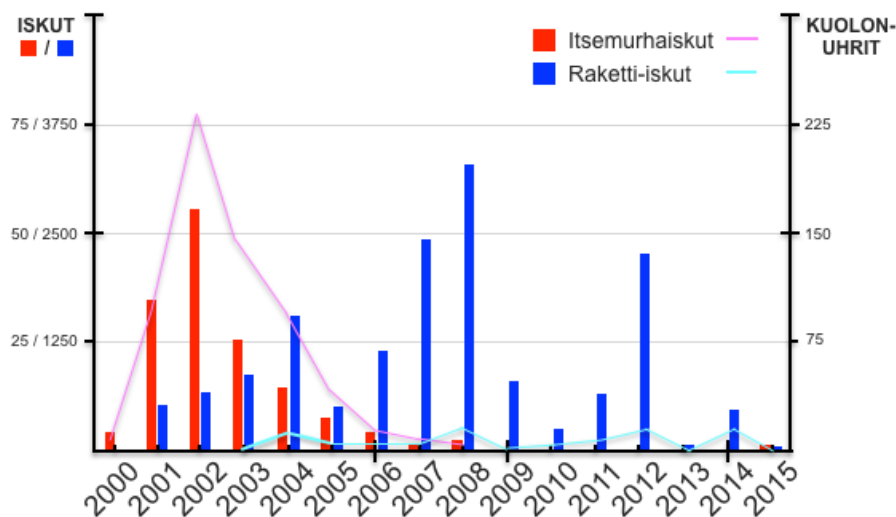
⁵⁹⁰ Hroub (2010), s. 177: Pragmaattiset hallinnolliset haasteet näyttäytyivät ajoittain hidastavan aseellista vastarintaa.

⁵⁹¹ Esim. *hamas.ps* (10.11.2016): “Press release: on 2016 US election results”. Tavoitteissa ei julisteta Israelin tuhoamista, vaan “Israelin miehityksen” ja “palestiinalaisten kärsimyksen” lopettamista.

⁵⁹² 2006–2014 yhteensä 6 itsemurhapommitusta, joista ainoastaan kahdessa oli mahdollisesti Hamas osallisena.

nousi kasvava määrä raketti-iskuja. Pelkästään israelilaisuhrien mittarilla iskujen teho on romahtanut, mutta turvattomuuden tunteen iskostamisen myötä rakettituleen perustuva strategia on osoittautunut tehokkaaksi painostus- ja provokaatiokeinoksi. Toimintamallinsa suhteen IDQB on lähentynyt joissain määrin konventionaalista asevoimaa – tai ainakin klassisempaa kumouksellisen sissiliikkeen *hit-and-run* -taktiikka. Primäärin offensiivisen vaikuttamiskeinon vaihtuminen itsemurhaterrorismista epäsuorien tuliyksiköiden käyttöön selittyy osin *mahdollisuudella* (paikallisen rakettituotannon kehitys ja logistiikkaväylät Iranista) ja osin *pakolla* (IDF:n toiminta ja Gazan saartava turvallisuusvyöhyke). Raketti-iskut ovat kansan silmissä helpommin hyväksyttävä keino kuin radikaalina näyttäytyvä itsemurhaterrorismi: tämä sopii Hamasin pyrkimykseen legitiimiydestä, irti terroristiliikkeen stigmasta.⁵⁹³

Kuva 9: Palestiinalaisliikkeiden iskut Israelia vastaan 2000-2015⁵⁹⁴

Hamasin strategiset realiteetit 2009 ja 2014: Vaikka Hamas on Gazassa hallintoasemassa oleva poliittinen toimija, se ei toimi konventionaalisen valtion pelisäännöillä, vaan edelleen kuten vastarintaliike tai kumouksellinen sissiorganisaatio. IDF:n kärjistävässä yksinkertaistuksessa pyritään korostamaan Hamasin sodankäynnin epäeettisyyttä: *“Hamasin taktiikka on yksinkertainen: tehdään raketti-iskuja siviilien asuinalueilta käsin, varastoidaan aseet moskeijoissa, suojaudutaan sairaaloihin ja käytetään ambulansseja sotilaskuljetuksiin.”*⁵⁹⁵ Israel on alueellisesti selkeä sotilaallinen, poliittinen ja taloudellinen hegemoni, mutta asymmetrisen sodan osapuolena Hamasin näkökulmasta voittaminen tulkitaan suhteellisesti, eikä absoluuttisiin sotilaallisiin tuloksiin reflektoiden. Mikäli liike

⁵⁹³ Hroub (2010), s. 95

⁵⁹⁴ Tutkijan koonnos. Tilastot vaihtelevat lähteistä ja luokittelusta riippuen huomattavan paljon. Grafiikan on tarkoitus osoittaa trendin muutos. Lähteet: IDF-, Israel MFA-, HRW-, Amnesty International -internetsivustot. (21.3.2017) Huom. tilastossa ei eritellä eri liikkeiden suhteen eikä oteta kantaa luokkaantuneiden määrään.

⁵⁹⁵ IDF-Blog: “Hamas’ Tactics Exposed” <https://www.idfblog.com/operationgaza2014/#Exposed>, (viitattu 3.4.2017)

kykenee jatkamaan olemassaoloa, vastarintaa ja muuta toimintaa, yhteenotot esitetään voittoina ja parhaimmillaan poliittinen tuki on konfliktien seurauksena kasvanut. Tällaista toimijaa ei voida konventionaalisin sotilaskeinoin voittaa ratkaisevassa mielessä. Hamasin sotilasstrategian ytimeksi on konfliktin edetessä kiteytynyt viisi kokonaisuutta:⁵⁹⁶

- 1) jatkaa IDQB:n provosoivia iskuja Israelin maaperälle IDF:n sotilaallisesta painostuksesta huolimatta – taktisesti käyttökelpoisimmaksi keinoksi ovat muodostuneet raketti-iskut;
- 2) epäsymmetrisen sodankäynnin keinoin estää IDF:n operointi syvälle Gazaan;
- 3) provosoida Israel vastaiskuihin, jossa kärsivät sivulliset siviilit (*collateral damage*);
- 4) tuottaa Israelille sekä siviili- että sotilastappioita;
- 5) saavuttaa sellainen asetelma, jossa liike pystyy retorisesti esittäytymään voittajana.

Strategian kokonaisuutta tarkasteltaessa Hamasin toiminta on sen haasteelliseen asemaan nähden nähden osoittautunut tehokkaaksi. Väkivallan ja politiikan epäkonventionaalinen dynamiikka on ollut toimivaa ja toisiaan tukevaa. Sotilaallisen suorituskyvyn osalta IDQB:n toiminnassa on havaittavissa toisesta *intifadasta* 2008–2009 konfliktin kautta *Operation 'Defensive Shieldin'* aikaiseen taisteluun selkeää kehitystä. Epäsuoran tulenkäytön ja sen tukitoimien taktiikan (tunnelit, vast.) lisäksi sissisodankäynnin kaltaisessa Gazan puolustus-taktiikassa on selkeästi nähtävissä “oppivan organisaation” piirteitä. Tämän havainnon myötä on odotettavissa että IDQB pyrkii kehittämään panssari- ja ilmatorjunnan suorituskykyään: IDF:n tehokkaat Merkava Mk 4 -taistelupanssarivaunut ja AH-64 Apache -rynnäköhelikopterit ovat saaneet toimia Gazan alueella ilman merkittävää uhkaa palestiinalaisvastarinnan toimesta. Edes jokseenkin moderni raskas PST-aseistus ja MANPAD-tyyppinen ilmatorjuntakyky olisi tarpeellinen IDF:n toimintavapauden rajoittamiseksi, ja näiden liikkuvien asejärjestelmien käyttö olisi tehokkaasti integroitavissa IDQB:n soveltaman sissitaktiikan *hit-and-run* -malliin.

Konfliktin kokonaisuuden valossa kuitenkin sotilaallisen suorituskyvyn kehittymistä oleellisempi osakokonaisuus on poliittisen retoriikan ja “*PR-sodan*” kehitys tehokkaampaan suuntaan. Molemmat osapuolet ovat näyttäneet ottavan jatkuvasti oppia aiempien konfliktien tiedottamisesta, propagandasta, medianäkyvyydestä ja kansainvälisen yhteisön diskurssista. Vaikka Israel on sotilaallisesti murskaavan ylivoimainen ja tulee todennäköisesti taktisesti aina voittamaan palestiinalaisvastarinnan, informaatio sodan toimintaympäristössä Hamas on pystynyt uskottavasti haastamaan Israelin. Voitokas ja legitiimi imago on vienyt liikettä eteenpäin myös sisäpoliittisesti, ja koko “kansakunnan äänenä” Hamas on tullut huomioiduksi liikkeenä aivan uudella tasolla myös kansainvälisessä yhteisössä.⁵⁹⁷

⁵⁹⁶ White (2014), s. 12

⁵⁹⁷ Byman (2013), s.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Mikäli Israelin, palestiinalaishallinnon ja Hamasin välistä dynamiikkaa sanelevassa poliittisessa viitekehyksessä ei tapahdu jotain ennakoimattoman radikaalia transformaatiota, Hamas ei missään nimessä tule puhtaasti sotilaallisin keinoin saavuttamaan poliittisia tavoitteitansa – eikä näin ollen “perinteisen” sissisodankäynnin teorian mukainen kolmivaiheinen malli näyttäytyä käyttökelpoisena Hamasin tapauksessa.⁵⁹⁸ Vaikka teoriassa Hamas saavuttaisi liittoutumalla mahdollisuuden Israelin konventionaaliselle sotilaalliselle haastamiselle, jälkimmäisen suhde Yhdysvaltoihin käytännössä estää käytännössä *bandwagoning*-tyyppisen skenaarion. Myöskään simplistinen puhtaan poliittisen realismin mukainen paradigma ei näytä millään mallintavan palestiinalaisliikkeen tavoitteiden mukaista tai edes rauhanprosessin mukaista “kompromissi-asetelmaa”.⁵⁹⁹ Hamasin “lopullinen tavoite” näyttää sekä teorian että käytännön valossa utopistiselta, mutta sen jonkinasteinen ylläpitäminen vähintään retorisella tasolla näyttäisi olevan rationaalinen ratkaisu. Tämän lisäksi aseellisen vastarinnan hyödyntäminen politiikan jatkeena (tai oikeammin sen *rinnalla*) näyttää tukevan tätä teemaa:

- 1) Hamas on profiloitunut *vastarintaliikkeenä*, ja sen perustavanlaatuinen olemassaolon peruste sellaisenaan lakkaisi, mikäli tavoitteisiin päästäisiin täysin rauhanomaisesti. **Aseellinen vastarinta osana liikkeen ideologiaa** on keskinen osa liikkeen olemusta.
- 2) Hamasin aate ja suosio perustuu vetoamiseen *fundamentaaliseseen Islamin* tulkintaan, ja näkemykseen että vääräuskoisen valloittajan kanssa ei voida neuvotella. Ideologisen retoriikan mukaan **aseellinen jihad on ainoa hyväksyttävä keino**.
- 3) *Outbidding*-teesin mukaisesti alisteisessa asemassa olevan kansan edustajana Hamasin kannattaa edustaa riittävän radikaalia vaihtoehtoa sisäpoliittisessa kilpailussa, ja **aseellisen siiven toiminnallinen imago** luo liikkeelle kannatuspohjaa.
- 4) Kun liikkeen tavoite on lähempänä *vastarintaa* kuin *kumouksellisuutta*, poliittinen **väkivalta näyttäytyy käytännössä välittömänä hyötynä** estämällä kielteiseksi koetun rauhanprosessin neuvottelujen etenemiset ja epäedulliset “kompromissi-ratkaisut”.

Vaikka vallitsevien olosuhteiden vaikutuksesta radikaali poliittinen ideologia menettäisi esimerkiksi rauhanprosessin etenemisen myötä kannatustaan, Hamasin tuskin kannattaa täysin hylätä ideologiaansa, vaikka jonkinasteinen sopeutuminen on pragmaattisen liikkeen ominais-

⁵⁹⁸ Staattiseen tarkasteluun nähden kansainvälisen järjestelmän asettamien reunaehtojen muutokset voivat olla kompleksinen funktio esimerkiksi Lähi-idän demokratia-aallon seurauksista, Syyrian sisällissodan implikaatioista, Länsimaiden ja Venäjän dynamiikasta keskenään al-Assadin hallinnon, opposition ja Daeshin suhteen, Euroopan unionin integraation tai disintegraation vaikutuksista yksittäisten valtioiden intresseihin, Yhdysvaltain sisäpoliittisen kehityksen vaikutuksista sen ulkopoliittikkaan, Iranin mahdollisesta voimistumisesta, Kiinan taloudellisen ylivallan kasvusta, ja monista muista tekijöistä.

⁵⁹⁹ Walt (2016): “What Would a Realist World Have Looked Like?” *Foreign Policy* 8.1.2016

piirre. Ideologian ja pragmatian rinnastus kulkee käsikkäin clausewitzilaisen teorian ja käytännön dialektiikan kanssa. Klassisen sodan kuvan mukainen turvallisuuskonfliktille selittää alati voimistuvaa väkivallan kiertäviä konflikteja:

"The degree of force that must be used against the enemy depends on the scale of political demands on either side [...] But they seldom are fully known [...] Since in war too small an effort can result not just in failure, but in positive harm, each side is driven to outdo the other, which sets up an interaction." ⁶⁰⁰

5.1. Teoriamallin implementointi – käytettävyys

Vaikka Clausewitzin soveltuvuutta nyky-konfliktin kuvaamiseen on kritisoitu laajasti ja toisaalta puolustettu lähes uskonnollisesti, on todettava että sen keskeisimmässä sodan kuvan filosofisessa tarkastelussa on tunnistettavissa selkeästi myös Lähi-idän konfliktia selittäviä elementtejä. Napoleonin aikaista teoriaa on kuitenkin *sovellettava* valikoiden sekä *tulkittava* moderniin kontekstiin sopivaksi (yhtään spesifimmälle tasolle menevä epistemologinen tarkastelu sekä didaktinen sodankäynnin "säännöstö" osoittautuvat nopeasti irrelevanteiksi). Sen sijaan että väittää yksiselitteisesti klassisen teorian universaaliutta ja ajattomuutta, lienee viisasta olla Clausewitzin itsensä kanssa samaa mieltä täydellisen positivistisen sotateorian mahdottomuudesta.⁶⁰¹ Klassinen teoria luo kuitenkin erinomaisen pohjan ilmiön perimmäisen luonteen ymmärtämiselle, mutta liian teoriakeskeinen lähestymistapa johtaa varmasti apofeeniseen tarkasteluun ja kadottaa fokuksen olennaisesta.

Klassisen teorian pohjalta tapahtuvan tarkastelun rinnalla onkin syytä asemoida ilmiö riittävän laajasti, ja pohtia sen mukaisesti tunnistettavien tekijöiden mahdollisia vaikutuksia ilmiöön. Sen sijaan että tulkitsee klassikoita suoraan ja ohjesääntömaisesti (esimerkiksi "puolustus on taistelun muotona hyökkäystä tehokkaampi"⁶⁰²), on oleellista tarkastella synteeseihin johtanutta dialektiikkaa ja siinä esiintyvää pohdintaa vaikuttavista tekijöistä. Empirian tarkastelun perusteella klassisen teorian keskeisimmältä annilta Hamasin tarkasteluun on sodankäynnin trinitaarinen luonne ja sen mukainen sotatoimien ja politiikan välinen suhde. Puhtaalla sotilaallisella vastarinnalla ei Hamasin voida ainakaan nykykontekstissa järkipohjaisesti väittää pääsevän poliittisen agendansa mukaisiin lopputulemiin, eikä liike toisen *intifadan* jälkeisellä toiminnalla anna myöskään sen tavoitteen mukaisia viitteitä.

⁶⁰⁰ Clausewitz (1984) s. 585

⁶⁰¹ Ibid, s. 140

⁶⁰² Ibid, s. 355

Sotilaallisella voimankäytöllä on olemassa oma, rationaalinen tarkoituserä, ja al-Qassam -prikaatien osalta se voidaan nähdä olevan pitkälti psykologinen – ulkoisen politiikan tukeminen laajemmassa kansainvälisessä tarkastelufäärissä, suhteessa Israelin palestiinalais-politiikkaan, tai sisäpoliittinen kilpailuasetelma tehokkaan kumouksellisen toimijan ja kansan asian aktiivisen ajamisen statuksesta.

Epäkonventionaalisen sodan teoria kuvaa pitkälti tavoitteiltaan samankaltaista kumouksellista dynamiikkaa, kuin mikä on palestiinalaisliikkeen realiteetti. Teoriapohja on kuitenkin klassiseen paradigmaan nähden hyvin didaktiivinen ja kontekstuaalinen, eikä ole näin ollen suoraan sovellettavissa kritiikittä mihin tahansa kumoukselliseen sodankäyntiin. Helpoiten teoria on rinnastettavissa islamilaiseen vastarintaan taktisten *periaatteiden* (ei siis välttämättä tarkemmin keinojen) osalta, jotka ovat melko universaaleja epäsymmetrisessä asetelmassa. Yleisesti pätevät periaatteelliset teemat liittyvät Sunziin teeseihin rinnastaen suoran yhteenoton välttämiseen, joustavuuden ja liikkuvuuden korostamiseen, sekä yleisemmin klassisen teorian tavoin vastustajan heikkouksien ja toisaalta omien vahvuuksien hyödyntämiseen (*Schwerpunkt*). Maon, Guevaran ja Giapin periaatteiden mukainen vastustajan resurssien materiaallinen hyödyntäminen omassa toiminnassa on nykypäivänä kompleksisempaa sekä kaluston että toimintaperiaatteiden luonteen vuoksi, mutta merkittävin soveltumattomuus havaittiin kumouksellisen *sodankäynnin vaiheistuksen* osalta. Tälle tarjottiin pohdinnassa moniulotteisempaa, politiikkakeskeisempää ja dynaamisempaa vaihtoehtoa.

Globaalin *jihadismin* manifestit tarkasteltuna kriittisesti muiden mallien rinnalla auttavat ymmärtämään fundamentaalien poliittisen islamin sekä äärimmäisen asymmetrian vaikutukset Hamasin kaltaisten liikkeiden strategiseen näkemykseen. Teesit ovat linjassa ideologisen johtamisen ja hajautetun toiminnan periaatteiden kanssa. Globaalissa islamistisessa liikkeessä jälkimmäinen on kuitenkin aivan eri tasolla kuin alueellisesti fokuoituneella nationalistisella liikkeellä.⁶⁰³ Vaikka toiminta ja tavoitteet ovat huomattavasti paikallisemmalla tasolla, vastustajan kehittynyt tiedustelu- ja vaikutuskyky tuovat hajautetun organisaation ja alatason johtamisen periaatteita käytännön pakosta Hamasin ja al-Qassam -prikaatien toiminnan realiteetteihin. Globaalin *jihadismin* tavoitteet ja toimintamallit ovat käytännössä melko kaukana Hamasista, mutta manifestien käytännön sovellutuksien tarkastelu antaa lisäarvoa uskonnollisuuteen vetoavien palestiinalaisliikkeiden analyttiseen käsittelyyn.

---

⁶⁰³ Kts. Levitt (2007): “Could Hamas Target the West?”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 30:11, ss. 925–945
Vaikka Hamas on vahvasti profiloitunut oman aatteensa mukaiseen paikalliseen “puolustustaisteluun”, liikkeen retoriikassa syytetään voimakkaasti Yhdysvaltoja ja Eurooppaa Israelin muodostumisen mahdollistamisesta sekä juutalaisvaltion jatkuvasta tukemisesta.

Terrorismin ja itsemurhauskujen käsitteellistävä teoria edustaa postmodernia sotilasstrategian teorian adapaatiota, ja on pitkälti indusoitu juuri Hamasin ja muiden aktiivisten islamististen liikkeiden toiminnan perusteella. Onkin luonnollista että niiden lisäarvo ilmiön tutkimiselle on merkittävä. Hamasin ilmiötä tarkastellessa teoriapohjassa on havaittavissa samantyyppinen asymmetrinen asetelma, osin vastaava keinovalikoima, uskonnollisen tematiikan vahva hyödyntäminen retoriikassa sekä selkeitä yhtäläisyyksiä “rationaalsiin motiiveihin” liittyvissä teeseissä. Kansan ja yhteiskunnan resilienssi mittaa, miten tämän tyyppistä asymmetriseen sodankäyntiin perustuvaa politiikan ja väkivallan tasapainolon prosessia voidaan hyödyntää.

5.2. Hamasin mahdolliset tulevaisuuden toimintamallit

Hyvä teoriall malli *selittää, analysoi* ja mahdollistaa *perusteltujen ennusteiden* tekemisen.⁶⁰⁴ Pitkän aikavälin trendeistä ja lyhyen aikavälin kannustimista tulee olla selkeä ymmärrys, jotta olisi mahdollista käsittää perusteellisesti ilmiön nykytilaa tai tekemään ennustuksia sen tulevaisuudesta. “*Rationaaliset toimijat tekevät rationaalisia päätöksiä niiden vaihtoehtojen kesken jotka vaikuttavat olevan näillä valittavissa.*”⁶⁰⁵ Näiden premissien myötä liikkeen toimintamallit ovat ennustettavissa, mikäli liike toimii rationaalisesti, muodostettu malli vastaa todellisuutta, ja tilanteen ison kuvan reunaehdot pysyvät vakiona – ns. “staattinen mallinnus” (*prediction*). “Tarkasteltavien muuttujien” arvojen vaihtuessa, poliittisen dynamiikan pelisääntöjen muuttuessa, analyysi muuttuu “dynaamiseksi ennusteeksi” (*forecasting*), ja tähän vaikuttavat laajalla skaalalla globaalin politiikan megatrendit.^{606 607}

Staattisen mallinnuksen tarkastelussa Hamasin rationaalinen toimintamalli sovelletun teoreettisen viitekehyksen mukaisesti olisi ilmeisimmin olla ainakaan täysin luopumatta aseellisen toiminnan jatkamisen mahdollisuudesta. Väkivallan ei tulisi olla itse-tarkoituksellinen sotiialliseen ratkaisuun pyrkivä keino, vaan aktiivinen politiikan jatke. Aseellisella toiminnalla on saavutettu liikkeen vahva tuki sekä ärsyke Israelin politiikkaan palestiinalaiskysymyksen suhteen – väkivallan loppumisen tarjoaminen (*hudna*) säilyy käyttökelpoisena pelinappulana neuvottelupöydässä, mikäli Hamas poliittisena toimijana sinne todellisesti kelpuutetaan. Tämä pitää sisällään myös sen implikaation, että poliittisen johdon tulee pitää aseellinen siipi vahvasti omien tarkoituksien mukaisen toiminnan mahdollistamiseksi

⁶⁰⁴ “Understanding Science 101”, s. 19: “Science at multiple levels”, University of California, Berkeley

⁶⁰⁵ Wayman et. al. (2014), s. x

⁶⁰⁶ Ibid, s. 6

⁶⁰⁷ Kts. esim. National Intelligence Council (2012): “Global Trends 2030: Alternative Worlds”, s. 70–75 “*The Middle East: At a Tipping Point*”, s. 72: “*Can an Israeli-Palestinian settlement be reached, enhancing the region’s prospects for stability?*”

selkeässä käskynalaisuudessa. Mahdollinen radikaalimman aineksen irtaantuminen emoliikkeestä haastaisi tätä, ja pakottaisi liikkeen sisäiseen vastakkainasetteluun. Toisaalta poliittiseen prosessiin omistautunut “legitiimiksi leimattu” Hamas voisi käytännössä jopa hyötyä fragmentoituneesta poliittisen väkivallan jatkumisesta ainakin pienellä intensiteetillä, sillä täten se voisi realisistisesti irtisanoutua väkivallasta ja tuomita sen käytöt näin säilyttäen neuvotteluyhteyden, mutta samalla hyötyä turvattomuuden tunteen käytöstä vipuvoimana rauhanneuvotteluissa. Virallisesti IDQB tulisi osana Hamasia irtaannuttua laittomasta väkivallasta: sulauttaa ja legitimisoida osaksi palestiinalaisvaltion turvallisuuspoliittista viranomaiskoneistoa.

Terrorismin jatkaminen kamppailussa itsenäisyydestä, tai sen uhkan elättämisen hyödyllisyys vaikuttaa palestiinalaisen vastarintaliikkeen osalta kiistämättömän rationaaliselta vaihtoehdolta. Poliittinen väkivalta ja epäkonventionaalinen keinovalikoima on osoittautunut Hamasin kannalta tehokkaaksi keinoksi tukea sen poliittisia pyrkimyksiä. Kokemukset historiasta, nykytilanne ja odotukset tulevasta eivät kannustane liikettä terrorismista luopumiseen. Tämä realiteetti luo mielenkiintoisia haasteita Israelille ja kansainväliselle yhteisölle rauhanprosessin jatkamisen näkökulmasta.

*“Horror... Horror has a face... and you must make a friend of horror. Horror and moral terror are your friends. **If they are not, then they are enemies to be feared.***

– Eversti Walter E. Kurtz (Marlon Brando)⁶⁰⁸

5.3. Tutkimuksen kritiikki

Tapaustutkimuksen tarkoitus on mahdollistaa pienen ja spesifin otannan tarkastelun kautta laajempien johtopäätösten muodostaminen tietyn ilmiön osalta. Aihealueen asemoinnin kautta pyrittiin valikoimaan tarkastelulle sekä sopiva teoriapohja että sopiva otanta (*sampling*⁶⁰⁹). Tilastotieteellisesti tarkastellen otannan subjektiivinen valinta ja tarkastelun tarkoitushakuinen rajaaminen muodostavat tutkimukseen mahdollisen “otantaharhan” (*sampling bias*) – otannan valikoituminen ei kuitenkaan ollut “mielivaltaista”, sillä valinnat ovat perusteltu edustamaan liikkeen lähihistorian kehitystä ja muutosta. Vielä kokonaisvaltaisemman kuvan olisi voinut muodostaa sisällyttämällä tarkasteluun historiasta toiminnallisesti rauhallisempia otantarajauksia, mutta niistä ei olisi samalla tavalla löydettävissä aineistoa (kts. **kuva 3**) ja niiden perusteella ei olisi saanut samalla tavalla merkityksellistä aineistoa johtopäätöksiin.

⁶⁰⁸ *Apocalypse Now* (1979) Francis Ford Coppola, American Zoetrope

⁶⁰⁹ Sarna (2012), s. 29: “perusjoukosta valitaan edustava osajoukko, [...] tavoitteena on saada luotettavaa tietoa jostain perusjoukon ominaisuudesta tarvitsematta tutkia koko perusjoukkoa.”

Yksittäisten tapauksien tarkastelusta laajempien johtopäätösten indusoinnissa on vaara tiettyihin *epäformaaleihin argumentaatiovirheisiin*⁶¹⁰ – ennen kaikkea virheelliset yleistyksiset kapeakatseisen otannan perusteella: *dicto simpliciter*. Aristoteleettisen logiikan mukaisesti tutkimus alkoi aineiston keräämisellä (postulaatit, empiria ja olemassa oleva teoreettiset paradigmat) joka järjestettiin systemaattisesti, ja vasta tämän jälkeen esitetyn aineiston perusteella esitettiin omat teesit ja *syllogistiset* johtopäätökset: “*Aristoteleen johtopäätöksien ei ollut koskaan tarkoitus olla preskriptiivisiä. Ne olivat paremminkin kaiken senastisen todistusaineiston yhteenveto [synteesi] siitä tehtyine johtopäätöksineen.*”⁶¹¹ Uuden aineiston mukaisesti teoriaa tulee muokata sopivaksi.

On myös huomioitava, että tutkimuksen käsittelyn otanta eri tekijöiden ja muuttujien suhteen on vain ja ainoastaan aiheesta irrallaan olevan tutkijan näkemys yhteiskunnallisesta kokonaisuudesta, jossa syy- ja seuraus-suhteiden dynamiikka on äärimmäisen kompleksinen. Tätä potentiaalista heikkoutta pyrittiin mitigoimaan asemoimalla tarkasteltava politiikan ja aseellisen vastarinnan dynamiikka mahdollisimman laajaan kontekstiin, ja arvioimalla tätä kautta mahdollisia vaikuttavia tekijöitä. Tästä huolimatta on kiistatonta, että tutkimuksen mallinnuksessa ei ole edes teoriassa voitu huomioida kaikkia muuttujia, jotka ilmiön luonteeseen ja siihen liittyviin prosesseihin jollain tasolla vaikuttavat – tämä on yhteiskunnallisen tieteen tutkimuksen yleinen perustavanlaatuinen piirre. Teoreettinen malli on aina *yksinkertaistava*, joka pyrkii huomioimaan *oleellisimman*, mutta jättää väkisin todellisessa maailmassa esiintyviä аспектеja tarkastelematta. Vaikka tarkasteltu teoria jollain tasolla tukee tai ei tue tutkijan näkemyksen mukaisesti empiriasta luotua mallia, se ei välttämättä tarkoita että teoria on *absoluuttisesti pätevä* tai *hylättävissä* tarkasteltavan ilmiön osalta. Samoin teoreettisen viitekehyksen mukaisen tarkastelun mukaiset selittävät tai ennustavat päätelmät edustavat vain tutkijan luoman mallin ja siihen sovelletun teorian mukaista loogista päättelyä – vaikka päättelyprosessi olisikin formaalisesti looginen, se ei tarkoita etteikö selitys tai ennuste voisi olla absoluuttisesti epätosia, eikä toisaalta erilainen tulkinta taikka erilainen tulevaisuuden kehitys invalidoi tarkastelun pätevyyttä taikka tutkimuksen arvoa.

Tutkimuksen merkittävimmät käytännön haasteet liittyivät taustoituksen vaatimuksen mukaisesti rajaamisen problematiikkaan. Tutkielmana parempaan rakenteeseen oltaisiin päästy tekemällä vielä huomattavasti tiukempi raja: tutkimuksen aikana kuitenkin tiettyä yksittäistä ilmiötä (kuten itsemurhauskujen käyttöä taktisena ja strategisena sotilaallisena keinona –

⁶¹⁰ Kts. Damer (2009), s. 30 (validin argumentin kriteerit); s. 160 (otantaan liittyvät päättelyvirheet)

⁶¹¹ Monk & Raphael (toim.) (2004), s. 158

politiikan jatkeena) tarkastellessa ilmeni kapean tarkastelunäkökulman riittämättömyys ilmiön kokonaisuuden ymmärtämisen osalta. Kun tutkimuksen mielenkiinto kohdistui ylätasoin käsitteelliselle problematiikalle, se avasi “Pandoran lippaan” historiallisen ja kulttuurisen kontekstin tarkastelulle, sekä ilmiöiden konseptuaalisen taustan tutkimiselle. Vaikka tämä teki aiheen tutkimisen mielekkäämmäksi ja kokonaisvaltaisemmaksi, itse tutkielman ytimekkään ja selkeän rakenteen osalta sillä oli selkeän haastava vaikutus.

Teorian synteesin osalta keskeisimpänä kritiikin aiheena voidaan nähdä se, että teorianmallin rakentamiseen vaikuttaa väistämättä tutkijan aiheen empirian tuntemus, ja näin ollen teoriapohjan rakentaminen muodostuu subjektiiviseksi, tavoitteelliseksi ja kohdelähtöiseksi lopputuleman kannalta – *a posteriori*. Tätä ei kuitenkaan tarvitse eikä tule nähdä ainoastaan negatiiviseksi aspektiksi, sillä teorian muodostuessa induktiivisesti pragmatian tarkastelun pohjalta, viitekehys on lähtökohtaisesti oikeansuuntainen ja “räätälöity” tutkimuskohteen erityispiirteitä selittämään. Tutkittaessa ilmiötä tässä synteesissä muodostetun paradigman mukaisesti, on kuitenkin tiedostettava induktiivisesti tuotetun teorian mukaisen deduktiivisen päättelyn kehämäisyyden vaara sekä omien ennakkokäsityksien vaikutus päätelmiin. Vaikka latautuneita ennakoasenteita tietoisesti vältettiin, täydellisen objektiivisuuden säilyttäminen on haastavaa, varsinkin länsimaisessa kognitiossa hyväksytyjen sodan oikeussääntöjen vastaista taistelua käyvää *jihadistista* liikettä tutkittaessa.

5.4. Jatkotutkimuksen mahdollisuuksia

Tutkimuksen aihealue osoittautui äärimmäisen mielenkiintoiseksi ja hedelmälliseksi strategian ja turvallisuuspolitiikan tutkimuksen kohteeksi, ja nyt syntynyt raportti näyttäytyy taustamateriaalin valossa vain pinnallisena alustuksena aiheeseen. Aiheen jatkuva ajan-kohtaisuus ja pitkäaikaisen konfliktin ratkaisemisen näennäinen mahdottomuus luovat käytännöllisen syyn aiheen taustalla vaikuttavien ilmiöiden syvälliselle ymmärtämiselle. Hamasia ja muita islamistisia liikkeitä onkin toki tutkittu runsaasti, mutta vasta viimeisen muutaman vuosikymmenen aikana tutkimuksessa on alkanut näkyä rationaalisempi suuntaus. Tämän myötä analyysi palvelee käytännössä Hamasin kaltaisten liikkeiden todellista ymmärrystä, ja sitä kautta mahdollisuuksien kartoittamisen turvallisuuspolitiikan ja rauhanprosessin suhteen.

Teorianmallia, tapaustutkimuksen materiaalia ja sen analyysiä koostaessa nousi kolme selkeästi erilaista tutkimuslinjaa, jotka jatkaisivat mielekkäästi aiheen työstämistä. Ensimmäisenä näistä on *komparatiivinen tutkimus* samoilla premiseillä: “Miten tietyt havaitut tekijät kuten uskonnollinen fundamentalismi tai sekularismi vaikuttavat poliittisen vastarintaliikkeen

toimintaan ja edellytyksiin?” Tässä mielessä esimerkiksi PLO:n, PIJ:n ja Hamasin rinnakkain-tarkastelu olisi mielekäs jatkotutkimuksen suunta. Toisena mahdollisena jatkotutkimuksen suuntana nähdään puhtaasti *induktiivinen tutkimus*: ontologinen tarkastelu, mikä on hamasilainen kumouksellisen sodan kuva; ja epistemologinen tarkastelu, miten aseellisen vastarinnan, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja politiikan yhteiskeinoin saavutetaan kumoukselliset tavoitteet. Olemassa oleva sotilasstrategian teoriakenttä tarjosi hyviä näkökulmia palestiinalaisen islamistisen vastarintaliikkeen tarkasteluun, mutta mikään niistä ei suoranaisesti sopinut kokonaisuudessaan ilmiön analyysiin. Kolmantena jatkotutkimuksen teemana voisi olla Lähi-idän konfliktin *“tulevaisuustutkimus”* Hamasin poliittisen tulevaisuuden näkökulmasta, eli miten tunnistettavat megatrendit vaikuttavat Lähi-idän ja palestiinalaisliikkeiden pidemmän aikavälin tuleviin toimintamahdollisuuksiin.

5.5. Lopuksi

Lähi-idän konfliktin lopulliseen ratkaisuun ja kahden rauhanomaisesti rinnakkain elävään valtioon tähtäävä rauhanprosessi on ajoittain ottanut huomattavia loikkia eteenpäin, kun osapuolet ovat tehneet suuria symbolisia myönnytyksiä (kuten toisen osapuolen laillisen ja moraalisen olemassa olon hyväksyminen ja tunnustus) sekä käytännön eleitä (kuten tulitaukosopimukset ja *“land for peace”* -tyyppiset prosessit). Joulukuussa 2016 Yhdysvallat tekivät historiallisen eleen, kun se ei käyttänyt veto-oikeuttaan YK:n turvallisuusneuvostossa, vaan antoi tyhjällä äänellä siirtokuntapolitiikan tuomitsevan päätöslauselman tulla hyväksytyksi.⁶¹² Valitettavasti aihetta seuratessa saa kuitenkin todistaa yhden eteenpäin otetun askelen johtava useimmiten vähintään kahteen askeleeseen taaksepäin.

Tutkielman palauttamista edeltäneet tapahtumaketjut eivät suoranaisesti ole ilmentäneet suuntaa *final status* -kysymysten ratkeamisen tai pysyvän rauhantilan saavuttamisen suuntaan. Pitkässä vaihtelevan menestyksen rauhanneuvottelujen ketjussa viimeisin, Pariisin kokous tammikuussa 2017, ei jää rauhanproessin historiaan harppauksena eteenpäin – eikä vähiten sen vuoksi, ettei kumpikaan rauhaa solmivista osapuolista istunut neuvottelupöydässä.⁶¹³ Kahden valtion neuvoteltua mallia pidetään edelleen pitkälti ainoana polkuna kestävään rauhanomaiseen tilanteeseen, ja molempien osapuolten tulisi olla kestävällä pohjalla tähän sitoutuneita: kansainvälisen yhteisön tai YK:n näkemyksellä ei tässä ikävä kyllä ole paljoakaan painoarvoa. Netanyahu boikotoi kokousta näyttävästi, kutsuen sitä *“palestiinalaisten peukaloimaksi konferenssiksi, Israelin vastaisten kannanottojen aikaansaamiseksi”*⁶¹⁴.

⁶¹² YK:n turvallisuusneuvoston 7853. kokous: “Israel’s Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms – 14 Delegations in Favour of Resolution 2334 (2016) as United States Abstains”. <https://www.un.org/press/en/2016/sc12657.doc.htm> (viitattu 13.3.2017)

⁶¹³ Keinon (15.1.2017): “Analysis: Paris Peace Conference - Much Ado About Nothing”, *The Jerusalem Post*

⁶¹⁴ Tharoor (13.1.2017): “The last gasp of the two-state solution”, *The Washington Post*

Kovan linjan oikeistoa edustava Netanyahu näkee Israelin vastaiset päätöslauselmat arvottomina, ja Obaman hallinnon väistyvän “tulevaisuuden tieltä”: Trumpin eleitä Israel-politiikassa kuvataan “*kahden valtion mallin viimeisinä hengenvetoina*”.⁶¹⁵ Uusi Yhdysvaltain lähettiläs siirtäisi lähetystön Tel Avivista “Israelin ikuiseen pääkaupunkiin Jerusalemiin”, ja Trump on kutsumassa ensitöikseen Netanyahu Washingtoniin.⁶¹⁶ Hamasin retoriikan mukaan nämä eleet “*sysäävät konfliktin uuteen vaiheeseen*”, ja Yhdysvaltain hallinto on syyllinen “*räjähdysherkän ilmapiirin luomisesta kaatamalla bensaa Israelin rassistisen ja ekstremistisen politiikan liekkeihin, ja vastuussa toiminnastaan seuraavista reaktioista.*”⁶¹⁷

Vastakkainasettelu ja provokaatio jatkuvat yltyen konfliktin molemmin puolin: Hebronin 2016 ampumisvälikohtauksesta tuomittu 20-vuotias kersantti Azaria esiintyy uhmakkaana “sankarina” oikeudessa ja nauttii yllättävän laajaan sympatiaa,⁶¹⁸ Israel jatkaa kansainvälisestä painostuksesta huolimatta siirtokuntapolitiikkansa soveltamista,⁶¹⁹ ja Hamasin Gazan alueellisessa johdossa nähdään todennäköisesti jatkossa jopa totuttua kovempaa retoriikkaa ja yhteistyöhön haluttomampaa linjaa: “[Hamasin uusi Gazan paikallisjohtaja Yahya] Sinwar on tunnettu siitä, että hän ei hyväksy minkäänlaisia toimia, jotka voisivat helpottaa jännitteitä [Israelin ja palestiinalaisten välillä].”⁶²⁰ “Asemasotaan” jämähtämisestä tuskin kuitenkaan on kyse, eikä Hamasilla ole varaa antaa liikkeelle muodostua fundamentaalisen stagnantin imagoa, jolloin kansa voisi kokea Hamasin viitoittaman tien umpikujaksi. Liikkeen 1988 peruskirjaa ollaan muokkaamaan pragmaattisemman retoriikan suuntaan poliittisesti hyväksyttävämmän sanoituksen osalta, kuitenkin liikkeen asemaa tai tavoitteita muuttamatta.⁶²¹

Hamas ja palestiinalaisten ääriliikkeiden tuki eivät ole menossa mihinkään eikä näytä myöskään millään tavoin todennäköiseltä, että sovellettava ideologia tai toimintatavat olisivat lieventymässä. Tästä huolimatta kansan suosiota nauttiva sosiaalinen liike on pakko ottaa mukaan rauhanneuvotteluihin, jos prosessilla oikeasti halutaan saada aikaan mitään lopullista tai edes jokseenkin kestävä. Muut vaihtoehdot edustavat vastakkainasettelun jatkamista, jolla

⁶¹⁵ Ibid

⁶¹⁶ Similä (9.1.2017): “Räyhän lähettiläs Israeliin – Kovan linjan Friedman vastustaa palestiinalaisvaltion syntyä”, *HS*

⁶¹⁷ hamas.ps (24.1.2017): “Hamas: The transfer of the U.S embassy to Jerusalem will ignite a new phase of conflict”

⁶¹⁸ Hannula (4.1.2017): “Pääministeri Netanjahu armahtaisi Israelin sotilaan, joka tuomittiin taltutetun palestiinalaisen veitsimiehen tappamisesta”, *HS*

⁶¹⁹ HS-Reuters (1.2.2017): “Israel ilmoitti taas rakentavansa lisää juutalaisasutuksia miehitykselle alueille – Länsirannalle aletaan rakentaa 3 000 uutta asuntoa.”, *HS*

⁶²⁰ Similä, (15.2.2017): “Ääri-islamilainen Hamas valitsi Gazaan uuden johtajan, joka on järjestön omallakin asteikolla radikaali”, *HS*

⁶²¹ Fisher & Al Waheidi (9.3.2017): “New Hamas Charter Would Name ‘Occupiers,’ Not ‘Jews,’ as the Enemy”, *The New York Times*; *The Tower* -staff (13.3.2017): “Hamas Claims to Moderate With New Charter, But Still Wants to Destroy Israel” *The Tower*

poliittinen paine kasvaa jälleen konfliktin eskaloitumiseen saakka. Tämä taas todennäköisimmin johtaa vain entisestään vihamielisyyden lisääntymiseen ja ääriaineiden kannatuksen kasvuun. Rauhanprosessin mukaisia neuvotteluja voidaan ilman Hamasia ja päätyä johonkin kompromissisopimukseen jota Hamas ei hyväksy. Tämä taas kiihdyttää vastarintaa mahdollisesti jopa kolmannen *intifadan* partaalle. Kolmas vaihtoehto on jatkaa pyrkimyksiä tuhota Hamas sotilaallisesti, näin käytännössä lisäten vastarintaa ja marttyyri-mielialaa, samoin lopputuloksin. Mikään **Hamasin eristämiseen** pyrkivä vaihtoehto ei tämän tutkimuksen valossa näyttäyty alueen **positiivisen turvallisuuspoliittisen kehityksen kannalta** mielekkäältä vaihtoehdolta.

“Peace will come to [...] the Middle East only when the Israeli government is willing to comply with international law [...] and] the wishes of a majority of its own citizens. All Arab neighbors must pledge to honor Israel’s right to live in peace under these conditions.”

– Jimmy Carter⁶²²

"In war more than anywhere else things do not turn out as we expect. [...] Perseverance in the chosen course is the essential counterweight."

– Carl von Clausewitz⁶²³

"When one wages war for 30 years, there is a lot of blood spilled [...]. But we never killed anyone for money, but for a cause – the liberation of Palestine."

– Ilyich Ramírez Sánchez, “Carlos the Jackal”⁶²⁴

“Days will prove that the assassination policy will not finish Hamas. [...] Jihad and the resistance will continue until we have victory, or we will be martyrs.”

– Sheikh Ahmed Yassin⁶²⁵

---

⁶²² Carter (2006): *Palestine: Peace not Apartheid*, s. 216

⁶²³ Clausewitz (1984), s. 193

⁶²⁴ *CNN World* (23.12.1997): “Carlos The Jackal’ convicted, sentenced to life in prison”

⁶²⁵ *CNN World* (6.9.2003): “Hamas founder targeted in Gaza airstrike”

LÄHDELUETTELO

Primäärilähteet

Primäärilähteet, teoria:

al-Awlaki, Anwar: *44 Ways to Support Jihad*, https://ebooks.worldofislam.info/ebooks/Jihad/Anwar_Al_Awlaki_-_44_Ways_To_Support_Jihad.pdf, 4.11.2016

Bin Laden, Osama (2005): *Messages to the World – The Statements of Osama bin Laden* (Edited and introduced by Lawrence, Bruce; translated by Howarth, James). Verso, London, New York

Clausewitz, Carl von (1984, [1832]): *On War* (Indexed edition, edited and translated by Howard, Michael; Paret, Peter). Princeton University Press, Princeton, New Jersey (Alkuperäisteos 1832: *Vom Kriege*)

Giáp, Võ Nguyên (1961): *People's War, People's Army*. Foreign Languages Publishing House, Hanoi.

Guevara, Ernesto (käänn. J.P. Morray) (2012): *Guerilla Warfare*. BN Publishing (Alkuperäisteos 1961: *La Guerra de Guerrillas*).

Irish Republican Army: *Green Book, Volumes I&II*. <https://tensmiths.files.wordpress.com/2012/08/15914572-ira-green-book-volumes-1-and-2.pdf>, viitattu 4.11.2016

Mao, Tse-tung (1961 translation by Griffith, Samuel B., [1937]): *On Guerilla Warfare*. Department of the Navy, Washington, D.C. (Alkuperäisteos 1937: 论游击战, Lùn Yóujī Zhàn)

Mao, Tse-tung (2011): *Selected Military Writings of Mao Tse-Tung*. Praetorian Press

Marighella, Carlos (2002, [1969]): *Minimanual of the Urban Guerrilla*. (Alkuperäisteos 1969: *Mini-Manual do Guerrilheiro Urbano*) <https://www.marxists.org/archive/marighella-carlos/1969/06/minimanual-urban-guerrilla/> 4.11.2016

Naji, Abu Bakr: *The Management of Savagery: The Most Critical Phase Through Which the Umma Will Pass*. <https://azelin.files.wordpress.com/2010/08/abu-bakr-naji-the-management-of-savagery-the-most-critical-stage-through-which-the-umma-will-pass.pdf>, viitattu 4.11.2016

Sunzi (suom., toim. Nojonen, Matti) (2005): *Sodankäynnin taito*. Gaudeamus, Helsinki (Alkuperäisteos n. 500 eaa.: 孫子兵法)

al-Suri, Abu Musab: *The Global Islamic Resistance Call*. <https://archive.org/details/TheGlobalIslamicResistanceCall>, viitattu 4.11.2016

US DoD (2016): *Joint Publication 1-02: "Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms"*. US Joint Chiefs of Staff

US DoD (2017): *Joint Publication 3-0: "Joint Operations"*. US Joint Chiefs of Staff

Wright, Quincy (2010): *Sodankäynnistä*. Like Kustannus Oy, Helsinki

Primäärilähteet, empiria:

Tietokannat:

The International Institute for Strategic Studies (IISS):

The Military Balance, "Middle East and North Africa" (2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010), Taylor & Francis Online, <http://www.tandfonline.com/loi/tmib20>.

IHS Jane's Information Group: *Defence & Security Intelligence & analysis* -arkisto, <https://janes.ihs.com/>

Konfliktin osapuolten raportointi:

Israel MFA (Ministry of Foreign Affairs): <http://mfa.gov.il/mfa/Pages/default.aspx>

IDF-Blog: <https://www.idfblog.com>

Hamasin internetsivusto: <http://hamas.ps/en/>

IDQB:n internetsivusto: <http://www.qassam.ps>

Uutismateriaali:

Al Jazeera (www.aljazeera.com/). Maailmanlaajuinen, valtiollisesti rahoitettu televisioyhtiö Qatarista. Profiloitunut ”vaihtoehtoisen näkökulman” tarjoajana.⁶²⁶ (1996–)

Al-Monitor (www.al-monitor.com/). Internetissä julkaistava uutiskanava, primäärifokus Lähi-idän alueen tapahtumissa. Toimii Washington D.C.:sta käsin. (2012–)

The Atlantic (www.theatlantic.com/). Alunperin bostonilainen, vuodesta 2006 Washington D.C.:stä käsin julkaistu aikakauslehti, primääri fokus politiikassa ja kulttuurissa. (1857–)

BBC, British Broadcasting Corporation (www.bbc.com/). Isobritannian julkinen yleisradioyhtiö, maailmanlaajuinen uutisointi ja jakelu. (1922–)

CNN, Cable News Network (www.cnn.com/). Yksityinen televisio- ja uutiskorporaatio Yhdysvalloista, maailmanlaajuinen uutisointi ja jakelu. (1980–)

The Guardian (www.theguardian.com/). Päivittäinen sanomalehti, levikiltään Britannian kolmanneksi suurin. Poliittisesti keskiluokan ja keskusta-vasemmiston (Labour) kannattaja. 1959 asti *Manchester Guardian*. (1821–)

Ha'aretz (www.haaretz.com). Israelin vanhin edelleen ilmestyvä sanomalehti, julkaistaan heprean- ja englanninkielisinä painoksina. Keskeisimpänä uutisoinnin kohteena Lähi-itään, Israeliin ja juutalaisuuteen liittyvät aiheet. Englanninkielinen viikottaislehti julkaistaan New York Times International -lehden yhteydessä. Poliittinen asema vasemmisto-liberaali. (1919–)

Helsingin Sanomat (www.hs.fi). Levikiltään Suomen suurin päivittäissanomalehti. Poliittisesti sitoutumaton.⁶²⁷ 1905 asti *Päivälehti*. (1889–)

⁶²⁶ Oman julistuksensa mukaisesti poliittisesti itsenäinen ja vapaa Qatarin valtiollisesta ohjauksesta, mutta näkökulma on kyseenalainen. Kts.: *The Guardian*: "Al-Jazeera's political independence questioned amid Qatar intervention".

⁶²⁷ Sitoutumaton vuodesta 1932 oman julistuksen mukaisesti, mitä ennen sanomalehti edusti Nuorsuomalaista puoluetta 1904-1918 ja Kansallista edistyspuoluetta 1918-1932.

Jerusalem Post (www.jpost.com). Englannin- ja ranskankielellä Jerusalemissa julkaistava päivittäissanomalehti, Ha'aretzin kovin kilpailija. 1950 asti *The Palestine Post*. (1932–)

New York Times (www.nytimes.com). Päivittäinen yhdysvaltalainen sanomalehti, eniten Pulitzer-palkintoja. Internet-versio englanniksi, espanjaksi ja kiinaksi. (1851–)

The Palestine Chronicle (www.palestinechronicle.com). Riippumaton internet-pohjainen uutislähde, fokus Israelissa, Palestiinassa ja Lähi-idässä. (1999–)

Reuters (www.reuters.com). Englantilainen uutistoimisto. (1851–)

Washington Post (www.washingtonpost.com). Päivittäinen yhdysvaltalainen sanomalehti. (1877–)

Sekundäärilähteet

Julkaistut teokset:

Ali, Abdullah Yusuf (käänn.) (2000): *The Holy Qur'an*. Wordsworth Classics of World Literature, Hertfordshire, UK

Asad, Talal (2007): *On Suicide Bombing*. Columbia University Press, New York

Beckett, Ian F. W. (2001): *Modern Insurgencies and Counter-Insurgencies*. Routledge, London, New York

Brooker, Paul (2010): *Modern Stateless Warfare*. Palgrave Macmillan, United Kingdom

Coll, Steve (2004): *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*. Penguin Press, USA

Dalacoura, Katerina (2011): *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East*. Cambridge University Press, New York

Damer, T. Edward (2009): *Attacking Faulty Reasoning: A Practical Guide to Fallacy-Free Arguments*, Sixth Edition. Wadsworth, Belmont, California

Darwish, Nonie (2012): *The Devil We Don't Know – The Dark Side of Revolutions in the Middle East*. John Wiley & Sons Inc., New Jersey

Eickelman, Dale F. (2002): *The Middle East and Central Asia – An Anthropological Approach* (Fourth Edition). Prentice Hall, New Jersey

Gordon, Matthew S. (2010): *Understanding Islam – Origins Beliefs Practices Holy Texts Sacred Places*. Watkins Publishing, London

Gross, Michael L. (2015): *The Ethics of Insurgency – A Critical Guide to Just Guerilla Warfare*. Cambridge University Press, New York

Handel, Michael I. (2001): *Masters of war : classical strategic thought*. Frank Cass, London.

Hasian, Marouf Jr. (2016): *Israel's Military Operations in Gaza – Telegenic lawfare and warfare*. Routledge, London, New York

Herzl, Theodor (2006): *The Jewish State*. Filiquarian Publishing, Minnesota

Hroub, Khaled (2010): *Hamas: A Beginner's Guide, 2nd Edition*. Pluto Press, London

Jackson, Richard; **Smyth**, Marie Breen; **Gunning**, Jeroen (2009): *Critical Terrorism Studies : A new research agenda*. Routledge, London, New York.

- Keppel**, Gilles (2002): *Jihad: The Trail of Political Islam*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts
- Kittrie**, Orde F. (2016): *Lawfare: Law as a Weapon of War*. Oxford University Press, Oxford.
- Korany**, Bahgat (Toim.) (2010): *The Changing Middle East: A New Look at Regional Dynamics*. American University in Cairo Press
- Laqueur**, Walter (2003): *No End to War: Terrorism in the Twenty-First Century*. Bloomsbury Academic, London
- Leedy**, Paul D.; **Ormrod**, Jeanne Ellis (2010): *Practical Research : Planning and Design, Ninth Ed.* Pearson Education, Saddle River, New Jersey
- Levitt**, Matthew (2006): *Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad*. Yale University Press, New Haven and London
- Liddell Hart**, Basil Henry (1967): *Strategy*. Faber & Faber, London
- Mackinlay**, John (2002): *Globalisation and Insurgency*. Adelphi Paper 352, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, London
- Mahan**, Sue; **Griset**, Pamala L. (2008): *Terrorism in Perspective*. Sage Publications, Inc., Thousand Oaks, California
- Matthews**, Elizabeth G. (Toim.) (2011): *The Israel-Palestine Conflict – Parallel Discourses*. UCLA, Routledge, London, New York
- Merriam**, Sharan B.; **Caffarella**, Rosemary S.; **Baumgartner**, Lisa M. (2012): *Learning in Adulthood: A Comprehensive Guide*. John Wiley & Sons, New Jersey
- Monk**, Ray; **Raphael**, Frederic (toim.) (2004): *Suuret filosofit*. Otava, Helsinki
- Morgan**, Diane (2010): *Essential Islam – A Comprehensive Guide to Belief and Practice*. ABC-Clio, Santa Barbara
- Morgenthau**, Hans (1954): *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*. Alfred A. Knopf, New York
- Niiniluoto**, Ilkka (1980): *Johdatus tieteenfilosofiaan*. Otava, Helsinki.
- Orwell**, George (1968): *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell, Volume 1*. Harcourt, Brace & World, Michigan
- Paastela**, Jukka; **Malkki**, Leena (2007): *Terrorismin monet kasvot*. Sanoma Pro, Helsinki.
- Pape**, Robert (2005): *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. Random House, New York
- Poole**, John H. (2004): *Tactics of the Crescent Moon: Militant Muslim Combat Methods*. Posterity Press, North Carolina
- Raitasalo**, Jyri; **Sipilä**, Joonas (2008): *Sota – teoria ja todellisuus näkökulmia sodan muutokseen*. MPKK, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Helsinki
- (**Saarnivaara**, Minna (2008a): “Itsemurhaiskut ja Hamasin strategia”, ss. 307–328)
- Rekkedal**, Nils Marius (toim. Mälkki, Juha; suom. Eskola, Ritva) (2013a): *Nykyaikainen sotatäito - Sotilaallinen voima muutoksessa (Neljäs uusittu painos)*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki
- Rekkedal**, Nils Marius; **Grönberg**, Stig Göran; **Kesseli**, Pasi (2013b): *Operaatiotäito: operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki

- Said**, Edward W. (1978): *Orientalism*. Penguin Books, London, England
- Sartola**, Pekka (2015): *Miksi tästä ei puhuta? – Historiallisia ja oikeudellisia näkökulmia Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin* (3. painos). Ajanteos Kustannus Oy, Kaarina
- Sivonen**, Pekka (toim.) (2013): *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*.
Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki
- Stevens**, Anthony (2004): *The Roots of War & Terror*. Continuum, New York
- Strachan**, Hew; **Herberg-Rothe**, Andreas (2007): *Clausewitz in the Twenty-First Century*. Oxford University Press, Oxford, Iso Britannia.
- Terhart**, Franjo; **Schulze**, Janina (Suom. Hiltunen, Eetu; Nieminen, Aatos) (2007): *Nykymaailman uskonnot: Alkuperä, historia, usko ja maailmankuva*. Parragon Books, Iso Britannia
- Toros**, Harmonie; **Tellidis**, Ioannis (Toim.) (2014): *Terrorism, Peace and Conflict Studies - Investigating the Crossroad*. Routledge, London, New York
- Tucker-Jones**, Anthony (2011): *Jihad – Taistelemaan islamin taustat* (suomentanut Juhani Nieminen). Minerva Kustannus Oy, Hämeenlinna
- Wayman**, Frank Whelon; **Williamson**, Paul R; **Polachek**, Solomon W.; **de Mesquita**, Bruce Bueno (toim.) (2014): “Predicting the Future in Science, Economics, and Politics”. Edward Elgar Publishing Ltd, UK
- Whetham**, David (Toim.) (2011): *Ethics, Law and Military Operations*. Palgrave Macmillan, Hampshire
- Wiersma**, William; **Jurs**, Stephen G. (2008): *Research methods in education: An Introduction, 9th Edition*. Pearson, London
- Yousef**, Mosab Hassan (2011): *Son of Hamas: A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices*. Tyndale House Publishers, Carol Stream, IL

Artikkelit ja tieteelliset tutkimukset:

- Araj**, Bader (2008): “Harsh State Repression as a Cause of Suicide Bombing: The Case of the Palestinian-Israeli Conflict”. *Studies in Conflict & Terrorism*, Routledge
- Amble**, John Curtis (2012): “Combating Terrorism in the New Media Environment”. *Studies in Conflict & Terrorism*, Routledge
- Asikainen**, Raisa; **Saarnivaara**, Minna (2007): “Legitimation of political violence: the cases of Hamas and the Khmer Rouge”.
- Atran**, Scott (2004): “Mishandling Suicide Terrorism”. *The Washington Quarterly*, Summer 2004
- Bassford**, Christopher; **Villacres**, Edward J. (1995): “Reclaiming the Clausewitzian Trinity”. *Parameters*, September 1995
- Baxter**, Pamela; **Jack**, Susan (2008): “Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers”, *The Qualitative Report*, Vol. 13, No. 4
- Blanche**, Ed (2004): “Palestine – Children of Hate”. *The Middle East*, May 2004, Issue 345
- Bloom**, Mia M. (2004): “Palestinian Suicide Bombing: Public Support, Market Share and Outbidding”. *Political Science Quarterly*, Vol 119, No 1

- Brym**, Robert J.; **Araj**, Bader (2006): "Suicide Bombing as Strategy and Interaction: The Case of the Second Intifada". *Social Forces*, Vol 84, No 4, The University of North Carolina Press
- Byman**, Daniel (2013): "Is Hamas Winning?". *The Washington Quarterly*, Vol. 36, No. 3, Summer 2013
- Carter**, David B. (2014): "Provocation and the Strategy of Terrorist and Guerilla Attacks", Department of Politics, Princeton University
- Cepoi**, Ecaterina (2013): "The Origins of Hamas: An Offshoot of Muslim Brotherhood, or a Result of the PLO's Moral Corruption?". *Scientific Research & Education in the Air Force – AFASES*, Vol. 1, National Defense University, Bucharest
- Cohen**, Yoram; **White**, Jeffrey (2009): "Hamas in Combat: The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement". *Policy Focus*, No. 97, October 2009
- Kaplan**, Edward H.; **Mintz**, Alex; **Samban**, Shaul Mishal Claudio (2004): "What Happened to Suicide Bombings in Israel? Insights from a Terror Stock Model". *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 28, No. 3, Routledge
- Khashan**, Hilal (2003): "Collective Palestinian frustration and suicide bombings". *Third World Quarterly*, Vol. 24, No. 6
- Levitt**, Matthew (2007): "Could Hamas Target the West?". *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 30, No. 11, Routledge
- Litvak**, Meir (2010): "'Martyrdom is Life': Jihad and Martyrdom in the Ideology of Hamas." *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 33, Issue 8, Routledge
- MacEoin**, Denis (2008): "Tactical Hudna and Islamist Intolerance", *Middle East Quarterly*, Summer 2008
- Masoud**, M.W. Zackie (2013): "An Analysis of Abu Mus'ab al-Suri's "Call to Global Islamic Resistance"". *Journal of Strategic Security*, Number 1, Vol. 6, No. 1: Spring 2013
- Paronen**, Antti (2016): *Globaali jihadistinen liike kumouksellisen sotataidon kehittäjänä*. MPKK, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 3, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki
- Pedahzur**, Ami; **Perliger**, Arie (2006): "The Changing Nature of Suicide Attacks: A Social Network Perspective". *Social Forces*, Vol 84, No 4, The University of North Carolina Press
- Saarnivaara**, Minna (2008b): "Suicide campaigns as a strategic choice: the case of Hamas". *Policing*, Vol. 2, Issue 4
- Saarnivaara**, Minna (2011): "The EU and Hamas: No easy options". *Hard choices: The EU's Options in a Changing Middle East*, FIIA Report 28, Ulkopoliittinen instituutti
- Satloff**, Robert (2006): "A Primer on Hamas: Origins, Tactics, Strategy, and Response". *The Washington Institute for Near East Policy*, *Policy Focus* #53, helmikuu 2006
- Sarna**, Seppo (2012): "Kliinisen biostatistiikan kurssi : Sanasto". <http://www.kttl.helsinki.fi/sarna/Sanasto.pdf> (viitattu 5.4.2017)
- Schweitzer**, Yoram (2010): "Palestinian Intishhadia: A Developing Instrument". *Strategic Assessment*, Vol. 13, No. 3
- Ucko**, David; **Langton**, Christopher (2002): "Suicide attacks – a tactical weapon system". *International Institute for Strategic Studies*, May 2002
- White**, Jeffrey (2014): "The Combat Performance of Hamas in the Gaza War of 2014". *Combating Terrorism Center*, West Point, September 29, 2014

Viralliset julkiset asiakirjat (kronologinen järjestys):

UN Security Council Resolution 242 (*“Middle East”*) (1967): [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242\(1967\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967)).

UN Security Council Resolution 338 (*“Cease-fire in Middle East”*) (1973): [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/338\(1973\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/338(1973)).

Oslo Accords: “Oslo I” (*“Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements”*) (1993): <http://www.unsco.org/Documents/Key/Declaration%20of%20Principles%20on%20Interim%20Self-Government%20Arrangements.pdf>.

Oslo Accords: “Oslo II” (*“Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip”*) (1995): <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/the%20israeli-palestinian%20interim%20agreement.aspx>.

Tenet Cease-Fire Plan (2001): http://content.ecf.org.il/files/M00164_TheTenetCease-FirePlan-EnglishText_0.pdf.

Mitchell Report (*“Sharm el-Sheikh Fact-Finding Committee Report”*) (2001): <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6E61D52EAACB860285256D2800734E9A>.

UN Security Council Resolution 1397 (*“The situation in the Middle East, including the Palestinian question”*) (2002): <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/283/59/PDF/N0228359.pdf?OpenElement>.

Road Map for Peace (2003): <http://www.un.org/media/main/roadmap122002.html>.

Geneva Accord (Draft of a *“Permanent Status Agreement”*) (2003): <http://www.geneva-accord.org/mainmenu/english>.

Gaza disengagement plan (2004): <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Reference+Documents/Disengagement+Plan+-+General+Outline.htm>.

ICJ ruling of the barrier (2004): http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2004/ipress2004-28_mwp_20040709.htm.

Goldstone Report (UN General Council *“Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict”*) (2009): <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>.

UN Independent Commission of Inquiry on the 2014 Gaza Conflict (*“Report of the detailed findings of the Commission of Inquiry on the 2014 Gaza Conflict”*) (2014): <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIGazaConflict/Pages/ReportCoIGaza.aspx>.

LIITTEET

Liite 1: Merkittävimmät aseelliset palestiinalaisorganisaatiot

Koonnos merkittävistä sotilaallisista ja puolisositilaallisista ryhmittymistä, jotka toimivat palestiinalaisalueilla tai palestiinalaisaatteiden puolesta tai ovat merkittävässä yhteydessä Israelilais-Palestiinalaiseen konfliktiin.

Listauksen tarkoitus on toimia referenssinä erinäisissä lähteissä mainittujen ryhmittymien kartoittamisessa, sekä lisäksi puhtaasti moninaisuudessaan osoittaa kentän toimijoiden kompleksisuus. Monet ryhmittymistä ovat pieniä ja itsenäisesti toimivia, ja niistä on löydettävissä usein hyvin vähän luotettavaa tietoa. Ryhmittymät voivat olla täysin itsenäisesti muodostettuja tai toisesta ryhmittymistä irtaantuneita soluja.

Listauksessa mainitaan ryhmän enemmän tai vähemmän vakiintunut englanninkielinen nimi, arabiankielinen nimi sekä lyhyt kuvaus englanninkielellä.⁶²⁸ (huomion arvoista tässä tieteellisyyden nimissä on tiedon frgmentoituneisuus ja validiteetin varmistamisen vaikeus)⁶²⁹

- **Palestinian fedayeen** (فدائيون) laaja kattotermi nationalisteille militanteille)
- **Abdullah Azzam Brigades** (كتائب عبد الله عزام), Libanonissa toimiva al-Qaeda haara. Salafisti jihadistinen, ideologinen yhteys al-Qaedaan - operatiivisesti löyhempi yhteys)
- **Abu Ali Mustapha Brigades** (كتائب ابو علي مصطفى), PFLP:n aseellinen siipi)
- **Abu Nidal Organization**, ANO (Fatahista 1974 eronnut sivuhaara, “*Fatah – The Revolutionary Council*”, johtajansa Abu Nidalin mukaan nimetty.)
- **Al-Aqsa Martyrs' Brigades** (كتائب شهداء الأقصى), sekulaarinen aseellisten palestiinalaisryhmien koalitio Länsirannalla - “Fatahin aseellinen siipi”, löyhäkö yhteys)
- **Al-Nasser Salah al-Deen Brigades** (ألوية الناصر صلاح الدين), “Popular Resistance Committees”-järjestön aseellinen siipi, erinäisten Gazassa operoivien militanttien liikkeiden koalitio)

⁶²⁸ Listauksen toimiessa puhtaasti referenssinä, ryhmittymien nimiä tai lyhyttä kuvausta ei nähdä mielekkääksi suomentaa mahdollisten tulkintavirheiden tai merkityksien katoamisen vuoksi.

⁶²⁹ Primäärilähteenä listaan toimii vapaan sisällön tietosanakirja Wikipedia. Lähde on käyttäjien vapaasti muokattava, ja näin ollen sen tietojen validiteetti on suhtauduttava varauksellisesti. Vaikka lähteen tieteellinen arvo on nähtävä jokseenkin kyseenalaisena, yleisenä referenssinä kyseinen sivusto on kuitenkin erittäin käyttökelpoinen – tästä pitää huolen sivuston käytön laajuus sekä käyttäjien aktiivisuus ja kriittisyys. Mikäli artikkeliin lisätään kyseenalaista tai perustelematonta tietoa taikka kohdistetaan suoranaista vandalismia, muut sivuston käyttäjät lisäävät huomautuksen perustelemattomasta tai pohjaltaan hatarasta tiedosta, taikka poistavat lisätyn kohdan kokonaan. https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Palestinian_militant_groups, viitattu 2.6.2016

- **Al-Qaeda in Sinai Peninsula** (AQSP, Egyptiläinen militantti jihadistiliike, saanut mahdollisesti alkunsa Siinaissa operoineiden al-Qaeda toimijoiden ja *Ansar al Jihad* liittona)
- **Al-Quds Brigades** (سرايا القدس, kirjaimellisesti “Jerusalem prikaatit”, Palestinian Islamic Jihadin, PIJ, aseellinen siipi)
- **Alliance of Palestinian Forces** (تحالف القوى الفلسطينية, APF, löyhä kahdeksan palestiinalaisen poliittisen ryhmittymän allianssi, muodostettu 1993 vastustamaan Olson sopimukseen johtaneita neuvotteluja. Alunperin kymmenen liittolaista: Hamas, The Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP), The Democratic Front for the Liberation of Palestine (DFLP), Islamic Jihad Movement in Palestine, Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command (PFLP-GC), as-Saiqa, Fatah al-Intifada, the Palestinian Liberation Front (PLF, Abu Nidal Ashqar faction), the Palestinian Popular Struggle Front (PPSF, Khalid ‘Abd al-Majid faction), the Palestinian Revolutionary Communist Party (PRCP). APF:stä löytyi niin nationalismia, vasemmistoa sekä islamistisia aatteita - laaja ideologinen varianssi.)
- **Arab Liberation Front** (جبهة التحرير العربية, Arabi-nationalistinen poliittinen liike, aiemmin Irakin Ba’ath liikkeen alaisuudessa)
- **Army of Islam** (جيش الإسلام, Salafisti-ryhmä, aktiivinen Gazan kaistalla sekä Egyptissä, keskittynyt *Doghmush*-klaanin ympärille)
- **As-Sa’iqa** (الصاعقة, kirjaimellisesti “salamanisku”, eli “*shock troops*”, tunnetaan myös nimellä “*Vanguard for the Popular Liberation War*” (“Kansan vapautussodan eliittijoukot”), Ba’athistinen poliittis-sotilaallinen liike, Syyria valtion luoma ja kontrolloima)
- **Black September Organization** (منظمة أيلول الأسود, entinen terroristiorganisaatio, tunnettu ennen kaikkea yhdentoista israelilaisen olympia-urheilijan kidnappaamisesta ja murhaamisesta sekä länsisaksalaisen poliisin ampumisesta Münchenin 1972 kesäolympialaisten aikana. Irtaantunut Fatahista)
- **Democratic Front for the Liberation of Palestine**, DFLP (الجبهة الديمقراطية لتحرير فلسطين, a Palestiinalainen marxisti-leninistinen liike, sekulaari sotilaallis-poliittinen liike, PLO:n jäsen. Suhteellisen passiivinen toisen *intifadan* jälkeen)
- **Fatah al-Intifada** (فتح الانتفاضة, Said al-Maraghan (alias ‘Abu Musa’) perustama vasemmistolainen militanttiliike, “Abu Musa Faction”. Irtaantui Fatahista 1983 Abu Musan ja Yassir Arafatin välisistä erimielisyyksistä johtuen, ei PLO:ssa)
- **Fatah al-Islam** (فتح الإسلام, radikaali *jihadisti*-liike, inspiroitunut al-Qaedasta. Muodostettu 2006 Libanonissa palestiinalaisten pakolaisleirillä. Vastustaa Fatah al-Intifadaa)

- **Fatah Hawks** (Kahden sionismin vastaisen liikkeen nimi Gazassa ja Länsirannalla. Toinen oli suosittu nuorisoliike Länsirannalla ja Gazassa 1980-luvulla, toinen Al-Aqsan marttyyri-prikaatien sivuhaara, yhteyksiä Fatahiin)
- **Force 14** (Fatahin “ilmasodan siipi”, tarkoitettu aikanaan Palestiinan ilmavoimien ytimeksi. Henkilöstöön väitetään kuuluneen hävittäjä- helikopteri ja UTA-lentäjiä, silti ryhmän primäärinen rooli on ollut poliittinen. Ei tiedossa, että olisi toiminut aktiivisesti Israelia vastaan.)
- **Holy Jihad Brigades** (Pieni liike, joka nousi yleiseen tietoisuuteen elokuussa 2006 kidnapattuaan kaksi toimittajaa Gazassa. Liike vaati määrittelemättömien muslimivankien vapauttamista Yhdysvalloissa)
- **Izz ad-Din al-Qassam Brigades**, EQB (كتائب الشهيد عز الدين القسام, Hamasin sotilaallinen siipi, kts. pääasiakirja.
- **Jaljalat** (ثاندر, “ukkonen”, aseellinen islamistiliike Gazassa, al-Qaedan inspiroima)
- **Jund Ansar Allah** (جند أنصار الله, “Allahin tukijoiden sotilaat”, aseellinen islamistiliike Gazassa)
- **Liwa al-Quds** (لواء القدس, “Jerusalemien prikaati”, palestiinalainen liike, joka taistelee Alepossa Syyrian hallinnon, al-Assadin puolella)
- **Mujahideen Shura Council in the Environs of Jerusalem** (*Magles Shoura al-Mujahedeen*, aseellinen salafistiliike, yhtedessä al-Qaadaan, aktiivinen Siinain autiomaassa ja Gazassa. Vuodesta 2014 ollut osa ISIL:a)
- **Palestine Liberation Army**, PLA (Muodostettiin 1964 Egyptissä PLO:n aseelliseksi siiveksi, mutta käytännössä ei ole koskaan ollut PLO:n hallinnassa – ennemminkin Syyrian)
- **Palestine Liberation Front**, PLF (جبهة التحرير الفلسطينية, arabinationalistinen, PLO:n alainen liike Ramallahissa, joka yhdistymisten myötä muodosti PFLP:n – mutta osin erosi jälleen uudelleenmuodostaen PLF:n. Vastusti Oslon rauhansopimusta)
- **Palestinian Freedom Movement** (حركة الأحرار الفلسطينية, pääasiassa poliittinen liike, alunperin Fatah al-Yasir, muodostettiin Hamasin Gazan haltuunoton yhteydessä 2007. Ei tunnusta Abbasin auktoriteettia, samaistuu Hamasin linjaan. Sotilaallinen siipi *Kataeb al-Ansar*)
- **Palestinian Liberation Front**, Abu Nidal Ashqar wing (جبهة التحرير الفلسطينية, Damaskoksessa toiminut palestiinalaisnationalistinen liike, käytännössä ei toimintaa palestiinalaisalueilla. Ilmoituksensa mukaan 200 taistelijan aseellinen siipi etelä-Libanonissa)
- **Palestinian National and Islamic Forces** (toisen *intifadan* puhkeamisen jälkeen muodostetu, Arafatin “hyväksymä” laaja nationalististen ja islamististen liikkeiden

koalitio. Käsittää 15 liikettä, mukaan lukien isot ja merkittävät: Fatah, Hamas, PFLP, PIJ, PPP...)

- **Palestinian Popular Struggle Front**, PPSF (جبهة النضال الشعبي الفلسطيني), sosialistinen nationalistiliike, PLO:n jäsen, marginaalinen poliittinen influenssi. Harjoittanut lentokonekaappauksia, ja epäiltynä Lockerbien pommituksessa. Suhteiden hajoaminen PLO:hon 1973, paluu 1991, hyväksyen näin neuvottelut Israelin kanssa)
- **Palestinian Popular Struggle Front “1991”** (Edellisestä ryhmittymästä irtautunut ryhmä, 1991 päätöksen erimielisyydestä. Aseellinen siipi 2008: *Palestinian Popular Jihad Brigades*)
- **Popular Front for the Liberation of Palestine**, PFLP (الجبهة الشعبية لتحرير فلسطين), Sekulaari marxisti–leninistinen liike, Fatahin jälkeen toiseksi suurin PLO:n jäsenliike. Huomattava määrä aseellista toimintaa: lentokonekaappauksia ja pommi-iskuja ennen toista *intifadaa*, 2000 jälkeen kasvanut määrä itsemurhaiskuja)
- **Popular Front for the Liberation of Palestine – General Command**, PFLP-GC (الجبهة الشعبية لتحرير القيادة العامة – فلسطين), Syyriasta käsin toimiva nationalistinen militanttiliike, eronnut PFLP:stä 1968. 1980-luvulta lähtien passiivinen palestiinalaisten asialla, sen sijaan Syyrian sisällissodassa taistellut al-Assadin hallinnon puolella. Aseellinen siipi nimeltä *Jihad Jibril* -prikaatit)
- **Popular Resistance Committees** (لجان المقاومة الشعبية), Fatahista eronnut, “yhteistyötä Israelin kanssa” vastustava liike, aktiivinen Gazassa, aseellinen siipi nimeltä *Al-Nasser Salah al-Deen Brigades*, mukana Hamasin israelilaissotilaan kidnappauksessa 2006, erikoistunut tienvarsipommien käyttöön. Mahdollisesti Hizbollahin vaikutuksen ja rahoituksen alainen)
- **Qalilee Forces** (Quwat al-Jalil, Syyrian sisällissodassa al-Assadin hallinnon puolella taisteleva palestiinalaismiliisi, toimii *Movement of the Youth of the Palestinian Return* -liikkeen aseellisena siipenä)
- **Swords of Truth** (islamistinen palestiinalaisliike Gazassa, ottanut vastuun useista kaupallisten kohteiden pommi-iskuista, ja uhannut katkaista naispuolisen toimittajan kaulan, joka ei suostunut pukeutumaan islamilaisen säännösten mukaisesti)
- **Tanzim** (تنظيم, “Organisaatio”, Fatah-liikkeeseen liittyvä miliisi, Arafatin ja muun Fatah johdon itsessään perustama, kasvavaa palestiinalaista islamismia vastaan. Jäsenistö nuorta verrattuna muihin Fatahin toiminnallisiin siipiin. Iskenyt useasti israelilaisiin kohteisiin, niin sotilas kuin siviili)
- **Tawhid al-Jihad** (جهاful التوحيد والجهاد في فلسطين, “*The Armies of Monotheism and Jihad in Palestine*”, Gazassa ja Sinain autiomaassa toimiva al-Qaedaan kytköksissä oleva salafisti jihadistiliike, vastustaa myös Hamasin toimintaa)

Liite 2: Lähi-idän konflikti ja rauhanprosessi sidottuna Israelin ja Palestiinan moderniin historiaan: kronikka

Tähän liitteeseen on koottu aiheen taustoittamiseksi kronologiseksi jatkumoksi merkittäviä tapahtumia Israelin ja palestiinalaisten historian varrelta. Aikajanalalle on sijoitettu oleellisimmiksi katsotut väkivaltaisuuudet, neuvottelut, sopimukset ja muut kokonaisuuden ymmärtämistä tukevat tapahtumat. Liite on tarkoitettu tukemaan tutkielman ensimmäisen kappaleen asemointia, sekä referenssinä taustatueksi empiriakappaleen tapahtumaketjun kontekstualisoinnissa aihealueen historialliseen tapahtumaketjuun.

Aikajanan kokoamisessa on käytetty lähteinä Hannu Juusolan ja Heidi Huuhtasen (2002, toim.) teosta *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*, Albert Houranin et. al. (2004) teosta *The Modern Middle East*, Hannu Juusolan (2005) teosta *Israelin historia*, BBC:n artikkeleita ”Israel profile - Timeline” ja ”History of Mid-East Peace Talks”⁶³⁰, sekä yksittäisten tapahtumien *wikipedia*-artikkeleita ja Helsingin Sanomien uutisarkistoa nyanssien ristiintarkastelemiseksi.

1800-luvun loppu	<i>Diasporassa</i> eläneiden juutalaisten alati voimistuva muuttoaalto Palestiinaan alkaa: ”sionismin alku” .
1896 - 1897	Hertzin <i>Der Judenstaat</i> julkaistaan Saksan keisarikunnassa, ensimmäinen sionisti-kongressi järjestetään Baselissa.
1916, 1917	Sykes-Picot-sopimus 16.5.1916, Balfourin julistus 2.11.1917
1920 (- 1948)	Palestiinan alue Iso-Britannian mandaatin alaisuuteen
1929	” <i>Buraqin</i> kansannousu”, palestiinalaisten mellakat 23.-29.8.1929, ensimmäinen merkittävä väkivaltainen yhteenotto juutalaisten ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa.
1947 - 1949	YK:n yleisistunto hyväksyy päätöslauselman 181(II) (kts. karttaliite), Israel itsenäistyy , Israelin sekä Arabivaltioiden välinen sota (Israel - Arabiliitto, ensimmäinen vaihe 1948 ”itsenäisyysota” /” <i>alnakba</i> ” (katastrofi), toinen vaihe 15.5.1948 - 10.3.1949 First Arab-Israeli War). Palestiinalaisten pakolaisongelma saa alkunsa.
1959	Arafat, Khalaf, al-Wazir ja Yashruti perustavat Fatah -liikkeen (viralliseksi puolueeksi liike julistetaan 1965).

⁶³⁰ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29123668> ja <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11103745>, (viitattu 26.2.2017)

1964	PLO perustetaan 28.5.1964 useiden palestiinalaisten vapautusliikkeiden “katto-organisaatioksi”.
1967	Kuuden päivän sota 5.-10.6.1967 (Israel - Egypti, Syyria, Jordania, Irak ja Libanon). Länsiranta, Golanin kukkulat ja Gazan kaista miehitetiin. YK:n päätöslauselma 242 vaatii Israelin välitöntä vetäytymistä.
1973	Yom Kippur -sota 6.-25.10.1973 (Syyrian ja Egyptin yllätysisku Israeliin), Israelin sotilaallinen voitto. YK:n päätöslauselma 338 : tulitauko, rauhanneuvottelut, UN/RES/242 (1967) toteutus.
1975 - 1976	Libanonin sisällissota alkaa 1975 (neljä selkeää vaihetta, päättyy vasta 1990), Syyrian joukot miehittävät Libanonin (miehitys 1976 - 2005).
1979	“Camp Davidin rauha”: Israelin ja Egyptin välinen rauhan-sopimus 26.3.1979 (1. Israelin tunnustanut arabivaltio). Israelin hallitsema “Philadelphia-väylä” Gazan ja Egyptin välille.
1970-luvun loppu	Egyptin Muslimiveljeskunnasta irtautuu radikalisoituvia liikkeitä.
1979	Iranin islamilainen vallankumous : shaahi vaihtuu ajatollahiin. Neuvostoliitto aloittaa Afganistanin miehityksen .
1981	Shaqqi ja Awda perustavat PIJ :n (Islamilainen jihad) Gazassa.
1982 - 1985	Israel anneksoi Golanin kukkulat ja hyökkää Libanoniin . PLO:n johto siirtyy Tunisiaan. Israelin ja Libanonin välinen “turva-vyöhyke”. Iranin Ajatollah Khomeinin tukemana/kannustamana Hizbollah aloittaa Israelin miehityksen vastustamisen. 11.11.1982 Hizbollahin autopommi ajetaan Israelin sotilastukikohtaan, 75 israelilaista sotilasta kuolee. Tietävästi ensimmäinen islamisti-liikkeen itsemurhaishu modernin historian aikana.
1987	Hamas perustetaan sheikki Yassinin ja al-Rantisin johdolla.
1987 - 1993	Ensimmäinen intifada , palestiinalaisten kansannousu, Gazassa ja Länsirannalla. Kuolonuhreista 1162 palestiinalaisia ja 160 israelilaisia. <i>Intifada</i> alkaa IDF:n kuorma-auton törmättyä palestiinalaiseen siviilijoneuvoon, ja alkuun manifestoitui lähinnä kiivaina mielenosoituksina ja kansalaistottelemattomuutena. HRW:n mukaan 822 palestiinalaista kuoli “omien käsissä”, syytettynä Israelin kätyreiksi. Matalamman intensiteetin väkivaltaa, kuin 2000-luvun konflikteissa.
1988	Palestiinalaishallinto hyväksyy YK:n päätöslauselmat – käytännössä samalla “ <i>de facto</i> ” tunnustaa Israelin valtion.
1989	6.7.1989 PIJ:n jäsen suistaa israelilaisen linja-auton jyrkänteeltä alas tappaen 16 siviiliä – ensimmäinen palestiinalainen itse-murhaishu .

- 1991** **Madridin konferenssi** 30.10.-1.11.1991 (Israel, palestiinalais-hallinto, arabivaltioita; Yhdysvallat ja Neuvostoliitto neuvottelun “tukijoina”)
- 1993** 13.9.1993 **Oslo rauhasopimus** (*Oslo Accords*, “Oslo I”) Israelin ja PLO:n välillä - Hamas vastustaa sopimusta kiivaasti.
- 1994** **Hamasin ensimmäinen itsenäinen itsemurhaisku** (aiemmin PIJ:n kanssa yhteisefforttina edellisenä vuonna) 6.4.1994 Israelin Afulassa: autopommi linja-auton vieressä, 8+1 kuolonuhria, 55 haavoittunutta, todennäköisesti kosto “Patriarkkojen haudan joukkomurhasta” 25.2.1994.
- Israelin ja Jordanian rauhasopimus 26.10.1994, vakiinnuttaa valtioiden välisen rajan: Länsiranta jää Israelille. PA saa virallisen aseman, ja Gazan kaista sekä Jerikon kaupunki Länsirannalla PA:n hallintaan. Israelin Yitzhak Rabin ja Shimon Peres, sekä PA:n Yasser Arafat vastaanottavat Nobelin rauhanpalkinnon .
- 1995** **“Oslo II -sopimus”** 28.9.1995: Länsiranta ja Gaza **A** (palestiinalais-hallinto), **B** (yhteishallinto) ja **C-alueisiin** (Israelin yksinhallinto). 4.11.1995 Pääministeri Yitzhak Rabinin murhaa Oslo sopimuksia vastustanut äärioikeistolainen israelilainen.
- 1996** Palestiinalaisten ensimmäiset yleisvaalit 20.1.2006, Fatahin **Yasser Arafat PNA:n hallinnon johtoon**.
- 2000** **Camp Davidin neuvottelut** epäonnistuvat. “Clintonin parametrit” tulevien neuvottelujen pohjaksi. Ariel Sharon vierailee Temppelikukkulalla 28.9.2000 (“*Haram esh-Sharif*”, al-Aqsan moskeija). **Toinen intifada alkaa** (2000 - 2005). Israelin vastaiset itsemurha-iskut kiihtyvät.
- 2001** Israelin ja PA:n väliset neuvottelut **Taban huippukokouksessa** 21.-27.1. Siinaissa. Lopputulema “lähempänä lopullista ratkaisua kuin missään neuvotteluissa aiemmin”. Neuvottelut keskeytyivät Israelin vaalien vuoksi, Sharonin hallinto ei osoittanut halua jatkaa neuvotteluja. **Mitchell-raportti** toisesta *intifadasta* julkaistaan 21.5.
- IDF salamurhaa PFLP:n johtajan 27.8., PFLP:n aseellinen siipi salamurhaa Israelin turismi-ministerin 17.10.
- 2002** **Arab Peace Initiative**: Beirutin huippukokouksessa esitetty ehdotelma Israelin ja arabivaltioiden jatkuvan konfliktin lopettamiseksi. Vastineeksi normalisoiduista valtiollisista suhteista, Israelin tulisi **vetäytyä täysin** miehityiltä palestiinalaisalueilta (OPT) sekä tarjota ratkaista “oikeudenmukaisesti” palestiinalaisten **pakolaisten ongelma** (RES/194).
- Israelin **Operation Defensive Shield** Länsirannalla 29.3.-3.5., IDF miehittää lähes koko Länsirannan. Yhdysvallat tukee YK:n

päätöslauselmaa, jossa vaaditaan itsenäisen Palestiinan valtion muodostamista Israelin rinnalle, **UN/RES/1397 (2002)**.

2003

19.3.2003 **Mahmoud Abbas** (Fatah) limitetään **PA:n pääministeriksi**.

30.4.2003 **Road Map** - Lähi-idän kvartetin "Tiekartta Lähi-idän rauhaan": kolmen vaiheen "*performance-based and goal-driven*" suunnitelma vuosille 2003 - 2005. Suunnitelman pääpiirteet:

- väkivaltaisuuksien lopettaminen
- juutalaissiirtokuntien purkaminen
- Palestiinan hallintoreformi
- Israelin tunnustaminen ja hyväksyminen
- itsenäisen, toimivan Palestiinan valtion luominen
- kaikkien kiistakysymysten lopullinen ratkaisu

4.6.2003 Lähi-idän rauhan huippukokous Jordaniassa: Bush, Sharon, Abbas. 19.6.2003 **turvallisuusmuurin** rakentaminen alkaa Länsirannalla (myös ns. "*Apartheid wall*") – EU tuomitsee muurin.

12.10.2003 **Geneven aloite**, luonnos *permanent status* -sopimuksesta konfliktin lopettamiseksi aiempien neuvotteluiden tulosten pohjalta. "Sopimus" ei kuitenkaan ollut kenenkään osalta sitova, ja Sharon tuomitsi sen. Tarkat suunnitelmat sisältäneet liitteet julki 2009.

2004

22.3.2004 Hamasin johtohahmot **Ahmed Yassin ja al-Rantisi kuolevat Israelin ilmaiskussa** kuukauden sisällä toisistaan.

2005

IDF:n vetäytyminen Gazasta, siirtokuntien pakko-tyhjentäminen. "**Unilateral disengagement plan**" (15.8.2005 takaraja Gazassa asuville Israelin kansalaisille evakuoida kotinsa), kovan kritiikin kohteena.

2006

25.1. parlamentaariset vaalit: **Hamasin selkeä vaalivoitto** (Hamas: 74 paikkaa, Fatah: 45 paikkaa, PFLP: 3 paikkaa, muut puolueet ja sitoutumattomat: 10 paikkaa)

28.6.-26.11. Palestiinalaismilitanttien iskun provosoima IDF:n **Operation Summer Rains Gazassa**: merellinen saarto, maahyökkäys, Hamasin virkamiehiä pidätetään.

12.7. - 14.8. **IDF:n ja Hizbollahin välinen yhteenotto** etelä-Libanonissa.

2006 - 2007

Hamasin ja Fatahin välinen konflikti: sovitteluprosessi, Hamas ottaa haltuunsa Gazan kaistan (**Battle of Gaza 10.-15.6.2007**)

2007

Annapolis konferenssi 27.11.2007: loppulauselmassa korostettiin bilateraalisia neuvotteluja, kahden valtion ratkaisua "rinnakkain rauhan ja turvallisuuden merkeissä", ja kiistakysymysten aktiivista ratkomista.

- 2008** 27.2. Hamasin raketti-iskujen keskitys Ashkeloniin. IDF:n **Operation Hot Winter** 28.2.2008 Israelin vastaiskuna. IDF:n iskut jatkuvat, samoin Hamas jatkaa raketti-iskujaan.
- 2008-2009** Gazan sota 27.12.2008 - 18.1.2009, IDF:n **Operation Cast Lead** (Hamasin *al-Furqan* taistelut), “Gazan verilöyly”: Israelin tavoite lopettaa al-Qassamin raketti-iskut ja aseiden salakuljetus Gazaan. IDF iski voimakkaasti asutuskeskuksissa sijaitsevia kohteita vastaan: asevarastot, laukaisualustat, militantti-ryhmät, poliittiset ja hallinnolliset rakenteet. Hamasin aseellinen siipi vastasi väkivaltaan. IDF nautti murskaavaa menestystä modernin kaluston, tehokkaan joint-ajattelun ja toimivan doktriinin myötä. Operaation lopettaminen poliittisella päätöksellä (sisäpoliittisen ja kansainvälisen kritiikin pelko).
- 2009** Hamas lausuu hyväksyntänsä / ymmärryksensä Länsirannan siirtokunnan kirveshyökkäykselle 2.4., jossa PIJ:n sidoksissa ollut tekijä surmasi yhden lapsen ja loukkasi kolmea muuta.
- 2010** Tammikuussa Israelin ilmavoimat iskevät Hamasin aseiden salakuljetukseen käyttämiä **huoltotunneleita** vastaan.
- 2010 - 2011** **“Direct talks”**, Israelin ja PNA:n väliset neuvottelut Obaman hallinnon tukemana. Pyrkimys *final status* -kysymysten ratkaisuun ja kahden valtion mallin edistymiseen. Hamasin vetämä koalitio pyrki estämään neuvottelujen etenemisen aseellisten iskujen kampanjalla. Neuvottelut kaatuivat Israelin haluttomuuteen tehdä myönnytyksiä siirtokuntarakentamisen osalta Länsirannalla.
- Huhtikuussa 2011 **Hamas ja Fatah allekirjoittivat yhtenäisyys-sopimuksen**, ja ilmoittivat aikeista muodostaa yhteishallituksen. Israel jäädyytti tilapäisesti PA:n tuen.
- 2012** Yhteenotot Gazassa 9.3. - 14.3., **Operation Returning Echo**. IDF:n ilmaiskut Gazassa, palestiinalaisryhmien raketti-iskut etelä-Israeliin. Israelin *Iron Dome* -ohjuspuolustusjärjestelmä osoittautui tehokkaaksi.
- 21.9.2012 Egyptiläiset militantit jihadistit iskevät Israelin raja-asemalle, Egyptin armeijan Siinain “puhdistusoperaatiosta” huolimatta.
- Pillar of Defense** 14. - 21.11: Al-Qassam -prikaatien johtohahmo Jabari kuolee IDF:n ilmaiskussa, palestiinalaismilitantit iskevät raketti-iskuun Israeliin. IDF aloittaa mittavat iskut Gazaan (IDF:n mukaan 1.500 kohteeseen iskettiin), tarkoituksena estää raketti-iskut Israeliin ja satuttaa Gazassa toimivia aseellisia liikkeitä. Hamasia syytetään siviilien maalittamisesta, asutuskeskusten käytöstä laukaisualustoina (“ihmiskilpien” käyttö) ja taistelijoiden tekeytymisestä toimittajiksi – Israelia syytetään liiallisesta voimankäytöstä ja siviilien tappamisesta, sekä lehdistön käyttämien tilojen pommittamisesta. Huomattava *media-sodan* ulottuvuus (IDF:n mediakampanja sekä Hamasin PSYOPS).
- 4.12.2012 UN/RES/67/19 **Palestiina YK:n tarkkailijajäseneksi**

- 2013** Yksittäisiä väkivaltaisuuksia molemmin puolin.
- 29.7.2013 **rauhanneuvottelut jatkuivat Washington D.C.:ssä**, ensimmäisen kerran 2010 jälkeen, Israel lupaa vapauttaa 104 palestiinalaista vankia.
- 2014** 23.4.2014 Hamas ja Fatah ilmoittaa aikeistaan muodostaa **yhteishallituksen**.
- Kesäkuussa 2014 militantit laukaisivat merkittävän määrän raketteja Gazasta, 47 osuu Israelin maaperälle.
- Operation Protective Edge** 8.7.-26.8.2014.
- 2015** Vaalien alla Netanyahu kiistää kahden valtion ratkaisun mahdollisuuden.
- Syys-lokakuussa väkivaltaisuuksien kiihtyivät Jerusalemissa, mellakoita Temppelevuoren alueella.
- 2016** 24.3.2016 IDF:n kersantti Azaria ampuu haavoitetun, aseista riisutun palestiinalaismiehen, joka oli aiemmin yrittänyt puukottaa israelilais-sotilasta. Tapauksesta kuvattu video leviää internetissä, videon kuvannut palestiinalaismies saa tappouhkauksia. Kersantti saa taposta 1,5 vuoden vankilatuomion, PM Netanyahu armahtaisi sotilaan.
- 23.12.2016 **Yhdysvallat pidättäytyy äänestämästä** YK:n päätöslausemasta (RES/2334) Israelin siirtokuntien rakentamisen tuomitsemisesta – näin mahdollistaen päätöslauselman hyväksymisen.
- 2017 (alkuvuosi)** 15.1.2017 **Pariisin rauhankokous**, Israel ja Palestiina ei edustettuina, yleisesti floppina pidetty kokous. Myös Yhdysvaltain tuleva vallanvaihto varjosti kokousta. Donald Trump valitaan Yhdysvaltain 45. presidentiksi.
- Trump aikoo nimittää Israelin lähettilääksi kovan linjan siirtokuntapolitiikkaa tukevan konservatiivin, uhkaa siirtää suurlähetystön Tel Avivista “Israelin ikuiseen pääkaupunkiin” Jerusalemiin, sekä “tyrmätä kahden valtion ratkaisun”.
- 24.1.2017 Israel ilmoittaa rakentavansa Länsirannalle 2.500 uutta siirtokuntarakennusta.
- 13.2.2017 Hamas nimittää Gazan johtoon kovan linjan militantin Yehya Sinwarin.
- 9.3.2017 Hamas julkistaa “uuden peruskirjan”, jolla mahdollisesti tähdätään pragmaattisempaan ja poliittisempaan imagoon. Perustavaa laatua olevat tavoitteet ja poliittinen linja eivät käytännössä muutu.

Liite 3: Kartta-aineisto

Tähän liitteeseen on koottu oleellinen konfliktiin liittyvä kartta-aineisto.

YK:n jakosuunnitelma 1947:⁶³¹

1948-sodan jälkeiset rajat:⁶³²

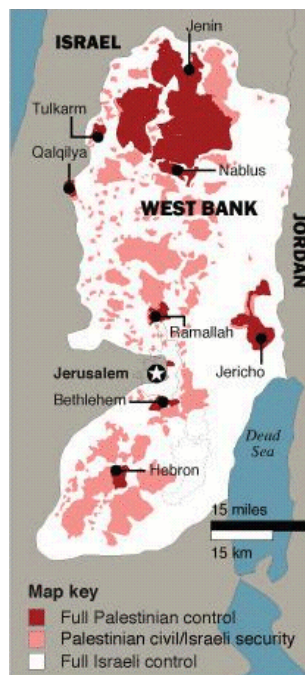

Armistice Lines 1949, after War of Independence

1967 “Kuuden päivän sodan” jälkeen:

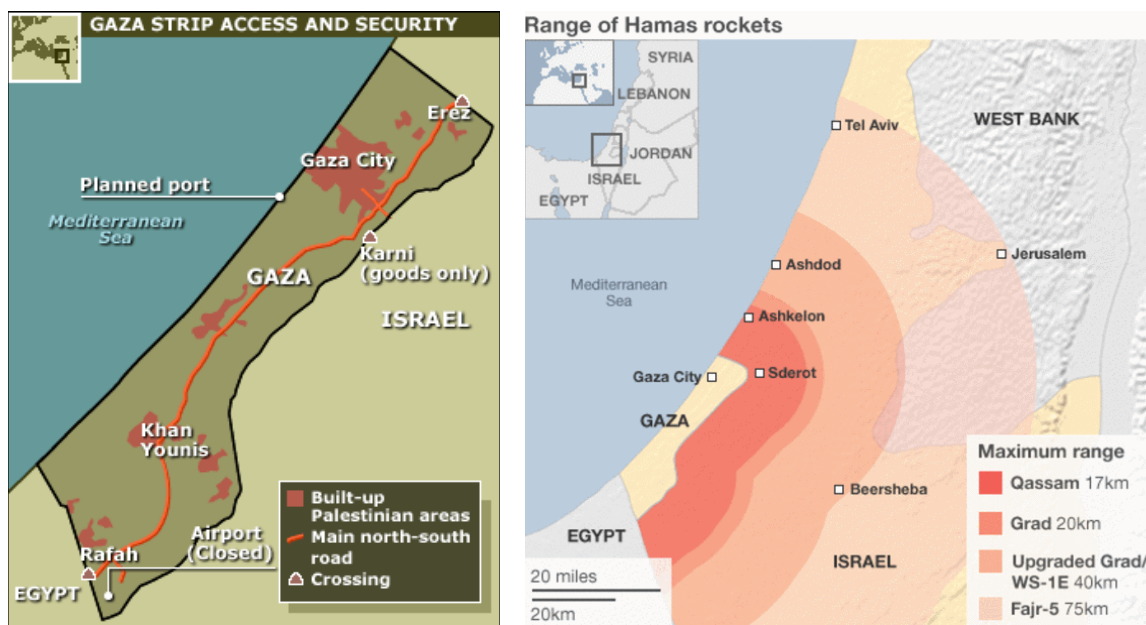
“Oslo II:n” mukaiset A, B ja C-alueet:

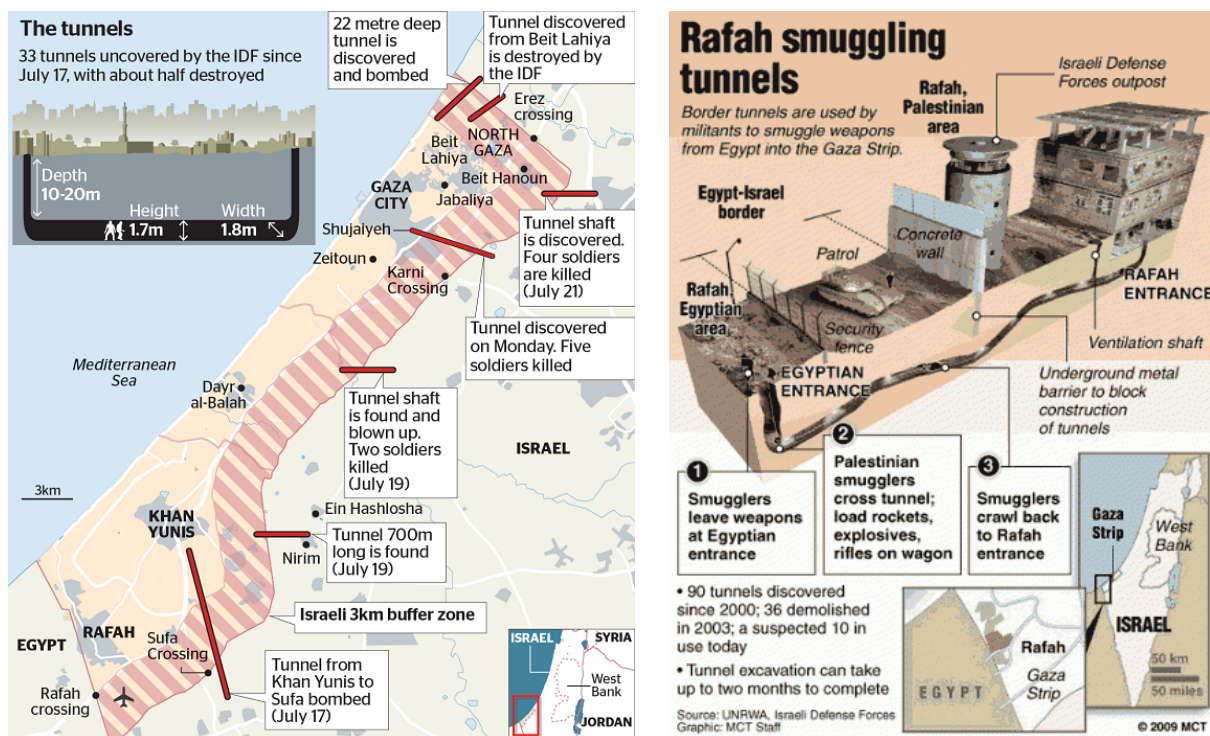
⁶³¹ UN GA, Resolution 181: <http://www.mandateforpalestine.org/07--appendix-d---un-resolution-181.html> viitattu 12.12.2016

⁶³² <http://www.globalsecurity.org/military/world/israel/maps-evolution.htm>, viitattu 12.12.2016

Gazan asutuskeskittymät ja liikenteen infrastruktuuri rajanylityksineen⁶³³ ja rakettien kantamat Israeliin: ⁶³⁴

“Hyökkäystunnelit” Israeliin⁶³⁵ ja “salakuljetustunnelit” Egyptiin.⁶³⁶

⁶³³ http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/middle_east/03/v3_israel_palestinians/maps/html/population_settlements.stm, viitattu 12.12.2016

⁶³⁴ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20394242>, viitattu 12.12.2016

⁶³⁵ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/operation-protective-edge-map-of-gaza-tunnels>, viitattu 12.12.2016

⁶³⁶ kuva: UNRWA <http://www.ibtimes.com/tunnel-destruction-tops-israeli-agenda-conflict-hamas-leaves-over-500-palestinians-dead-1634704>, viitattu 12.12.2016

Liite 4: Hamasin peruskirja

Hamasin peruskirja (*Hamas Charter*) on statukseltaan virallisin puolueen retoriikkaa määrittelevä asiakirja. Vaikka sen merkitystä nyky-Hamasin politiikkaan voidaan pitää kyseenalaisena, ja vaikka puolueen käytännön linja ei aina noudata sen fundamentaalista ja epäsovinnaista retoriikkaa, asiakirja määrittelee luonnollisesti merkittävien osin Hamasin julkikuvaa sekä puolueen ulkosuhteita. Tästä syystä on koettu oleelliseksi, että tutkimuksen liitteeksi kootaan lyhennelmä peruskirjan artikkeleiden sisällöstä.

Lyhennelmä on tutkijan kokoama ja suomentama. Luotettava, perusteellinen ja laajalti siteerattu englanninkielinen käännös peruskirjasta, johon tässä tutkielmassa viitataan, on Yale Law Schoolin The Avalon -projektin (digitaalinen lakiin, historiaan ja diplomatiaan liittyvien asiakirjojen internet-arkisto) käännös alkuperäisestä asiakirjasta.^{637 638} Tämän liitteen koonnos perustuu edellä mainittuun käännökseen sekä OMICS International -järjestön Open Access Journals -tietokannan Hamasia käsittelevän wiki-sivuston koonnokseen. Peruskirjan artikkelit pitävät sisällään julistuksia tukevia Koraanin jakeita, joita ei tähän ”maallistettuun” koonnokseen ja tiivistelmään ole sisällytetty. Peruskirjan retoriikkaa kannattaa luonnollisesti lukea kriittisesti, sekä kirjoitusaikaan ja -kontekstiin sitoen, ja reflektoida sitä, mille yleisölle sekä millä tavoitteilla se on laadittu.⁶³⁹

Alkusanat

”Armeliainman Allahin nimessä”, olette valittu kansa, uskotte jumalaan, toimitte oikeudenmukaisesti ja kiistätte vääryyden mahdollisuuden...

”Israel on olemassa kunnes Islam tuhoaa sen, kuten se on tuhonnut muitakin [väärauskoisia] ennen sitä.”

Olkoon Allah ylistetty, häneen puoleen käännymme, Allah siunatkoon Profeettaa ja tämän seuraajia, sekä niitä jotka kantavat tämän viestiä ja soveltavat tämän määräämää lakia...

⁶³⁷ *The Avalon Project*, Documents in Law, History and Diplomacy http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp (viitattu 26.10.2016), Yale Law School

⁶³⁸ Vaihtoehtoinen käännös viitteineen: Raphael Israeli, Harry Truman Research Institute, The Hebrew University, Jerusalem: <https://fas.org/irp/world/para/docs/880818.htm> (viitattu 26.10.2016)

⁶³⁹ Pohtivaa analyysia asiakirjan tavoitteista, faktapohjasta ja vaikutuksista, kts. esim. Yousef, Ahmed (23.1.2011): “Hamas Charter: Vision, Fact and Fiction”, *The Palestine Chronicle*. <http://www.palestinechronicle.com/hamas-charter-vision-fact-and-fiction/> (viitattu 26.10.2016)

Liikkeen määrittely

- 1. artikla (ideologinen lähtökohta):** Hamas järjestönä kuvaillaan islamistisena vastarintaliikkeenä, jonka ideologia perustuu Islamin-uskoon.
- 2. artikla (suhde muslimiveljeskuntaan):** Hamas on universaali liike, palestiinalaisen muslimiveljeskunnan haara - näin ollen osa nykypäivän suurinta muslimiliikettä.
- 3. artikla (organisaation luonne ja rakenne):** Liikkeen jäsenet ovat muslimeja, jotka ovat "antaneet lupauksen uskollisuudesta Allahille".
- 4. artikla (organisaation luonne ja rakenne):** Liike on avoin muslimille, jotka sitoutuvat sen uskonnolliseen vakaumukseen, ideologiaan ja agendaan, sekä sitoutuvat vaitioloon ja palvelukseen.
- 5. artikla (liikkeen historialliset juuret):** Hamasin ideologia perustuu ortodoksisisiin salafistisiin perinteisiin.
- 6. artikla (liikkeen itsenäisyysate):** Hamas on ennen kaikkea sitoutunut itsenäisen Palestiinan asialle ja koko Palestiinan alueen vapauttamiseen: "islamilaisten Palestiinan alaisena kaikille uskontokunnille taataan mahdollisuus turvallinen yhteiselo."

"Allah on sen tavoite, profeetta Muhammed on sen esikuva, Koraani on sen laki, jihad on sen polku, ja marttyyrikuolema Allahin nimessä on sen ylevin tavoite."
- 7. artikla (liikkeen universaali luonne):** Muslimit maailmanlaajuisesti tukevat Hamasin aatetta. Liike kuvaillaan yhtenä osana sitä katkeamatonta ketjua, joka taistelee "sionistista valtaajaa" vastaan, ja joka on lähtöisin uskonnollisen johtajan Izz ad-Din al-Qassamin aloittamasta hankkeesta.
- 8. artikla (liikkeen slogan):** Peruskirjassa validoidaan muslimiveljeskunnan iskulause:

"Allah on sen tavoite, profeetta Muhammed on sen esikuva, Koraani on sen laki, jihad on sen polku, ja marttyyrikuolema Allahin nimessä on sen ylevin tavoite."

Liikkeen tavoitteet

- 9. artikla (liikkeen perustamisen tarve):** Hamas perustettiin aikana, jolloin kansa oli sen silmissä maallistunut ja kadottanut islamin periaatteet. Liike soveltaa muslimiveljeskunnan visiota islamilaisesta ratkaisusta Palestiinan kriisiin, ja kannattaa aatetta "*taistelusta valheita vastaan, sillä valheellisuuden tuhoamisella oikeudenmukaisuus voittaa*".
- 10. artikla (liikkeen tavoite):** Islamistinen vastarintaliike tukee sorrettuja ja tekee oikeutta vääryyttä kokeneille kaikin keinoin ja kaikkialla.

Liikkeen strategia ja keinovalikoima

- 11. artikla (strategian perusta):** Palestiina on ikuisesti muslimien pyhä maa, islamilainen *waqf* "tuomiopäivään saakka", eikä sitä tule muille koskaan luovuttaa.
- 12. artikla (kansallismielisyys):** Islamistisen vastarintaliikkeen harjoittama nationalismi on osa islamin uskon harjoittamista.
- 13. artikla (rauhanomaiset ratkaisut):** Minkäänlainen neuvoteltu kompromissi ei tule kysymykseen. Ainut keino lopulliseen ratkaisuun on *jihad*.
- 14. artikla ("kolme etupiiriä"):** Palestiinan vapautus liittyy kolmeen etupiiriin: palestiinalainen etupiiri, arabien etupiiri ja muslimien etupiiri. Nämä kaikki liittyvät omalla tavallaan palestiinalaisten vapauttamisen asiaan, ja aatteen puolesta taisteleva on jokaisen palestiinalaisen, arabin ja muslimin henkilökohtainen velvollisuus.

15.artikla (*jihadin* henkilökohtainen velvollisuus): Sinä päivänä, kun vihollinen valtaa muslimimaata, *jihadista* tulee jokaisen muslimin velvollisuus. Juutalaisten Palestiinan valloituksen edessä tulee taistella *jihadin* lipun alla: Palestiinan kysymys on uskonnon kysymys.

16.artikla (koulutus): Artiklassa kuvaillaan tulevien polvien kouluttamista ja indoktrinaatiota islamilaisen tavan mukaan. Koulutuksessa tulee korostaa muslimien velvollisuuksia, Koraanin oikeaoppista opiskelua, Profeetan Sunnaa (transkriptio Muhammedin opetuksista, teoista ja sanonnoista) sekä Islamin historiaa ja perinnettä. Tämän rinnalla tulee antaa opetusta vihollisen luonteesta, kapasiteetista, heikkouksista ja sen saamasta tuesta.

Musliminaisen asema, muslimitaiteiden rooli

17.artikla (naisen rooli vapaustaistelussa): Naisen roolin merkitys vapaustaistelun osana ei ole miehen roolia vähäisempi: nainen tekee miehen, ja opastaa uuden sukupolven islamin tavoille. Vihollinen pyrkii vaikuttamaan taisteluun myös naisten kautta.

18.artikla: Naisella on keskeinen velvollisuus taistelijoiden kotona: perheestä ja kotitaloudesta huolehtiminen, lasten kasvatus, ja islamin aatteiden istuttaminen näihin - uuden sukupolven valmistaminen tuleviin taistelijan velvollisuuksiin.

19.artikla (muslimitaiteet ja vapaustaistelu): Taide voidaan jakaa islamilaiseen ja ei-islamilaiseen (*jahili*) taiteisiin. Islamilainen vapaustaistelu hyötyy taiteista sen hengennostatuksen muodossa (kirjallisuus, saarnat, teesit, runous, musiikki, näytelmät). Taiteen tulee juhlistaa Allahin luomusta, eikä taidetta itsessään.

Yhteiskunnallinen velvollisuus

20.artikla (muslimiyhteiskunnan yhteisöllisyys): Hyväntekeväisyys ja yhteisöllisyys ovat yhteiskunnan yleviä piirteitä. Artikla on muslimiyhteisön kutsu kansan yhtenäiseen nousuun "natsismin tavoin" toimivaa vihollista vastaan. Vihollinen ei toiminnassaan tee eroa miesten ja naisten, lasten ja vanhusten välille.

21.artikla (Hamasin yhteisvastuu): Yhteisöllinen vastuuntunto tarkoittaa moraalisen ja taloudellisen avun antamista tarvitseville sekä yhteistyötä. Islamilaisen vastarintaliikkeen jäsenten tulee mieltää kansan intressit heidän omiksi henkilökohtaisiksi intresseiksi.

Vihollisen taustatuki

22.artikla (juutalaisten vaikutusvalta): Vihollinen on pitkään ja tarkoin suunnitellut saavuttamaansa sionistista valtaustansa, ja sen tueksi pyrkineet saavuttamaan huomattavan varallisuuden. Taloudellisen ylivertaisuuden keinoin vihollinen on ostanut puolelleen kansainvälisen median sekä aloittanut heidän aatetta tukeneita vallankumouksia (juutalaisten aikaansaamiksi luetellaan Ranskan vallankumous, Venäjän vallankumous ja muut merkittävät kumoukselliset liikkeet; Maailmansodat, Kansainliitto ja Yhdistyneet kansakunnat; sekä yhdistykset kuten Vapaamuurarit, Rotary-klubit, ja Lions-klubit, sionististen tarkoituksien tueksi).

Suhtautuminen muihin islamistisiin liikkeisiin

23.artikla (muiden liikkeiden kunnioitus): Hamas suhtautuu muihin islamistisiin liikkeisiin kunnioituksella ja kiitollisuudella. Vaikka tietyissä näkemyksissä olisi erimielisyyksiä, päämäärästä ollaan yhtä mieltä. Liikkeet mielletään osaksi 14. artiklan mukaista muslimien etupiiriä.

24.artikla (negatiivinen ja väärä retoriikka): Hamas, islamin mukaisesti, ei salli yksilöiden tai ryhmien herjaamista tai panettelua. Yksilöiden ja yhteisöjen teot ja vastuut ovat erotettava toisistaan. Liike varaa oikeuden varoittaa yksilöitä ja yhteisöjä vääräksi koettujen tekojen ja väitteiden johdosta.

Suhtautuminen palestiinalaisiin nationalistisiin liikkeisiin

25.artikla (ehdot yhteistyölle): Hamas kunnioittaa Palestiinan itsenäisyyteen tähtäävien nationalististen liikkeiden tarkoitusperiä ja toimintaa näiden kokemissa olosuhteissa ja viitekehyksessä. Näitä liikkeitä kannustetaan, kunhan ne eivät sitoudu kommunistiseen itään tai ristiretkeä käyvään länteen.

26.artikla (diskurssi liikkeiden välillä): Itään tai länteen sitoutumattomien liikkeiden kanssa voidaan käydä dialogia alueellisella tai kansainvälisellä tasolla Palestiinan tilanteesta.

Suhtautuminen Palestiinan vapautusjärjestöön (PLO)

27.artikla: PLO on tavoitteiden osalta Hamasin lähin liittolainen, joka rinnastetaan isään, veljeen, lähiomaaiseen ja ystävään. *“Kotimaamme on yhtenäinen, tilanteemme on yhtenäinen, kohtalomme on yhtenäinen ja vihollinen on meille kaikille yhteinen.”* Kuitenkin sekularismi on täydessä ristiriidassa Hamasin uskonnollisen ideologian kanssa, joten PLO:n roolia lainkaan väheksymättä, islamistisessa Palestiinan valtiossa ei ole sijaa PLO:n maaliselle aatemaailmalle. *“Sinä päivänä, kun PLO hyväksyy Islamin elämäntavakseen, me ryhdymme sen sotilaiksi ja niiden liekkien lähteeksi, jotka tulevat polttamaan vihollisen maan tasalle.”*

Suhtautuminen arabi- ja muslimivaltioihin

28.artikla: Sionistinen miehitys kuvaillaan raakalaiseksi, eikä se kaihda Hamasin mukaan mitään syntisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vihollinen pyrkii horjuttamaan yhteiskuntia, tuhoamaan arvovaltaa, korruptoimaan moraalia, heikentämään luonnetta ja lopulta tuhoamaan Islamin vakoilemalla sekä soluttautumalla yhteisöihin ja järjestöihin. Israelia ympäröiviä arabivaltioita vaaditaan avaamaan rajansa Hamasin aatteen puolesta taisteluun ryhtyville miliiseille. Vähin mitä muut arabivaltiot voivat Hamasin mukaan tehdä, on mahdollistaa potentiaalisten taistelijoiden liikkuvuus.

Islamilaiset nationalistiset ja uskonnolliset ryhmittymät, instituutiot ja intellektuellit

29.artikla: Islamistinen vastarintaliike toivoo, että nämä tahot liittoutuvat liikkeen etupiireihin, tukevat liikettä, hyväksyvät sen aatteen ja ryhtyvät sen mukaisiin toimiin, sekä tekevät työtä tuen haalimisen puolesta. Keinoja voivat olla esimerkiksi solidaarisuuteen pyrkivät konferenssit, informaation jakaminen, myönteisen julkisuuden aikaansaaminen mediassa ja kirjallisuudessa, sekä vihollisen salaliittojen paljastamiset.

30.artikla: *Jihad* ei rajoitu ainoastaan aseelliseen toimintaan, vaan kaikki ammattiryhmästä riippumatta voivat omilla toimillaan edistää Allahin asian ajamista (muun muassa edellisessä artikkelissa luetellut keinot).

Muut uskontokunnat: Islamistinen vastarintaliike on humanitaarisella asialla

31.artikla: Liike edistää artiklan mukaan ihmisoikeuksia ja islamin mukaista suvaitsevaisuutta muiden uskontojen osalta. Hamas ei kohdista vihollisuuksia muihin ryhmittymiin, jos nämä eivät kohdista vihollisuuksia siihen taikka pyri vastustamaan sen ideologiaa ja tavoitteiden saavuttamista. Islamin mukaan *kirjauskontojen* seuraajat voivat elää sovussa.

32.artikla (palestiinalaisten eristäminen): Kansainvälinen sionismi ja imperialistiset valtat pyrkivät eristämään islamilaisia liikkeitä sionismia vastustavasta islamilaisesta yhteisöstä. Esimerkiksi Egypti nähdään tulleen eristetyksi taistelusta Camp Davidin sopimuksella. Siionismin pyrkimys nähdään rajattomana, ja laajenemispyrkimyksien potentiaali nähdään Palestiinan alueen ulkopuolellekin, "Niilin rannalta Eufratekselle saakka".

33.artikla: Islamilainen vastarintaliike, taistellen kohtalon virrassa muslimien rintamassa ja islamilaiden sivilisaation ja pyhien paikkojen puolesta, kannustaa muslimikansaa hallintoineen pidättäytymään jumalanpelossa, mitä tulee Islamistisen vastarintaliikkeeseen suhtautumiseen. Näiden tulee jumalan tahdon mukaisesti tukea liikettä, kunnes tuki ja lahjoitukset aikaansaavat jumalan mukaisen tarkoituksen ja kansa sekä taistelijat kaikkialla astuvat esiin velvollisuuden nimissä ja julistavat: "suosio *jihadille*!"

"Allah totisesti tukee heitä, jotka ovat hänen puolellaan: Allah on vahva ja kaikkivoipa."

Historian testamentti: hyökkäysten torjuminen

34.artikla: Palestiina on maailman napa ja kaikkien maanosien risteyksessä. Kautta historian se on ollut eri laajenemispyrkimysten kohteena. Profeetta itsekin huomioi tämän *hadithissa*: Levantin kansa pitää pintansa, mutta joutuu taistelemaan olemassaolostaan Tuomionpäivään saakka.

35.artikla: Islamilainen vastarintaliike muistaa ristiretkeläisten tappion Egyptin sultaanin *Salah ad-Dinin* käsissä ja Palestiinan pelastumisen, samoin kuin tataarien tuhon *Ein Jalutin* taistelussa, joka pelasti Arabimaailman sivilisaation turmiolta. Liikkeessä otetaan opiksi historian esimerkeistä, ja nykyinen sionistien offensiivi on vain jatkoa lännen ristiretkeläisille ja idän tataareille. Aivan kuten ennen, islamilainen kansa selviytyy agression paineessa ja nousee voittajana — niin kauan kun aikeet ovat puhtaita, muslimit menestyvät ja torjuvat ideologisen invaasion, vaalien esi-isien tapoja ja kulttuuria.

Islamilainen vastarintaliike koostuu sotilaista

36.artikla: Liikkeen jäsenet eivät tavoittele henkilökohtaista mainetta, aineellista hyötyä tai yhteiskunnallista asemaa. Liikkeen tavoite ei ole kilpailla sisäisesti muslimi-yhteisössä, vaan tukea taistelua sionistista vihollista vastaan. Islam on elämäntapamme, ja vastarintaliike taistelee kaikkien Islamin omaksuneiden puolesta.

"Viimeiset rukouksemme ylistävät Allahia, maailmankaikkeuden hallitsijaa."

Liite 5: Israelin ja Hamasin resurssien absoluuttinen ja suhteellinen vertailu

Vahvuusvertailutaulukon lähteet: CIA World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>), IHS Jane's International (<https://janes.ihs.com/>), Encyclopedia of the Nations (<http://www.nationsencyclopedia.com>) ja Cohen & White (2009): " Hamas in Combat: The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement".

Sotilaallisen vahvuuden vertailu: Israel ja IDF vs. Hamas ja EQB (Gaza)		
Määre	Israel / IDF	Hamas / EQB (Gaza)
Väestömäärä	yli 8.000.000	n. 1.700.000
BKT	\$274,8 miljardia (2014)	\$2,9 miljardia (2014)
Asepalvelukseen soveltuvien määrä	n. 3.000.000	n. 630.000
Aktiivipalveluksessa	n. 160.000	n. 2.000 (arvio)
Reservissä	n. 630.000	n. 13.000 - 14.000
Puolustushaarat	Maavoimat Merivoimat Ilmavoimat	Ei konventionaalisia asevoimia, al-Qassam -prikaatit liikkeen aseellisena siipinä
Tiedustelu	Aman (sotilastiedustelu) Mossad (ulkomaantiedustelu) Shin Bet (sisäinen turvallisuus) Sisäministeriön ja poliisin alaiset	Ei virallista tiedustelupalvelua, mutta mahdollisesti tehokasta HUMINT-tiedustelutoimintaa
Tst-panssarivaunut	yli 4.000	—
Epäsuorat tuliyksiköt	n. 1.000 (n. 650 SPG, n. 300 tykistöyksikköä, n. 50 MLRS-raketinheitintä)	Qassam-raketteja (vast.), Grad-, Katyushka, vast.) 2008-2009 Gazan sodan aikana ammuttiin arviolta 600 kappaletta.
Tst-ilma-alukset	n. 550 (n. 250 hävittäjää, n. 250 rynnäkkökoneetta, n. 50 rynnäkköhelikopteria)	—
Merivoimat	65 (3 korvettia, 6 sukellusvenettä, 46 rannikkovartioston alusta)	Vahvistamaton määrä "merelliseen taisteluun koulutettuja kommandoja"

Selkeä johtopäätös vertailusta on se, että nyky asetelmassa koventionaalinen sotilaallinen ratkaisu ei ole Hamasille realistinen vaihtoehto. Asymmetrisen sodankäynnin toteutumaa käsitellään tapaustutkimuksessa. Kyseiset realiteetit toimivat pohjana Hamasin soveltaman strategian arvioinnille. Vaikka al-Qassam -prikaatit ovat osoittaneet selkeää kykyä kehittää toimintaansa konflikteista saatujen oppien pohjalta, perustavanlaatuinen asymmetria säilyy dynamiikan perusominaisuutena ainakin lähitulevaisuuden tarkastelussa.

Vallankumouksen aseellisen ja poliittisen painovoiman vertailu – pisteytys analyysi

Verrokki: Kuuban vallankumouksen edellytysten arviointi⁶⁴⁰

Kumouksellisten ja vastakumouksellisten elementtien vertailu: Castro vs. Batista (Kuuban vallankumous 1953 - 1959)			
Määre	“Kumouksellinen” (Castro)	“Hallitseva” (Batista)	Huomiot
A. Tavoitteen vetoavuus	Progressiivinen, + (8)	Staattinen, - (3)	Batistan hallinto sortava, reaktiivinen
B. Kansan tuki	Kasvava, aktiivinen (7)	Häviävä, passiivinen (3)	
C. Johtamisen laatu	Erinomainen, omistautunut (8)	Keskinkertainen - heikko (4)	
D. Joukkojen laatu	Hyvä, kehittyy (8)	Hyvä - keskinkertainen (5)	
E. Sotilaallinen tehokkuus	Kehittyy (6)	Keskinkertainen - heikko (4)	Sissisodankäynti
F. Sisäinen yhtenäisyys	Positiivinen, vahva (8)	Heikko (3)	
G. Kalusto / materiaali	Heikko, kehittyy vallattaessa kalustoa (4)	Yhdysvaltain tuki, erinomainen (8)	Viesti-, kuljetus-, tukikalustoa “vallattavissa”
H. Tukialue, “maasto”	Operatiivisesti suotuisa (10)	Epäedullinen (3)	
I. Huolto, yhteydet	Operatiivisesti suotuisa (10)	Epäedullinen (3)	
J. Turva-alue	Ei ole (0)	Koko saari (10)	Joukkojen huolto, koulutus, kaluston varastointi
KOONNOS	69	46	

Yhteenvedo:

Kuuban (kuten Kiinan ja Pohjois-Vietnamin kommunistiliikkeiden) heikkoudet enemmän kuin tulevat kompensoituiksi sosiaalisen liikkeen tuen, sotilaallisen sissitoimen taktisen ylivoiman ja maaston hyödyntämisen sekä liikkeen progression myötä. Kokonaistilanne mahdollisti voitokkaan perinteisen sotilasoperaation hyödyntämisen kumouksellisen sodankäynnin viimeisenä vaiheena. Myös ulkoisen tuen saavuttamisella on oma asemansa kokonaisuuden kannalta.

⁶⁴⁰ Mao (1961) [Griffith], s. 29, tutkijan soveltama ja kääntämä

Kohde: Hamasin vastarinnan edellytysten arviointi

Kumouksellisten ja vastakumouksellisten elementtien vertailu: Yassin/al-Rantisi/Meshaal vs. Sharon/Barak/Olmert (Israelin - palestiinalaisten välinen konflikti 2000-luvun alussa)			
Määre	“Kumouksellinen” (Hamas)	“Hallitseva” (Israel)	Huomiot
A. Tavoitteen vetoavuus	Progressiivinen, “vapautusliike”, “sorretun kansan asialla” (9)	Kansallisesti hyvin vetoava, kansainvälisesti laskussa? (8-)	
B. Kansan tuki	Kasvava, aktiivinen, (8+)	Vahva, aktiivinen (8)	2000-luvun edetessä Hamasin vahvin lenkki!
C. Johtamisen laatu	Fragmentoitu, huomattavaa autonomiaa alajohtoportailta (7)	Keskitetty, moderni, teknisesti laadukas (8)	Hamasin “ideologinen johto”, kuten globaalin <i>jihadismin</i> liikkeillä
D. Joukkojen laatu	Erittäin motivoitunut, varustus vastustajaan nähden ala-arvoinen (8)	Huippueliittijoukot, hyvät asevelvollisuuteen perustuvat joukot (9)	Määrällisestä ylivoimasta Israelille lisäpisteitä
E. Sotilaallinen tehokkuus	Keskinkertainen–heikko, kehittyä (6-)	Huipputasoa (10)	Hamasin terrorismi, psykologinen elementti
F. Sisäinen yhtenäisyys	Positiivinen, vahva (8)	Vahva (8)	Konfliktin pitkäaikainen jatkuvuus heikentäne molempia.
G. Kalusto / materiaali	Heikko, mahdollinen kv-tuki? (3)	Yhdysvaltain tuki, erinomainen (9)	Iranin tuen tulevaisuus?
H. Tukialue, “maasto”	Urbaanin toiminta-alueen hyödyntäminen (7)	Koko Israelin alue (9)	
I. Huolto, yhteydet	Gazan saarto hankaloittaa, tunneleita tuhottu (5)	Toimiva, tehokas (7)	“Resilienssi” hieman tasoittaa?
J. Turva-alue	Gaza, osin Israelin miehittäjä (2)	Merkittävä (10)	Joukkojen huolto, koulutus, kaluston varastointi
KOONNOS	63	86(-)	

Yhteenveto:

Kuten Kuuban tapauksessa, “kumouksellisen liikkeen” (Hamas) tavoitteen vetoavuus on iso tekijä, sekä kansan tuki merkittävä ja progressiivinen. Lähi-idän konfliktin tapauksessa sama pätee pitkälti kuitenkin myös *incumbent*-osapuoleen, Israeliin. Näin ollen sosiaalisen liikkeen vaikutus ja tilanteen kehityssuunta ei näytä samanlaiselta kuin esimerkiksi Kuuban vallankumouksen tai Vietnamin sodan osalta. Palestiinalaisliikkeen tavoitteiden saavuttaminen konventionaalaisella sotilasoperaatiolla vaikuttaa katoavan epätodennäköiseltä vaihtoehdolta.

Liite 6: Al-Qaedaan monimuotoinen strategia

Globaalin *jihadistisen* toimijan Al-Qaedaan ”*death by a thousand cuts*” -strategia, vertailupohjaksi paikallisempaa ja tavoitteellisesti poikkeavaa kamppailua käyvän Hamasin strategian tarkastelun pohjaksi. Tutkijan suomennos ja koonnos Bruce Hoffmanin artikkelista ”Al-Qaeda has a new strategy. Obama needs one, too.” (*Washington Post*, 10.1.2010)

1. Tiedustelun saturointi, harhauttaminen. ”tiedustelukanavien täyttäminen lukemattomilla uhkauksilla ja taustakohulla”

2. Globaalin finanssikriisin hyödyntäminen - ”taloudellisen sodankäynnin” strategia: al-Qaeda on jopa ilmoittautunut vastuulliseksi koko finanssikriisin puhkeamiseen - vaikka tällä ei olisikaan minkäänlaista totuus pohjaa, sen propaganda-arvoa se ei heikennä. Turvallisuustoiminnan kasvattamisen tarve vie valtioilta valtavasti resursseja, joka al-Qaedaan strategian mukaan tuottaa kokonaistilanteessa merkittävää tulosta.

3. Liittolaisuuksien heikentäminen. Iskemällä kansainvälisen liittouman avainvaltioihin ja leimaamalla iskut kostotoimina liittoumaan osallistumiselle, al-Qaeda pyrkii luomaan ja suurentamaan rakoja kansainvälisessä yhteisössä. (Esim. Madridin isku 2004, Lontoon isku 2005, myös ISIS:n Pariisin isku 2015 noudattaa samaa periaatetta) Sama periaate toimii paikallisella tai alueellisella foorumilla (esim. Afganistanin vastarinta, al-Qassam -prikaatien iskut israelilaisia kohteita vastaan).

4. ”Failed states”. al-Qaeda pyrkii eristämään, horjuttamaan, ja hyödyntämään romahtaneita tai romahtamaisillaan olevia valtiota strategiansa mukaisesti omien etujensa mukaisesti. Liittolaisten, ideologisesti samanmielisten, tai muuten oman toiminnan kannalta edullisen vastarinnan tukeminen, ”force-multiplying function” voi koostua vain muutamien agitaattoreina ja mentoreina toimivien jihadistien toiminnasta. (propagandan levittäminen, sotamateriaalin toimittaminen, koulutus, tiedustelutiedon jakaminen) Vertaa Hamasin toimintaan (Iranin ja aiemmin Syyrian tukipohja, Egypti, Turkki, Qatar...)

5. Terroristien rekrytointi ei-muslimi valtioista länsimaissa iskujen toteuttajiksi. Erityishuomion kohteina islamiin kääntyneet länsimaiset henkilöt, joiden nimet, aiemman suhteet ja ulkonäkö eivät herätä länsimaisen tiedustelun huomiota yhtä herkästi kuin vaikka pakistanilainen maahanmuuttaja, jolla tiedetään olevan epäilyttäviä yhteyksiä menneisyydessä.

Al-Qaeda hyödyntää merkittävässä määrin ja kasvavalla trendillä internetiä tavoitteidensa toteuttamiseen. Onnistuneen tiedustelun hyödyntäminen on avainasemassa al-Qaedaan toiminnassa.